

TARSUS
ÜNİVERSİTESİ

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi

Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences

Yıl:2024

Cilt / Vol: 5

Sayı / Issue: 2

TARSUS ÜNİVERSİTESİ
İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

TARSUS UNIVERSITY

JOURNAL OF THE FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES

Sahibi / Owner

Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Adına / On Behalf of Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences

Dekan Prof. Dr. Ali DERAN

alideran@tarsus.edu.tr

Editör / Editor

Prof. Dr. Orhan Veli ALICI

orhanvelialici@tarsus.edu.tr

Editör Yardımcıları / Assistant Editors

Doç. Dr. Halil KANADIKIRIK

halilkanadikirik@tarsus.edu.tr

Doç. Dr. Murat GENÇ

muratgenc@tarsus.edu.tr

Yabancı Dil Editörü / Foreign Language Editor

Öğr. Gör. Dr. Cumali URİ

cumaliuri@tarsus.edu.tr

Sekretarya / Secretariat

Arş. Gör. Ahmet Melihşah ÇEVLİK

melihshahcevlik@tarsus.edu.tr

Arş. Gör. Başak İŞILDAKLI

basakisildakli@tarsus.edu.tr

Arş. Gör. Mehmet Said KAYA

msaidkaya@tarsus.edu.tr

Arş. Gör. Sidar AĞDUK

sidaragduk@tarsus.edu.tr

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Ali DERAN- Tarsus Üniversitesi

Prof. Dr. Biagio SIMONETTI- Università Degli Studi Del Sannio

Prof. Dr. Hacı KURT- Mersin Üniversitesi

Prof. Dr. Orhan Veli ALICI- Tarsus Üniversitesi

Prof. Dr. Ömer İSKENDEROĞLU- Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

Doç. Dr. Halil KANADIKIRIK- Tarsus Üniversitesi

Doç. Dr. Murat GENÇ- Tarsus Üniversitesi

Doç. Dr. Seyil NAJIMUDINOVA - Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi

Dr. Intigam MAMEDOV - Northumbria University

Dr. Sheila Devi MİCHAEL - Universiti Malaya

Dr. Tehseen NİSAR- LUISS Guido Carli University

eISSN:2757-5357

Alan Editörleri / Field Editors

Siyaset Bilimi / Political Sciences

Doç. Dr. Tuğba YOLCU-Tarsus Üniversitesi
Associate Prof. Tuğba YOLCU-Tarsus University
tugbayolcu@tarsus.edu.tr

Kamu Yönetimi / Public Administration

Doç. Dr. Hava TAHTALIOĞLU-Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Associate Prof. Hava TAHTALIOĞLU - Niğde Ömer Halisdemir University
htahtalioglu@ohu.edu.tr

İşletme / Business

Prof. Dr. Kenan GÜLLÜ-Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Kenan GÜLLÜ - Erciyes University
kgullu@erciyes.edu.tr

Maliye / Finance

Doç. Dr. Cihan YÜKSEL-Mersin Üniversitesi
Associate Prof. Cihan YÜKSEL - Mersin University
cihanyuksel@mersin.edu.tr

İktisat / Economy

Doç. Dr. Özlem İPEK-Tarsus Üniversitesi
Associate Prof. Özlem İPEK-Tarsus University
ozlemipek@tarsus.edu.tr

Yönetim Bilişim Sistemleri / Management Information Systems

Prof. Dr. Vahap TECİM-Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Vahap TECİM-Dokuz Eylül University
vahap.tecim@deu.edu.tr

Uluslararası İlişkiler / International Relations

Dr. Öğretim Üyesi Tuğba AYDIN HALİSOĞLU-Tarsus Üniversitesi
Assistant Prof. Tuğba AYDIN HALİSOĞLU-Tarsus University
taydin@tarsus.edu.tr

Bu Sayının Hakemleri / Academic Referees of This Issue

- Prof. Dr. Ahmet UÇAR *Manisa Celal Bayar Üniversitesi*
Prof. Dr. Eda YAŞA ÖZELTÜRKAY *Çağ Üniversitesi*
Prof. Dr. Erhan ÖRSELLİ *Necmettin Erbakan Üniversitesi*
Prof. Dr. Nezihe Figen ERSOY ARCA *Anadolu Üniversitesi*
Prof. Dr. Ömer Faruk DEMİRKOL *Harran Üniversitesi*
Prof. Dr. Pelin Pınar GİRİTLİOĞLU *İstanbul Üniversitesi*
Prof. Dr. Şükran GÜNGÖR TANÇ *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi*
Doç. Dr. Ali ÇİFTÇİ *Amasya Üniversitesi*
Doç. Dr. Ebru DEMİREL *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi*
Doç. Dr. Serpil TOMAK *Mersin Üniversitesi*
Doç. Dr. Soner AKIN *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe YAVUZ *Selçuk Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Barış KANDEĞER *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Hatice Kübra ALTUNSOY COŞKUN *Kafkas Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KAPUSIZOĞLU *Bayburt Üniversitesi*

Danışma Kurulu / Advisory Board

Prof. Dr. Adem ESEN	<i>İstanbul Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Barış ÖZDAL	<i>Bursa Uludağ Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Bülent ŞEN.....	<i>Tarsus Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Cem KARADELİ.....	<i>Ufuk Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Cemal ALTAN.....	<i>Mersin Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Derda KÜÇÜKALP	<i>Bursa Uludağ Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Ganite KURT	<i>Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi</i>
Prof. Dr. İhsan KAMALAK.....	<i>Mersin Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Haydar AKYAZI.....	<i>Karadeniz Teknik Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Hüseyin Kamil BÜYÜKMİRZA	<i>Atılım Üniversitesi</i>
Prof. Dr. İlhan EGE.....	<i>Mersin Üniversitesi</i>
Prof. Dr. M. Fatih Bilal ALODALI.....	<i>Necmettin Erbakan Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ.....	<i>Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Murat TEK	<i>Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Nalan AKDOĞAN	<i>Başkent Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Rüveyda KIZILBOĞA ÖZASLAN	<i>Marmara Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Uğur YAVUZ.....	<i>Atatürk Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Yakup BULUT.....	<i>Gaziantep Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Zeki DOĞAN	<i>Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi</i>

İletişim / Contact

iibfdergisi@tarsus.edu.tr

http://iibfdergisi.tarsus.edu.tr/tr

*Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi aşağıdaki indeksler tarafından taranmaktadır.
Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences is indexed by the following
indexing services.*

ESJI
Eurasian Scientific Journal Index

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

EuroPub
Directory of Academic and Scientific Journals

OJOP
Journal Platform and
Indexing Association
http://www.ojop.org | Mail: info@ojop.org

DRJI
Directory of
Research Journal
Indexing

JOURNALS DIRECTORY

ASOS
indeks

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Yıl (Year) 2024 Cilt (Vol.) 5 Sayı (No) 2

-
- Araştırma Makalesi / Research Article** **Sayfalar / Pages : 99- 122**
Halil İbrahim SARICA ve Ahmet GÜVEN
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Öğrencilerinin Siyasal Katılım Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi
Examination of Tokat Gaziosmanpasa University Students' Political Participation Levels in Terms of Some Variables
-
- Araştırma Makalesi / Research Article** **Sayfalar / Pages : 123-148**
Murat ÖZTÜRK ve Rüveyda KIZILBOĞA ÖZASLAN
Kentsel Güvenlik Hakkının Sunumunda Bekçilerin Rolü ve Bekçilik Statüsü İçin Yeni İsim Önerileri
The Role Of Watchmen In The Presentation Of The Right To Urban Security and New Name Suggestions For The Watchmanship Status
-
- Araştırma Makalesi / Research Article** **Sayfalar / Pages : 149-169**
Ali TOSUN
Yerel Seçimlerde Kadın Temsilci Sorunsalı: 2019 ve 2024 Yerel Seçimlerinin Karşılaştırılması
The Problematic of Women Representatives in Local Elections: Comparison of 2019 and 2024 Local Elections
-
- Araştırma Makalesi / Research Article** **Sayfalar / Pages : 170-192**
Feride YILMAZ, Esra YILDIZ ve Nezahat KOÇYİĞİT
Hubris Sendromu: Akademisyenler Üzerine Bir Uygulama
Hubris Syndrome: An Application on Academics
-
- Araştırma Makalesi / Research Article** **Sayfalar / Pages : 193-223**
Adnan KARATAŞ
Performance Management Paradoxes in Turkish Public Administration: Evaluations on Academic Performance Paradoxes
Türk Kamu Yönetiminde Performans Yönetimi Çelişkileri: Akademik Performans Paradoksları Üzerinden Değerlendirmeler
-
- Sistemik Derleme / Systematic Review** **Sayfalar / Pages : 224-236**
Zeynep Sevgi BALIK
Consumer Behaviour in the Metaverse: A Systematic Review
Metaverse'de Tüketici Davranışı: Sistemik Bir Derleme
-
- İnceleme Makalesi / Review Article** **Sayfalar / Pages : 237-261**
Selim CENGİZ, Göksel ÇELEBİ ve Mustafa Şükrü DİLSİZ
Muhasebede İhtiyatlılık Konusundaki Çalışmaların Bibliyometrik Analizi
Bibliometric Analysis of Studies on Accounting Conservatism
-

TARSUS
ÜNİVERSİTESİ

TARSUS ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

TARSUS UNIVERSITY
JOURNAL OF THE FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES
Yıl/Year:2024, Cilt/Vol:5, Sayı/Issue:2, ss./pp. 99- 122

(e-ISSN:2757-5357)

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SİYASAL KATILIM DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Examination of Tokat Gaziosmanpasa University Students' Political Participation Levels in Terms of Some Variables

Halil İbrahim SARICA

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
Bağımsız Araştırmacı
halilibrahimsarica@gmail.com
0000-0002-3466-752X

Prof. Dr. Ahmet GÜVEN

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Kamu Yönetimi Bölümü
ahmetgüven@gmail.com
0000-0002-5073-6345

Makale Türü :Araştırma
Makale Gönderim Tarihi :03.06.2024
Makale Revizyon Tarihi :31.08.2024
Makale Kabul Tarihi :06.09.2024

Atıf/Citation: Sarıca, H. İ. ve Güven, A. (2024). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi öğrencilerinin siyasi katılım düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (2) , 99-122.

Doi: 10.56400/tarsusiibdergisi.1494866

Öz

Siyasal katılım, yönetilen her bir vatandaşın (halkın) şahsi fikir ve görüşleriyle yönetimi etkileme ve karar alma süreçlerine aktif olarak katılmasıdır. Kavram olarak siyasi katılım, siyaset bilimi literatürüne giriş yaptığı andan bugüne kadar önemini korumuş ve birçok akademik çalışmanın konusu olmuştur. Siyasal karar alma sürecinde bireyler, çeşitli faktörlerin etkisi altında az veya çok bilgi sahibi olurlar ve bu etkilerin değişkenliği doğrultusunda kararlarını belirlerler. Okullar, siyasi toplumsallaşmanın etkili bir şekilde gerçekleştiği ve etkin vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan kurumlardır. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin siyasi katılımlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2023-2024 eğitim- öğretim yılında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde okumakta olan 403 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verilerini toplamak için Topbaş (2009) tarafından geliştirilen siyasi katılım ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; üniversite öğrencilerinin siyasi eylem, siyasi kampanya aktiviteleri ve siyasi üyelik katılımlarının çok düşük düzeyde, siyasi ilgi katılımlarının düşük düzeyde, ancak salt oy kullanma katılımlarının yüksek düzeyde olduğu; cinsiyet, bölüm, sınıf, ailenin aylık geliri, daha önce oy kullanma ve siyasi parti üyeliği değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siyasi Eylem, Siyasal İlgi, Siyasal Kampanya Aktiviteleri, Siyasal Üyelik, Salt Oy kullanma.

Abstract

Political participation is the ability of a governed citizen (the public) to influence the administration with their ideas and opinions and to participate in decision-making actively. Political participation has remained a concept since its entry into political science literature and has been the subject of much academic content. In the political decision-making process, individuals become more or less informed about various influences, and the variability of these influences determines their decisions. Schools are institutions that aim to increase political socialization effectively and raise active citizens. This study aims to analyse the political participation of university students considering a range of different variables which may affect. The study used quantitative research method, therefore a survey was administered. The sample representing the population of the research consists of 403 students studying at Tokat Gaziosmanpaşa University in the 2023-2024 academic year. The Political Participation Scale developed by Topbaş (2009) was employed to gather research data. The findings indicated that university students' engagement in political action, political campaign activities and political membership is notably limited. However, their interest in politics and participation in pure voting is relatively high. There were discernible variations according to gender, department, class, monthly income of the family, previous voting and political party membership variables.

Keywords: Political Action, Political Interest, Political Campaign Activities, Political Membership, Just Vote.

GİRİŞ

Geniş halk kitlelerinin yönetimde etkin bir rol oynaması, iktidarın sınırlanması ve denetlenmesi, toplumsal taleplerin siyasal süreçler aracılığıyla gerçekleşmesi konularında, insanlık tarihinde demokrasi en etkili çözüm yolunu sunmuştur. Özellikle temsili demokrasilerde, temsilciler aracılığıyla toplum iradesinin kullanılmasıyla birlikte, geniş halk kitlelerinin yönetimde katılım haklarına sahip olduğu kabul edilmekte ve bu katılım hakkının demokratik anayasalarla güvence altına alınması gerektiği konusunda evrensel bir fikir birliği bulunmaktadır (Acar ve Becel, 2021: 17). Bireyler, demokratik ortamlarda hem temel bir hak olan oy kullanarak hem de siyasal güçlerin hükümlerini etkilemek ve arzu edilen neticelerin meydana gelmesini sağlamak için çaba göstererek siyasal sürece katılım sağlarlar. Bu katılım, bireylerin siyasal süreçte aktif rol almalarını ve demokratik kurumların işleyişine katkıda bulunmalarını sağlar. Oy kullanma eylemi, bireylerin siyasal tercihlerini ifade etme ve yönetimi belirleme sürecine katılma şeklidir. Ayrıca, siyasal otoritenin kararlarını etkileme ve değiştirme amacıyla çeşitli faaliyetlerde bulunarak, demokratik sürece etki etme ve katılım sağlama hakkına sahiptirler. Bu şekilde, bireyler demokrasinin işleyişinde aktif bir rol üstlenir ve toplumun siyasal yönetimine katkıda bulunurlar (Silsüpür, 2021: 163).

Kavram olarak siyasal katılım, siyaset bilimi literatürüne giriş yaptığı andan bugüne kadar önemini korumuş ve birçok akademik çalışmanın konusu olmuştur (Acar ve Becel, 2021: 17). Literatür incelendiğinde Siyasal katılım kavramıyla ilgili çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Siyasal katılım, yönetilen her bir vatandaşın (halkın) şahsi fikir ve görüşleriyle yönetimi etkileme ve karar alma süreçlerine aktif olarak katılmasıdır (Mısıroğlu, 2023: 749). Bu tanıma göre, siyasal katılım yalnızca genel veya yerel olsun her hangi bir seçimde oy kullanmakla sınırlı değildir; bunun yanında siyasete duyulan ilgi ve siyasal eylemlerle de ilişkilidir (Tokgöz, 2020: 145). Kapani (2020: 144) ise siyasal katılımı, halkın siyasal düzen karşısında aldıkları tutum ve davranışlar olarak tanımlar. Siyasal katılım, bireylerin yaşadıkları ülkelerde yönetimi etkileme, aktif rol alma ve demokratik süreçlere katılma çabalarını içerir. Legal veya illegal eylemler, eylemsizlik ve motivasyonlarını kapsayan spesifik bir kavramdır (Erdinç, 2018: 195-196). Siyasal katılım, demokratik yönetimlerde bireylerin söz sahibi olmalarını sağlar (Atabey ve Hasta, 2018: 505). Kalaycıoğlu (2013: 1) ise siyasal katılımı, bireylerin siyasal otoritelerin aldığı kararları etkileme ve karar alma süreçlerine aktif olarak katılma eylemleri olarak tanımlar. Taşdelen'e göre (2011: 166), siyasal katılım, yurttaşların siyasal hayatta aktif olması ve karar alma süreçlerinde etkili olması anlamına gelir. Siyasal katılımın en yaygın yolu oy kullanmaktır, ancak bu, siyasal karar alma süreçlerini etkileme amacını taşıyan farklı eylemlerle de desteklenir. Örneğin, dilekçe yazmak, imza kampanyalarına katılmak, siyasal e-posta göndermek, grev veya gösteri yürüyüşleri gibi eylemler de siyasal katılımı içerir (Doğanay vd., 2007: 214).

Siyasal katılımın farklı biçimleri vardır. Açık katılım, kamuya açık ve kaydedilebilen faaliyetlerle gerçekleşirken, gizli katılım daha özel ve kamuya kapalı ortamlarda gerçekleşir. Bağımsız ve zorunlu katılım ise, bireylerin kendi istekleri doğrultusunda ya da yasal zorunluluk nedeniyle katılım göstermelerini ifade eder. Yaklaşan ve kaçınan katılımda, bireylerin katılımın sonuçları ve getirileri üzerine değerlendirmelerde bulunması ve bu doğrultuda hareket etmeleri önemlidir. Geçici ve devamlı katılım, bireylerin katılım sürekliliğini ve niteliğini belirtirken, siyasal sisteme veren ve

sistemden alan katılımda ise bireylerin siyasal faaliyetlerle elde ettikleri faydalar ve talepler ön plana çıkar. Açıklayıcı ve araşsal katılım, bireylerin siyasal konularda fikirlerini açıklamaları ve pratik katılım arasındaki farkı vurgular. Sözlü ve sözsüz katılımda, bireylerin iletişim biçimleri ve katılım şekilleri farklılık gösterirken, toplumsal ve toplumsal olmayan katılımda bireylerin topluluklarla veya bireysel olarak siyasal sürece katılımlarını ifade eder (Silsüpür, 2021: 168).

Çağdaş demokratik toplumlarda, siyasal sosyalleşme süreci yoluyla katılımcı bir siyasal kültürün benimsenmesi, bireylerin karar alma süreçlerini etkileme ve siyasal otoriteyi sorumlu tutma becerilerini geliştirir. Bu da demokratik yaşamın sürdürülebilirliğine ve istikrarına katkıda bulunur. Ancak, vatandaşların sadece siyasete katılma arzu ve istekleri bunun gerçekleşmesi için her zaman yeterli olmayabilir. Vatandaşların siyasal katılımını etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bunlar arasında, toplumun siyasal düzeni, hakim olan siyasal kültür, meşru ve siyasal faktörlerle uygulanan depolitizasyon gibi unsurlar yer almaktadır. Bu faktörler, bireylerin siyasal katılımını sınırlayabilir veya tamamen engelleyebilir, hatta bireyleri siyasal süreçlerden uzaklaştırabilir ve siyasal sistemden yabancılaşmalarına neden olabilir. Bu nedenle, demokratik bir toplumda, bireylerin siyasal katılımını teşvik etmek ve siyasal süreçlere aktif katılımlarını sağlamak için bu engelleyici faktörlerin azaltılması veya ortadan kaldırılması önemlidir. Bu şekilde, demokratik değerlerin güçlenmesi ve demokratik kurumların daha sağlam bir temel üzerinde yükselmesi mümkün olacaktır (Acar ve Becel, 2021: 17).

Siyasal katılım düzeyinin toplumdaki bireyler arasında farklılık gösterdiği iyi bilinen bir gerçektir (Dilber, 2020: 21). Özellikle Türkiye, gençlerin siyasete doğrudan katılımına yönelik beklentilerin düşük olması sorunuyla karşı karşıyadır. Birçok çalışma gençlerin siyasal katılım düzeyinin oldukça düşük olduğunu ortaya koymuştur (Erdoğan, 2009: 56). Gençler arasında siyasal katılım düzeyinin düşük olması, günümüzde birçok demokratik ülke tarafından önemli bir sorun olarak algılanmaktadır. Siyasal sosyalleşmenin etkin bir şekilde gerçekleştiği kurumlar olarak okullar, aktif vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Modern vatandaşlık ideali için hayati önem taşıyan siyasal katılım, demokrasi bilgisine ve bu bilgiyi eyleme dönüştürme kapasitesine sahip olmak üzerine kuruludur. Belirli bir eğitim seviyesinin altında katılım hakkını tartışmak beyhudedir, zira katılım ancak belirli bir farkındalık seviyesine ulaşıldığında gerçekleşebilir. Demokrasinin gerektirdiği katılımcı yurttaşların yetiştirilmesi için yapılabilecek olası eğitim düzenlemelerinin incelenmesi büyük önem taşımaktadır (Doğanay vd., 2007: 216-219). Demokratik değerlerin toplumsal hayatta yaygınlaştırılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla, özellikle gençlerin siyasal katılım düzeylerini tespit ederek bu düzeyler üzerinde farkındalık oluşturmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, üniversite öğrencilerinin siyasal katılım düzeyleri, cinsiyet, eğitim görülen bölüm, sınıf düzeyi, ailenin gelir durumu, daha önce oy kullanma deneyimi ve siyasal parti üyeliği gibi sosyo-demografik, ekonomik ve bireysel değişkenler çerçevesinde derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversite öğrencilerinin siyasal katılımları “Siyasal Eylem”, “Siyasal İlgi”, “Siyasal Kampanya Aktiviteleri”, “Siyasal Üyelik” ve “Salt Oy kullanma” alt boyutlarıyla betimlenmeye çalışılmış ve siyasal katılım düzeyleri ortaya konmuştur. Bunun yanında Araştırmancının alt amacı olarak siyasal katılımın cinsiyet, eğitim görülen bölüm, sınıf düzeyi, ailenin gelir durumu, daha önce oy kullanma deneyimi ve siyasal parti üyeliği gibi değişkenlere göre anlamlı farklılaşım farklılaşmadığı ortaya konmuştur.

Topbaş'ın (2009) çalışmasında örneklem grubunu seçmenler, Acar ve Becel'in (2021) örneklem grubunu Kütahya Dumlupınar üniversitesi İİBF öğrencileri, Çakmak'ın (2011) örneklem grubunu Eğitim Fakültesi öğrencileri, Evre'nin (2020), Altın ve Kasımoğlu'un (2018) örneklem grubunu lise öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmamızda ise örneklem grubu olarak fakülte ayrımı yapılmaksızın üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmamız örneklem grubu yönüyle benzer araştırmalardan farklılık göstermektedir. Benzer araştırmalarda bağımsız değişken olarak Topbaş (2009) yaş, meslek, cinsiyet, eğitim düzeyiniz, aylık gelir; Çakmak (2011) cinsiyet, sınıf düzeyi, aylık gelir, anne meslek, baba meslek ve yerleşim yeri; Evre (2020) yaş ve cinsiyet; Altın ve Kasımoğlu (2018) eğitim, cinsiyet, üyelik ve yaş; Eser ve Sarışahin (2016) cinsiyet ve aylık geliri seçmişlerdir. Araştırmamızda ise bağımsız değişken olarak benzer çalışmalarda yer alan cinsiyet, sınıf düzeyi, ailenin gelir durumunun yanında eğitim görülen bölüm, daha önce oy kullanma deneyimi ve siyasi parti üyeliği belirlenmiş ve bu yönüyle benzer çalışmalardan farklılık göstermektedir. Acer ve Becel (2021) ve Çakmak (2011) nitel araştırma yöntemi kullanmışlardır. Araştırmamızda ise nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Evre (2020), Altın ve Kasımoğlu (2018), Eser ve Sarışahin (2016) nicel araştırma yöntemleri kullanmış olup, Evre (2020) oy verme ve siyasi simge taşıma alt boyutlarında, Altın ve Kasımoğlu (2018) aktif sivil katılım, motivasyon, iletişim kanalları, bireysel karakteristik özellikler alt boyutlarında, Eser ve Sarışahin (2016) alt boyut olmadan genel siyasi katılım olarak ele almıştır. Araştırmamızda ise siyasi katılım "siyasi eylem, siyasi ilgi, siyasi kampanya aktiviteleri, siyasi üyelik, salt oy kullanma" alt boyutlarını ile ele alınmıştır. Araştırmamız bu yönüyle benzer nicel araştırmalardan farklılık göstermektedir. Böylece, gençlerin siyasi katılımına dair daha geniş bir perspektif sunarak, bu alandaki mevcut bilgi birikimine önemli bir katkı sağlamaktadır.

1. SİYASAL KATILIMI ETKİLEYEN FAKTÖRLER VE LİTERATÜR TARAMASI

Siyasi karar alma sürecinde bireyler, çeşitli faktörlerin etkisi altında az veya çok bilgi sahibi olurlar ve bu etkilerin değişkenliği doğrultusunda kararlarını belirlerler. Siyasi katılım aşamasında, bireyler siyasi kampanyalardan, geleneksel medya araçlarından ve sosyal medyadan aldıkları etkilerle hareket ederek kararlarını şekillendirir ve eylemlerde bulunurlar (Silsüpür, 2021: 163). Cinsiyet, yaş, aile yapısı, eğitim düzeyi, meslek, gelir seviyesi, yaşadıkları yer ve kişilik özellikleri gibi değişkenler siyasi katılımı doğrudan etkileyen önemli faktörlerdir (Çam, 1977: 329; Dilber, 2011: 31; Eser ve Sarışahin, 2016: 38).

Araştırma konusuyla ilgili yapılan literatür taramasında benzer çalışmaların olduğu gözlenmiştir. Acar ve Becel (2021), siyasi katılımı etkileyen çeşitli faktörlerin bireysel etkilerini aydınlatmaya çalışmıştır. Çalışma, gençlerin siyasi katılımının beklenenden daha düşük olduğu sonucuna varmış ve bu olguyu psikolojik, ekonomik ve sosyal faktörlerle ilişkili bir dizi değişkene bağlamıştır. Evre (2020) araştırmasında KKTC'deki gençlerin siyasi katılım düzeylerinin ve buna bağlı tutumlarının zamanla değişimliğe uğrayıp uğramadığı ve şayet değişime uğradıysa, bu değişimin yönünü tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda, gençlerin siyasi katılımının yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılaştığı, kızların erkeklerden daha fazla siyasi katılım seviyesine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Altın ve Kasımoğlu (2018) araştırmasında gençlerin siyasi katılımını etkileyen faktörleri araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda, Şırnaklı gençlerin siyasi katılımının yaş, cinsiyet, eğitim alanı gibi bağımsız değişkenler

arasında anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşmıştır. Eser ve Sarışahin (2016) cinsiyet ve siyasal katılım arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlamıştır. Çalışma, bu değişkenler arasında anlamlı ve pozitif bir korelasyon bulmuştur. Bir diğer araştırmada Çakmak (2011) öğrencilerin siyasal katılım ve tutumlarını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma, katılımcıların düşük düzeyde siyasal katılım, yüksek oy kullanma oranları sergiledikleri ve erkek katılımcıların kadınlara göre siyasal olarak daha aktif oldukları sonucuna varmıştır.

2. YÖNTEM

Üniversite öğrencilerinin siyasal katılım düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesini amaçlayan bu araştırmada araştırmacının amacına uygun olarak nicel araştırma yönetimi kullanılmıştır. Nicel araştırma, değişkenler arası ilişkilerin sayısal verilerle çözümlenmesidir (Creswell, 2013: 4).

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, çalışmanın hedeflerine ulaşmak için en etkili yaklaşım olarak görüldüğü için tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, bir olguyu etkilemeye çalışmadan geçmişte veya günümüzde var olduğu şekliyle betimlemeye çalışır. Bu modelde, araştırılan nesne ya da kişi herhangi bir müdahale olmaksızın mevcut haliyle incelenir (Karasar, 2014: 77).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, 2023-2024 eğitim- öğretim yılında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde okumakta olan 35.119 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem evren içerisinden rastlantısal olarak seçilen öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma evreni içerisinden basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak örneklem seçilmiştir. Basit tesadüfi örnekleme yöntemi, evren içerisinde yer alan bütün bireylerin örneklem için seçilme olasılığının birbirine eşit olduğu bir yöntemdir (Karasar, 2014: 113). Büyüklüğü 40.000 olan bir evreni temsil edecek olan örneklem sayısı en az 380 olmalıdır (Altınışık vd., 2010: 135). Bu bağlamda araştırmanın evrenini temsil eden örnekleme 2023-2024 eğitim- öğretim yılında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde okumakta olan 403 öğrenci oluşturmaktadır. Altınışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım'a (2010: 135) göre 403 öğrenci 35.119 kişilik evreni temsil eder niteliktedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin tanıtıcı özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Tanıtıcı Özellikleri

		N	%
Cinsiyet	Kadın	260	64,5
	Erkek	143	35,5
Eğitim Görülen Bölüm	Bilgisayar Programcılığı	15	3,7
	Grafik Tasarım	40	9,9
	İktisat	30	7,4
	Kamu Yönetimi	113	28,0
	Özel Eğitim Öğretmenliği	52	12,9
	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	26	6,5
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	36	8,9
	Türkçe Öğretmenliği	50	12,4
	Çocuk Gelişimi	14	3,5

	Diğer	27	6,7
Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	71	17,6
	2. Sınıf	116	28,8
	3. Sınıf	25	6,2
	4. Sınıf	191	47,4
	0-17002 TL	162	40,2
Ailenin Gelir Düzeyi	17003-25000 TL	93	23,1
	25001-35000 TL	69	17,1
	35001 TL ve Üzeri	79	19,6
Daha Önce Oy Kullanma	Evet	368	91,3
	Hayır	35	8,7
Siyasal Parti Üyeliği	Evet	20	5,0
	Hayır	383	95,0

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların %64,5'inin kadın, %35,5'inin erkek olduğu; %3,7'sinin Bilgisayar Programcılığı, %9,9'unun Grafik Tasarım, %7,4'ünün İktisat, %28,0'inin Kamu Yönetimi, %12,9'unun Özel Eğitim Öğretmenliği, %6,5'inin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, %12,4'ünün Türkçe Öğretmenliği, %3,5'inin Çocuk Gelişimi bölümlerinde, %6,7'sinin diğer bölümlerde okuduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin %17,6'sının 1. Sınıf, %28,8'inin 2. Sınıf, %6,2'sinin 3. Sınıf ve %47,4'ünün 4. Sınıf öğrencisi olduğu; %40,2'sinin ailesinin aylık gelirinin 0-17002 TL, %23,1'inin 17003-25000 TL, %17,1'inin 25001-35000 TL ve %19,6'sının 35001 TL ve üzeri olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin %91,3'ünün daha önce oy kullandığı, %8,7'sinin daha önce oy kullanmadığı; %5,0'inin siyasi parti üyeliği olduğu, %95,0'inin siyasi parti üyeliği olmadığı görülmüştür.

2.3. Ölçme Araçları

Araştırmanın amaçları doğrultusunda siyasi katılım verileri toplamak için Topbaş (2009) tarafından geliştirilen Siyasal Katılım Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 22 madde olup ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçeğin iç tutarlılığına bağlı güvenilirliği Cronbach alfa değeri ile tespit edilmiş olup Cronbach alfa değeri 0,92 bulunmuştur. Yapılan ölçek geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında açılımlı faktör analizi sonucuna göre ölçek "Siyasal Eylem", Siyasal İlgi", "Siyasal Kampanya Aktiviteleri", "Siyasal Üyelik" ve "Salt Oy kullanma" olmak üzere 5 alt boyuttan oluşmakta ve toplam varyansının %88,33'ünü açıklamaktadır (Topbaş, 2009: 299-300).

Araştırma verilerini toplamak için kullanılan Siyasal Katılım Ölçeğiyle elde edilen verilerin iç tutarlılığını incelemek için Cronbach Alfa değeri kullanılmıştır. Cronbach Alfa değeri 0,60 ile 0,80 arasında olduğunda güvenilirlik iyi; 0,80 ile 1,00 arasında olduğunda ise güvenilirlik yüksek düzeyde kabul edilmektedir (Kozak, 2015). Siyasal katılım ölçeğine ilişkin güvenilirlik katsayıları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Siyasal Katılım Ölçeğine Ait Güvenirlik Katsayıları

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Siyasal Eylem	7	0,89
Siyasal İlgi	6	0,87
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	4	0,78
Siyasal Üyelik	3	0,84
Salt Oy Kullanma	2	0,96

Tablo 2 incelendiğinde, siyasal katılım ölçeğinin siyasal eylem alt boyutu için Cronbach alfa katsayısının 0,89; siyasal ilgi alt boyutu için 0,87; siyasal kampanya faaliyetleri alt boyutu için 0,78; siyasal üyelik alt boyutu için 0,84 ve salt oy verme alt boyutu için 0,99 olduğu görülmektedir. Cronbach alfa katsayıları, iç tutarlılık güvenilirliğinin siyasal eylem, siyasal ilgi, siyasal üyelik ve salt oy verme alt boyutları için yüksek, siyasal kampanya faaliyetleri alt boyutu için ise iyi düzeyde olduğunu göstermektedir.

2.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma verilerini toplamaya başlamadan önce 21/05/2024 tarihinde 01-32 sayılı karar no ile Etik Kurulundan izin alınmış olup, daha sonra ölçek Google Forms üzerinde çevrimiçi ortama aktarılmıştır. 22/05/2024 ile 26/05/2024 tarihleri arasında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde okumakta olan öğrencilere ölçek linkleri gönderilerek ve araştırmaya katılımları sağlanarak veriler elde edilmiştir.

2.5. Verilerin Çözümlemesi

Ölçek uygulamasından sonra elde edilen verilerin analiz sonuçlarının bilimsel bir şekilde analiz edilmesi amacıyla, veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programına girilmiştir. Araştırmada toplanan veriler SPSS for Windows 22.0 programı yardımıyla analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılımını tespit etmek için küçük örneklerde ($n < 30$) Shapiro Wilk testini, büyük örneklerde ($n \geq 30$) ise Kolmogorov-Smirnov testi kullanılır (Öztuna vd., 2006). Araştırmanın örneklemini 30 kişiden fazla olduğu için verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi kullanılarak tespit edilmiştir.

Tablo 3. Siyasal Katılım Ölçeğine Ait Normallik Analizi

Alt Boyutlar	Kolmogorov-Smirnov	
	Değer	p
Siyasal Eylem	0,22	0,00
Siyasal İlgi	0,14	0,00
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	0,27	0,00
Siyasal Üyelik	0,36	0,00
Salt Oy Kullanma	0,31	0,00

Tablo 3 incelendiğinde, siyasal katılım ölçeğinden elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov değerleri hesaplanmıştır. Verilerin normal dağılım gösterdiğinin kabul edilebilmesi için Kolmogorov-Smirnov Testinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($p > 0.05$) vermemesi gerekmektedir (Kılıç ve Ural, 2005: 263). Siyasal katılım ölçeğinin siyasal eylem, siyasal ilgi, siyasal kampanya faaliyetleri, siyasal üyelik ve salt oy verme alt boyutları için anlamlılık değerlerinin 0,05'ten küçük olması verilerin normal dağılmadığını göstermektedir. Sonuç olarak, karşılaştırmalar iki gruplu bağımsız değişkenleri karşılaştırmak için parametrik olmayan bir test olan Mann Whitney U Testi ve üç veya daha fazla gruplu bağımsız değişkenleri karşılaştırmak için parametrik olmayan bir test olan Kruskal Wallis Testi kullanılarak yapılmıştır. Kruskal Wallis Testi anlamlı bir sonuç verdiğinde, farklı grupları belirlemek için Mann Whitney U Testi (Bonferroni dönüşümü kullanılarak ayarlanmış bir p-değeri ile) kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, katılımcılara uygulanan siyasal katılım ölçeğinden elde edilen verilerin analiz edilmesi ile ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

Uygulanan siyasal katılım ölçeğine verilen cevaplara ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Siyasal Katılım Ölçeğine Ait Betimsel İstatistikler

Alt Boyutlar	N	Mini	Maks	X	SS
Siyasal Eylem	403	1,00	5,00	1,67	0,87
Siyasal İlgi	403	1,00	5,00	2,34	1,05
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	403	1,00	5,00	1,50	0,80
Siyasal Üyelik	403	1,00	5,00	1,41	0,85
Salt Oy Kullanma	403	1,00	5,00	3,88	1,42

Tablo 4 incelendiğinde, öğrencilerin siyasal katılım ölçeğinin ilk alt boyutu olan siyasal eyleme verdikleri puanların 1,00 ile 5,00 arasında yer aldığı; ortalamasının $1,67 \pm 0,87$ olduğu; ikinci alt boyut olan siyasal ilgiye verdikleri puanların 1,00 ile 5,00 arasında yer aldığı; ortalamasının $2,34 \pm 1,05$ olduğu; üçüncü alt boyut olan siyasal kampanya aktivitelerine verdikleri puanların 1,00 ile 5,00 arasında yer aldığı; ortalamasının $1,50 \pm 0,80$ olduğu; dördüncü alt boyut olan siyasal üyeliğe verdikleri puanların 1,00 ile 5,00 arasında yer aldığı; ortalamasının $1,41 \pm 0,85$ olduğu; son alt boyut olan salt oy kullanmaya verdikleri puanların 1,00 ile 5,00 arasında yer aldığı; ortalamasının $3,88 \pm 1,42$ olduğu görülmüştür. Öğrencilerin siyasal eylem, siyasal kampanya aktiviteleri ve siyasal üyelik katılımlarının çok düşük düzeyde olduğu; siyasal ilgi katılımlarının düşük düzeyde olduğu; salt oy kullanma katılımlarının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin cinsiyet değişkenine bağlı olarak siyasal katılım ölçeğinin alt boyutları arasındaki anlam farklılığı sonuçları tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Siyasal Katılım Ölçeği Cinsiyet Değişkeni Mann Whitney U Testi

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	X	Ss	Z	p
Siyasal Eylem	Kadın	260	1,59	0,82	-1,33	0,18
	Erkek	143	1,80	0,94		
Siyasal İlgi	Kadın	260	2,29	0,96	-0,76	0,45
	Erkek	143	2,44	1,19		
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	Kadın	260	1,45	0,74	-0,22	0,83
	Erkek	143	1,59	0,90		
Siyasal Üyelik	Kadın	260	1,36	0,81	-1,27	0,21
	Erkek	143	1,51	0,93		
Salt Oy Kullanma	Kadın	260	4,01	1,37	-2,27	0,02*
	Erkek	143	3,65	1,49		

** $p < 0,01$; * $p < 0,05$

Tablo 5, öğrencilerin cinsiyetlerine göre siyasal katılım ölçeğinin siyasal eylem alt boyutuna verdikleri ortalama puanlarda anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($p > 0,05$). Kız öğrencilerin ($1,59 \pm 0,82$) ve erkek öğrencilerin ($1,80 \pm 0,94$) siyasal eylem alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar benzerdir; bu da her iki cinsiyetin de benzer düzeyde siyasal eyleme katılım gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre siyasal katılım ölçeğinin siyasal ilgi alt boyutuna verdikleri puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p > 0,05$). Kız öğrencilerin ($2,29 \pm 0,96$) ve erkek öğrencilerin ($2,44 \pm 1,19$) siyasal ilgi alt

boyutundan aldıkları puan ortalamalarının benzer olması, her iki cinsiyetin de karşılaştırılabilir düzeyde siyasal ilgi katılımı gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Siyasal katılım ölçeğinin siyasal kampanya faaliyetleri alt boyutuna verilen ortalama puanlar öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0.05$). Kız öğrencilerin ($1,45\pm 0,74$) ve erkek öğrencilerin ($1,59\pm 0,90$) siyasal kampanya faaliyetleri alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar benzerdir ve bu da her iki cinsiyetin de siyasal kampanya faaliyetlerine benzer düzeylerde katıldıklarını göstermektedir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre siyasal katılım ölçeğinin siyasal üyelik alt boyutuna verdikleri puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Kız öğrencilerin ($1,36\pm 0,81$) ve erkek öğrencilerin ($1,51\pm 0,93$) siyasal üyelik alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar benzerdir ve her iki cinsiyetin de benzer düzeyde siyasal üyeliğe katılım gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre siyasal katılım ölçeğinin salt oy verme alt boyutuna verdikleri puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($p<0.05$). Kız öğrencilerin saf oy verme alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar ($4,01\pm 1,37$) erkek öğrencilerin puanlarından ($3,65\pm 1,49$) daha yüksektir ve bu da kız öğrencilerin erkek meslektaşlarına kıyasla daha yüksek düzeyde saf oy verme katılımı gösterdiklerini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin bölüm değişkenine bağlı olarak siyasal katılım ölçeğinin alt boyutları arasındaki anlam farklılığı sonuçları tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Siyasal Katılım Ölçeği Bölüm Değişkeni Kruskal Wallis Testi

Alt Boyutlar	Bölüm	N	X	Ss	X ²	p	Bonferroni
Siyasal Eylem	Bilgisayar Programcılığı	15	1,81	1,19	44,92	0,00**	Kamu Y. > İktisat Diğer > İktisat SBÖ > İktisat Diğer > Tür. Öğ. SBÖ > Tür. Öğ. SBÖ > ÖEÖ
	Grafik Tasarım	40	1,75	0,78			
	İktisat	30	1,11	0,11			
	Kamu Yönetimi	113	1,72	0,82			
	Özel Eğitim Öğretmenliği	52	1,36	0,39			
	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	26	1,74	0,91			
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	36	2,02	0,91			
	Türkçe Öğretmenliği	50	1,34	0,50			
	Çocuk Gelişimi	14	1,38	0,11			
	Diğer	27	2,65	1,57			
Siyasal İlgi	Bilgisayar Programcılığı	15	2,17	1,15	69,88	0,00**	Bil. Pro. > İktisat Tür. Öğ. > İktisat Kamu Y. > İktisat ÖEÖ > İktisat Graf. Tas. > İktisat SBUİ > İktisat SBÖ > İktisat Diğer > İktisat
	Grafik Tasarım	40	2,48	1,04			
	İktisat	30	1,13	0,13			
	Kamu Yönetimi	113	2,38	1,06			
	Özel Eğitim Öğretmenliği	52	2,37	0,90			
	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	26	2,56	1,24			
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	36	2,86	1,05			
	Türkçe Öğretmenliği	50	2,20	0,69			
	Çocuk Gelişimi	14	1,90	0,13			
	Diğer	27	2,96	1,29			
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	Bilgisayar Programcılığı	15	1,42	0,44	52,32	0,00**	Kamu Y. > İktisat Graf. Tas. > İktisat Diğer > İktisat Kamu Y. > Tür. Öğ. Graf. Tas. > Tür. Öğ.
	Grafik Tasarım	40	1,91	1,13			
	İktisat	30	1,07	0,13			
	Kamu Yönetimi	113	1,65	0,87			
	Özel Eğitim Öğretmenliği	52	1,12	0,19			

	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	26	1,60	0,70			Diğer > Tür. Öğ.
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	36	1,42	0,54			Kamu Y. > ÖEÖ
	Türkçe Öğretmenliği	50	1,20	0,40			Graf. Tas. > ÖEÖ
	Çocuk Gelişimi	14	1,34	0,16			Diğer > ÖEÖ
	Diğer	27	2,19	1,33			
	Bilgisayar Programcılığı	15	1,09	0,15			Kamu Y. > ÖEÖ
	Grafik Tasarım	40	1,73	0,98			Gra. Tas. > ÖEÖ
	İktisat	30	1,09	0,15			Diğer > ÖEÖ
	Kamu Yönetimi	113	1,60	0,96			SBUI > ÖEÖ
Siyasal Üyelik	Özel Eğitim Öğretmenliği	52	1,06	0,14	48,00	0,00**	Kamu Y. > Tür. Öğ.
	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	26	1,72	0,92			Gra. Tas. > Tür. Öğ.
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	36	1,17	0,38			Diğer > Tür. Öğ.
	Türkçe Öğretmenliği	50	1,07	0,13			SBUI > Tür. Öğ.
	Çocuk Gelişimi	14	1,07	0,14			Gra. Tas. > SBÖ
	Diğer	27	2,26	1,64			
	Bilgisayar Programcılığı	15	4,00	1,46			Bil. Pro. > İktisat
	Grafik Tasarım	40	4,10	1,03			Tür. Öğ. > İktisat
	İktisat	30	1,70	0,61			Kamu Y. > İktisat
	Kamu Yönetimi	113	3,86	1,53			ÖEÖ > İktisat
	Özel Eğitim Öğretmenliği	52	4,46	0,94			Graf. Tas. > İktisat
Salt Oy Kullanma	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	26	2,08	1,38	127,67	0,00**	Ço. Gel. > İktisat
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	36	4,08	0,74			SBÖ > İktisat
	Türkçe Öğretmenliği	50	4,80	0,40			Diğer > İktisat
	Çocuk Gelişimi	14	4,93	0,18			Bil. Pro. > SBUI
	Diğer	27	4,11	1,29			Tür. Öğ. > SBUI
							Graf. Tas. > SBUI
							Ço. Gel. > SBUI
							SBÖ > SBUI
							Diğer > SBUI
							Tür. Öğ. > SBÖ
							Tür. Öğ. > Kamu Y.

**p<0,01; *p<0,05

Tablo 6 incelendiğinde, öğrencilerin bölümlerine göre siyasal katılım ölçeğinin siyasal eylem alt boyutuna verdikleri puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0,05). Kamu Yönetimi (1,72±0,82), Sosyal Bilgiler Öğretmenliği (2,02±0,91) ve diğer bölümler (2,65±1,57) öğrencilerinin ortalama puanları İktisat öğrencilerinin ortalama puanlarından (1,11±0,11) daha yüksektir; bu da Kamu Yönetimi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve diğer bölümler öğrencilerinin siyasal eylemlere katılım düzeylerinin İktisat öğrencilerine kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği (2,02±0,91) ve diğer bölümler (2,65±1,57) öğrencilerinin ortalama puanları Türkçe Öğretmenliği (1,34±0,50) öğrencilerinin ortalama puanlarından daha yüksektir; bu da Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve diğer bölümler öğrencilerinin Türkçe Öğretmenliği öğrencilerine kıyasla siyasal eylemlere katılım düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerinin ortalama puanları (2,02±0,91) Özel Eğitim Öğretmenliği öğrencilerinin ortalama puanlarından (1,36±0,39) daha yüksektir ve bu da Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerinin Özel Eğitim Öğretmenliği öğrencilerine kıyasla daha yüksek düzeyde siyasal eyleme katıldıklarını göstermektedir.

Siyasal katılım ölçeğinin siyasal ilgi alt boyutuna verilen puanların ortalamalarında öğrencilerin bölüm değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Bilgisayar Programcılığında okuyan öğrencilerin siyasal ilgi alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($2,17\pm1,15$), Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin siyasal ilgi alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($2,86\pm1,05$), Kamu Yönetiminde okuyan öğrencilerin siyasal ilgi alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($2,38\pm1,06$), Özel Eğitim Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin siyasal ilgi alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($2,37\pm0,90$), Grafik Tasarımda okuyan öğrencilerin siyasal ilgi alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($2,48\pm1,04$), Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkilerde okuyan öğrencilerin siyasal ilgi alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($2,56\pm1,24$), Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin siyasal ilgi alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($2,86\pm1,05$) ve diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin siyasal ilgi alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($2,96\pm1,29$) İktisatta okuyan öğrencilerin siyasal ilgi alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından ($1,13\pm0,13$) yüksek olduğu; Bilgisayar Programcılığı, Türkçe Öğretmenliği, Kamu Yönetimi, Özel Eğitim Öğretmenliği, Grafik Tasarım, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin siyasal ilgi katılımlarının İktisatta okuyan öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Siyasal katılım ölçeğinin siyasal kampanya aktiviteleri alt boyutuna verilen puanların ortalamalarında öğrencilerin bölüm değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Kamu Yönetiminde okuyan öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($1,65\pm0,87$), Grafik Tasarımda okuyan öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($1,91\pm1,13$) ve diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($2,19\pm1,33$) İktisatta okuyan öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından ($1,07\pm0,13$), Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından ($1,20\pm0,40$) ve Özel Eğitim Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından ($1,12\pm0,19$) yüksek olduğu; Kamu Yönetimi, Grafik Tasarım ve diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri katılımlarının İktisat, Türkçe Öğretmenliği ve Özel Eğitim Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Siyasal katılım ölçeğinin siyasal üyelik alt boyutuna verilen puanların ortalamalarında öğrencilerin bölüm değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Kamu Yönetiminde okuyan öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($1,60\pm0,96$), Grafik Tasarımda okuyan öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($1,73\pm0,98$), diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($2,26\pm1,64$) ve Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkilerde okuyan öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($1,72\pm0,92$) Özel Eğitim Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından ($1,06\pm0,14$) ve Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından ($1,07\pm0,13$)

yüksek olduğu; Kamu Yönetimi, Grafik Tasarım, Diğer Bölümler ve Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkilerde okuyan öğrencilerin siyasal üyelik katılımlarının Özel Eğitim Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin siyasal üyelik katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu; Grafik Tasarımda okuyan öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (1,73±0,98) Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından (1,17±0,38) yüksek olduğu; Grafik Tasarımda okuyan öğrencilerin siyasal üyelik katılımlarının Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin siyasal üyelik katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Siyasal katılım ölçeğinin salt oy kullanma alt boyutuna verilen puanların ortalamalarında öğrencilerin bölüm değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Bilgisayar Programcılığında okuyan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (4,00±1,46), Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (4,80±0,40), Kamu Yönetiminde okuyan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (3,86±1,53), Özel Eğitim Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (4,46±0,94), Grafik Tasarımda okuyan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (4,10±1,03), Çocuk Gelişiminde okuyan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (4,93±0,18), Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (4,08±0,74) ve diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (4,11±1,29) İktisatta okuyan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından (1,70±0,61) ve Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkilerde okuyan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından (2,08±1,38) yüksek olduğu; Bilgisayar Programcılığı, Türkçe Öğretmenliği, Kamu Yönetimi, Özel Eğitim Öğretmenliği, Grafik Tasarım, Çocuk Gelişimi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarının İktisat ve Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkilerde okuyan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu; Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (4,80±0,40) sosyal Bilgiler Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından (4,08±0,74) yüksek olduğu; Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarının Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerden daha fazla olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin sınıf değişkenine bağlı olarak siyasal katılım ölçeğinin alt boyutları arasındaki anlam farklılığı sonuçları tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Siyasal Katılım Ölçeği Sınıf Değişkeni Kruskal Wallis Testi

Alt Boyutlar	Sınıf	N	X	Ss	X ²	p	Bonferroni
Siyasal Eylem	1. Sınıf	71	1,65	0,80	1,06	0,79	
	2. Sınıf	116	1,67	0,77			
	3. Sınıf	25	1,76	0,85			
	4. Sınıf	191	1,66	0,96			
Siyasal İlgi	1. Sınıf	71	2,16	0,93	11,86	0,01**	2. Sınıf > 4. Sınıf
	2. Sınıf	116	2,53	0,92			
	3. Sınıf	25	2,70	1,28			
	4. Sınıf	191	2,25	1,11			
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	1. Sınıf	71	1,49	0,67	2,52	0,47	
	2. Sınıf	116	1,56	0,85			
	3. Sınıf	25	1,32	0,47			
	4. Sınıf	191	1,49	0,85			
Siyasal Üyelik	1. Sınıf	71	1,32	0,78	5,69	0,13	
	2. Sınıf	116	1,40	0,74			
	3. Sınıf	25	1,13	0,42			
	4. Sınıf	191	1,49	0,97			
Salt Oy Kullanma	1. Sınıf	71	3,73	1,53	18,98	0,00**	2. Sınıf > 4. Sınıf
	2. Sınıf	116	4,40	0,88			
	3. Sınıf	25	4,40	0,97			
	4. Sınıf	191	3,55	1,59			

**p<0,01; *p<0,05

Tablo 7 incelendiğinde, siyasal katılım ölçeğinin siyasal eylem alt boyutuna verilen puanların ortalamalarında öğrencilerin sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). 1. sınıf öğrencilerin siyasal eylem alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($1,65\pm 0,80$), 2. sınıf öğrencilerin siyasal eylem alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($1,67\pm 0,77$), 3. sınıf öğrencilerin siyasal eylem alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($1,76\pm 0,85$) ve 4. sınıf öğrencilerin siyasal eylem alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($1,66\pm 0,96$) birbirine yakın olduğu; 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerin siyasal eylem katılımlarının benzer düzeyde olduğu görülmüştür.

Siyasal katılım ölçeğinin siyasal ilgi alt boyutuna verilen puanların ortalamalarında öğrencilerin sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). 2. sınıf öğrencilerin siyasal ilgi alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($2,53\pm 0,92$) 4. sınıf öğrencilerin siyasal ilgi alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından ($2,25\pm 1,11$) yüksek olduğu; dolayısıyla 2. sınıf öğrencilerin siyasal ilgi katılımlarının 4. sınıf öğrencilerin siyasal ilgi katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Siyasal katılım ölçeğinin siyasal kampanya aktiviteleri alt boyutuna verilen puanların ortalamalarında öğrencilerin sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). 1. sınıf öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($1,49\pm 0,67$), 2. sınıf öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($1,56\pm 0,85$), 3. sınıf öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($1,32\pm 0,47$) ve 4. sınıf öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri alt

boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (1,49±0,85) birbirine yakın olduğu; 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri katılımlarının benzer düzeyde olduğu görülmüştür.

Siyasal katılım ölçeğinin siyasal üyelik alt boyutuna verilen puanların ortalamalarında öğrencilerin sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). 1. sınıf öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (1,32±0,78), 2. sınıf öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (1,40±0,74), 3. sınıf öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (1,13±0,42) ve 4. sınıf öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (1,49±0,97) birbirine yakın olduğu; 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerin siyasal üyelik katılımlarının benzer düzeyde olduğu görülmüştür.

Siyasal katılım ölçeğinin salt oy kullanma alt boyutuna verilen puanların ortalamalarında öğrencilerin sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). 2. sınıf öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (4,40±0,88) 4. sınıf öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından (3,55±1,59) yüksek olduğu; 2. sınıf öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarının 4. sınıf öğrencilerinde daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin ailesinin aylık geliri değişkenine bağlı olarak siyasal katılım ölçeğinin alt boyutları arasındaki anlam farklılığı sonuçları tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Siyasal Katılım Ölçeği Ailenin Aylık Geliri Değişkeni Kruskal Wallis Testi

Alt Boyutlar	Ailenin Aylık Geliri	N	X	Ss	X2	p	Bonferroni
Siyasal Eylem	0-17002 TL	162	1,70	0,79	2,34	0,51	
	17003-25000 TL	93	1,64	0,81			
	25001-35000 TL	69	1,64	0,88			
	35001 TL ve Üzeri	79	1,66	1,09			
Siyasal İlgi	0-17002 TL	162	2,22	1,02	16,15	0,00**	25001-35000 TL > 0-17002 TL 25001-35000 TL > 17003-25000 TL
	17003-25000 TL	93	2,22	1,16			
	25001-35000 TL	69	2,73	1,03			
	35001 TL ve Üzeri	79	2,40	0,92			
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	0-17002 TL	162	1,51	0,77	7,81	0,05	
	17003-25000 TL	93	1,45	0,63			
	25001-35000 TL	69	1,61	0,87			
	35001 TL ve Üzeri	79	1,45	0,97			
Siyasal Üyelik	0-17002 TL	162	1,42	0,77	5,60	0,13	
	17003-25000 TL	93	1,43	0,80			
	25001-35000 TL	69	1,31	0,80			
	35001 TL ve Üzeri	79	1,46	1,10			
Salt Oy Kullanma	0-17002 TL	162	3,66	1,43	20,73	0,00**	25001-35000 TL > 0-17002 TL 35001 TL ve Üzeri > 0-17002 TL 35001 TL ve Üzeri > 17003-25000 TL
	17003-25000 TL	93	3,59	1,64			
	25001-35000 TL	69	4,28	1,17			
	35001 TL ve Üzeri	79	4,32	1,15			

** $p<0,01$; * $p<0,05$

Tablo 8, öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine göre siyasal katılım ölçeğinin siyasal eylem alt boyutuna verdikleri puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($p>0,05$). Aile aylık geliri 0-17002 TL (1,70±0,79), 17003-25000 TL (1,64±0,81), 25001-35000 TL (1,64±0,88) ve 35001 TL ve üzeri (1,66±1,09) olan öğrencilerin ortalama

puanları benzerdir ve bu da tüm gelir gruplarında birbirine yakın düzeyde siyasal eylemlere katılım olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine göre siyasal katılım ölçeğinin siyasal ilgi alt boyutuna verdikleri puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($p < 0.05$). Ailesinin aylık geliri 25001-35000 TL olan öğrencilerin siyasal ilgi alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($2,73 \pm 1,03$) 0-17002 TL olan öğrencilerin siyasal ilgi alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından ($2,22 \pm 1,02$) ve 17003-25000 TL olan öğrencilerin siyasal ilgi alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından ($2,22 \pm 1,16$) yüksek olduğu; ailesinin aylık geliri 25001-35000 TL olan öğrencilerin siyasal ilgi katılımlarının 0-17002 TL ve 17003-25000 TL olan öğrencilerin siyasal ilgi katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin aile aylık gelirlerine göre siyasal katılım ölçeğinin siyasal kampanya faaliyetleri alt boyutuna verdikleri puan ortalamalarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Aile aylık geliri 0-17002 TL ($1,51 \pm 0,77$), 17003-25000 TL ($1,45 \pm 0,63$), 25001-35000 TL ($1,61 \pm 0,87$) ve 35001 TL ve üzeri ($1,45 \pm 0,97$) olan öğrencilerin ortalama puanları benzerdir ve bu da tüm gelir gruplarında siyasal kampanya faaliyetlerine benzer düzeyde katılım olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine göre siyasal katılım ölçeğinin siyasal üyelik alt boyutuna verdikleri puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p > 0.05$). Ailesinin aylık geliri 0-17002 TL olan öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($1,42 \pm 0,77$), 17003-25000 TL olan öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($1,43 \pm 0,80$), 25001-35000 TL olan öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($1,31 \pm 0,80$), 35001 TL ve üzeri olan öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($1,46 \pm 1,10$) birbirine yakın olduğu; ailesinin aylık geliri 0-17002 TL, 17003-25000 TL, 25001-35000 TL, 35001 TL ve üzeri olan öğrencilerin siyasal üyelik katılımlarının benzer düzeyde olduğu görülmüştür.

Siyasal katılım ölçeğinin salt oy verme alt boyutuna verilen puan ortalamalarında öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Ailesinin aylık geliri 25001-35000 TL olan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,28 \pm 1,17$) 0-17002 TL olan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından ($3,66 \pm 1,43$) yüksek olduğu; ailesinin aylık geliri 25001-35000 TL olan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarının 0-17002 TL olan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu; ailesinin aylık geliri 35001 TL ve üzeri olan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,32 \pm 1,15$) 0-17002 TL olan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından ($3,66 \pm 1,43$) ve 17003-25000 TL olan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından ($3,59 \pm 1,64$) yüksek olduğu; ailesinin aylık geliri 35001 TL ve üzeri olan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarının 0-17002 TL ve 17003-25000 TL olan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin daha önce oy kullanma değişkenine bağlı olarak siyasal katılım ölçeğinin alt boyutları arasındaki anlam farklılığı sonuçları tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Siyasal Katılım Ölçeği Daha Önce Oy Kullanma Değişkeni Mann Whitney U Testi

Alt Boyutlar	Oy Kullanma	N	X	Ss	Z	p
Siyasal Eylem	Evet	368	1,66	0,86	-0,64	0,52
	Hayır	35	1,77	0,95		
Siyasal İlgi	Evet	368	2,32	1,01	-0,27	0,79
	Hayır	35	2,54	1,40		
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	Evet	368	1,48	0,79	-1,61	0,11
	Hayır	35	1,72	0,86		
Siyasal Üyelik	Evet	368	1,38	0,81	-1,84	0,07
	Hayır	35	1,76	1,17		
Salt Oy Kullanma	Evet	368	4,07	1,27	-7,52	0,00**
	Hayır	35	1,87	1,43		

**p<0,01; *p<0,05

Tablo 9 incelendiğinde, öğrencilerin daha önce oy kullanma deneyimlerine göre siyasal katılım ölçeğinin siyasal eylem alt boyutuna verdikleri puan ortalamalarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Daha önce oy kullanmış (1.66 ± 0.86) ve kullanmamış (1.77 ± 0.95) öğrencilerin ortalama puanları benzerdir ve bu da iki grup arasında siyasal eylemlere katılım düzeylerinin benzer olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin daha önce oy kullanma deneyimlerine göre siyasal katılım ölçeğinin siyasal ilgi alt boyutuna verdikleri puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0.05$). Daha önce oy kullanmış ($2,32\pm 1,01$) ve kullanmamış ($2,54\pm 1,40$) öğrencilerin ortalama puanları benzerdir ve bu da iki grup arasında karşılaştırılabilir düzeyde siyasal ilgi katılımı olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin daha önce oy kullanma deneyimlerine göre siyasal katılım ölçeğinin siyasal kampanya faaliyetleri alt boyutuna verdikleri puan ortalamalarında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Daha önce oy kullanmış ($1,48\pm 0,79$) ve kullanmamış ($1,72\pm 0,86$) öğrencilerin ortalama puanları benzerdir ve bu da iki grup arasında siyasal kampanya faaliyetlerine katılım düzeylerinin benzer olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin daha önce oy kullanma deneyimlerine göre siyasal katılım ölçeğinin siyasal üyelik alt boyutuna verdikleri puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0.05$). Daha önce oy kullanmış (1.38 ± 0.81) ve kullanmamış (1.76 ± 1.17) öğrencilerin ortalama puanları benzerdir ve iki grup arasında siyasal üyeliğe katılım düzeylerinin karşılaştırılabilir olduğunu göstermektedir.

Siyasal katılım ölçeğinin salt oy kullanma alt boyutuna verilen puanların ortalamalarında öğrencilerin daha önce oy kullanma değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Daha önce oy kullanan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,07\pm 1,27$) daha önce oy kullanmayan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından ($1,87\pm 1,43$) yüksek olduğu; daha önce oy kullanan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarının daha önce oy kullanmayan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin siyasal parti üyeliği değişkenine bağlı olarak siyasal katılım ölçeğinin alt boyutları arasındaki anlam farklılığı sonuçları tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Siyasal Katılım Ölçeği Siyasal Parti Üyeliği Değişkeni Mann Whitney U Testi

Alt Boyutlar	Parti Üyeliği	N	X	Ss	Z	p
Siyasal Eylem	Evet	20	3,46	1,27	-6,12	0,00**
	Hayır	383	1,57	0,74		
Siyasal İlgi	Evet	20	3,71	0,98	-5,27	0,00**
	Hayır	383	2,27	1,00		
Siyasal Kampanya Aktiviteleri	Evet	20	3,23	0,94	-6,79	0,00**
	Hayır	383	1,41	0,68		
Siyasal Üyelik	Evet	20	3,88	1,27	-8,46	0,00**
	Hayır	383	1,28	0,59		
Salt Oy Kullanma	Evet	20	4,38	1,35	-2,08	0,04*
	Hayır	383	3,86	1,42		

**p<0,01; *p<0,05

Tablo 10 incelendiğinde, siyasal katılım ölçeğinin siyasal eylem alt boyutuna verilen puanların ortalamalarında öğrencilerin siyasal parti üyeliği değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür (p<0,05). Siyasal parti üyeliği olan öğrencilerin siyasal eylem alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (3,46±1,27) siyasal parti üyeliği olmayan öğrencilerin siyasal eylem alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından (1,57±0,74) yüksek olduğu; siyasal parti üyeliği olan öğrencilerin siyasal eylem katılımının siyasal parti üyeliği olmayan öğrencilerin siyasal eylem katılımından daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Siyasal katılım ölçeğinin siyasal ilgi alt boyutuna verilen puanların ortalamalarında öğrencilerin siyasal parti üyeliği değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür (p<0,05). Siyasal parti üyeliği olan öğrencilerin siyasal ilgi alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (3,71±0,98) siyasal parti üyeliği olmayan öğrencilerin siyasal ilgi alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından (2,27±1,00) yüksek olduğu; siyasal parti üyeliği olan öğrencilerin siyasal ilgi katılımının siyasal parti üyeliği olmayan öğrencilerin siyasal ilgi katılımından daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Siyasal katılım ölçeğinin siyasal kampanya aktiviteleri alt boyutuna verilen puanların ortalamalarında öğrencilerin siyasal parti üyeliği değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür (p<0,05). siyasal parti üyeliği olan öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (3,23±0,94) siyasal parti üyeliği olmayan öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından (1,41±0,68) yüksek olduğu; siyasal parti üyeliği olan öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri katılımının siyasal parti üyeliği olmayan öğrencilerin siyasal kampanya aktiviteleri katılımından daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Siyasal üyelik, geniş anlamda bireyin siyasi bir kimliğe sahip olmasını ifade ederken, siyasi parti üyeliği, spesifik olarak bir siyasi partiye resmen üye olma durumunu ifade etmektedir. Siyasal katılım ölçeğinin siyasal üyelik alt boyutuna verilen puanların ortalamalarında öğrencilerin siyasal parti üyeliği değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür (p<0,05). Siyasal parti üyeliği olan öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının (3,88±1,27) siyasal parti üyeliği olmayan öğrencilerin siyasal üyelik alt boyutuna vermiş oldukları puan

ortalamalarından ($1,28\pm 0,59$) yüksek olduğu; siyasal parti üyeliği olan öğrencilerin siyasal üyelik katılımlarının siyasal parti üyeliği olmayan öğrencilerin siyasal üyelik katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Siyasal katılım ölçeğinin salt oy kullanma alt boyutuna verilen puanların ortalamalarında öğrencilerin siyasal parti üyeliği değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Siyasal parti üyeliği olan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarının ($4,38\pm 1,35$) siyasal parti üyeliği olmayan öğrencilerin salt oy kullanma alt boyutuna vermiş oldukları puan ortalamalarından ($3,86\pm 1,42$) yüksek olduğu; siyasal parti üyeliği olan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarının siyasal parti üyeliği olmayan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin siyasal katılımlarının “Siyasal Eylem”, Siyasal İlgi”, “Siyasal Kampanya Aktiviteleri”, “Siyasal Üyelik” ve “Salt Oy kullanma” alt boyutlarının bazı değişkenler açısından incelenmesidir.

Öğrencilerin siyasal katılım ölçeğinin siyasal eylem, siyasal kampanya aktiviteleri ve siyasal üyelik katılımlarının çok düşük düzeyde, siyasal ilgi katılımlarının düşük düzeyde, salt oy kullanma katılımlarının ise yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Literatürde yapılan benzer çalışmalar da bu sonuçları desteklemektedir. Özyurt (2010), Acar ve Becel (2021), Gökçe, Özdemirci ve Ceylan (2017) ile Çolak (2021) yapmış oldukları araştırmalarında, öğrencilerin siyasal katılımlarının beklenenden daha düşük düzeyde olduğunu ifade etmişlerdir.

Kadın ve erkek öğrencilerin siyasal eylem, siyasal ilgi, siyasal kampanya aktiviteleri ve siyasal üyelik katılımlarının benzer düzeyde olduğunu göstermektedir. Evre (2020), Altın ve Kasımoğlu (2018), Eser ve Sarışahin (2016) ve Çakmak (2011) araştırmalarında gençlerin siyasal katılımlarının cinsiyet değişkenlerine göre farklılaştığı sonucuna varmıştır. Araştırmamızda ise literatürde yer alan benzer çalışmaların aksine siyasal eylem, siyasal ilgi, siyasal kampanya aktiviteleri ve siyasal üyelik alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, kadın öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarının, erkek öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Salt oy kullanma alt boyutunda ulaşılan sonuç Evre'nin (2020), Altın ve Kasımoğlu'nun (2018), Eser ve Sarışahin'in (2016) ve Çakmak'ın (2011) araştırmalarıyla benzerlik göstermektedir.

Kamu Yönetimi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin siyasal eylem katılımlarının, İktisat bölümünde okuyan öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin siyasal eylem katılımlarının, Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerden daha yüksek düzeyde, Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin siyasal eylem katılımlarının ise Özel Eğitim Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bilgisayar Programcılığı, Türkçe Öğretmenliği, Kamu Yönetimi, Özel Eğitim Öğretmenliği, Grafik Tasarım, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin siyasal ilgi katılımlarının, İktisat bölümünde okuyan öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Kamu Yönetimi, Grafik Tasarım ve diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin siyasal kampanya aktivitelerine katılımlarının, İktisat, Türkçe Öğretmenliği ve Özel Eğitim Öğretmenliğinde

okuyan öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Kamu Yönetimi, Grafik Tasarım, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler ve diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin siyasal üyelik katılımlarının, Özel Eğitim Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerden daha yüksek düzeyde, ayrıca Grafik Tasarımda okuyan öğrencilerin siyasal üyelik katılımlarının, Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Son olarak, Bilgisayar Programcılığı, Türkçe Öğretmenliği, Kamu Yönetimi, Özel Eğitim Öğretmenliği, Grafik Tasarım, Çocuk Gelişimi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarının, İktisat ve Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkilerde okuyan öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğu, ayrıca Türkçe Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarının, Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerden daha fazla olduğu görülmüştür.

Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin siyasal eylem, siyasal kampanya aktiviteleri ve siyasal üyelik katılımlarının benzer düzeyde olduğu görülmüştür. Ancak, ikinci sınıf öğrencilerinin siyasal ilgi ve salt oy kullanma katılımlarının, dördüncü sınıf öğrencilerinin siyasal ilgi ve salt oy kullanma katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ailesinin aylık geliri 0-17002 TL, 17003-25000 TL, 25001-35000 TL ve 35001 TL ve üzeri olan öğrencilerin siyasal eylem, siyasal kampanya aktiviteleri ve siyasal üyelik katılımlarının benzer düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, ailesinin aylık geliri 25001-35000 TL olan öğrencilerin siyasal ilgi katılımlarının, ailesinin aylık geliri 0-17002 TL ve 17003-25000 TL olan öğrencilerin siyasal ilgi katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu; başka bir ifadeyle ailelerinin gelir düzeyi yükseldikçe öğrencilerin siyasetle ilgilenme düzeylerinin yükseldiği söylenebilir. Ayrıca, ailesinin aylık geliri 25001-35000 TL olan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarının, ailesinin aylık geliri 0-17002 TL olan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu ve ailesinin aylık geliri 35001 TL ve üzeri olan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarının, ailesinin aylık geliri 0-17002 TL ve 17003-25000 TL olan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Daha önce oy kullanan ve kullanmayan öğrencilerin siyasal eylem, siyasal ilgi, siyasal kampanya aktiviteleri ve siyasal üyelik katılımlarının benzer düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ancak, daha önce oy kullanan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarının, daha önce oy kullanmayan öğrencilerin salt oy kullanma katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Daha önce oy kullanma deneyimi yaşamış olan öğrencilerin bu davranışını sürdürdüğü söylenebilir.

Siyasal parti üyeliği olan öğrencilerin siyasal eylem, siyasal ilgi, siyasal kampanya aktiviteleri, siyasal üyelik ve salt oy kullanma katılımlarının, siyasal parti üyeliği olmayan öğrencilerin bu kategorilerdeki katılımlarından daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Siyasi partiye üye olmak siyasi ilgi sahibi olmanın çok somut bir göstergesi olduğundan sonuç beklenildiği gibi çıkmıştır.

Genel olarak öğrencilerin siyasal katılım ölçeğinin çeşitli alt boyutlarına verdikleri puanlar analiz edildiğinde, siyasal eylem, siyasal kampanya aktiviteleri ve siyasal üyelik katılımlarının çok düşük düzeyde, siyasal ilgi katılımlarının düşük düzeyde, ancak salt oy kullanma katılımlarının yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyet değişkenine

göre siyasal eylem, siyasal ilgi, siyasal kampanya aktiviteleri ve siyasal üyelik katılımlarında anlamlı bir fark bulunmamış, ancak kadın öğrencilerin oy kullanma katılımlarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bölüm değişkenine göre, kamu yönetimi, sosyal bilgiler öğretmenliği ve diğer bazı bölümlerde okuyan öğrencilerin siyasal katılım düzeylerinin, iktisat ve Türkçe öğretmenliği gibi bölümlerde okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sınıf düzeyine göre, siyasal eylem, siyasal kampanya aktiviteleri ve siyasal üyelik katılımlarında anlamlı fark bulunmazken, 2. sınıf öğrencilerinin siyasal ilgi ve oy kullanma katılımlarının 4. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Ailenin aylık gelirine göre, daha yüksek gelirli ailelerden gelen öğrencilerin siyasal ilgi ve oy kullanma katılımlarının daha düşük gelirli ailelerden gelen öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Daha önce oy kullanmış öğrencilerin siyasal katılım puanları, oy kullanmamış olanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca, siyasal parti üyeliği olan öğrencilerin tüm siyasal katılım alt boyutlarında, parti üyeliği olmayanlara göre daha yüksek puanlar aldığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, siyasal katılımın çeşitli faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini ve bu faktörlerin öğrencilerin siyasal katılım düzeylerini farklı şekillerde etkilediğini ortaya koymaktadır.

Üniversitelerde siyasal katılımın çeşitli boyutlarını teşvik eden eğitim programları düzenlenmelidir. Özellikle siyasal eylem, kampanya aktiviteleri ve üyelik gibi alanlarda düşük katılım göz önüne alındığında, bu konularda farkındalık yaratacak seminerler, atölye çalışmaları ve paneller düzenlenebilir. Bu programlar, öğrencilerin siyasal sürece daha aktif katılımını teşvik edebilir.

Kadın öğrencilerin oy kullanma oranlarının erkeklerden daha yüksek olduğu bulgusundan hareketle, bu olumlu eğilimin devamı için özel projeler ve kampanyalar geliştirilebilir. Bu kampanyalar, kadın öğrencileri politik süreçlerde daha aktif bir rol üstlenmeye teşvik edebilir.

Kamu Yönetimi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği gibi bölümlerdeki öğrencilerin daha yüksek siyasal katılım düzeyleri gösterdiği gözlemlenmiştir. İktisat ve Türkçe Öğretmenliği gibi bölümlerde ise katılımın düşük olduğu görülmektedir. Bu farklılıkları azaltmak amacıyla, düşük katılım gösteren bölümlerdeki öğrencilere yönelik hedeflenmiş siyasal farkındalık programları ve etkinlikler düzenlenebilir.

Öğrencilerin siyasal ilgilerini artırmak amacıyla, üniversite bünyesinde siyasetle ilgili öğrenci kulüpleri kurulmalı veya mevcut kulüplerin etkinlikleri artırılmalıdır. Bu kulüpler, siyasal konuların tartışıldığı, öğrencilerin kendi aralarında fikir alışverişinde bulunduğu ve kampanya aktivitelerine katılım sağladığı bir platform sunabilir.

Salt oy kullanma oranlarının yüksek olması, oy kullanma bilincinin yerleşmiş olduğunu göstermektedir. Ancak bu bilincin sürdürülebilirliği için, oy kullanmanın demokratik süreçlerdeki önemini vurgulayan bilgilendirme kampanyaları düzenlenebilir. Özellikle yeni oy kullanacak öğrencilere yönelik olarak bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

Ailenin aylık geliri yüksek olan öğrencilerin daha fazla siyasal ilgi gösterdiği tespit edilmiştir. Bu öğrencilerin ilgilerini daha da artırmak ve siyasete aktif katılımlarını teşvik etmek için, üniversiteler bünyesinde burslu siyasal staj programları veya siyasal liderlerle tanışma etkinlikleri düzenlenebilir.

Siyasal parti üyeliği olan öğrencilerin siyasal katılım düzeylerinin daha yüksek olduğu göz önüne alındığında, parti üyeliğini teşvik edecek bilgilendirme çalışmaları yapılabilir. Ancak bu çalışmalar, partizan olmayan bir şekilde, genel olarak siyasal sürece katılımı artırmayı hedeflemelidir.

KAYNAKÇA

- Acar, E. ve Becel, Y. (2021). Üniversite gençliğinin gönüllü siyasal katılımı: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İİBF öğrencileri üzerine uygulamalı bir çalışma. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Çalışmalar Dergisi*, 1 (2), 15-35.
- Altın, E. ve Kasımoğlu, M. (2018). Gençlerin siyasal katılımı: Şırnak örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 6 (14), 111-148.
- Altınışik, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Atabey, G. ve Hasta, D. (2018). Siyasal katılım, siyasal yeterlik ve toplumsal cinsiyet. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 6 (13), 484-516.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (M. Bütün, Çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çakmak, D. (2011). Öğretmen adaylarının siyasal katılımı ve siyasal katılıma ilişkin tutumları (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Çam, E. (1977). *Siyaset bilimine giriş*. İstanbul: Güray Matbaacılık.
- Çolak, M. (2021). Z kuşağının siyasal katılım düzeyleri ve etki eden faktörler üzerine bir inceleme. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Dilber, F. (2011). Siyasal katılımı kitle iletişim araçlarının seçmenler üzerine etkisi: Karaman ili seçmenleri üzerine bir alan araştırması. (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dilber, F. (2020). *Siyasal katılımı kitle iletişim araçları*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Doğanay, A., Çuhadar, A. ve Sarı, M. (2007). Öğretmen adaylarının siyasal katılımı düzeylerine çeşitli etmenlerin etkisinin demokratik vatandaşlık eğitimi bağlamında incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 50 (50), 213-246.
- Erdinç, İ. E. (2018). Üniversite gençliği bağlamında siyasal katılım ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6 (1), 194-223.
- Erdoğan, E. (2009). Olasılıksızlığın kuramını aramak: Türk gençliği ve siyasal partilere katılım. Boyraz, C. (Ed.). *Gençler tartışıyor: siyasete katılım, sorunlar ve çözüm önerileri* içinde (ss. 65-93). İstanbul: TÜSES Yayınları.
- Eser, H. B. ve Sarışahin, P. (2016). Cinsiyet- siyasal katılım ilişkisi: SDÜ örnek olayı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 7 (15), 38-58.
- Evre, B. (2020). KKTC'deki ergen gençlerin siyasal katılım düzeyleri ve biçimleri: 9 yıllık kohort çalışması. *Turkish Studies (Elektronik)*, 15 (3), 1865 - 1888.
- Gökçe, A. F., Özdemirci, İ. ve Ceylan, İ. H. (2017). Üniversite öğrencilerinin siyasal katılım seviyesi: Kilis 7 Aralık üniversitesi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 289-319.
- Güven, S. (2017). Siyasal iletişim sürecinin dönüşümü, siyasal katılım ve iletişim teknolojileri. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 7 (2), 175-191.
- Kalaycıoğlu, E. (2013). Siyasal Katılmanın Anatomisi, Bilim Akademisi Derneği, <https://bilimakademisi.org/wp-content/uploads/2013/08/Siyasal-Katilmanin-Anatomisi.pdf>, (Erişim Tarihi: 04 Mayıs 2024).
- Kapani, M. (2020). *Politika bilimin giriş*. Ankara: Serbest akademi.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kılıç, İ. ve Ural, A. (2005). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, M. (2015). *Bilimsel araştırma: tasarım, yazım ve yayım teknikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Mısıroğlu, D. (2023). Türkiye'de Z kuşağının siyasal katılım süreçlerinin değerlendirilmesi. *Pearson Journal*, 8 (26), 748-760.

- Öztuna, D., Elhan, A. H. ve Tüccar, E. (2006). Investigation of four different normality tests in terms of type 1 error rate and power under different distributions. *Turk J Med Sci*, 36 (3), 171-176.
- Özyurt, C. (2010). Üniversite öğrencilerinin siyasal katılım davranışları: 29 Mart 2009 yerel seçimleri, Balıkesir örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (33), 289-320.
- Silsüpür, Ö. (2021). Siyasal katılım, siyasal iletişim ve medya. *Journal of Vocational and Social Sciences of Turkey*, 6, 163-173.
- Taşdelen, M. (2011). *Siyaset sosyolojisi*. İstanbul: Kocav Yayınları.
- Tokgöz, O. (2020). *Siyasal iletişimi anlamak*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Topbaş, H. (2009). David Easton'un siyasal sistem teorisi bağlamında Türkiye'de siyasal iletişim ve siyasal katılma. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EXTENDED SUMMARY

The concept of political participation has maintained its significance since its introduction into the political science literature and has been the subject of numerous academic studies (Acar and Becel, 2021: 17). A review of the literature reveals various definitions of political participation. Political participation is defined as the active involvement of each citizen in influencing the government and participating in decision-making processes with their personal opinions and views (Mısıroğlu, 2023: 749). According to this definition, political participation is not limited to voting in any election, whether general or local; it is also related to interest in politics and political actions (Tokgöz, 2020: 145). Kapani (2020: 144) defines political participation as the attitudes and behaviors adopted by members of the public towards the political system. Political participation encompasses the efforts of individuals to influence governance, take an active role, and engage in democratic processes in their respective countries. It is a specific concept that includes legal or illegal actions, inaction, and motivations (Erdoğan, 2018: 195-196). It is well-documented that the level of political participation varies among individuals in society (Dilber, 2020: 21). Particularly in Turkey, there is an issue with low expectations regarding the direct political participation of young people. Numerous studies have indicated that the level of political participation among young people is quite low (Erdoğan, 2008: 56). The low level of political participation among young people is perceived as a significant issue by many democratic countries today. Schools, as institutions where political socialization occurs effectively, aim to cultivate active citizens. Political participation, vital for the ideal of modern citizenship, is based on possessing knowledge of democracy and the capacity to transform this knowledge into action. Discussing the right to participate below a certain educational level is futile, as participation can only occur when a certain level of awareness is reached. Examining potential educational arrangements to cultivate the participatory citizens that democracy requires is of great importance (Doğanay et al, 2007: 216-219). To disseminate and sustain democratic values and raise awareness by determining the levels of political participation among young people, this research aims to examine the political participation of university students in terms of various variables. The political participation of university students is described through the sub-dimensions of "Political Action," "Political Interest," "Political Campaign Activities," "Political Membership," and "Pure Voting."

In this study, the quantitative research method was employed in accordance with the research objectives. Quantitative research involves the analysis of relationships between variables using numerical data (Creswell, 2013: 4).

The survey model was utilized as it was deemed the most effective approach to achieve the study's objectives. The survey model attempts to describe a phenomenon as it exists in the past or present without attempting to influence it. In this model, the investigated object or person is examined in its current state without any intervention (Karasar, 2014: 77). The study population consists of students enrolled at Tokat Gaziosmanpaşa University during the 2023-2024 academic year. The sample was randomly selected from this population. Simple random sampling was used to select the sample from the population. Simple random sampling is a method in which all individuals in the population have an equal chance of being selected for the sample (Karasar, 2014: 113). The sample representing the study population consists of 403 students enrolled at Tokat Gaziosmanpaşa University during the 2023-2024 academic year. The Political Participation Scale developed by Topbaş (2009) was used to collect data on political participation for the study's objectives. The data collected in the study were analyzed using the SPSS for Windows 22.0 program.

As a result, when the scores given by students to the various sub-dimensions of the political participation scale were analyzed, it was found that political action, political campaign activities, and political membership participation were very low, political interest participation was low, but pure voting participation was high. According to the gender variable, no significant difference was found in political action, political interest, political campaign activities, and political membership participation, but it was determined that female students' voting participation was higher than that of male students. According to the department variable, it was found that the political participation levels of students studying in public administration, social studies education, and some other departments were higher than those of students studying in economics and Turkish language education. According to the class level variable, while no significant difference was found in political action, political campaign activities, and political membership participation, it was observed that second-year students had higher political interest and voting participation than fourth-year students. According to the monthly income of the family, it was determined that students from higher-income families had higher political interest and voting participation compared to students from lower-income families. Students who had previously voted had higher political participation scores than those who had not voted. Additionally, students who were members of a political party had higher scores in all sub-dimensions of political participation compared to those who were not members of a party. These results reveal that political participation varies depending on various factors and that these factors differentially affect students' levels of political participation.

Yazar Beyanı | Author's Declaration

Finansal Destek | Financial Support: Halil İbrahim SARICA ve Ahmet GÜVEN, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. | *Halil İbrahim SARICA and Ahmet GÜVEN have not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.*

Yazarların Katkıları | Authors's Contributions: Bu makalede yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır. | *The authors contributed equally to the study.*

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı | The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. | *No conflict of interest or common interest has been declared by the authors.*

Etik Kurul Onayı Beyanı | The Declaration of Ethics Committee Approval: Bu çalışma için Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından 21.05.2024 tarih ve 426640 sayılı kararla etik kurul onayı alınmıştır. | *Ethics committee approval for this study was obtained from the Graduate Education Institute of Tokat Gaziosmanpaşa University with the decision dated 21.05.2024 and numbered 426640.*

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi | The Declaration of Research and Publication Ethics: Yazarlar, makalenin tüm süreçlerinde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nden başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir. | *The authors declares that he/she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences in all processes of the paper and that he/she does not make any falsification of the data collected. In addition, he/she declares that Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences.*

TARSUS
ÜNİVERSİTESİ

TARSUS ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

TARSUS UNIVERSITY
JOURNAL OF THE FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES
Yıl/Year:2024, Cilt/Vol:5, Sayı/Issue:2, ss./pp. 123-148

(e-ISSN:2757-5357)

KENTSEL GÜVENLİK HAKKININ SUNUMUNDA BEKÇİLERİN ROLÜ ve BEKÇİLİK STATÜSÜ İÇİN YENİ İSİM ÖNERİLERİ*

The Role Of Watchmen In The Presentation Of The Right To Urban Security and New Name Suggestions For The Watchmanship Status

Murat ÖZTÜRK

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
İstanbul Üniversitesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
Doktora Öğrencisi
muratozturk1@ogr.iu.edu.tr
0009-0008-7579-6564

Prof. Dr. Rüveyda KIZILBOĞA

ÖZASLAN

Marmara Üniversitesi
Siyasal Bilimler Fakültesi
Yerel Yönetimler Bölümü
ruveyda.kizilboga@marmara.edu.tr
0000-0001-7468-0844

Makale Türü :Araştırma
Makale Gönderim Tarihi :07.08.2024
Makale Revizyon Tarihi :07.10.2024
Makale Kabul Tarihi :08.10.2024

Atf/Citation: Öztürk, M. ve Kızılboğa Özaslan, R. (2024). Kentsel güvenlik hakkının sunumunda bekçilerin rolü ve bekçilik statüsü için yeni isim önerileri. *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (2) , 123-148.

* Bu çalışma, Prof. Dr. Rüveyda Kızılboğa Özaslan danışmanlığında yürütülen, Murat Öztürk tarafından hazırlanan ve Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde kabul edilen "Kentsel Güvenlik Hakkının Sunumunda Bekçilerin Rolü ve Bekçilik Statüsü İçin Yeni İsim Önerileri" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Doi: 10.56400/tarsusiibfdergisi.1529883

Öz

Güvenliğin kentlerdeki uygulaması olan kentsel güvenlik hakkı, önemi artan temel insan haklarından. Osmanlı İmparatorluğu'nda yoğun olarak görülen kentsel güvenliğin uygulayıcıları bekçiler, Cumhuriyet'in ilk yıllarında da etkinliklerini sürdürmüşlerdir. Zamanla azalan bekçilik statüsü, 1990'lı yıllarda durmasına karşın, 2016'da tekrar hatırlanmıştır. Çalışmada, dönemsel ve saptayıcı araştırmalar ile veriler toplanarak metin analizi yapılmıştır. Bekçilerin görevleriyle alakalı resmî kayıtların düzensiz ve yetersiz olması, alanyazında saha çalışmalarının azlığı, bekçiliğin polis ve jandarma teşkilatları arasında belirsiz bir konumda olması çalışmanın sınırlılıklarıdır. Özellikle Anayasa Mahkemesinin 22 Mart 2023 tarihinde verdiği E.2020/59, K.2023/53 kararıyla 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu'nun birden fazla maddenin iptal edilmesi ve son alımın üzerinden uzun süre geçmesi gibi sorunlar nedeniyle bekçilik müessesesinde belirsizliklerin arttığı tespit edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, çarşı ve mahalle ifadeleriyle kullanılan bekçilik statüsü için ilgili ifadelerin kaldırılarak yerlerine kent bekçisi, kent muhafızı, gece polisi veya polis yardımcısı gibi yeni isimler ve unvanlar önerilerek güncel bir yasal düzenlemenin yapılması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Güvenlik Hakkı, Çarşı ve Mahalle, Bekçilik.

Abstract

The right to urban security, which is the application of security in cities, is one of the fundamental human rights of increasing importance. Watchmen, the enforcers of urban security, who were seen extensively in the Ottoman Empire, continued their activities in the first years of the Republic. The watchmanship status, which is declining over time, although stopped in the 1990s, was recalled again in 2016. In the study, text analysis was performed by collecting data through periodic and descriptive research. The limitations of the study are that official records regarding the duties of watchmen are irregular and insufficient and there are few field studies in the literature. It has been determined that uncertainties have increased in the establishment of watchmanship, especially due to problems such as the cancellation of more than one article of the Law No. 7245 on Bazaar and Neighborhood Watchmen with the decision E.2020/59, K.2023/53 given by the Constitutional Court on March 22, 2023 and the long period of time that has passed since the last staffing. As a result of the study, it was pointed out that the relevant expressions for the watchmanship status used with the expressions of bazaar and neighborhood should be removed and new names and titles such as city watchman, city guard, night police and police assistant should be proposed and an updated legal regulation should be made.

Keywords: the Right to Urban Security, Bazaar and Neighborhood, Watchmanship.

GİRİŞ

Kentsel güvenlik hakkı, güvenlik hakkının yerel düzeyde uygulanmasından ibarettir. Güvenli kentlerin oluşturulmasını hem merkezi yönetimler hem de yerel yönetimler yaptıkları hizmetlerle temin ederler. Türkiye’de merkezi idare, güvenlik hakkını sağlarken esas olarak polis ve jandarma teşkilatlarından faydalanmaktadır. Çarşı ve mahalle bekçiliği ise ilgili teşkilatların içinde görev yapmaktadır. Çalışmada, kentsel güvenliğin sağlanmasında son dönemde tekrar işlerlik kazanan bekçilik statüsü ele alınmıştır. Bu kapsamda çalışma, üç ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, kentsel güvenlik hakkı, güvenlik hakkından başlanarak açıklanmıştır. Özgürlük ve güvenlik hakkı ile kentli haklarının tanımları ayrıca yapılmıştır. Yine, güvenli kentlerin, suçun ve suç korkusunun tanımı kısaca yapılmış ve örneklerle ifade edilmiştir. Son kısımda, kentsel güvenlik hakkının sunumunda yetkili aktörlerden olan emniyet, jandarma, sahil güvenlik, özel güvenlik ve belediye zabıtası kısaca tanıtılarak çarşı ve mahalle bekçiliğinin kısa bir tanımı verilmiştir.

İkinci bölümde, çarşı ve mahalle bekçiliği tarihsel süreç içinde incelenmiştir. Bekçilik statüsü ilk olarak, İslamiyet dönemlerinde ve sonrasında Türk devletlerinde, Osmanlı İmparatorluğu’nda, Türkiye Cumhuriyeti’nde ve 21. yüzyılda olmak üzere tarihsel dizi içinde ayrı ayrı tahlil edilmiştir. Çarşı ve mahalle bekçiliğinin en yoğun görüldüğü Osmanlı İmparatorluğu dönemi, daha ayrıntılı bir şekilde ve birincil kaynaklardan doğrudan aktarılan bilgilerle anlatılmıştır. Son olarak dünyada çarşı ve mahalle bekçiliğinin eski ve güncel örnekleri verilmiştir.

Üçüncü ve son bölümde, bekçilerin yaşadığı sorunlara ve taleplerine ayrı başlıklar altında yer verilmiş, bekçilik statüsü için yeni isim önerilerinde bulunularak çalışma sonlandırılmıştır.

1. KENTSEL GÜVENLİK HAKKI

Temel insan haklarından biri olan kentsel güvenlik hakkı, özgürlük ve güvenlik hakkı ile bir arada kullanılması gereken haklardandır. Kentli hakları arasında da kritik bir öneme sahip olan kentsel güvenlik hakkının, yetkili organlar tarafından temin edilememesi durumunda kentler, güvensiz hale gelecek ve kent sakinleri daha güvenli mekânlarda yaşamak için yeni arayışlara gireceklerdir. Özellikle kentlerde suç ve suçlu oranlarının artması kentlerin dokusuna zarar verecek ve yeni kent tiplerinin ortaya çıkmasına neden olacaktır.

1.1. Güvenlik ve Özgürlük Hakkı, Kentli Hakları ile Suç Korkusu Bağlamında Kentsel Güvenlik Hakkı

Güvenlik hakkı, kişi özgürlüğünün tabii bir sonucudur ve kişinin fiziksel olarak özgür olmasından ibarettir. Güvenlik içinde yaşamak, keyfi yakalanmayıp tutuklanmamak, serbestçe seyahat etmek ve özel yaşamında özgür olmaktır. Güvenlik hakkı, sosyal hayatın lüzumları neticesinde, yasal zeminde ifade edilen ve belirli haller dışında insanın hareket özgürlüğünden mahrum kılınamamasını anlatır (Kaboğlu, 1998: 174). Özgürlük hakkı ise, kabaca insanın bedensel özgürlüğünü ifade eder. Özgürlük hakkı, bireyin yasal olmayan bir şekilde özgürlüğünden mahrum edilmemesini amaçlarken; güvenlik hakkı, özgürlük hakkından yararlanılmasını engelleyen keyfi ve hukuk dışı devlet uygulamalarına karşı bireyi müdafaa etmeyi amaçlar. Özgürlük ve güvenlik hakkı, tabiri caizse madeni bir paranın yazı ile turası gibidir

(Kalabalık, 2016: 199). Nitekim güvenlik hakkı, insan haklarının kaynağı olan insanın, tam da haklarının gerektirdiği gibi güvenli ve huzurlu bir yaşam sürdürme hakkına sahip olması demektir. Bu hak, devletler tarafından kişiler arasında ayrımcılığa yol açmayacak biçimde uygulanmalıdır. İlave olarak güvenlik hakkı, kişinin özgürlük hakkıyla doğru orantılıdır ve birçok yerde özgürlük hakkıyla güvenlik hakkı bir arada kullanılmaktadır.

Kent hakkını ilk gündeme getiren 1967 yılında yazdığı kitapla Henri Lefebvre olmuştur. 1960'lı yıllarda gerek erken gerek geç sanayileşmiş ülkeler; toplumsal, siyasal ve ekonomik açılardan radikal dönüşümlere tanık olmuş ve bu radikal dönüşümler yeni toplumsal mücadeleleri ve yeni hak taleplerini beraberinde getirmiştir. Kavramın 2000'li yıllarda popülerlik kazanmasında ise Lefebvre'nin kitaplarının 1990'lı yıllardan itibaren İngilizce'ye çevrilmesi etkili olmuştur (Savaşkan, 2022: 327). Lefebvre, çalışmalarında *“ville”* (şehir) ve *“urbain”* (kent) terimlerini ayırarak şehir terimini kullanmayı tercih etmiş ve şehir hakkını şöyle tanımlamıştır: *“Basit bir ziyaret etme ya da geleneksel şehirlere geri dönme hakkı olarak düşünülemez. Sadece dönüşmüş, yenilenmiş kentsel yaşam hakkı olarak formüle edilebilir”* (Lefebvre, 2022: 132). Kentli hakları, kişilerin karakterlerini etraflıca geliştirmenin yanında, barınma, üretme, dinlenme ve dolaşma gibi faaliyetlere imkân tanıyan kentsel hayat alanı zorunluluğundan dolayı ortaya çıkar. Kentsel hizmetlere ulaşma hakkı; yerleşimlerde barınma, ulaşım, içme ve kullanma suyu arzı, katı atık dönüşümü ve atık su boşaltımı, elektrik gibi hizmetlerin kentlilere eşit, adil ve yeterli bir şekilde sunulmasıyla gerçekleşebilir (Ertan ve Ertan, 2013: 56). Kentli haklarının tanımının tam olarak yapıldığı uluslararası kabul görmüş bir hukuki düzenleme bulunmamaktadır. Sadece 17-19 Mart 1992'de Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı, bu hususta milat olarak düşünülebilir (Tekeli, 2011: 186).

Kentsel güvenlik hakkı ise güvenlik hakkının kentlerde talep edilmesinden, uluslararası sözleşmelerle ve anayasalarla tanınan ve korunan güvenlik kavramının yasalarla tanınmasından ibarettir. Eğer güvenlik kavramını anayasa olarak düşünürsek, kentsel güvenlik yasa olacaktır. Güvenlik kavramını genel yasa olarak tanımlarsak, kentsel güvenlik özel yasa olarak tanımlanacaktır. Güvenlik ile kentsel güvenlik iktisat biliminde tanımlanacak olursa birbirlerinin yerine geçen ikame mallar olarak değil, birlikte kullanılan tamamlayıcı mallar olacaklardır. Nihayetinde iki kavram birbirinden ayrı düşünülemez. Aynı oldukları husus, uygulayıcıları ve muhataplarıdır. Güvenlik, merkezi yönetim tarafından sağlanırken; kentsel güvenlik hem merkezi yönetim hem de yerel yönetimler tarafından dayanışma ve iş birliği içinde sağlanır. Bunların kapsadıkları alanlar da doğal olarak farklılaşmaktadır. Aynı şekilde, yetkili ve sorumlu kişiler genellikle farklıdır. Örneğin, Türkiye'nin güvenliğinin sağlanmasından İçişleri Bakanı sorumluyken, herhangi bir ilin güvenliğinin sağlanmasından o ilin valisi sorumludur. Aynı yetki ilçelerde kaymakamlardadır. Güvenlik ve kentsel güvenliğin hak olarak tanımlanması uygulayıcılarına sorumluluklar yüklemekte; muhataplarına ise faydalanma imkânı sağlamaktadır. Bu kavramlar hak olarak tanımlandığında önemi ve kapsamı artmaktadır.

Alanyazında güvenlik kavramı, daha çok asayiş ile ilgilendirilerek ele alınmaktadır. Oysa gerek tabii gerekse insanların neden olduğu afetler kişilerin kendilerini güvensiz hissetmelerine sebep olmaktadır. İnsanlar, yaşam sürdürdükleri mekânlarda hayatlarını can ve mal kaybı yaşamadan güven ve huzur içinde geçirmeyi arzu ederler. Hem dünyada hem de Türkiye'de kentlerde hayat süren nüfus oranının fazlalığı dikkate alındığında idarecilere, güvenli yaşam

sahalarının yaratılması konusunda mühim vazifeler düşmektedir (Kızıboğa Özasan, 2020: 248). Özellikle son günlerde kent ve güvenlik kavramları birbirinden ayrı düşünülmemeyerek bir arada ifade edilmektedir. Kişi bakımından yaşanan kent, güvenli ve huzurlu olduğu müddetçe orada yaşama isteği sürdürülür. Eğer güvenli değilse, daha güvenli olduğu bilinen başka bir kente taşınır (Kaypak, 2013: 5). Kent yaşamında güvende yaşama hissinin azalması ve fazlaşan güvenlik kaygıları, günümüzde yüksek güvenlik olanaklarına sahip siteleri ortaya çıkarmıştır. Özgürlük ve güvenlik hakkına sahip olarak bu haklar altında yaşamlarını idame ettirmek isteyen kentlilerin aşırı güvenli, sayısız kameralı, dikenli ve elektrikli yüksek duvarlarla çevrilmiş sitelerde yaşamaya yönelmesi, kentsel mekândan ayrılmış “*güvenlik adaları*” oluşturmaktadır (Altınışik, 2023: 45). Ayrıca, devletin ve yerel yönetimlerin karşı karşıya olduğu, son dönemlerin en çarpıcı gündem maddesi olarak “*yeni kentliler*”, başka bir ifadeyle göçmenler ve göçlerin kentlere naklettiği problemlerin en temel sebebi güvenlidir. Göç ile kalabalıklaşan kentler, kentin yerlileri bakımından endişe verici bir tehdit gibi algılanabilmektedir (Sipahi, 2016: 26).

Kentler, hem yoğun ve heterojen nüfus yapısı hem de yabancılaşma ile zayıflayan sosyal denetim mekanizmaları nedeniyle suç işlenmesi için uygun alanlar olarak kabul edilir. Aynı zamanda kentler, sahip oldukları zenginlik nedeniyle de suçun hedefi olabilirler. Tüm bu nedenlerden dolayı, tarihsel süreç içerisinde kentler, suç ile zikredilmiş, büyük kentlerde ise suç olgusu süregelen bir problem olarak var olagelmıştır (Karasu, 2012: 176). Suç korkusu, kişilerin hayatlarını idame ettirdikleri mekânlardaki güvenlik eksikliklerinden dolayı duydukları korku hissini ifade eder. Güvenlik ihtiyacı, beslenme ve dinlenme gibi temel fizyolojik ihtiyaçlarımızdan sonra gelen önemli bir ihtiyaç olup insanların bu yüzden birlikte yaşaması gerekmektedir. Toplu olarak yaşamı idame ettirmenin en kritik koşullardan birisi toplum norm ve kurallarına uyulmasıdır. Bu kurallara uyulmadığı durumlarda suç kavramı ortaya çıkarak insanlar üzerinde suç korkusunun yaşanmasına neden olur.

Toplumu oluşturan bireyler, toplumun kalıp ve nitelikleriyle uyumlu yaşadıklarında, toplumun birer üyesi olduklarını ifade eden toplumsal sözleşmeyi onaylamış olurlar. Bunun karşılığında beklenti ise yasal otoritenin temin etmesi gereken güvenlidir. Suç meydana geldiğinde, suçlunun ve etrafındakilerin maruz kaldığı sıkıntılardan daha mühimi, toplumsal güvensizlik hissidir. Bunun sonucu olarak suç korkusu, sosyal bağları bozabilir ve kentlilerin hayat kalitesini düşürebilir (Işık, 2015: 465). Kentlerde güvenlik kameralarının artışı, evlere ve arabalara güvenlik cihazlarının montajı ve yüksek güvenli ve duvarlı sitelerin inşa edilmesi ve özel güvenlik alanındaki değişimler, kentlerde suç korkusunun fazlaştığını kanıtlamaktadır (Aliağaoğlu ve Uğur, 2021: 45). Özetle suç korkusu, özellikle 1980’li yıllardan itibaren uygulanan neo-liberal politikanın olumsuz sonuçlarından biri olan gelir eşitsizliği nedeniyle artmıştır. Suç korkusu nedeniyle yüksek güvenli sitelerde “*neo-mahalleler*” oluşmuş ve sakinleri, kendilerini bu gibi yerlerde daha güvende hissetmişlerdir.

1.2. Kentsel Güvenlik Hakkının Sunumunda Yetkili Aktörler

Kentsel güvenlik hakkının temin edilmesi çok yönlü politikalar gerektirmekte ve herhangi bir eksiklik durumunda olumsuz sonuçlar görülmektedir. Bunun yanında kentsel güvenliğin sağlanmasında uygulanan politikalar kadar uygulayıcılar da aynı derecede öneme sahiptir. Kentsel güvenlik; görev, yetki ve coğrafi alan gibi farklı durumlarda

birbirinden bağımsız birimler tarafından sağlanır. Buna göre polis teşkilatı genel ve özel birçok görevi yerine getirirken, jandarma teşkilatı polisin olmadığı yerlerde görevli ve yetkilidir. Zabıtalara, belediye sınırları içinde belediyelere bağlı olarak görev yaparken, Sahil Güvenlik deniz sınırlarının güvenliğinin sağlanmasından sorumludur. Görüldüğü üzere, idare güvenlik hizmetlerini çeşitli statüdeki görevlileri vasıtasıyla yerine getirmektedir. Çarşı ve mahalle bekçiliği ise genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak üzere, emniyet ve jandarma teşkilatları bünyesinde silahlı bir kolluk olarak örgütlenmiştir. Gelecek paragraflarda ayrıntılı olarak anlatılacağı üzere bekçilik sistemi, yasal statüsüne tam olarak 1914 tarihli Çarşı ve Mahallât Bekçileri Hakkındaki Kanun ile kavuşmuş olup 14 Temmuz 1966 tarihli ve 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu ile günün koşullarına uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. 1966 yılında yürürlüğe giren Kanun'dan itibaren alım sayıları ciddi şekilde azalmış ve 1995 yılında bekçi alımları tamamen durmuştur. 2008 yılında bir hareketlilik yaşanarak yardımcı hizmetler sınıfında bulunan Çarşı ve Mahalle Bekçileri, Emniyet Hizmetleri sınıfına alınarak göreve devam etmişlerdir. 2016 Nisan ayı itibarıyla yeniden personel alım ilanına gidilirken, ilk olarak 20 ilde 69'u kadın 9 bin 433 bekçi alımı yapılmıştır. 11 Haziran 2020 tarihli ve 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçiliği Kanunu ile bekçilik müessesesi düzenlenip günümüzdeki son halini almıştır.

2. ÇARŞI ve MAHALLE BEKÇİLİĞİ ve TARİHİ

Çarşı ve mahalle bekçiliği, çeşitli topluluklarda veya devletlerde farklı isimler altında var olmuş güvenlik birimlerinden biridir. Her ne kadar farklı isimlerle anılmış olsalar da temel olarak belirli bir yerde belirli görevleri yapan temel güvenlik görevlileri olarak çalışmışlardır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde daha fazla görülen bekçilerin sayısı, 1980'li yıllara gelindiğinde oldukça düşmüştür. 2016 yılında tekrar hatırlanan bekçiler, günümüzde sokaklarda hizmet etmeye devam etmektedirler.

2.1. Çarşı ve Mahalle Bekçiliği Tanımı ve İlk Örnekleri

Güvenlik, insanların en temel ihtiyaçlarından biridir. İlk çağlarda göçebe olarak yaşayan, daha sonrasında yerleşik yaşama geçen insanların, güvenliğe olan ihtiyaçları hiçbir zaman değişmemiştir. Yabani hayvanlardan korunmak için başlayan güvenlik kaygıları, zamanla insanların birbirlerinden korunmasına kadar gitmiştir. Bu ihtiyacı karşılamak için sürekli olarak yöntemler aranmıştır. Birlikte yaşamaya başlayan insanoğlu, sonunda kendi içinden oluşturduğu örgüt veya örgütlerle en temel ihtiyaçlarından olan güvenliği sağlama yoluna gitmiştir. Devlet adı verilen kurum, kendi içinde güvenlik birimlerini oluşturmuş ve güvenlik hizmetini sağlamaya başlamıştır. Her ne kadar bir kurum olarak adlandırılmasa da bekçilik statüsü, bu temel ihtiyaç sonrasında ortaya çıkmış ve yüzyıllardan beri uygulanagelmiştir. Bu hizmeti yerine getiren görevliler zamanla değişik isimlerle anılsa da görevleri, küçük idari birimlerin himayesi olmuştur.

772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu'na göre, "*çarşı ve mahalle bekçi teşkilatı, en büyük mülkiye amirinin emrinde, genel zabıtaya yardımcı, silahlı bir kuruluştur*" (md.2). 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu'na göre bekçi: "*Genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak üzere, emniyet ve jandarma teşkilatları bünyesinde silahlı bir kolluktur*" (md.2). TDK güncel Türkçe sözlüğe göre bekçi, "*Bir şeyi veya bir yeri bekleyip korumakla görevli kimse*" olarak

tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu). Bekçi kelimesinin alanyazındaki kullanımı incelendiğinde karşımıza ilk olarak tefsir ve belagat alanındaki çalışmalarıyla tanınan İslam âlimi Zemahşeri'nin "*Mükaddimetü'l Edeb*" isimli eseri çıkmaktadır. 12. yüzyılda Arapça yazılan bu sözlük niteliğindeki eserde "*bekçi-lik kıldı onun üzerine*" şeklindeki ifade yer almaktadır (Yüce, 1993: 79'dan aktaran Aksungur, 2018: 31). Orhan Kemal'in ölümsüz karakteri bekçi Murtaza ise kendini ve görevini şöyle tanımlamaktadır: "*yukarda Allah, Ankara'da devlet hem de hükûmet, burada da ben!*" (Kemal, 2015: 29).

Asr-ı Saadet'in İslam'ın örnek olarak yaşandığı bir dönem olması sebebiyle kapsamlı bir emniyet teşkilatı bulunmamaktadır. Bu dönemde işlenen suçlar daha küçük çaplıdır ve suç işleyenler suçlarını itiraf etme eğilimindedir. Dönemin emniyet teşkilatı olan şurtanın ise ortaya çıkış zamanı hususunda net bir tarih söylemek oldukça zordur. Bununla birlikte şurtanın, Hz. Muhammed ve birinci halife Hz. Ebû Bekir zamanında değil de ikinci halife Hz. Ömer döneminde ortaya çıktığına dair belgeler bulunmaktadır (el-Kasimi, 1987). İslam dinini tebliğ ve dine davet için Hz. Peygamber'in kendisini, düşmanlarının saldırılarından koruması gerekmiştir. Tam da bu zamandaki emniyet biriminin, Hz. Peygamber'in hususi korunmasından oluştuğu görülmektedir (Yılmaz, 2001). İlgili dönemde, kişisel suçlarla alakalı ayrı bir birim veya özel bir emniyet çalışanı bulunmamakta, asayiş yalnızca Hz. Muhammed'in şahsının, hanesinin ve yaşadığı yerin korunmasıyla sınırlı kalmaktadır. Bu zaman aralığında Hz. Peygamber'in muhafızlık ve korumalık görevlerini yerine getirenler, "*el-hâris*" ve "*el-ases*" olarak isimlendirilmektedir (Huzai, 1986). Bekçi, nöbetçi, devriye atma ve gözetleme anlamlarına gelen "*el-âss*" kelimesinden türemiş olan "*el-ases*", gece vakti kişileri korumak, haneleri gözetlemek, şüpheli şahısları tutmak ve onların ziyan vermelerine engel olma amacıyla geceleri gezen anlamında kullanılmaktadır (el Makrizi, 1988'den aktaran Palabıyık, 2005: 150-151).

O dönemle ilgili Palabıyık'ın (2005: 155-157) verdiği bilgilere göre, "*Asesler, uyumayıp geceleyin görev yapar, akşam namazından sabaha kadar yaya olarak dolaşır ve şüpheliyi araştırırlar. Bu hâris ve aseslerin görev yerleri; Hz. Peygamber'in bulunduğu her yer, evi ve çadırı, hayvanları ve eşyalarıdır. Yani hususî bir mekân söz konusu değildir. Muhafızlar, maaş olarak Allah ve Resûlu'nun rıza ve sevgisinden başka hiçbir ücret almıyor ve beklemiyorlardı. Silah olarak, o zamanın silahlarını kullanmaktaydılar. O silahlar da kılıç, kargı, bıçak ve oktur. Görevleri ise hem İslâm'ın mücahitliğini yapmak hem de özellikle geceleri olmak üzere tehlikeli ve şüpheli yerler ve durumlarda, Hz. Peygamber'in yanında, evinde ve çadırında, silahlı bir şekilde bekleyerek onu ve şehri her türlü saldırıya karşı korumaktır*".

Atar (1975: 164) ise sonraki dönemlerden şöyle bahsetmiştir: "*Bekçilik, sürekli bir görev olarak ilk defa Hz. Ebû Bekir zamanında görülmüş ve Abdullah b. Mes'ûd gece bekçiliğine getirilmiştir. Hz. Ömer, halifeliği zamanında gece bekçiliğini bizzat kendisi yapmış, yanında bazen âzatlısı Esem'i, bazen de Abdurrahman b. Avf'ı bulundurmuştur. Daha sonraki İslâm devletlerinde bekçilik görevi genel asayiş ve emniyet teşkilâtı (şurta) içinde mütalaa edilmiş ve bu teşkilâtın başındaki kimse için de çeşitli ülkelerde "sâhibü's-şurta", "sâhibü'l-medîne", "sâhibü'l-ases", "hâkim" ve "arîf" gibi isimler kullanılmıştır*".

Kısaca, dünyada ve hususi olarak İslam coğrafyasında, yüzyıllar boyunca varlığını sürdürerek gelişen bekçilik müessesinin o zamanlarda belli başlı özellikleri olmuştur. Daha sonraları belirli kural ve niteliklerle kurumsallaşmış

yaygınlaşacak olan bekçilik, yukarıdaki bilgilerden anlaşıldığı üzere, dönemine göre önemli hizmetlerden biri olmuştur.

Bu uygulama kapsamında bekçilerin temel özellikleri şöyledir:

- Belirli bir kişiyi veya malı korumak üzere görevli olup silahlıdır.
- Kısıtlı bir mekânda faaliyet gösterirler.
- Ekseriyetle gece görevlidirler.
- Dönemin teşkilat yapısı gereği herhangi bir devlet teşkilatı içinde yer almazlar.
- Çoğunlukla yerel halk arasından seçilmişlerdir.
- Sabit bir gelirleri yoktur.
- Çeşitli isimlerle anılırlar.
- Yerleşik hayatta ortaya çıkmışlardır.
- Genelden ziyade özel görevleri vardır.

2.2. Osmanlı İmparatorluğu'nda Çarşı ve Mahalle Bekçiliği

Türk boyları, Orta Asya'da hüküm sürdükleri dönemdeki kapsayıcı idari tarzlarıyla ortak gelenek ve göreneklerin sürmesini sağlamışlardır. İlgili tarzın ürünü olan zabita müessesesi, günümüze kadar varlığını sürdürmeyi başarmıştır ve ilk zabita birimi olan bekçilik statüsünün temellerini atmıştır. Bu açıdan bakıldığında bekçilik müessesesi, Türk devletleri tarafından oluşturulan ilk özel güvenlik teşkilatı olarak değerlendirilmektedir (Şahin, 2018: 35). Dolayısıyla çeşitli isimlerle anılmış olsa da eski Türk devletlerinde kurumsal anlamda bir bekçilik teşkilatına rastlanmaz.

Çarşı ve mahalle bekçiliğinin en yoğun görüldüğü dönem, Osmanlı İmparatorluğu dönemi olmuştur. Çeşitlenen, büyüyen ve kurumsal bir kimliğe kavuşmaya başlayan mahalle birimleri, kendi içlerinden bekçileri de yaratmış ve uzun yıllar bekçiler bu mahallelerde görev yapmışlardır. Çarşı ve mahalle bekçileri, salt bir görevliden ziyade mahallenin bir ferdi olmuş ve mahalle sakinleriyle bir arada yaşamışlardır.

İlk olarak, bekçilerin sayısını on iki bin civarları olarak kestiren Evliya Çelebi, bekçiler hakkında bazı önemli bilgiler paylaşır: *“Osmanlı şehrinde bekçiler, mahallenin bir uzantısıdır. İmam, muhtar ve bekçibaşlarının emrinde çeşitli görevleri yerine getirirler. Özellikle geceleri mahallenin güvenliğinden sorumlu olup yangınların önlenmesinde ve yangın durumunda halkın uyarılmasında, resmi kararların mahalle sakinlerine bildirilmesinde belirleyici rol oynarlar. Bunun yanında, sopalarını yere vurarak saatin duyurulması ya da Ramazan geceleri ve bayramlarda davul çalmak gibi görevleri de vardır. Devletten hiçbir maaş almayıp mahalle sakinlerinden topladıkları bahşişlerle yaşarlar”* (Çelebi'den aktaran Levy, 2008: 138).

Osmanlı döneminde bekçiliğin kurumsallaşması yönünde atılan adımların ilki, özel bir güvenlik teşkilatı olarak yapılandırılmasıdır. Nitekim söz konusu değişiklik, İstanbul'u fetheden Fatih Sultan Mehmet Han tarafından verilen talimatla hayata geçmiştir. Fetih sırasında hasar alan yapılar tekrar inşa edilmiş ve Anadolu'nun farklı yerlerinden göç eden Türk halkı buralara yerleştirilmiştir. Şehrin nüfusunun büyümesiyle insanların ihtiyaçlarını gidermeye yönelik çarşılar, ticaret merkezleri ve iş hanları da inşa edilmiştir. Böylece imparatorluğun ve o günlerdeki dünya ticaretinin merkezi duraklarından biri olan İstanbul için bu mülkiyet unsurlarının güvenliği önemli bir husus olarak gündeme gelmiştir. Genel kolluğa ek olarak yerel seviyede özel bir güvenlik teşkilatı şeklinde yapılandırılan bekçilik müessesesi de böylece resmiyete kavuşmuştur (Polis Akademisi Başkanlığı, 2019: 14).

Özcan (1991: 464), “Osmanlılar'da asesbaşılık muhtemelen Fatih zamanında kurulmuş, daha sonra ağa bölüklerinden birini teşkil etmiştir” demiş ve bekçilerin görevleri ve kıyafetleriyle ilgili şu bilgileri vermiştir: “Asesbaşı ve aseslerin görevlerinin en önemlisi nöbetleşe olarak çarşı ve pazarlarda, mahallelerde, bilhassa şüpheli yerlerde geceleri dolaşmaktı. Bu sırada görevli asesler zanlıları yakalarlar, suçu sabit olanları ya yeniçeri kulluklarında (karakol) dayakla cezalandırırlar veya ilgili makama gönderirdi. Asesbaşının özel bir kıyafeti vardı. Başına yeşil çuhadan yapılmış çatal bir kalafat, sırtına Zağra yakalı ve yeşil kaplı divan kürkü, altına beyaz çakşır, ayağına ise sarı yemeni giyerdi”. 1914 yılı Mayıs ayı itibarıyla çarşı ve mahallelerde bekçi görevlendirilmesi zorunlu hale getirilmiş ve bekçilerin maaşları mahalle sakinleri tarafından karşılanmıştır. Ek olarak aynı yılda köylerde kır bekçileri alımı mecburi olmuştur. Ayrıca, orman bekçileri ve arazi bekçileri istihdamı da bulunmakta olup bunlar, görev yaptıkları yerlerin güvenliğini sağlamakla mükellef olmuşlardır (Özcan, 2013: 129-130).

Devlet adamı, yazar ve hattat olan Abdülaziz Bey'in (2023: 327) aktardığına göre, “İstanbul'da her mahallede en az iki, büyük mahallelerde üç kişi bekçi olarak çalıştırılırdı. Bu bekçilerin çoğu Kürd olup Şirvanlı, Harputlu, Malatyalı idiler. Ayaklarında şalvar, arkalarında abadan salta, bellerinde kırmızı kuşak, başlarında büyükçe adi fes ve abani sarık sarılı olurdu. Ayaklarına da kırmızısı yemeni, uzun konçlu beyaz yün çorap giyer, kırmızı bağ, yani tozluk bağı sararlardı. Çok sayıdaki bu bekçilerin birisi bıyıklı olsa bile diğerleri sakallı ve kır saçlıydı, zira evlere hizmet için girip çıktıklarından yaşlı ve olgun olmaları lazımdı. Geceleri meşeden özel yapılmış, kalın ve ucu demirli sopayı ellerine alır, nöbetleşe birer-ikişer saat mahallenin her tarafını, bütün sokaklarını dolaşırlar, şayet bir hırsıza rastlarsa birinin bir yeri karıştırdığını görürlerse ellerindeki sopayla kendilerini savunarak adamı tutar, zabıtaya teslim ederlerdi”.

Bekçiler, geceleyin şehrin dirlik ve düzeninden mesul görevlilerdi. Evliya Çelebi, Seyahatname adlı eserinde 1638'de gerçekleştirilen ünlü Ordu Alayını satırlarına taşırken “Esnâf-ı Pâsbân-ı İstanbul” başlığında bekçilere ayrı bir yer vermiştir. Evliya Çelebi, Abdülaziz Bey'i doğrulayacak şekilde bekçilerle ilgili şu bilgileri vermiştir: “Gece bekçileri, alayda ellerinde ucu demirli sopalar, bellerinde kılıç, ok ve yaylar, sırtlarında abadan elbise, başlarında korkunç, acayip taçlar ve renk renk sivri külahlar ile yerlere sopa vurarak çevrede hırsız varmış gibi “Bre koma, kaçtı ha, vardı ha!” diye bağırarak geçerler ve seyircileri güldürürlermiş. Bekçiler, mahallelinin Meclis-i Şer'e başvurmaları ve kadının resmi yazısı “mürasele” ile tayin edilirdi. Mahalle halkının güvenini kazanan bekçiler, imamların, muhtarların ve bekçibaşlarının emrinde mahallenin güvenlik ve beledi işleriyle uğraşırlardı. Herhangi bir uygunsuzluk, hırsızlık ve buna benzer olaylarda görevlilere yardımda bulunur, doğum, ölüm, düğün, hastalık, askere alma ve savaş ilanı gibi hallerde gerekli hizmetleri görürlerdi. İstanbul'un meşhur gece yangınlarını mahalle bekçileri duyururlardı. İletişim araçlarının pek kısıtlı olduğu o dönemlerde, yönetimin emir ve yasaklarını mahalle halkına ilan ederler, evlerin ve konakların kışlık odunlarını kırarlar, sakalık da yaparlardı. Bütün mahalle halkını tanırlar; uygunsuz kişileri bilir, kötü bir hadiseye sebep olmamaları için gözaltında tutarlardı. Mahalle kahvelerinin üstündeki özel bekçi odalarında yatıp kalkarlar, yazlık için başka bir semt ya da şehre gidenlerin evlerine göz kulak olurlar, ellerinde ucu demirli kaim bir sopa, sırtlarında uzun bir aba olduğu halde, sabaha kadar sokaklarda sopalarını yere vurarak dolaşırlardı” (Çelebi'den aktaran Şimşek, 1994: 125-126).

Kuşkusuz, İstanbul'un eski çarşı ve mahalle bekçileri, edebiyatımızda zengin bir hatıraya sahiptir. Anadolu'dan göç eden bu bekçiler, sağlam ve heykel gibi vücuda sahip olup iffet ve namus kavramlarına sıkı sıkıya bağlıdır. Mahallenin malı olarak kabul edilen bu bekçiler, mahallenin korunan yerlerinde bekar bir yaşam sürerler ve arada memleketlerine gidip yerlerine kefil oldukları kişileri bırakırlardı. Mahalle sakinleri, malını, mülkünü, canını ve namusunu huzur içinde bu bekçilere emanet ederlerdi. İstanbul'da bekçilerin ortak unvanları “*bekçi baba*” olmuştur (Koçu, 2023: 107).

Felek (1981: 10) de benzer ifadelerle bekçiler hakkında yazdığı yazıda, bekçilerden şöyle bahsetmiştir: “*Gece sokaktan insan geçtiği pek nadirdi. Ya bir düğün veya bir yolcu gibi müstesna haller dışında sadece mahalle bekçileri dolaşırlardı. Bu bekçiler ellerinde kalın; fakat hafif bir ağaçtan yapılmış ucunda bir demir çember ve kalın tepeli demir çakılı sopası ile dolaşır saat başlarında kaldırım taşlarına bu sopaları vurarak halka haber verirlerdi. Bunlardan ve mahalle köpeklerinden başka hiç kimse sokaktan geçmezdi. Bu itibarla bekçileri iyi çalışan mahallelerde hırsızlık olmazdı. Bekçiler sokaktan geçen yabancıyı durdurarak kim olduğunu sorabilirlerdi. İşin garip tarafı, bu bekçiler hükümet memuru da değillerdi. Bunları mahalle halkı seçer, besler ve barındırırdı”.*

Sakaoğlu (1993: 245) ise bekçilerin farklı bir görevine şu ifadelerle dikkat çekmiştir: “*Osmanlı döneminde çocuklarla ilgili gerçekleştirilen törenlerde bekçiler, önemli bir rol oynarlar. Okula başlayan çocukların okula alışması için yapılan törenler âmin alayı olarak bilinmektedir. Bu geleneksel törende de çocukların yardımına bekçiler koşardı. Âmin alayı sokağın başından gözükünce, çocuk dualarla dış kapının önüne çıkartılır, mahalle bekçisi tarafından midilliye ve arabaya bindirilirdi”.*

Bekçiler daha çok Abdülhamid döneminde, İstanbul'da kamu düzenini korumak için görevlendirilmiştir. Bunu sağlamak için 1896'da ilan edilen Dersaadet ve Bilad-i Selasede Asayiş Vazifesiyle Mükellef Olan Nizamiye ve Jandarma Asakiri Şahanesiyle Polis Memurlarının Sureti Hareketlerine Dair Talimat adlı düzenlemenin ikinci maddesinde, bekçilere istihbarat alanında görevler verilmiştir. Bekçiler, gerektiğinde evlere girerek ve mahalledeki geliş gidişleri kontrol ederek polise yardım etmekle yükümlü olmuşlardır. Levy'nin (2008: 139) verdiği örneğe göre, “*Ağustos 1896'da Ermeni devrimcilerin gerçekleştirdiği Osmanlı Bankası baskınından sonra bekçiler, başkentin daha sıkı bir şekilde denetlenmesinde etkin bir rol oynamaya çağrılmıştır. Yıldız'dan gelen bir talimata göre, bir belediye müfettişinin sorumluluğu altında olmak kaydıyla bekçiler, muhtemel olayları önlemek amacıyla geceleri mahalleleri baştan başa dolaşmakla yükümlüdür. 1897 Eylül'ünde Valiliğin hazırladığı bir raporda, başkentte Ermeni tehdidine karşı savaşmak amacıyla bekçi sayısının artırılması öngörülmüştür”.*

Bekçiler, sorumlu oldukları ve görev yaptıkları mahalleli tarafından makbul insanlar olarak görülmelerine rağmen, görevlerini tam bir sorumluluk içinde layıkıyla yerine getirip getiremediklerine yönelik eleştirilere de maruz kalmışlardır. Örneğin Stamboul adlı gazetenin 23 Ocak 1895 tarihli nüshasında bekçilerin soygunlar karşısındaki etkisizlikleri şu satırlarla anlatılmaktadır: “*Etrafta insanların olup olmadığına aldırmadan, başıboş köpekler gibi sokakları serinkanlılıkla arşınlayan bu adamların icraat ve taktiklerine bel bağlamak çocukça ve dahası tehlikelidir. Bekçiler yarı askerî bir yönetmeliğe tâbi tutulan, 'özel olarak görevlendirilmiş bir kuvvet' olsaydı, sağlayacakları gerçek faydayı görürdük. Fakat*

öyle olmadıklarından, onlardan disiplin ve titiz bir denetim beklemek yersizdir. Bekçiler daha ziyade Offenbach'ın Haydutlar operasından çıkmış gibidirler..." (Levy-Aksu, 2017). Haberden de anlaşıldığı üzere, 19. yüzyılın sonlarına doğru bekçilik müessesesi artık kendisinden bekleneni pek de veremeyen bir tür kent şövalyeliği kalıntısına dönüşmeye başlamıştı ya da böyle görülmekteydi. 1896 yılına ait bir arşiv belgesinde de çarşı ve mahalle bekçilerinin görevlerinde kusur etmenin yanında, bekçiliğin gerektirdiği kılık kıyafet kurallarına riayet etmeyi de ihmal ettiklerine vurgu yapılmaktadır. Beyoğlu mutasarrıflığından alınan yazıya göre, bekçilerin bu durumu karşısında mutasarrıflıktaki yetkililer mahalle bekçilerinin tayininde başrolü oynayan imamlardan bazılarını çağırarak onlara ihtarda bulunmuştu. Ancak mutasarrıflığın bu hareketi de mevzuata aykırı bulunmuş olacak ki görevini ihmal eden bekçileri uyarma işinin bölgelerindeki komiserlere ait olduğu belirtilmişti (B.O.A., 1896'dan aktaran Doğan, 2019: 264). Başka bir örnek olarak Fatih'te çıkan bir yangından sonra Zabtiye Nezareti'nin Dahiliye Nezareti'ne sunduğu raporda, bekçilerin mesleki yetersizliği ve polis kadrolarının azlığından yakınılmıştır. Raporda çözüm olarak bekçilerin kaldırılıp yerlerine mahalle çavuşu ya da emniyet çavuşları konması önerilmiştir (Levy, 2008: 142).

Bu dönemde, bekçilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve bekçiliğin kurumsal bir zemine geçirilmesi amacıyla yapılan ilk yasal düzenlemenin, 1909'da yayımlanan ve 41 maddeden oluşan Mahalle Bekçileri Nizamnamesi olduğu anlaşılmaktadır. Esas düzenleme ise 1914 senesinde yapılmıştır. 12 Mayıs 1914 tarihi itibarıyla yürürlüğe konulan Çarşı ve Mahalle Bekçileri Hakkında Muvakkat Kanun, 1966 yılına kadar uygulanmıştır. İlgili kanun, bekçilere yeni bir kazanım getirmemiş, yalnızca önceki uygulamanın yasal bir zemine oturtulmasını sağlamıştır (Şahin, 2018: 87).

Son iki maddesi yürürlükle ilgili olup toplamda altı maddeden oluşan bu Kanun'a göre; şehir ve kasabalardaki çarşı ve mahalleler için bekçi görevlendirilmesi zorunlu kılınmıştır. Ayrıca görevlendirilecek bekçilerin "25 yaşından aşağı, 60 yaşından yukarı olmaması ve ağır suçlardan dolayı mahkûm olmamasının yanında, namus ve iffete aykırı davranışlarla tanınıyor olmaması" şartı getirilmiştir. Atanmalarının İstanbul'da Polis Müdürü'nün, vilayetlerde ise en büyük mülki amirin tasdiğiyle yapılması hüküm altına alınmıştır. Bekçilere verilecek maaşın mahallenin örf ve adetlerine göre belirlenip belediyelerce dağıtılması ifade edilmiştir. Bu Kanun'un yürürlüğe girmesinin ardından ilk olarak Kastamonu merkez, Çankırı livası (sancak) ve İnebolu kasabasında mahalle bekçiliği tesis edilmiştir (Şahin, 2018: 114).

2.3. Türkiye Cumhuriyeti'nde Çarşı ve Mahalle Bekçiliği

Cumhuriyet dönemi geldiğinde, aylıkları kaymakamlıklar tarafından belirlenen üniformalı bekçiler, artık polise yardımcı olarak görev aldıkları mahalle veya semtlerin polis karakollarına bağlı olmuşlardır. Zamanla, sadece bekçilik vazifesini yürütmüşler ve mahalleli ile bağlarını azaltmışlardır (Koçu, 2023: 107). II. Dünya Savaşı döneminde bekçiler, yoğun olarak çalışarak özellikle karartma gecelerinin yerine getirilmesinde polisler için ciddi anlamda yardımcı olmuşlardır (Tutel, 1995'ten aktaran Dikici, 2011: 403).

1914 tarihli Çarşı ve Mahalle Bekçileri Hakkında Muvakkat Kanun'un üçüncü maddesinin, bekçi paralarının belirlenmesi, dağıtılması, tahsili ve tediyesi ile ilgili kısmı, Anayasa'nın 61 ve 126'ncı maddelerine aykırı görülerek Anayasa Mahkemesi (AYM) tarafından 25 Nisan 1966 tarihinde yürürlüğe girmek üzere 26 Ekim 1965 tarihli E. 1965/25, K. 1965/57 sayılı karar ile iptal edilmiştir (AYM, 1965). Bu nedenle yeni bir kanun ihdas etme ihtiyacı doğmuş ve 1966

yılında, izin, maaş, atama, görev ve yetkilere ilişkin değişiklikler yapılarak 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu ile düzenleme gerçekleştirilmiştir. Bu Kanun'un yürürlüğe girmesi ile bekçiler, valinin emrine verilmişler ve genel zabıtaya yardımcı olan silahlı kolluk görevlileri olarak tanımlanmışlardır (Polis Akademisi Başkanlığı, 2019:16). Bu düzenleme sonunda bekçilik kurumu, hukuken tam anlamıyla kamusal niteliğine kavuşmuştur. Bundan sonra bekçiler, döner bütçeye alınarak maaşları devlet tarafından ödenmiştir. Halk da birtakım keyfi vergi salmalarından kurtulmuştur. Kanun teklifi Millet Meclisi'nden sonra Cumhuriyet Senatosu'nda da aynen kabul edilerek 22 Temmuz 1966 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

1980'li yıllar itibarıyla devriye faaliyetlerinde motorize ekipler kullanılmaya başlanmıştır. Bu uygulama sonucunda yaya devriye hizmetleri azalmaya başlamış ve polis, halktan kopmaya başlamıştır. İlgili dönemde, gece vakti çalışmaları gereken çarşı ve mahalle bekçilerinin görünürlüğü azalmış ve bekçiler, çaycılık, evrakçılık, bahçıvanlık, kalorifercilik ve şoförlük gibi geri hizmetlerde çalışmaya başlamışlardır. 1994'te Emniyet Genel Müdürlüğü'nün yaptığı bir anket sonucunda bekçilik müessesesi, toplumsal gelişimin erittiği bir kurum olarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda da yeni personel alımı gerçekleşmemiştir (Azcan, 2014). 1993 yılına kadar bekçi sayısı hep üst düzeydedir. Kuşkusuz, bu dönemde kırsal kesimden kentlere yoğun bir göç hareketi yaşanmış ve buna denk olarak şehirlerde güvenlik konusunda bekçilere olan ihtiyaç artmıştır (Polis Akademisi Başkanlığı, 2019: 18). 1993 yılında bekçilere verilen önem farklı nedenlerle düşmüş ve devlet, bekçi alımını durdurmuştur (İçişleri Bakanlığı, 2019: 10).

2.4. 2000'li Yıllarda Çarşı ve Mahalle Bekçiliği

2000'li yıllara gelindiğinde, bekçi sayısı asgari düzeye indirilmiştir. Artık mahallelerde bekçi düdüğünün sesi duyulmaz olmuştur. Farkındalığın artması ve merkezi yönetimin şikayetlerle uyarılması, aradan bir müddet geçtikten sonra etkisini göstermeye başlamıştır. 8 Mayıs 2008 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan 24 Nisan 2008 tarihli ve 5757 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, Devlet Memurları Kanunu ve Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 13/12/1983 tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin eki (I) sayılı cetvelin Emniyet Genel Müdürlüğüne ait bölümünde yardımcı hizmetler sınıfında yer alan bekçiler, emniyet hizmetleri sınıfına geçirilmişlerdir. Hal böyle olunca geçmişteki pasif konumları daha da artmıştır (Şahin, 2018: 393). Emniyet hizmetlerinde, 4 Temmuz 1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'na tabi olarak değil de 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu'na göre görevleri devam etmesine rağmen fiziken mahallelerde görev almamış, daha çok polis karakollarında evrak işleri yapmışlardır (Çalışkan, 2021: 23).

Tablo 1. Yıllara Göre Çarşı ve Mahalle Bekçisi Sayıları

YILLAR	ÇARŞI VE MAHALLE BEKÇİSİ SAYILARI
1991	21.046
1995	16.958
2003	9.122
2012	4.058
2014	3.546
2015	3.109

2016	3.147
2017	4.556
2018	4.612
2019	21.319
2020	29.242
2021	29.626
2022	29.369
2023	29.514

Kaynak: (Çobanoğlu ve Bek 2019: 8) (Emniyet Genel Müdürlüğü İdare Faaliyetler Raporları, 2020, 2021 ve 2022) (Emniyet Genel Müdürlüğü Performans Programı, 2023)

2015 yılına kadar sürekli azalan çarşı ve mahalle bekçilerinin sayıları 2017 yılı itibarıyla artışa geçmiştir. Bunun nedeni ise 15 Temmuz 2016 tarihinde Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) tarafından gerçekleştirilen darbe teşebbüsü sonrası yaşanan güvenlik ve güvenlik mensubu ihtiyacına dayandırılmaktadır (Polis Akademisi Başkanlığı, 2019: 24). Bu tarihten sonra özellikle kentlerin güvenliği sorgulanmış ve pasif duruma gelen bekçiler tekrar hatırlanmıştır. İçişleri Bakanlığının açıklamasına göre, yaya devriye hizmeti ile asayiş sorunlarına karşı önleyici tedbirlerin alınabileceği ve toplumun beklentilerini karşılayan emniyet uygulamalarının, çarşı ve mahalle bekçiliği uygulaması ile gerçekleştirilebileceği düşüncesi çerçevesinde kentlerin asayiş sorunlarına çözüm bulabilmek amacıyla 2016 yılında çarşı ve mahalle bekçiliği birimi tekrar hayata geçirilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 2019: 10). 2016’da Hakkâri, İstanbul, Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa ve Şırnak illeri pilot iller olarak seçilmiş ve alımlar başlatılmıştır. 2018’de pilot il sayısı 20’ye çıkmış ve verimli neticeler alındığı için çarşı ve mahalle bekçiliği sistemi, 2019 yılı Mart ayı itibarıyla Türkiye genelinde 81 ilde faaliyetlerini kaldığı yerden sürdürmüştür (Polis Akademisi Başkanlığı, 2019: 6-7). 2018 yılında 4.612 olan bekçi sayısı, 2019 yılında birden artarak 21.319 bekçiye çıkmış ve 2023 yılı itibarıyla 30.000 bandına yaklaşarak 29.514 olmuştur.

Günümüzde çarşı ve mahalle bekçiliği, 18 Haziran 2020 tarihinde yürürlüğe giren 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu’na göre yürütülmektedir. 772 sayılı Kanun’da belediye sınırları içinde bir bekçilik teşkilatı kurulmuş durumdaydı. Bu bakımdan bekçiler, 772 sayılı Kanun döneminde “polis ve jandarmadan bağımsız bir teşkilata sahip ve ayrı bir personel rejimine tabiydiler” (md.1). Ayrıca “görevli oldukları yerin en büyük mülki amirinin emrindeydiler. Buldukları yere göre polisin en büyük amiri ya da jandarma birlik komutanı, bekçilerin mesleki amiri niteliğindeydi” (md.2). 7245 sayılı Kanun, bekçileri bir teşkilat olarak değil, bir kolluk personeli kategorisi olarak düzenleyip yardımcı kolluk olarak nitelemektedir. Buna göre bekçiler, polise ve jandarmaya yardımcı bir faaliyet yürütürler. 7245 sayılı Kanun’a göre bekçiler, “emniyet ve jandarma teşkilatları içinde istihdam edilir. Bunların amirleri ise meslek hiyerarşileri içinde tespit edilecektir” (md.2); “bekçilerin disiplin, ödüllendirme ve performans değerlendirmelerinde, istihdam edildikleri genel kolluk biriminin tabi olduğu hukuki rejime bağlı olacaklardır” (md.13). Devlet memuru statüsünde olan bekçiler, 14 Temmuz 1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uyarınca “emniyet hizmetleri sınıfı ve jandarma hizmetleri sınıfında yer almaktadır” (md.36). Buna göre çarşı ve mahalle bekçileri, istihdam edildikleri kolluk teşkilatındaki hizmet sınıfında yer almaktadırlar.

2.5. Dünyada Çarşı ve Mahalle Bekçiliği

Türkiye’de bekçilik adı altında değerlendirilen sistem, Avrupa’da ve dünyanın birçok farklı ülkesinde benzer amaçları taşıyan ve genel anlamıyla aynı hizmetleri yürüten teşkilatlar ve birimler şeklinde tezahür etmektedir. Türkiye’dekine bire bir benzeyen bir bekçilik müessesesi bulunmadığından çalışmada genel olarak eski dönemlerdeki bekçilik teşkilatları ile günümüzdekine benzeyen bekçilik teşkilatlarına yer verilmiştir.

Gece bekçiliği, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri gibi devletlerde yasaların uygulanması amacıyla belirli bir plan içinde uygulanmıştır. Bekçilerin görevi, akşam hava karardıktan sonra devriye gezmeleri ve sabah güneş doğana kadar şüphe duydukları kişileri sorgulamalarıdır. Bu tarz faaliyetlerin Avrupa’da 17. yüzyıla kadar sürdüğü bilinmektedir. Gece bekçiliğinin, nüfus artışı, sosyo-kültürel hayat tarzındaki değişimler ile iktisat ve sanayide görülen gelişimler nedeniyle yürütülmesi zorlaşmıştır. Kentlerde değişen yaşam tarzları, gece bekçiliğinin etkisini kaybetmesine neden olmuştur. 17. yüzyılın sonuna gelindiğinde, İngiltere’de yaşayan birçok ev sahibi, önceden sırayla kendi üstlendiği bekçilik vazifesini, bu işi para karşılığı yapan başka kişilere devretmeye başlamış ve yükümlülükten kaçmıştır (Thornburn, 2010’dan aktaran Çalışkan, 2021: 22).

Bekçilik müessesesinin Amerika Birleşik Devletleri’ndeki ilk örnekleri 1636 yılında Boston’da, 1658’de de New York’ta vatandaşları sorunlar konusunda uarmayı içeren bir tür gece bekçiliği biçiminde ortaya çıkmıştır. 1700’de Philadelphia, bir gece bekçiliği sistemi kurmuştur. 1808’de St.Louis, bir polis teşkilatı kurmuştur (Kappeler, 1995). Germann ve arkadaşları (1973: 66) bu bekçiliklerin etkinliğini şöyle tanımlamıştır: *“Bu ilk bekçiler, o zamanın İngiltere’sindeki benzerleri gibi çok tembel ve beceriksizdi. Küçük suçlular bazen ceza olarak nöbet tutmaya mahkûm ediliyordu. Genellikle deri kafalar olarak adlandırılan bu muhafızlar o kadar sıkıcıydı ki kasabalar bazen en basit görevleri bile resmileştirmek zorunda kalıyordu. 1722’de New Haven’da, hiçbir bekçinin uyuma özgürlüğü olmayacağı şeklinde bir yönetmelik vardı ve 1750’de Boston’da uygulanan bir kural, bekçilerin etrafta yavaşça dolaşacağını ve ara sıra durup dinleyeceğini şart koşuyordu. Bekçiler, görev sırasında sık sık uyuyor ve içiyordu ve çoğu, işi ya da korumaları gereken vatandaşları pek umursamıyorlardı”* (aktaran Gaines ve Kappeler, 2011: 69).

Fransa’da, Napolyon tarafından kurulan merkezi monarşi idare sistemi, 1789 Devrimi şartları altında kurularak mutlakiyetçi monarşiyi ortadan kaldırmış ve başta Türkiye’nin idari ve hukuki işleyişinde olmak üzere dünyada birçok ülke üzerinde etkili olmuştur. Fransız iç güvenlik düzeni, Napolyon tarzıyla ilgili olarak ikili yapılanma olan polis-jandarma niteliği göstermektedir (Nitas, 2003: 231). Fransa’da çarşı ve mahalle bekçiliğine en çok benzeyen birim, polis yardımcılığıdır. Polis memuru yardımcısı, polis memurlarına görevlerinde günlük olarak yardımcı olur. Bunlar çeşitlidir: suçluluğun önlenmesi, bastırılması, genel gözetim, insanlara yardım ve destek. Polis yardımcısı, 3 yıllık (bir kez yenilenebilir) sözleşme imzaladıktan sonra, evine mümkün olduğu kadar yakın bir yerde, menşe bölgesine atanır. Polis yardımcısı, seçme sınavlarını geçtikten sonra Polis Akademisi’nde 4 ay ücretli eğitim almaktadır. Eğitimde, diğer şeylerin yanı sıra atış yapmayı, profesyonel davranışları ve müdahale tekniklerini öğrenmektedir. Bu eğitim sırasında beş değerlendirme almaktadır. Bunları başarıyla tamamladıktan sonra sertifika almakta ve polis teşkilatında kendi seçeceği departmanda göreve başlamaktadır. Çeşitli testleri geçerse bir sonraki adım olarak, ulusal polis akademisinde barışı

koruma görevlisi statüsünde başlangıç eğitimi olarak 12 ay akademide ve 12 ay sahada eğitim almaktadır (Fransa İçişleri ve Yurtdışı Bakanlığı, 2024).

Kanada’da destekleyici polislik uygulamaları, 1957 yılından itibaren gönüllülük esasına dayanan hizmet anlayışına sahip ve güvenliğin sağlanmasında büyük önem taşıyan bir teşkilat olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında “*özel polislik*” diye Türkiye’deki bekçilik birimi ile benzer hizmetlerde bulunan bir güvenlik birimi de bulunmaktadır (Polis Akademisi Başkanlığı, 2019: 9).

3. BEKÇİLERİN YAŞADIĞI SORUNLAR VE BEKÇİLİK STATÜSÜ İÇİN YENİ İSİM ÖNERİLERİ

Çarşı ve mahalle bekçileri, yasa ve sahadaki uygulamalardan kaynaklı birtakım sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu başlık altında ilk olarak bekçilerin görev ve yetkilerinin azalmasına ve birtakım belirsizliklere sebebiyet veren Anayasa Mahkemesi (AYM) kararına yer verilecektir. Sonrasında, bekçilerin devriye hizmetlerinde yaşadığı sorunlardan bahsedilecek ve teknolojik imkânların kullanımı önerilecektir. Kadın bekçilerin istihdamı konusuna, Jandarma teşkilatı bünyesinde alım yapılmamasına ve son alımdaki belirsizlik sürecine değinilecek, değişen mahalle yapıları doğrultusunda çarşı ve mahalle bekçileri için yeni isim önerilerinde bulunulacaktır.

3.1. Anayasa Mahkemesi Kararı

AYM, 22/3/2023 tarih ve E.2020/59, K.2023/53 sayılı kararında, 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu’nun birden fazla hükmünün Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline; iptal kararının, kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. İlgili karar, 1 Mart 2024 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

İlk olarak istihdam başlıklı ikinci maddenin ikinci fıkrasındaki “*Emniyet ve jandarma teşkilatlarında istihdam edilen çarşı ve mahalle bekçilerinin amirleri meslek hiyerarşileri içinde tespit edilir*” (md.2) hükmü iptal edilmiştir. Amir, her türlü atama, terfi, disiplin gibi idari işlemlerde hiyerarşik olarak görevli ve yetkili olacaktır. Dolayısıyla yeni bir yasal düzenlemenin yapılıp çarşı ve mahalle bekçilerinin amirlerinin, bağlı oldukları polis veya jandarma biriminde, kim olduklarının açıkça ifade edilmesi gerekecektir.

AYM, Kanun’un adaylarda aranacak şartlar ve sınav başlıklı 3’üncü maddesinin belirli hükümlerini de iptal etmiştir. Bu hükümlerde adaylarda aranacak şartların İçişleri Bakanlığı tarafından çıkartılacak yönetmelikle belirleneceği ifade edilmiştir. AYM, bu hükümleri, bu tarz düzenlemeler kanunla yapılması gerektiği için iptal etmiştir. Bu durumda, ilgili hükümlerin yasal bir düzenlemeyle kanun maddesinde yer alması belirsizliği giderici bir etkiye sahip olacaktır.

7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu’nun, önleyici ve koruyucu görev ve yetkiler başlıklı 6’ncı maddesinde yer alan “*görev bölgeleri içinde bulunan konut, iş yeri ve araçlar gibi malların korunmasında sahipleri tarafından noksan alınan tedbirleri tamamlattırmak*”, “*kamu düzenini bozacak mahiyetteki gösteri, yürüyüş ve karışıklıkların önlenmesi amacıyla genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar önleyici tedbirleri almak*” ve “*halkın sükûn ve istirahatini bozanları ve başkalarını rahatsız edenleri engellemek*” (md.6) ifadeleri de AYM tarafından iptal edilmiştir. Yüksek Mahkeme, iptal kararının gerekçesinde noksan tedbirler, kamu düzenini bozacak eylem ve durumlar ile önleyici tedbirler ifadelerinin

açık olmadığını ifade etmiştir. Yeni bir yasal düzenlemeyle bu hükümlerin ayrıca tanımlanması veya bu hükümlere hiç yer verilmemesinin daha yerinde olacağı değerlendirilebilir.

Benzer şekilde, durdurma ve kimlik sorma başlıklı 7'nci maddenin 6'ncı fıkrasının ilk cümlesindeki “*çarşı ve mahalle bekçisi, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah ya da tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı hâlinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik el ile dıştan kontrol dâhil gerekli tedbirleri alabilir...*” (md.7/6) ifadesi yine bahsi geçen durumlardaki tedbirlerin belirsizliği nedeniyle iptal edilmiştir. Çalışma saatleri başlıklı 12'nci maddedeki “*emniyet ve asayişin gerektirdiği durumlarda haftada bir gün istirahat verilmek kaydıyla bu süre artırılabilir,*” “*...güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hâlleri haricinde...*” ile “*güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hâllerine ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir*” (md.12) ifadeleri ise dinlenme hakkına bir sınırlama getirmesi ve sınırlamanın belirsiz öngörülemez nitelikte olduğuna hükmedilerek iptal edilmiştir. Kanun koyucunun iptal karar ve gerekçelerini dikkate alarak 7245 sayılı Kanun'u yeniden düzenleme yoluna gitmesi daha sağlıklı olabilir. Bu çalışmanın tamamlandığı 2024 yılı Ekim ayı itibarıyla bu konuda herhangi bir gelişme bulunmamaktadır. Bu durum, yasadan kaynaklanan bir belirsizlik olarak uygulamada sorunlara yol açmaktadır.

3.2. Devriye Hizmetlerinin Kolaylaştırılması ve Resmî Kayıtlar

Ulaşım olanaklarının çeşitlendiği, karbon ayak izini azaltmak için karbon salınımlı taşıtların daha az kullanılmasının veya hiç kullanılmamasının teşvik edildiği bu günlerde çarşı ve mahalle bekçileri de teknolojik gelişmelere uygun olarak yaya devriye hizmetinin kolaylaştırılmasını istemektedirler. Bisiklet ve elektronik skuter (e-skuter), bu araçların en makul olanları olarak önerilmektedir. Türkiye'de Martı, BinBin, Hop, Tazı ve Fenix gibi e-skuter kiralama şirketleri bulunmaktadır. Sırf İstanbul'da 27.782 e-skuter bulunmakta olup bu sayının 34.783'e çıkartılmasına izin verilmiştir (Anadolu Ajansı, 2024). Bu taşıtlarla ilgili 14 Nisan 2021 tarihinde Ulaştırma ve Altyapı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği ile İçişleri Bakanlıkları tarafından Elektrikli Skuter Yönetmeliği yayımlanarak bu konunun yasal zemine oturtulması amaçlanmıştır. Özellikle bisiklet ve e-skuter gibi modern ve kullanışlı tarzdaki taşıtların çarşı ve mahalle bekçileri tarafından kullanılması ile olaylara hızlı müdahale, daha fazla alanda hakimiyet ve devriye atma suretiyle insan enerjisinden verimli bir şekilde faydalanma sağlanabilir. Buna rağmen, yakalanan şüphelilerin en yakın karakola götürülmesinde bu araçlar fayda sağlamayabilir. Bu taşıtlar bekçilere zimmetli olacağından, herhangi bir kovalamaca durumunda etkinlik gösterememelerine de sebep olabilir.

Bekçiler, herhangi bir olaya müdahale ettiğinde tutanak tutarak şüphelileri en yakın karakola götürmektedirler. Kendi imkân ve kabiliyetlerini aşan durumlarda ise Çevik Kuvvet, Terörle Mücadele, Olay Yeri İnceleme gibi daha yetkin ve uzman birimlerden yardım almaktadırlar. Bu süreçten sonra ise bekçilerin herhangi bir dahli kalmadığından sıradaki işlemler ilgili birimler tarafından yürütülmekte ve sonuçlandırılmaktadır. Bu durum istatistiklere yansıtıldığında bekçilerden bahsedilmemektedir. Raporlara ya da haberlere konu olan bu gibi vakalarda bekçilere daha fazla yer verilmesinin motive edici etkiye sahip olacağı değerlendirilmektedir.

3.3. Kadın Bekçilerin İstihdamı

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre, “Türkiye’de ikamet eden nüfus, 31 Aralık 2023 tarihi itibarıyla 85 milyon 372 bin 377 kişidir. Erkek nüfus 42 milyon 734 bin 71 kişi olurken, kadın nüfus 42 milyon 638 bin 306 kişi olmuştur. Diğer bir ifadeyle toplam nüfusun %50,1’ini erkekler, %49,9’unu ise kadınlar oluşturmaktadır” (TÜİK, 2023). 2023 yılı işgücü istatistiklerine göre işsizlik oranı, “Erkeklerde %7,7 iken kadınlarda %12,6’dır” (TÜİK, 2023). İlgili istatistiklerden görüldüğü üzere kadın nüfusu erkek nüfusuna neredeyse eşitken, kadınların istihdam oranı ve işgücüne katılım oranı erkeklere kıyasla yarı yarıyadır. Kadınların istihdamı konusunda geçmişten günümüze kadar çeşitli evreler geçirilmiş, farklı sorunlarla karşılaşmıştır. Günümüzde kadın istihdamı konusunda devletler arasında dahi ciddi farklılıkların olduğu bir gerçektir. Kadın istihdamının ailesine ekonomik katkı sağlaması için teşvik edilmesi değil, kadınların kendilerine prestij, ekonomik özgürlük, statü, kabul görme gibi değerler eklemesi için desteklenmesi daha eşitlikçi bir tutum olacaktır (Ayta ve Şen, 2023: 422). Çarşı ve mahalle bekçilerinde kadınların istihdamı da ülkenin genel durumundan farksız değildir. 2016 Nisan ayında 20 ilde 69’u kadın 9 bin 433 bekçi alımı yapılmıştır. Bu tarihten sonra alım sayıları artmasına rağmen kadın çarşı ve mahalle bekçisi alımı yapılmamıştır.

3.4. Jandarma Teşkilatı Bünyesindeki Alımlar ve Son Atamadaki Belirsizlik

7245 sayılı Kanun’a göre, “çarşı ve mahalle bekçileri, genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak üzere, emniyet ve jandarma teşkilatları bünyesinde silahlı bir kolluk olarak istihdam edilir” (md.2). Buna rağmen, alımların yeniden başladığı 2016 yılından itibaren tüm ilanlar Valilikler, Kaymakamlıklar ve Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı Polis Akademisi Başkanlığı tarafından yayımlanmış olup alımların hepsi emniyet hizmetleri sınıfına yapılmıştır. 2016 yılında İstanbul, Diyarbakır, Şırnak, Şanlıurfa, Mardin ve Hakkâri olmak üzere sadece 6 ilde tekrar başlayan çarşı ve mahalle bekçiliği uygulaması, 2018 yılında 20 ilde uygulanmaya başlamış ve 2019 yılı Mart ayı itibarıyla Türkiye genelinde 81 ilde uygulanır hale gelmiştir (Polis Akademisi Başkanlığı, 2019:19). 10 Mart 1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu’na göre “Türkiye Cumhuriyeti Jandarması, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin verdiği görevleri yerine getiren silahlı genel kolluk kuvveti” (md.3) olup İçişleri Bakanlığına bağlıdır. “Jandarmanın genel olarak görev ve sorumluluk alanı; polis görev sahası dışı olup bu alanlar il ve ilçe belediye hudutları haricinde kalan veya polis teşkilatı bulunmayan yerlerdir” (md.10). Çarşı ve mahalle bekçileri, görevli oldukları mülki sınırlar içinde hizmet etmektedirler. Çalışmanın tamamlandığı 2024 yılı Ekim ayı itibarıyla görev yapan tüm bekçiler, emniyet teşkilatları bünyesinde istihdam edilmişlerdir. Yine aynı tarih itibarıyla Jandarma Genel Komutanlığı Performans Programı, Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu, Faaliyet Raporları ile Stratejik Planlarda çarşı ve mahalle bekçileri ilanları ve alımlarıyla ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Buna karşın, jandarma karakollarında görev yapan ve jandarmalarla beraber sayıları az da olsa devriye atan bekçilerin olduğu bilinmektedir. Yine de yaklaşık sekiz yıldır jandarma teşkilatları bünyesinde alımların yapılmaması belirli bir

iradeyi ortaya koymaktadır. Polisin görev sahası dışında çalışan jandarma için çarşı ve mahalle bekçiliği görev sahasının tanımı da oldukça ilginç olacaktır. Bu konu da yasal olarak ayrıca düzenlenmeli ve alımlar böyle yapılmaya devam edecekse çarşı ve mahalle bekçiliğinin sadece emniyet teşkilatına bağlanması bir seçenek olarak değerlendirilebilir.

Bir başka sorun, alımlarla ilgilidir. 25 Temmuz 2023 tarihinde duyurusu yapılan, 30 Eylül 2023 tarihinde uygulanan ve 23 Ekim 2023 tarihinde ise sonuçları açıklanan 2023/1. Dönem Çarşı ve Mahalle Bekçiliği yazılı sınavını kazanan adaylar için Aralık ayında mülakatlar yapılmış ve 2 Ocak 2024'te 2023/1. Dönem Çarşı ve Mahalle Bekçiliğine Giriş Sınavı sonuçları açıklanmıştır. Fakat bu tarihten sonra uzun bir belirsizlik süreci olmuş ve 10 ay sonra Polis Akademisi Başkanlığı tarafından bir bilgilendirme yapılarak Çarşı ve Mahalle Bekçiliği Temel ve Hazırlayıcı Eğitimi ile ilgili planlamanın yapıldığı duyurulmuştur. Bu belirsizlik ortamı adaylarda huzursuzluk oluşturmakta ve gelecekte atacakları adımlar için bir engel teşkil etmektedir. İlgili sınavı yürüten Polis Akademisi Başkanlığı tarafından planlama ile ilgili bir yol haritası ilgililerle önceden paylaşılarak çarşı ve mahalle bekçisi adaylarının sağlıklı bir şekilde bilgilendirilmesinin önem teşkil edeceği değerlendirilmektedir.

3.5. Modern Mahalleler

Mahallelere ayrı bir parantez açmak gerekmektedir¹, çünkü tarihi anlamda düşünüldüğünde günümüzde eski mahallelerden eser yoktur. Türkiye'de günümüzdeki mahalleler, kapsam, sınır ve sayı olarak büyük değişiklikler göstermiştir. 12 Kasım 2012 tarihli ve 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la oluşturulan yeni büyükşehir belediye modeli, il ölçeğinde belediye hizmetlerinde bir merkezleşme ortaya çıkarmıştır. 2024 yılı Ekim ayı itibarıyla büyükşehir belediye sayısı 30, büyükşehir ilçe belediye sayısı 519, ilçe belediye sayısı 403, belde belediye sayısı 406, toplam belediye sayısı 1409 olmuştur. Ayrıca, köy sayısı 18.252, mahalle sayısı ise 32.264'tür (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2024). Mahalleler, önemli işlevleri olan kent kesimlerinden biridir. Toplumsal ilişkilerin düzenlenişinde ve biçimlenişinde, kişilerin bir arada yaşadıkları bu birimin etkisi sanıldığından büyüktür. Özellikle Osmanlı şehrinde mahalle, birbirini tanıyan, birbirlerinin davranışlarından sorumlu ve mahalli dayanışma içindeki kişilerden müteşekkil bir topluluğun yaşadığı mekândı (Ergenç, 1984: 69). Bekçiliğin tarihsel sürecini incelediğimiz ikinci bölümde de görüldüğü üzere, çarşı ve mahalleler artık eski kullanımlarının çok uzağındadırlar. Çarşıların bir kısmı modern mahallelerle kaybolmuş, bir kısmı ise eski hüviyetlerinden uzak bir şekilde tarihi alanlar durumuna gelmişlerdir. Mahalleler ise sadece nüfus bakımından bile eskisinden farklılaşmıştır. İl nüfusundan bile fazla mahallerle karşılaşmaktadır. Nitekim, TÜİK adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre *"2023 yılında Türkiye'nin en kalabalık mahallesi, Diyarbakır'ın Bağlar ilçesindeki Bağcılar Mahallesi'dir. Diyarbakır'daki 1,8 milyon kişinin 151.459'unun yaşadığı mahalle, 86.047 kişinin yaşadığı Bayburt ve 89.317 kişinin yaşadığı Tunceli illerinin nüfusunu geride bırakmıştır. Bağcılar Mahallesi'nden daha az kişinin yaşadığı diğer iller, 92.819 ile Ardahan ve 148.539 ile Gümüşhane'dir. İstanbul'un Çatalca, Şile ve Adalar ilçelerinden daha fazla nüfusu olan*

¹ Mahalleler için belirtilen çoğu durum çarşılar için de geçerlidir; çünkü çarşılar, tarihsel süreç içinde mahallelerden doğmuş ve onların bir birimi gibi var olmuştur.

mahallenin, Ankara'nın Polatlı, Çubuk ve Kahramankazan'ın da aralarında bulunduğu 16 ilçesinden, İzmir'in Gaziemir, Ödemiş ve Kemalpaşa ilçelerinin de yer aldığı 21 ilçeden daha fazla nüfusu bulunmaktadır. Ayrıca, İstanbul'un Beylikdüzü ilçesindeki Adnan Kahveci Mahallesi, 110.619 nüfusuyla Diyarbakır'ın Bağlar ilçesindeki Bağcılar Mahallesi'nin ardından ikinci sıraya yer alırken İstanbul'un Başakşehir ilçesindeki Kayabaşı Mahallesi, 108.455 nüfusla üçüncü sırada bulunmaktadır. Küçükçekmece ilçesinin Atakent Mahallesi, 102.743 nüfusla dördüncü, Diyarbakır'ın Kayapınar ilçesine bağlı Fırat Mahallesi de 91.279 nüfusla en kalabalık beşinci mahalledir” (TÜİK, 2023). Görüldüğü üzere, bekçilik uygulamasının yaygınlık kazandığı mahallelerden artık eser kalmamıştır, zira fazla nüfuslu mahallelerde sakinlerin ve bekçilerin birbirini yakından tanmasına imkân yoktur.

Ek olarak, güvenli ve yüksek duvarlı yeni nesil siteler, geleneksel mahalleden uzaklaşan yapılar olarak ortaya çıkmıştır. Hemen hemen hepsinin ayrıcalıklı yaşam vaat ettiği modern siteler, eski mahalle kültüründen oldukça uzak ve sınırlı komşuluk ilişkileri sunan parçalı mekânlar olmuşlardır. Özellikle çok nüfuslu ve büyük şehirlerde görülen bu türdeki yapılar, mahalle kültürünün zamanla yok olmasına neden olmuştur. Bu arada belirtmek gerekir ki plansız, kontrolsüz ve yıkıcı kentsel dönüşüm projeleri de yine geleneksel mahallenin kökünü kazıyan ve çoğunlukla soylulaştırmaya yol açan son dönemin yıkıcı sorunlarından biridir. Tüm bunlar ele alındığında, küçük yerleşim yerlerindeki hariç olmak üzere, geleneksel mahallelerden ve çarşılardan, dolayısıyla eski tarz bekçilerden bahsetmek pek mümkün görünmemektedir. Küçük yerleşim yerindeki mahalleler ve bekçileri bile eski koşullarından oldukça uzaktadırlar. Zira bekçiler, mahalleli tarafından seçilmemekte ve bekçilerin maaşları mahalleli tarafından ödenmemektedir. Bu iki fark bile eski tip bekçiliğin mahallelerde ve çarşılarda uygulanamayacağını göstermektedir. Tüm bu nedenlerle bekçilik müessesesinin artık çarşı ve mahalle ifadeleriyle kullanılmamasının isabetli olacağı daha makul bir seçenektir. Yine bekçilerin talep ettiği “*mahalle polisi*” ve “*mahalle muhafızı*” unvanları, bu çalışmanın amacına, önerisine ve paragrafta açıklanan nedenlere göre isabetli bir talep değildir.

3.6. Polis Unvanı Kullanım Talepleri

Polis Akademisi Başkanlığı'nın raporuna göre, kendi aralarında “*gece kartalları*” tabirini kullanan çarşı ve mahalle bekçilerinin unvan konusunda; bekçi kelimesinin sahip oldukları görev ve yetkileri yansıtabilecek mahiyette olmadığı, bu nedenle “*koruma polisi*” ve “*polis yardımcısı*” gibi içerisinde polis geçen unvanlar kullanmak istediklerini ve bu talebin altında yatan temel nedenin vatandaşın bekçi ile ilgili farkındalık düzeyinin düşük olduğu hususu ifade edilmektedir (Polis Akademisi Başkanlığı, 2019: 32). Bekçilerin, daha çok içinde polis geçen unvanlar kullanmak istedikleri görülmektedir. Polis Akademisinin raporunda belirtildiği üzere bu istekte vatandaşın bekçilikle ilgili farkındalık düzeylerinin az olmasının yanında polisliğin, vatandaş nezdinde daha saygın ve kamu gücünün somut bir görünümü olmasının da etkisi hayli fazladır. Bilindiği gibi diğer birçok ilimlerde olduğu üzere devlet nazariyesinin eski Yunanlılarla başladığı kabul edilmektedir. Eski Yunanlılar, kendi şehir devletlerine polis ismini vermişlerdir. Dikkat edilecek olursa eski devirlerde bizatihi devletin kendisinin adlandırıldığı polis, gözümüzde devletin emniyetini tesise yarayan inzibatî bir teşkilat ile bu teşkilat mensuplarının adı olarak yaşamaktadır (Şenel ve Şenel, 2018: 129). Mazisi insanların toplu halde yaşamaya başladığı döneme kadar uzanan devlet, hala tartışılmakta olan bir olgudur. Tarihin her döneminde devlete

farklı anlam ve görevler yüklenmiş ve birçok farklı tanım yapılmıştır. Özkaya, (2020: 344) devleti şöyle tanımlamıştır: *“ortak ülkü/amaç birliğine sahip olan insanların oluşturduğu ve uhdesinde yaşadığı, kara, deniz ve hava sınırları uluslararası kurallar çerçevesinde belirlenmiş olan, iç egemenliği tartışmasız ancak iktidar gücü anayasal çerçeveye sınırlı, uluslararası egemenliği yapılan antlaşmalarla belirlenen tüzel bir kişiliktir”*. Şüphesiz ki bekçiler de devlet ve güvenlikle alakalı hizmetler yürütmektedirler. Bekçilik teşkilatının tarihi devletler ya da polisler kadar eski değildir. Buna rağmen, ilk ve Orta Çağ’dan beri bekçilik olarak isimlendirilmese de ilgili görevlilerin, benzer görevleri üstlendiklerine şahit olunmuş, her ne isimle olursa olsun vazifeyi yürütenler, tarihsel süreç içinde uzun yıllar benimsenmiş ve toplumsal kabul görmüşlerdir. Bu müessese, yeniden yapılandırılacaksa bunun, sadece yine uzun yıllardır var olan emniyet teşkilatı altında yeni bir oluşumla yapılması gerekmektedir. Fransa’daki gibi *“polis yardımcısı”* kadrosu oluşturulması makul bir seçenektir. 7/24 hizmet veren polisler yerine *“gece polisi”* tanımıyla yeni bir kadro da yaratılabilir. Böylece polislerin, iş yükü hafiflemiş olacaktır. İlgili yenilik için 7245 sayılı Kanun’un ikinci maddesindeki *“genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak üzere, emniyet ve jandarma teşkilatları bünyesinde silahlı bir kolluk olarak çarşı ve mahalle bekçileri istihdam edilir”* ifadesi, sadece *“emniyet teşkilatları bünyesinde istihdam edilir”* şeklinde değiştirilebilir. Tabii bu değişiklik tek başına yeterli olmayacaktır. Zira eğitim süreleri, çalışma şartları, özlük hakları, yetkiler, emeklilik şartları gibi ve daha da önemlisi atama hususunda bekçilerle polisler arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Bekçiler, ikamet ettikleri ilçenin mahallelerinde görev yaparak bir nevi coğrafi teminat altında hizmet vermekte ve aynı coğrafyada uzun yıllar çalışma imkânına sahiptirler. Polislerin böyle bir seçim şansı olmadığı gibi belirli süreli şark hizmeti görme zorunlulukları bulunmaktadır. Dolayısıyla tüm hususların titizlikle planlanması gerekmektedir.

3.7. Yeni İsim Önerileri

Bekçiler, önceki paragraflarda açıklanmaya çalışıldığı üzere geleneksel anlamda hizmet yürütmemektedirler. Modern kentler, mahalleleri ve çarşıları kendisiyle birlikte dönüştürerek onlara farklı kimlikler kazandırmıştır. Fiziksel mekâna dair birçok boyutu içinde barındıran kent, insanlık tarihinde önemli bir gelişme evresine işaret eder. Kentler, demografik ve iktisadi yapılarıyla birbirlerinden farklılaşırken mahalleler ve mekânlar da çeşitli şekillerde ortaya çıkar. Kent, sadece fiziksel bir alanı değil, aynı zamanda insanların davranışlarına ve düşüncelerine yansıyan yeni bir sosyal düzeni temsil etmektedir (Sezal, 1992: 23). Osmanlı’da batılılaşma, cumhuriyetin ilanı sonrasında çağdaşlaşma olarak ifade edilen Türkiye’deki değişim ve dönüşüm süreci, ortalama son iki yüz yıldır toplumsal, son yüz yıldır da mekânsal olarak yaşanmaktadır. Bu süreç, sadece kültürel değişimle sınırlı kalmayarak kentlerimizi de mekânsal olarak değiştirmiş ve dönüştürmüştür. Yine bu süreç, dünyadaki küreselleşme olgusundan ayrı düşünülemez. Daha çok ekonomik yönüyle ağır basan küreselleşme süreci, kentlerin kimliklerini, yaşam alanlarını ve mimarilerini etkileyerek kentlerin geleceğini şekillendirmektedir (Ulu ve Karakoç, 2004: 59). Tüm bu değişim ve dönüşüm süreci içinde kentsel güvenliğin tanıdık simaları olan bekçilerin ayrı tutulması düşünülemez. Süreç, bekçileri de kapsamalı ve daha önceki paragraflarda açıklandığı üzere bekçilerin, çarşı ve mahalle ifadeleri yerine *“kent bekçileri”* veya *“kent muhafızları”* olarak isimlendirilmeleri daha yerinde olacaktır. Çarşı ve mahalle yerine kent kelimesinin kullanılması, tüm kent ve kentleşme yaklaşımlarıyla uyumlu bir hal alacaktır. Yine, kentsel güvenliğin *“yeni eskis”* olan bekçilik müessesesinin, çarşı ve

mahalle kelimelerini geride bırakıp kent kelimesiyle alanyazında ve uygulamada kullanılması daha yenilikçi bir yaklaşım olacaktır.

Bunların gerçekleştirilmesi için AYM'nin iptal ettiği maddelerin, AYM'nin gerekçeli kararında açıkladığı doğrultuda yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Daha sonrasında, alımlarla ilgili yol haritası açıkça kamuoyuyla ve adaylarla paylaşılmalıdır. Eğer bekçilik müessesesi devam edecekse, sürdürülebilir ve etkin bir kentsel güvenlik hizmeti için eksiklikleri giderici önerilerin hayata geçirilmesi önem teşkil etmektedir.

SONUÇ

İnsanın özgür ve güvenli şekilde kentte yaşamasının teminatı olan kentsel güvenlik hakkı, kentlerde yaşayan insanların sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamlarını huzur içinde sürdürmelerini temin eden bir haktır. Kentlerin güven içinde olmaması, kent sakinlerinin kentle ve birbirleriyle olan ilişkilerini zafiyete uğratmanın yanında, devletler için kenti güvenli hale getirme maksadıyla ilave kamu harcamasını gerektiren bir yük olabilmektedir. Tüm bunların yanında, hızlı nüfus artışı, düzensiz göç, hırsızlık, terör, madde bağımlıları, toplumsal şiddet, karmaşa, trafik, doğal afetler, çevresel sorunlar gibi problemler kentleri güvenli olmaktan çıkarmaktadır. Kentlerin güvenli olmadığı durumlarda suç ve suç korkusu gibi olumsuz durumların görülmesi kaçınılmazdır. Güvenli olmayan kentlerde suç oranları artacak, bu da suçla ilgisi olmayan kent sakinlerinin suç korkusu yaşamasına neden olacaktır.

Kentlerin güvenliğini sağlamada Türkiye'deki temel yapı, emniyet ve jandarma teşkilatlarıdır. Genel görevli olarak görev yapan emniyet teşkilatı çalışanı olarak polislerin yanında kırsal alanlarda görev yapan jandarmalar vardır. Sahil ve kıyılarımızın güvenliğinde sorumlu ve yetkili Sahil Güvenlik Komutanlığıdır. Bankalar, alışveriş merkezleri, hastane gibi kamusal alanlarda görevli özel güvenlik görevlileri ise belirli yerlerde, belirli yetkilerle görev yaparak kentsel güvenliğe katkıda bulunmaktadır. Kökeni Türk devlet geleneğinde ve İslam medeniyetinde önemli bir konuma sahip olan ve ihtisap sistemine dayanan belediye zabıtası ise beldenin düzenini muhafaza eden, belde halkının esenlik, sağlık ve huzurunu koruyan, yetkili organların bu amaçla alacakları kararları uygulayan bir kolluk gücüdür.

Eski Türk devletlerinde kurumsal bir kimlikten bağımsız ve düzensiz olarak görülen bekçilik müessesesi, Osmanlı İmparatorluğu döneminde hem kurumsal bir kimliğe kavuşmuş hem de belirli bir düzene oturtulmuştur. Osmanlı mahallelerinde görev yapan bekçilerin, mahallenin güvenliğinden sorumlu olma, yangınların önlenmesini ve duyurulmasını sağlama, resmî kararları ilgililere bildirme, saati duyurma, Ramazan geceleri ve bayramlarda davul çalma, hırsızları yakalama, ev eşyasını taşımaya yardım etme, çeşmeden su taşıma, yük alıp götürme, mahalleli çocukları okula götürüp getirme, odunları kesme, yazlık evleri bekleme, kiralık evlere kiracı bulma ve kiraya verme gibi birbirinden farklı bir o kadar da ilintili işleri yaptıkları görülmüştür. Buna rağmen, çarşı ve mahalle bekçilerinin kurumsallıktan yoksun oldukları görülmüştür.

Bekçiliğin kurumsal bir kimliğe oturtulması için atılan ilk adım, 1909'da yayımlanan ve kırk bir maddeden oluşan Mahalle Bekçileri Nizamnamesi'dir. Esas düzenleme ise 12 Mayıs 1914 tarihi itibarıyla yürürlüğe konulan Çarşı ve Mahalle Bekçileri Hakkında Muvakkat Kanun olup Kanun, yaklaşık olarak elli iki yıl yürürlükte kalarak 1966 yılına kadar uygulanmıştır. 1966 yılında, yerel halk tarafından ücreti ve ihtiyaçları karşılanan bekçilerin; tayin, ücret, izin ve

görevlerine ilişkin olarak ıslahat yapılarak 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu ile düzenleme gerçekleştirilmiştir. Bu düzenlemeyle bekçilik kurumu resmi statüye tam manasıyla kavuşmuştur. 1980’li yıllarda, devriye hizmetlerinde motorize ekipler öne çıkmaya başlamış, yaya devriyeler ikinci planda kalmıştır. Bekçiler de gece çalışmaları gerekirken alınan onayla, çaycılık, evrakçılık, bahçıvanlık, kalorifercilik, şoförlük gibi geri hizmetlerde istihdam edilmeye başlamışlardır. 1993 yılına kadar bekçi sayısı hep üst seviyelerde olmasına rağmen 1993 yılında zamana ayak uyduramadığı düşünülerek bekçilere verilen önem çeşitli sebeplerle azalmaya başlamış ve devlete bekçi alımı durdurulmuştur.

2000’li yıllara gelindiğinde, bekçi mevcudu en az seviyeye indirilmiştir. 2008 yılında çarşı ve mahalle bekçileri, emniyet hizmetleri sınıfına geçirilmişlerdir. Dönüm noktası ise 15 Temmuz 2016 tarihinde FETÖ tarafından gerçekleştirilen darbe teşebbüsü olmuştur. Bu tarihten sonra emniyet teşkilatındaki terör örgütü üyesi polisler tasfiye edilmiştir. Yaya devriye hizmetinin özellikle gece vaktinde yaşanan asayiş sorunlarına karşı etkili olacağı düşünülerek, bekçilik müessesinin tekrar canlandırılması için 2016 yılında harekete geçilmiştir. Yasal düzlemde ilk olarak 772 sayılı Kanun’a dayanılarak bekçilik sınavını ve bekçi adaylarının taşınması gereken özel şartları düzenleyen İçişleri Bakanlığı Yönetmeliği, 2 Mart 2018 tarihinde Çarşı ve Mahalle Bekçiliğine Giriş Sınav Yönetmeliği adıyla yayımlanmış ve aynı konudaki eski yönetmelik ilga edilmiştir. Son olarak, 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu, 11 Haziran 2020 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

Günümüzde, çarşı ve mahalle bekçiliği, 7245 sayılı Kanun’a göre yürütülmektedir. Kanun, bekçileri bir teşkilat olarak değil, bir kolluk personeli kategorisi olarak düzenleyip polis ve jandarmaya yardımcı kolluk olarak nitelemektedir. Söz konusu Kanun, ilk görüşülmeye başlandığı andan itibaren yoğun eleştirilere maruz kalmış ve birçok maddesi için AYM’ye iptal istemiyle dava açılmıştır. On sekiz maddelik Kanun’un; değiştirilen hükümler, yürürlükten kaldırılan kanun ve atıflar, geçiş hükümleri, yürürlük ve yürütme gibi önemsiz maddeleri çıkarılınca geriye kalan on dört maddenin sekizinin iptal davası konusu olması çok az görülen durumlardandır. Nitekim AYM, 22/3/2023 tarihinde vermiş olduğu E.2020/59, K.2023/53 numaralı kararında, birçok maddenin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir. Son dönemde çarşı ve mahalle bekçiliğinin hem yasal düzlemde hem de uygulamada belirsizliğin içinde olduğu görülmüştür. Ortaya çıkan olumlu ve olumsuz bulgular kapsamında aşağıda eleştiriler ve önerilere yer verilmektedir:

- Çarşı ve mahalle bekçiliğinin tekrar faaliyete geçirilmesiyle gece işlenen suçlarda düşüş görülmüştür. Çarşı ve mahalle bekçileri, sahada polis ve jandarmalarla uyum içinde hizmet ifa etmektedirler. Bu durum kentlerin güvenliği için olumludur.
- Çarşı ve mahalle bekçilerinin çoğu genç ve dinamik bir kadrodan oluşmaktadır. Çarşı ve mahalle bekçiliği, lise mezunu vatandaşlara devlette istihdam olanağı sağlayarak önemli bir fırsat sunmaktadır. Ancak 2016 yılında yapılan ilk alımlardan beri kadın çarşı ve mahalle bekçisi istihdam edilmemektedir.
- Çarşı ve mahalle bekçileri yüksek nüfuslu mahallelerde etkin olamamaktadırlar. Yaya devriye hizmeti özellikle yüzölçümü bakımından büyük olan mahallelerde zordur.

- Yaka kamerası, bisiklet ve elektronik skuter gibi araçların çarşı ve mahalle bekçileri tarafından kullanılması olaylara hızlı müdahale, daha fazla alanda hakimiyet ve devriye atma ile insan enerjisinden verimli bir şekilde faydalanma sağlayacaktır.
- AYM'nin 22/3/2023 tarihinde vermiş olduğu E.2020/59, K.2023/53 numaralı karara göre bekçilerin şu aşamada hiyerarşik amirlerinin kim olduğu belli değildir.
- Bekçiler, herhangi bir vakaya müdahale ettiğinde tutanak tutmak suretiyle ilgilileri en yakın karakola götürmektedirler. İlk müdahaleyi yapan bekçilerin bu aşamadan sonra devreden çıkması emeklerinin boşa gittiğini düşünmelerine neden olabilmektedir.
- Çarşı ve mahalle bekçilerinin emeklilik yaşı 60'tır. Bekçiler, yaş sınırın 55'e düşürülmesini istemektedirler. 2 Ocak 2024'te, 2023/1. dönem Çarşı ve Mahalle Bekçiliğine Giriş Sınavı sonuçları açıklanmasına rağmen, eğitim planlaması çok geç duyurulmuştur. İlk alımların 2016 yılında yapılmasına karşın 30348 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçiliğine Giriş Sınav Yönetmeliği, 2 Mart 2018 tarihinde yayımlanmıştır. Çarşı ve mahalle bekçilerinin polisliğe geçiş imkânı bulunmamaktadır.
- AYM, 22/3/2023 tarih ve E.2020/59, K.2023/53 numaralı kararında, 7245 sayılı Kanun'un birden fazla hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir. İlgili hükümlerin yeniden ele alınması gerekmektedir.
- Eski mahallelerden eser kalmadığına göre çarşı ve mahalle bekçiliği ifadesindeki çarşı ve mahallenin artık kullanılmaması, yerine kent bekçisi veya kent muhafızı gibi ifadelerin kullanılmasının modern çağın gereklerine daha uygun olacağı önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdülaziz Bey. (2023). *Osmanlı âdet, merasim ve tabirleri: âdât ve merâsim-i kadîme, tabîrât ve muâmelât-ı kavmiyye-i osmâniyye*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Aksungur, A. B. (2018). Türk idare geleneğinde yerel güvenlik: Mmahalle bekçilerine dair bir inceleme. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tTezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aliağaoğlu, A. ve Uğur, A. (2021). Kentlerde suç ve suçta iten sebepler, suçla ilgili teorik çalışmalar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26(45), 37-54.
- Altınışık, H. U. (2023). Kent ve suç ilişkisi üzerinde bir değerlendirme. *Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi*, 5(5)(1), 37-50.
- Anadolu Ajansı. (2024, 15 Şubat). "İstanbul'da 34 bin 783 elektrikli scooter için izin verildi". Anadolu Ajansı. 15.02.2024. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/istanbulda-34-bin-783-elektrikli-scooter-icin-izin-verildi/3138680> (Erişim Tarihi: 7 Ekim 2024).
- Anayasa Mahkemesi. 22/3/2023, E.2020/59, K.2023/53.
- Anayasa Mahkemesi. 26/10/1965, E.1965/25, K.1965/57.
- Atar, F. (1975). İslam adliye teşkilatının ortaya çıkışı ve işleyişi. (Yayımlanmamış dDoktora tTezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Ayta, F. ve Şen, M. (2023). Türkiye'de kadın istihdamının genel görünümü: istihdamın artırılması kapsamında seçilmiş ülke örnekleri. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 9(2), 421-454.

- Azcan, İ. (2014). Toplum destekli polislikte yeni bir model: çarşı ve mahalle bekçileri. *Çağın Polis Dergisi*, Blog yazısı. <https://www.caginpulisi.com.tr/toplum-destekli-polislikte-yeni-bir-model/> (Erişim tarihi: 7 Ekim 2024).
- Çalışkan, A. (2021). Bekçilerin toplumsal rolleri: savunulabilir mekân teorisinden hareketle medya temsilleri üzerine bir değerlendirme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 20-36.
- Çobanoğlu, Ş. A. ve Bek, A. (2019). Çarşı ve mahallelerde yardımcı genel kolluk hizmeti olarak bekçilik. *13. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu*, 1-14.
- Dikici, A. (2011). Milli şef dönemi iç güvenlik anlayışı ve Türk polisi. *Journal of Atatürk Research Center*, 80, 389-460.
- Doğan, C. (2019). Eski İstanbul'da mahalle bekçisi ve II. Meşrutiyet'te bekçi teşkilatının düzenlenmesi bağlamında mahalle bekçileri nizamnamesi (1908-1918). *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 6(14), 257-273.
- Ergenç, Ö. (1984). *Osmanlı şehrindeki mahallenin işlev ve nitelikleri üzerine*. Osmanlı Araştırmaları IV. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Ertan, K. A. ve Ertan, B. (2013). Kentli hakları: kent ve insan hakları bağlamında kentsel hizmetlere erişim hakkı. Berk, S. K. ve Semerci, P. U. (Ed.). *Kentsel dönüşüm ve insan hakları* içinde (ss. 45-72). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Felek, B. (1981, 28 Haziran). Osmanlı devrinde bir Türk mahallesi anatomisi. Milliyet Aktüalite, Köşe yazısı. Alınan yer <https://core.ac.uk/reader/80953543> (Erişim tarihi: 7 Ekim 2024).
- Fransa İçişleri ve Yurtdışı Bakanlığı, (2024). Ulusal Polis. <https://www.interieur.gouv.fr/ministere/police-nationale> (Erişim Tarihi: 7 Ekim 2024).
- Gaines, L. K. ve Kappeler, V. E. (2011). *Policing in America*. (7. Baskı). ABD: Anderson Publishing.
- Işık, R. (2015). Toplumsal ve dinsel değerlerdeki azalma ile birlikte suç korkusundaki artış. Solak, A. ve Solak Ö. (Ed.). *Gündelik hayat sosyolojisi açısından suç ve suç korkusu* içinde (ss. 461-474) Ankara: Hegem Vakfı Yayınları.
- İçişleri Bakanlığı (2019). Çarşı ve mahalle bekçiliği saha araştırması. İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığı: Ankara.
- Kaboğlu, İ. Ö. (1998). *Özgürlükler hukuku: insan haklarının hukuksal yapısı*. İstanbul: Afa Yayıncılık.
- Kalabalık, H. (2016). *İnsan hakları ve kamu özgürlükleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Karasu, M. A. (2012). Kent ve suç üzerine kavramsal bir çerçeve. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 13(2), 175-193.
- Kaypak, Ş. (2013). Kentsel güvenlik açısından mahallenin önemi. KAYSEM-8 Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar Bildiri Kitabı. 11-12.
- Kemal, O. (2015). *Murtaza*. (23. Baskı). İstanbul: Everest Yayınları.
- Kızılboğa Özasan, R. (2020). Depremlere dirençli güvenlik hakkımız. Özkaya, Ö. (Ed.). *Farklı Açılımlarla İnsan Hakları ve Güvenlik* içinde (ss. 247-277) Ankara: Adalet Yayınevi.
- Koçu, R. E. (2023). *Tarihte İstanbul esnafı*. (4. Baskı). İstanbul: Doğan Kitap.
- Lefebvre, H. (2022). *Şehir hakkı*. (5. Baskı). (Çev. I. Ergüden). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Levy, N. (2008). Yakından korunan düzen: Abdülhamid devrinden İkinci Meşrutiyet dönemine bekçi örneği. Levy, N. ve Toumarkine, A. (Ed.). *Osmanlı'da asayiş, suç ve ceza* içinde (ss. 135-145) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Nitas, K. (2003). Fransa yönetim sistemi. Nitas, K. (Ed.). *21. yüzyılda yönetim* içinde (ss. 229-329) Ankara: Türk İdari Araştırmalar Vakfı.
- Özcan, A. (1991). Asesbaşı. *İslam Ansiklopedisi* içinde (Cilt 3, ss. 464), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.
- Özcan, A. (2013). Zaptiye. *İslam Ansiklopedisi* içinde (Cilt 44, ss. 128-130) Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.
- Özkaya, Ö. (2020). Devlet olgusu üzerine bir değerlendirme. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 8(16), 317-352.
- Palabıyık, M. H. (2005). İslam'ın ilk yıllarında emniyet ve asayiş işleri. *İstem*, 3(6), 147-175.
- Polis Akademisi Başkanlığı (2019). Güvenliğin kurumsal yönetiminde destekleyici polislik: bekçilik örneği. İrdem, İ., Öztürk, E. ve Akıncıoğlu, N. U. (Ed.). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

- Polis Akademisi Başkanlığı. (2024, 3 Ekim). "Çarşı ve mahalle bekçiliği temel ve hazırlayıcı eğitimini almamış olan adayların dikkatine". Polis Akademisi Başkanlığı. 03.10.2024. <https://pa.edu.tr/duyuru/carsi-ve-mahalle-bekciligi-temel-ve-hazirlayici-egitimini-almamis-olan-adaylarin-dikkatine-13813> (Erişim Tarihi: 7 Ekim 2024).
- Sakaoğlu, N. (1993). Âmin alayı. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* içinde (Cilt: 1, ss. 245), İstanbul: Kültür Bakanlığı Tarih Vakfı.
- Savaşkan, O. (2022). Kentsel hakların insan hakları sınıflandırması içindeki yeri. Kızılböğâ Özaslan, R. (Ed.). *Kentli hakları* içinde (ss. 15-45) Ankara: Adalet Yayınevi.
- Sezal, İ. (1992). *Şehirleşme*. İstanbul: Ağaç Yayıncılık.
- Sipahi, E. B. (2016). *Suç korkusu: Türkiye kentlerinde bir alan araştırması*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Şahin, E. (2018). *Çarşı ve mahalle bekçileri*. Ankara: Türk Polis Teşkilatı.
- Şenel, M. ve Şenel, A. T. (2018). *Devlet genel güvenliği ve polis*. (2. Baskı), Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Şimşek, İ. (1994). Bekçiler. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* içinde (Cilt: 2, ss. 125-126), İstanbul: Kültür Bakanlığı Tarih Vakfı.
- Tekeli, İ. (2011). *Kent, kentli hakları, kentleşme ve kentsel dönüşüm yazıları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2023). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2023-49684> (Erişim tarihi: 7 Ekim 2024).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2023). İşgücü İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2023-53521> (Erişim Tarihi: 7 Ekim 2024).
- Ulu, A. ve Karakoç, İ. (2004). Kentsel değişimin kent kimliğine etkisi. *Planlama*, 3(2), 59-66.
- 1914 tarihli Çarşı ve Mahalle Bekçileri Hakkında Muvakkat Kanun.
- 14 Temmuz 1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu.
- 14 Temmuz 1966 tarih ve 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu.
- 10 Temmuz 2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu.
- 3 Temmuz 2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu.
- 11 Haziran 2020 tarih ve 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu.
- 14 Nisan 2021 tarihli Elektrikli Skuter Yönetmeliği.
- 15 Nisan 2021 tarih Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği.
- 24 Nisan 2008 tarih ve 5757 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, Devlet Memurları Kanunu ve Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararıyla Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

EXTENDED SUMMARY

Under the title of urban rights, which emerged through the implementation of human rights at the local level, the right to urban security, specifically the bazaar and neighborhood watchmen, will be examined. The bazaar and neighborhood watchmanship system, whose origins date back to Islam and the old Turkish states and was intensively implemented and legally regulated during the Ottoman Empire, lost its effect in the past with the proclamation of the republic and purchases decreased over time. The first legal regulation for watchmen, which came to the agenda again in the 2000s, was made in 2008 and their positions were included in the security services class. The watchmen, who were recalled after the treacherous coup attempt in 2016, have since returned to the neighborhoods that were their area of duty. There have been many changes in the Turkish administrative structure until this year. Especially the increase in the number of metropolitan cities and the connection of villages to neighborhoods have increased the

number of neighborhoods. Therefore, the structure of the neighborhoods has changed. Additionally, urbanization movements have created new spaces such as high-security sites and destroyed traditional neighborhoods. Due to the changing structure of cities and neighborhoods, new name suggestions for watchmen instead of bazaar and neighborhood watchmen is the original value of this study.

In this study, the bazaar and neighborhood watchmanship discussed examined comparatively in a specific area. The goals of the watchman system, which was brought back after 25 years, will be examined and then it will be tried to understand whether these goals were achieved at the local level. The aim here is to try to determine the advantages, deficiencies, rights and wrongs of this application and to make new name suggestions. The security problem is one of the biggest problems that maintains its importance not only in Türkiye but also in the world. States carry out various actions and practices with their central and local actors to solve the security problem. In Türkiye, the security problem was tried to be solved at the local level by re-introducing the bazaar and neighborhood watchmanship, which is affiliated with these two service classes, together with the police and gendarmerie organized by the central government. Since the benefits that the bazaar and neighborhood watchmanship provided/will provide to the problems experienced in ensuring urban security were considered important, this application was put into practice years later. The most important aim is to examine the contributions of the bazaar and neighborhood watchmanship to urban security. 5 theses, 1 book and 1 report were identified regarding the bazaar and neighborhood watchmanship. In the study titled "Civilian Control Model for Increasing the Accountability and Effectiveness of the Bazaar and Neighborhood Watchman System" prepared by Seda Kulu Bay (2021), the concepts of law enforcement were examined conceptually, bazaar and neighborhood watchmanship was explained with its applications in our country and around the world within the historical process, the legal basis, duties and working conditions of bazaar and neighborhood watchmen in our country were examined and then the civil control model to be presented as a proposal was passed. The civil control model was exemplified in terms of bazaar and neighborhood watchmanship with its examples in our country and around the world. Finally, a civil control model was proposed for the effectiveness and accountability of bazaar and neighborhood watchmanship and presented in the literature. In the study titled "A Qualitative Research on Bazaar and Neighborhood Watchmanship in Terms of Urban Security" by İsa Yavaş (2021), bazaar and neighborhood watchmanship was examined in terms of urban security, similar to the study I planned. Conceptually, city, urban security, urban crime definitions were made, law enforcement units were examined at national and international levels, and the historical development of bazaar and neighborhood watchmen in our country was explained. News about bazaar and neighborhood watchmen in selected newspapers were scanned and analysed with the purposeful sampling method. Ali Burak Aksungur (2018) examined neighborhood watchmen in detail in his study titled "Local Security in Turkish Management Tradition: A Research on Neighborhood Watchmen" in the historical process. In the study where the neighborhood management unit was examined in detail, the concepts of neighborhood and watchmen were evaluated together with the concept of security. Yusuf Canevi (2023) examined the watchman institution in the historical process in his study titled "Watchman Institution in Urban Security and the Transformation of Watchmen in

Turkey After 2017: A Research on Nevşehir Hacı Bektaş Veli University”, tried to explain the reasons for its re-emergence, and also conducted applied research based on a survey study. Bektaş Deneri (2023), in his study titled “Analysis of Bazaar and Neighborhood Watchmen in the Context of Change in Turkey’s Internal Security Order”, emphasized the political reasons for the watchman system that was re-implemented in 2016. Aykut Çalışkan (2021), in his research article titled “Social Roles of Watchmen: Evaluation of Media Representations Based on Defensible Space Theory”, examined the social roles of bazaar and neighborhood watchmen through media representations and explained the contributions of watchmen to crime prevention with macro data through public order practices. Eyüp Şahin (2018) in his book titled “Bazaar and Neighborhood Watchmen” explained the whole history of watchmanship status. In the report titled “Supportive Policing in the Institutional Management of Security: The Case of Watchmanship” prepared by the Police Academy Presidency (2020), watchmanship was examined historically, the effect of watchmanship on public order incidents was discussed, the institutional structure of watchmanship was investigated and examples from the world were given. New name suggestions were made due to the changing neighborhoods for the watchmanship status, which was a deficiency that I saw in the literature and which I will also study. Since there is no study on this subject, my study completed the deficiency here. Thus, the deficiency in the literature was tried to be eliminated.

Yazar Beyanı | Author's Declaration

Finansal Destek | Financial Support: Murat ÖZTÜRK ve Rüveyda KIZILBOĞA ÖZASLAN, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. | *Murat ÖZTÜRK and Rüveyda KIZILBOĞA ÖZASLAN have not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.*

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı | The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. | *No conflict of interest or common interest has been declared by the authors.*

Etik Kurul Onayı Beyanı | The Declaration of Ethics Committee Approval: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur. | *The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.*

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi | The Declaration of Research and Publication Ethics: Yazarlar, makalenin tüm süreçlerinde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nden başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir. | *The author declares that he/she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences in all processes of the paper and that he/she does not make any falsification of the data collected. In addition, he/she declares that Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences.*

TARSUS
ÜNİVERSİTESİ

TARSUS ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

TARSUS UNIVERSITY
JOURNAL OF THE FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES
Yıl/Year:2024, Cilt/Vol:5, Sayı/Issue:2, ss./pp. 149-169

(e-ISSN:2757-5357)

YEREL SEÇİMLERDE KADIN TEMSİLCİ SORUNSALI: 2019 ve 2024 YEREL SEÇİMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

The Problematic of Women Representatives in Local Elections: Comparison of 2019 and 2024 Local Elections

Dr. Ali TOSUN

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
Bağımsız Araştırmacı
atosun@kmu.edu.tr
0000-0001-7908-964X

Makale Türü :Araştırma
Makale Gönderim Tarihi :26.09.2024
Makale Revizyon Tarihi :24.10.2024
Makale Kabul Tarihi :10.11.2024

Atıf/Citation: Tosun A. (2024). Yerel seçimlerde kadın temsilci sorunsalı: 2019 ve 2024 yerel seçimlerinin karşılaştırılması. *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (2) , 149-169.

Doi: 10.56400/tarsusiibfdergisi.1556568

Öz

Toplumsal alanda bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanması, bireyler açısından günümüzde önemli bir hale gelmiştir. İnsan hak ve özgürlüklerinin ön plana çıktığı kamusal alanda siyasal temsil de buna göre önemli bir faktör haline gelmiştir. Siyasal temsil, hakların kullanılması ve korunması açısından önemli bir araçtır. Araştırmanın amacı, kadın temsilci oranlarının ortaya konularak cinsiyet eşitliği kavramının seçimlerde ne denli ortaya çıktığının belirlenmesine yöneliktir. Siyasal temsilin cinsiyetler açısından farklı şekilde ortaya çıkması ve kadınların düşük bir oranda temsilci sayısına ulaşması, dezavantajlı bir duruma neden olmuş ve bu durum günümüz Türkiye'sinde önemli bir noktaya gelmiştir. Araştırmada son iki yerel seçim sonuçları analiz edilerek kadın temsilci oranının bir değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışmanın yöntemi bu çerçevede oluşturulmuştur. Araştırmada kadın temsilci oranının bir hayli düşük kaldığı ortaya çıkmıştır. Bölgeler arasında kadın temsiline ilişkin farklar olmakla beraber Türkiye genelinde kadın temsilci sayısının çok düşük kaldığı gözlemlenmiştir. Kadın-erkek eşitliği bağlamında düşük bir düzeyde kalan kadın temsilci oranının artırılarak cinsiyet eşitliğine uygun bir toplumsal yapının gerekliliği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: 2024 Yerel Seçimleri, 2019 Yerel Seçimleri, Kadın Temsili, Siyasal Toplumsallaşma, Yerel Demokrasi.

Abstract

Meeting the basic needs of individuals in the social sphere has become important for individuals today. Political representation has been very crucial in the public sphere where human rights and freedoms come to the fore. Political representation is an important tool for the exercise and protection of rights. The aim of the research is to determine the extent to which the concept of gender equality emerges in elections by revealing the proportion of women representatives. The fact that political representation emerges differently in terms of gender and that women having low rate of representation has caused a disadvantageous situation and this situation has become an important point in today's Turkey. In the study, the results of the last two local elections were analyzed and an evaluation of the rate of female representation was made. The methodology of the study was developed within this framework. The study reveals that the rate of female representation remains quite low. Although there are differences between regions in terms of women's representation, it has been observed that the number of women representatives is very low across Turkey. In the context of gender equality, the importance of establishing a social structure that promotes gender balance is highlighted, particularly by increasing the representation of women, which remains disproportionately low.

Keywords: 2024 Local Elections, 2019 Local Elections, Female Representation, Political Socialization, Local Democracy.

GİRİŞ

Ülkelerin siyasal ve toplumsal alandaki dinamikleri bireyleri etkiler ve bu durum erkekler ile kadınların toplumdaki statüsünü belirlemede etkilidir. Ülkelerin gelişmişliklerini gösteren siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal faktörlerin olduğu görülmekle beraber bu faktörlerin birey hak ve özgürlükler kapsamında da ele alındığı görülmektedir. Kadınlar ile erkeklerin cinsiyet eşitliği yaklaşımına göre eşitlikçi bir yapıda olması, günümüzdeki modern devlet ilkesine yakın bir siyasal toplumsallaşma sürecini yansıtmaktadır. Haklara eşit bir düzeyde sahip olmanın, temsilde adalet ilkesi ile siyasal hakların teminat altına alınmış olması çerçevesinde değerlendirildiği söylenebilir. Kadın haklarının birçok ülkede verilen mücadelelerden sonra teminat altına alındığı ve bu durumun bir yansımasının da siyasal haklar olduğu bilinmektedir. Siyasal haklar, erkeklerin siyasal alandaki etkin konumundan dolayı kadınlar aleyhine bir ortamın yaratılmasına neden olmuştur. Kadınların toplumsal yapıyla ilişkili olarak ataerkil bir anlayış çerçevesinde toplumsal bir statüye sıkıştırıldığı ve siyasal toplumsallaşma açısından arka plana itildiği görülmektedir. Bu durum, birçok alanda olduğu gibi siyasette seçme ve seçilme açısından da sonuç vermiş ve cinsiyetçi yaklaşımlar kadınların hareket alanını kısıtlamıştır. Politik alanın erkeklere özgü bir alan olarak kabul edilmesi, bu eşitsizliği ortaya çıkarmıştır. Kadınlar, gerek medeniyet çerçevesinde gerekse de siyasal haklar kapsamında erkekler ile eşit olmaya yönelik amaçlara sahiptir (Yolcu ve Banazılı, 2024: 8). Bu da tarihin çeşitli dönemlerinde siyasal ve toplumsal alanda eşitliği sağlamaya yönelik mücadelelerin yapılmasına katkı sağlamıştır. Türkiye’de Cumhuriyetin kurulması ile başlayan modernleşme süreci, toplumdaki tüm kesimleri sosyal, siyasal ve kültürel yönlerden etkilemiştir. Kadınlara yükseköğretim imkânının verilmesi ve Türk Medeni Kanunu ile Türk kadınının yeni haklara kavuşması, siyasal olmayan ancak toplumsal alanda kadınların çeşitli haklara sahip olmasını sağlayan gelişmelerdir. Bu gelişmelerin akabinde 1930 yılında kadınlar, yerel seçimlere katılabilme imkânına sahip oldu (Yolcu, 2017: 1-10).

Türkiye’de kadınlara seçme ve seçilme hakkı 1934 yılında verilmiş (Okur Çakıcı ve Doğanay, 2022: 625) ve kadınlar, Türkiye’deki siyasal hak mücadelesinde, diğer ülkelere göre bu haklara önceden sahip olmuşlardır. Bu kazanım, önemli bir toplumsal değişimi tetiklemiştir. Bu durum kadınların ön plana çıkmasında önemli bir gelişme olarak kabul edilmektedir. Siyasal haklar dışındaki kadın haklarının ön planda olmadığı bu dönem için yaşanan gelişmeler, cumhuriyetin siyasal haklara verdiği önem olarak değerlendirilebilir.

Türkiye’nin siyasal toplumsallaşma süreci, özellikle genel seçimler ile yerel seçimlerde kendini göstermekte ve seçim olgusu demokratik toplum gereklerine uygun bir şekilde tecelli etmektedir. Ülkenin siyasal ve toplumsal gelişim süreci bu kapsamda değerlendirme fırsatı bulmaktadır. Kadınların cumhuriyetle beraber elde ettiği seçme ve seçilme haklarının, kadın politikacıların sayısına bakılarak pratikte uygulanmadığı görülmektedir. Yüz yıla yakın bir demokrasi sürecinin bu kapsamda günümüz demokrasi ilkelerine uygun bir şekilde kadın yönetici sayısını ortaya çıkarmadığı ifade edilebilir. Ülkenin siyasal ve toplumsal dinamiklerinin, teoride mümkün olmakla beraber kadın temsiline pratikte uygulanmasına fırsat vermemektedir. Yapılan genel seçimler ile yerel seçimler temel alındığında kadın seçilme oranlarının erkeklere göre çok düşük oranlarda kaldığı görülebilir. Bu düşük oranın günümüz modern devletinde de ortaya çıktığı ve kadınların temsilde adalet ilkesine uygun bir şekilde temsilci sayısı ve oranına yaklaşmadığı

görülmektedir. Çalışmada kadın temsilci sayısı ve oranları, 2019 ve 2024 yerel seçimleri sonucu kapsamında ele alınmıştır. Çalışmada betimsel analiz kullanılmış ve Yüksek Seçim Kurulunun bu seçimlere ilişkin sayısal verilerinden yararlanılmıştır. Bu çerçevede siyasal katılım ve temsil, Türkiye’de kadınların siyasal hayata katılım süreci, yerel siyasette temsil ve kadınların yereldeki durumu ele alınarak 2019 ve 2024 yerel seçimleri bağlamında kadın temsilci sayısına ilişkin bölgesel ve ulusal çapta verilerin değerlendirilmesi yapılmıştır.

1. SİYASAL KATILIM VE SİYASAL TEMSİL

Toplumsal alanda bireylerin talep ve beklentilerinin karşılanması ve kamu düzeninin modern devlet ilkelerine göre sağlanması, siyasal gelişmelerle doğrudan ilişkilidir. Toplumsal alanda bireylerin ihtiyaçlarının sağlanması ile kamu düzeni açısından norm düzeninin sağlanması, belirli aralıklarla yapılan seçimlerle sağlanmaktadır. Bu çerçevede siyasetin önemli bir boyutunu ifade eden yerel ve genel seçimler ile bireylerin siyasal katılımları olanaklı hale gelmektedir (Şahin, 2022). Siyasetin uygulama yönünü ortaya koyan ve bireylerin kamusal alandaki yetkinliklerini sağlayan seçim olgusunun oy verme davranışı ile mümkün olduğu görülmektedir. Siyasal katılım ise, oy verme davranışından ziyade çeşitli tutum ve davranışları gerekli kılmaktadır. Gerek oy verme gerekse de yerel ve merkezi alanlardaki yöneticilerin kararlarını doğrudan etkileyen eylemler, siyasal katılım kapsamındadır (Kapani, 2009). Dahl’ın (1963) siyasal katılımı ifade ederken çeşitli boyutları ele aldığı ve buna göre bir toplumsal siyasallaşma süreci tanımladığı görülmektedir. *Bilgi alma, eyleme geçme, önem verme* ile *ilgi duyma* bu kapsamda Dahl’ın siyasal katılım çerçevesini oluşturmaktadır. Siyasal katılım, çeşitli şekillerde tanımlanmış ve ele alınmıştır. Sadece oy verme, siyasete ve siyasal kurumlara ilgi duyma ile siyaseti yakından takip ederek buna yönelik eylemlerde bulunma, siyasal katılımın bir başka tanımıdır (Çam, 2011). Hükümetlerin verecekleri kararları etkilemek adına; bireylerin siyasal tutum ve davranışları olarak tanımlanabilen siyasal katılımın (Huntington ve Nelson, 1976) karar süreçlerinde etkinliği bulunmaktadır. Siyasal katılımın temsil açısından önemli bir değişken olarak ortaya çıktığı ve bu bakımdan, çeşitli faktörlerden etkilendiği görülmektedir. Sosyoekonomik faktörler, psikolojik faktörler ve siyasal faktörler siyasal katılımı birçok yönden biçimlendirmektedir (Sezgin, 2019).

Siyasal temsilin farklı tanımları olmakla beraber, ortaya çıkan yaklaşımlar da bu kapsamda değerlendirmiştir. John Locke, Thomas Hobbes, John Stuart Mill, Edmond Burke ve Jean Rousseau gibi siyaset düşünürleri bu konuda temsilin işlevleri ile geçerliliği bağlamında farklı yaklaşımları ifade etmişlerdir (Şahin, 2022: 76). Bu durumda da siyasal temsilin toplumun geniş kesimlerini barındırmadığı ve belirli azınlıkların toplum adına karar verdiği ve buna göre politikalar yürüttükleri bir alanın yaratıldığı değerlendirilmektedir (Bulut ve Tanıyıcı, 2008). Temsilin gerçekleşmesi, toplumsal alanda belirli kişilerin halk adına hareket etmelerine ve buna göre kararlar almalarına bağlıdır. Esasen bu durum, Rousseau’nun ifade ettiği ve bireylerin birtakım özgürlüklerini yetkililere vererek, kendilerini korumaları ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla eylemlerde bulunmaları amacıyla ortaya çıkmaktadır. Halk, bu kapsamda belirli bir zaman içinde temsilcilere yetkilerini devretmektedir (Çukurçayır, 2022). Ancak zaman zaman temsil yetkisi alan birey veya gruplar, temsil etmeleri gereken insanları önemsememiş ve bu durum da temsil yetkisinin kötüye kullanılmasının bir örneği olarak değerlendirilmiştir (Çitçi, 1989). Özellikle temsilin geçici bir süre için devredildiği ve bu hakkı alan

kişilerin buna göre davranmalarının gerekliliği vurgulanmaktadır. Siyasal temsil, egemenlik hakkının bireylerden temsilcilere geçtiği bir durumu tanımlayıp (Şahin, 2021) siyasal katılım boyutunun gerçekleştirilmesine doğrudan etki etmektedir. Siyasal temsil; bireylerin hak ve çıkarlarını koruma, temsilciler ile temsil ve temsilci gruplarını tanımlama kapsamında olmaktadır (Birch, 1924). Esasen temsili demokrasilerin olumsuz bir sonucu olarak yorumlanabilen bireysel çıkarların korunmaması durumu, seçilen temsilcilerin sık sık denetlenmesi veya görevden alınabilmesi ilkesini gerekli kılmaktadır. Temsilin günümüz toplumunda hem olumlu hem olumsuz yansımalarla ortaya çıktığı ve uygulandığı görülmektedir. Özellikle toplumsal alanda nüfusun artması, temsilde yetki devrini ortaya çıkarmıştır. Çünkü nüfusun artması, temsilin bir zorunluluk haline gelmesini sağlamıştır.

Siyasal katılım ve temsilin uygulanması, cinsiyetler açısından farklılıklara neden olmuştur. Bu durum, hem toplumsal normlar açısından hem de biyolojik yapıdan dolayı ortaya çıkmıştır. Erkekler ve kadınların biyolojik durumlarının toplumsal alanda onların kodlanmasına ve buna göre anlamlar yüklenerek cinsiyet ayrılıklarına göre görevler tanınmasına etki etmiştir (Bingöl, 2014). Erkekler ile kadınların toplumsal alanda farklı roller çerçevesinde tanımlanması, siyasal toplumsallaşma kapsamında da cinsiyet eşitsizliğini doğurmaktadır. Kadınların gerek ev işleri ve çocuklarla ilgilenmeleri gerekse de toplumsal alanda erkeklere göre arka planda kalması, siyasal temsilde cinsiyetler arası bir farklılığın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Şahin, 2022). Bu sonucun cinsiyet kalıplarının her alanda olduğu gibi siyasal temsilde de yer edinmesine ve siyasette kadın yönetici azlığının ortaya çıkmasına etki ettiği söylenebilir. Esasen cinsiyetlere göre rol tanımlaması yapılması, siyasal alanda erkek hegemonyasının oluşmasına ve bu durumun toplumsal alanda cinsiyet temelli kültürel kodlar oluşturmasına neden olmaktadır.

2. TÜRKİYE'DE KADINLARIN SİYASAL HAYATA KATILIM SÜRECİ

Kadınların Türk demokrasi tarihindeki siyasal katılım süreci, Cumhuriyetin ilanı ile başlayan tarihten itibaren sürmektedir. Tek Parti döneminde kadın siyasal temsil durumu -her ne kadar seçme ve seçilme hakkı ile kadınlara yönelik sosyal alanda çeşitli çalışmalar olmasına rağmen artırılmak istense de- oy hakkının henüz verilmemesi sebebiyle istenilen düzeye gelmemiştir (Üçler, 2023). Yapılan çalışmaların ve faaliyetlerin siyaseti doğrudan şekillendirici bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir. Özellikle yurt savunmasına önem verilmesinin, toplumsal alanda kadınların siyasi haklarının gündeme gelmemesinde ve kullanılmamasında etkili olduğu düşünülmektedir. Kadın çalışmaları, bu dönemde belirli alanlardaki taleplerin karşılanması amacıyla çeşitli araçlarla hükümet yetkililerine ulaşılmasını hedeflemiştir (Zihnioğlu, 2013). Bu durum, çeşitli hakların elde edilmesi açısından feminist bir düşünce anlayışının gelişmesine katkı sağlamıştır. Gerek Tevhidi Tedrisat Kanunu ve Kıyafet Kanunu gerekse de 1926 yılında çıkarılan Medeni Kanunu, kadınların çeşitli alanlarda olduğu gibi siyasal alanda da birçok hakka sahip olmalarına katkı sağlamıştır (KADEM, 2020).

1930 seçimlerinde kadınlara belediyelerde seçme ve seçilme hakkının verilmesinin, yerel alanda kadın temsilcilerin seçimine katkıda bulunmuş ve bu kapsamda ilk kadın temsilciler seçilmiştir. Başta İzmir ve Ankara olmak üzere yurdun çeşitli illerinde kadınların belediye meclislerine girdiği ve bu kapsamda kadın haklarının korunması ve kullanılmasına yönelik faaliyetlerde buldukları görülmektedir (Üçler, 2023). Kadın hareketlerinin özellikle çeşitli

isimler tarafından geliştirilmiş ve bu noktada ataerkil toplum yapısının kadınların aleyhine olan durumlarının ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır (Aydın Dikmen, 2016).

Sonraki yıllardaki genel seçimlerde de kadınlar Meclise girmiş ve kadınların siyasal temsilde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Mebrure Gönenç, Hatı (Satı) Çırpan, Türkan Örs Baştuğ, Sabiha Gökçül Erbay, Ayşe Şekibe İnel, Hatice Özgener, Huriye Öniç Baha, Fatma Şakir Memik, Nakiye Elgün, Fakihe Öymen, Benal Nevzat İştar Arıman, Ferruh Güpgüp, Bahire Bediz Morova Aydılek, Mihri Pektaş, Meliha Ulaş, Esmâ Nayman, Hatice Sabiha Görkey ve Seniha Nafiz Hızal 1935 yılındaki seçimlerde seçilmişlerdir (Duroğlu, 2007; Çakır ve Karakoç, 2023). Hukuksal düzenlemelerin bir sonucu olarak ortaya çıkan bu gelişmelerin, siyasal hakların cinsiyet eşitliğine uygun bir yapıya gelmesinde başat bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir. Kadın temsilci sayısı ele alındığında o dönemin şartlarına göre bu sayı, önemli bir gelişme olarak görülmektedir. Kadınların siyasal haklarının birçok ülkede henüz verilmediği düşünüldüğünde Türk kadınları için bu sonuçlar, önemli bir parametre olarak görülebilir. Sonraki yıllarda da kadın temsilcilerin 1935 yılındaki seçimlerdeki kadın sayılarına yakın olduğu söylenebilir.

Kadın temsilci oranı, tek partili dönemde artmış ancak çeşitli sorunlar nedeniyle istenilen sonuçlar alınmamıştır. Kadın temsilci oranlarının özellikle çok partili hayata geçilmesi ile birlikte değişmiş ancak ilk seçimlerde bu oranlar düşük kalmıştır. Aşağıda 1946 yılındaki seçimler ile birlikte 1961 seçimlerine kadarki genel seçimlerde ortaya çıkan kadın temsilci sayıları ve oranları gösterilmektedir.

Tablo 1. 1946 ve 1961 Genel Seçimlerinde Kadının Mecliste Temsil Edilme Oranı

Seçim Yılı	Toplam Milletvekili Sayısı	Erkek Sayısı	Temsil Oranı (%)	Kadın Sayısı	Temsil Oranı (%)
1946	465	456	98,10	9	1,90
1950	487	484	99,40	3	0,60
1954	541	537	99,30	4	0,70
1957	610	602	98,70	8	1,30
1961	450	447	99,30	3	0,70

(Kaynak: Üçler, 2023).

1946 yılından sonra yapılan seçimlerde kadın temsilci oranlarının son derece düşük kaldığı görülmektedir. 1961 yılına kadarki süreçte gerçekleşen seçimlerde yasal düzenlemeler olmasına rağmen kadın temsilci oranlarını düşük olmasının toplumdaki ataerkil yapının bir sonucu olduğu düşünülmektedir. Politikanın güç kullanımı açısından ele alındığında erkeklerin hâkim olduğu bir toplumu yansıttığı söylenebilir (Millett, 1987). Bu erkek hâkimiyet durumu, kadın oranlarının düşük kalmasına neden olabilmektedir. Bu durumun Türkiye'nin toplumsal yapısı açısından da olumsuz bir şekilde sonuçlandığı değerlendirilebilir.

1963 yılı ile 1983 yılı arasındaki seçimler, erkeklerin kadınlara nazaran büyük bir oranda temsilci olduğu seçimler olarak sonuçlanmıştır. Kadın temsilci sayısının çok düşük seviyelerde kaldığı bu dönemlerdeki oranların, kadınların toplumsal hayatta erkeklere göre birçok zorlayıcı faktörle baş etmeye çalışmasının bir sonucu olduğu söylenebilir (Üçler, 2023).

Tablo 2. 1963 ve 1983 Genel Seçimlerinde Kadının Mecliste Temsil Edilme Oranı

Seçim Yılı	Toplam Milletvekili Sayısı	Erkek Sayısı	Temsil Oranı (%)	Kadın Sayısı	Temsil Oranı (%)
1965	450	447	98,20	8	1,80
1969	450	442	98,90	5	1,10
1973	450	445	98,70	6	1,30
1977	450	444	99,10	4	0,90
1983	450	387	97,00	12	3,00

(Kaynak: Üçler, 2023).

1965 yılından 1983 yılına kadarki seçimlerde kadın oranlarının düşük bir oranda kaldığı tabloya bakılarak görülebilir. Toplumsal alandaki siyasi, ekonomik ve kültürel faktörler, kadınların siyasal alanda arka planda kalmasına neden olmuştur. Söz konusu beş yılda kadınların temsilci oranı %5'in altında kalmıştır.

1980 yılında kadınlara yönelik parti politikalarında ön plana çıkan hak kavramının gerek siyasal partilerde gerekse de diğer siyasal alanlarda karşılanmadığı (Altan Arslan, 2017) ve bunun da kadınların temsili bağlamında temsil adaletini sağlayamadığı görülmektedir. Sonraki yıllarda kadın temsilcilerin dönemin askeri yönetimi nedeniyle de istenilen seviyeye gelmediği ifade edilebilir.

Tablo 3. 1987 ve 1999 Genel Seçimlerinde Kadının Mecliste Temsil Edilme Oranı

Seçim Yılı	Toplam Milletvekili Sayısı	Erkek Sayısı	Temsil Oranı (%)	Kadın Sayısı	Temsil Oranı (%)
1987	450	444	98,70	6	1,30
1991	450	442	98,20	8	1,80
1995	550	537	97,60	13	2,40
1999	550	527	95,80	23	4,20

(Kaynak: Üçler, 2023).

1980'li yıllardan sonraki sürecin kadın hakları açısından önemli gelişmelerin yaşanmasına katkı sağladığı görülmektedir. Çeşitli kurum ve kuruluşların -odalar, sendika, barolar ve üniversiteler gibi- kadın haklarına yönelik çalışmalarının ön plana çıktığı görülmektedir (Üçler, 2023). Bu çalışmalar, kadın hareketinin güçlenmesine katkı sağlamıştır. Ancak seçimlerde ortaya çıkan kadın temsilci sayılarının cinsiyet eşitliğine uygun bir düzeyde olmadığı görülebilir.

Tablo 4. 2002 ve 2015 Genel Seçimlerinde Kadının Mecliste Temsil Edilme Oranı

Seçim Yılı	Toplam Milletvekili Sayısı	Erkek Sayısı	Erkek Temsil Oranı (%)	Kadın Sayısı	Kadın Temsil Oranı (%)
2002	550	526	95,60	24	4,40
2007	549	502	91,20	47	8,50
2011	550	471	85,60	79	14,40
2015	550	469	85,27	81	14,73

(Kaynak: Üçler, 2023).

2002 yılından 2015 yılına kadarki kadın temsilci oranlarında daha önceki seçim dönemlerine göre yüksek düzeyde bir temsilci oranı ortaya çıkmıştır. Özellikle 2015 yılındaki genel seçimlerde ortaya çıkan kadın oranının o zamana kadarki Türkiye'deki en yüksek sayı olduğu görülmektedir.

Kadın temsilciler, geçmişe kıyasla günümüzde yüksek oranlara ulaşmış ve bu da cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi açısından önemli olarak görülmüştür. Toplumsal alanda kadınların rollerinin değişmesi ve buna göre sosyal değişimlerin kadın temsilci oranını artırdığı ifade edilebilir. Kadınların siyasal alandaki etkinliğinin diğer ülkelerde Türkiye'ye göre

yüksek bir oranda olduğu ve parlamentolarda kadın oranının önemli bir noktaya geldiği bilinmektedir. Türkiye’de özellikle toplumsal alanda kadınların baskıya maruz kalması siyasal alana olan ilgilerini de azaltmıştır (Aladağ ve Yolcu, 2024: 345). Bu durumun temsil oranında da etkilerini gösterdiği ifade edilebilir.

Tablo 5. 2018 ve 2023 Genel Seçimlerinde Kadının Mecliste Temsil Edilme Oranı

Seçim Yılı	Toplam Milletvekili Sayısı	Erkek Sayısı	Erkek Temsil Oranı (%)	Kadın Sayısı	Kadın Temsil Oranı (%)
2018	600	496	82,67	104	17,33
2023	600	481	80,17	119	19,83

(Kaynak: YSK, 2018; YSK, 2023).

2018 genel seçimlerinde kadın milletvekili sayısının %17’nin üzerinde bir sayıya ulaştığı görülmektedir. 2023 seçimlerinde ise yaklaşık olarak her beş milletvekilinden biri kadın olmuştur. 2023 seçimlerindeki bu oran cumhuriyet tarihinin genel seçimleri temel alındığında en yüksek oran olarak ortaya çıkmıştır. Kadın temsiline önemli bir hale geldiği ve cinsiyet temelli politikaların gündeme geldiği günümüzde bu oranlar, geçmişe nazaran önemli olarak kabul edilebilir. Ancak cinsiyet eşitliği bağlamında yeterli bir sayı olarak kabul edilmeyeceği söylenebilir.

Tablo 6. IPU (Parlamentolar Arası Birlik) Parlamentolarda Kadınların Temsili-Bölgesel Ülkeler

Bölgesel Ortalama	Alt Meclisler (%)	Üst Meclisler (%)	İki meclis (%)
İskandinav Ülkeleri	44	0	0
Amerika (kıtası)	30,6	31,5	30,8
Avrupa (İskandinav Ülkeleri Dâhil)	29,6	28,5	29,4
Avrupa (İskandinav Ülkeleri Hariç)	28,1	28,5	28,2
Sahra Altı Afrika	24,1	23,9	24,0
Asya	20,1	16,7	19,7
Arap Devletleri	17,7	10,7	16,8
Pasifik	16,6	43,8	19,4

(Kaynak: <http://archive.ipu.org>’dan akt. Sezgin, 2019).

Dünyanın birçok ülkesindeki parlamentoların kadın temsil durumunu ortaya koyan Parlamentolar Arası Birlik, yaptığı araştırmada sekiz farklı bölgedeki kadın temsilcilerin sayısını ortaya koymuş ve bu durum tabloda ifade edilmiştir. Bu çerçevede ülkeler arasında oransal farklılıkların ortaya çıktığı görülmektedir. Özellikle İskandinav ülkelerindeki kadın oranlarının bir hayli yüksek olduğu ve diğer ülkelere göre ön plana çıktığı tabloya bakılarak anlaşılabilir. Avrupa ve Amerika ülkelerinin de kadın temsilci oranlarında önemli bir sayıya ulaştığı görülebilmektedir. Az gelişmiş ülkelerin kadın temsilci oranları -istisnalar hariç- bu noktada gelişmiş ülkelere göre düşük bir oranda kalmıştır (Sezgin, 2019). Özellikle kadın temsilci sayısında ortaya çıkan cinsiyetler arası eşitsizlikler, çeşitli faktörlere bağlı olmaktadır (Yolcu, 2019: 247).

3. YEREL SİYASETTE TEMSİL VE KATILIM

Yerel birimlerde siyaset, seçimler yoluyla ortaya çıkmakta ve bu kapsamda önemli kabul edilmektedir. Yerel yönetimlerde seçimle iş başına gelen kişiler, siyasal sorumlulukları gereği yaptıkları iş ve işlemlerde halka karşı sorumludurlar (Yıldırım, 2011). Arapça kökenli olan temsil kelimesi bireylerin kendilerine özgü haklar ile yetkileri başkalarına devretmesi ve buna göre haklarının kullanılmasını sağlamaları olarak tanımlanır (Akpınar Çoban, 2023). Temsilde hakkı devreden kişi gerçek olarak ifade edilirken temsilci de yapay olarak değerlendirilmektedir (Pitkin, 1972).

Yerel siyasetin, mahalli bir alanda olmasının siyasal temsilcilerin toplumla yakın olmasına ve iletişim canlı olmasına katkı sağladığı söylenebilir. Bu durum da talep ve beklentilerin karşılanmasını sağlamaktadır. Yerel siyasette yerel yönetim organları ile seçilmiş kişilerin ön planda olması, yapılan kamusal faaliyetlerin yasallığını ve etkinliğini yansıtmaktadır (Oruç ve Bayrakçı, 2018). Temsilde en önemli faktörün halk olması da demokratik rejimlerde önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Touraine, 2017).

Yerel siyasette temsil, katılım kanallarıyla gerçekleşmekte ve siyasal araç ve mekanizmalar temsili mümkün kılmaktadır. Yerel alanda demokrasinin bir yansıması olarak tanımlanan temsil ve katılım, yerel demokratik değerleri geliştirdiği gibi işlevsel bir yapıya da sahip olmasını sağlamaktadır. Demokratik değerler ile sivil toplum da bu kapsamda demokrasi faktörleri olarak tanımlanmaktadır (Usta, 2011). Yerel katılımın hem halkın katılımını artırmada hem de yönetimin bireylerle daha fazla iletişim sağlamasında etkili olduğu ifade edilebilir. Bu durum, dayanışma ile işbirliğini de geliştirmektedir (Yıldırım vd., 2011). Yerel siyasetin katılım kanallarının çeşitli yöntemlerle sağlıklı bir yapıya kavuşturulduğu ve bu durumun seçim dönemi dışındaki zamanları içerdiği bilinmektedir. Kamuoyu yoklaması yapmak, kentsel eylemleri gerçekleştirmek, seçilen kişilerin görevden alınmasına yönelik eylemler gibi faktörler yerel siyasetin temsil ve katılım boyutunu biçimlendiren örneklerdir (Yıldırım vd., 2011).

Yerel siyasetin sağlıklı bir yapıya kavuşması ve katılım mekanizmalarını etkili olması, çok paydaşlı bir yapıyla ortaya çıkmaktadır. Bu da yönetim ilkesi ile mümkün olmaktadır (Henden, 2005). Yerel yönetimlerin; yerindenlik ilkesine göre oluşturulması, mahalli ihtiyaçların karşılanmasına yönelik yapılanmaları, seçimle karar organlarının belirlenmesi, yasalarla görev ve yetkilerinin ortaya konulması, özel gelirleri ile personelinin olması ile kamu tüzel kişilikleri olması gibi faktörler (Henden, 2005: 3) yerel siyasetim temsili ve katılımı açısından olumlu görülmektedir. Ayrıca Anayasa'nın 127. maddesi de yerel yönetimlerin yerel siyaset ve demokrasi ile katılım mekanizmalarının gerçekleştirilmesine yönelik çeşitli hükümleri içermekte ve bunları garantiye altına almaktadır. Bu yasal garantörlük de yerel siyaseti güçlendirici bir yapıya katkı sağlamaktadır.

4. YEREL SİYASETTE KADIN

Kadın temsili, Türkiye'de yerel siyasette tarihsel bir süreçle ifade edilebilir. Özellikle genel seçimlere nazaran yerel alanda kadınlar, önemli bir figür olarak tanımlanır. Kadınların sosyal alanda özel alan dışında arka planda bırakılması ve bu kapsamda siyasal toplumsallaşma açısından erkeklere göre kısıtlı bir şekilde hareket etmesi, siyasal ve toplumsal sonuçlar doğurmaktadır (Erbay ve Tuncay, 2006). Özellikle ataerkil toplum yapısı, kadınların yerel siyasi alanda etkin olmasına olanak sağlamamakta ve bu da kadın temsilci oranlarının düşük olmasına neden olmaktadır (Şahin vd., 2024: 402-424). Türk toplumsal ve siyasal hayatında kadınların siyasal alanda pasifize edilmesi durumunun, kadın haklarının güvence altına alınmasına yönelik bir bilincin ve inkılabın gerçekleştirilmesine yol açacağı düşünülebilir (Gökçimen, 2008). Esasen Türkiye'de kadınların siyasal haklara kavuşması, kadınların kendi mücadelesi dışında geliştiği ve bunun da yeni cumhuriyetin inkılapçı liderlerinin çalışmaları ile gerçekleşmiştir (Tekeli, 1983).

Türk kadınlarının belediye seçimlerine katılması ile seçme ve seçilme hakkına kavuşmasının yerel siyasal alanda devrim olarak tanımlandığı ve diğer ülkelere göre bu gelişmelerin önemli kazanımlar olduğu ifade edilebilir (Oruç ve

Bayrakçı, 2018). Ancak kadınların sahip oldukları siyasal hakların kullanımının pratikte zor bir şekilde gerçekleştiği ve bu kapsamda kadın haklarının gelişmediği söylenebilir (Gökçimen, 2008). Kadınların yerel alanda yeteri kadar temsil edilmemesinin farklı nedenleri olmakla beraber bu durum, *yokluk sendromu* olarak da tanımlanmaktadır. (Orhan vd, 2018). Kadınların siyasal alanda gerçek bir birey olarak tanımlanmaması, kadınların hareket alanlarının kısıtlı olması, kırsal alanlarda kadınların ataerkil bir yapıya maruz kalmaları, kadınların özel alana ait olduğu düşüncesi ile siyasetin erkek işi olarak tanımlanmasının kadınların siyasal temsilde yokluk durumunu yaşamalarına neden olduğu görülmektedir. *Toplumsal engeller* (kadınların konumlandığı toplumsal kabuller) ile *politik engeller*, yokluk sendromunun nedenleri olarak görülmektedir (Pınarcıoğlu, 2017: 12-24). Dünyanın çeşitli ülkelerinde parlamentodaki kadın temsilcilerin sayısının az olsa da yerel siyasette kadınların önemli bir oranda temsilci sayısına ulaştıkları bilinmektedir. Ancak Türkiye'nin bu bağlamda kadın temsilci oranının yerel birimlerde de son derece düşük olduğu seçim sonuçlarına bakılarak görülebilir (Yaylı ve Eroğlu, 2015).

Türk kadınının siyasal kazanımlarının pratikte uygulanmaması, çeşitli sorunların halledilememesine neden olmaktadır. Yapılan çalışmalarda birçok ülke ile değerlendirildiğinde yerel yönetimlerdeki kadın temsilci oranlarının bir hayli düşük olduğu ortaya çıkmıştır (Çağlar, 2011). Esasen bu durumun yerel alanda toplam nüfusun yarısının göz ardı edilmesi olarak da yorumlanabilir. Yasal düzeyde yapılan düzenlemelerinin yerel alandaki kadın temsilci sayısını yükseltmediği görülmektedir. Siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel faktörler, kadın temsilcilerin oranlarının düşük olmasında ve siyasal alanda kadınların etkili olmalarında engel olarak ortaya çıkmaktadır (Türel ve Çağlar, 2010). Toplumsal alanda kültür önemli bir faktör olarak ortaya çıkmış ve birçok alanda etkili olmuştur. Kadınların düşük temsil oranının toplumsal kültürden beslendiği ve buna göre erkeklere göre kadınların arka planda kaldığı ifade edilebilir (Cici Karaboğa ve Kocaoğlu, 2019). Kadınların aile içinde özel olarak konumlandırılması ve toplumsal alanın erkeklere yönelik bir yer kabul edilmesi anlayışının bu duruma neden olduğu söylenebilir. Katılım kültürünün de bu anlayışa göre şekillendiği ifade edilebilir (Kocaoğlu, 2015). Kadınların erkeklere göre baskılandığı siyasal alan, erkek hegemonyasının güçlenmesine ve erkeklerin güçlü bir konumda olmasına neden olmuştur.

Temsilde adalet ilkesine uygun şekilde ifade edilen temsil teorisine göre herhangi bir ayırım gözetilmeksizin bireylerin aynı fırsat ve olanaklara sahip olması gerektiği vurgulanmıştır (Akyol ve Bek, 2021). Kadınların da erkekler kadar siyasal mekanizmalarda yer alması gerektiği ve bunun da sağlıklı bir siyasal toplum için gerekli olduğu bilinmektedir (Rai, 2014). Kadınların yerel alandaki sayılarının ve etkinliklerinin yıllar içinde artmasına rağmen erkeklere göre temsilci oranlarının düşük çıkması, çeşitli faktörlere bağlanabilir. Ortaya çıkan bu durumun cinsiyete göre toplumsal rol durumlarının değişmesi ile cinsiyetlere göre kota uygulaması konularak ortadan kaldırılacağı söylenebilir. Türk kadınının siyasetteki rolünün, hem yerel birimlerde hem de merkezi birimlerdeki durumu, tarihsel süreç analiz edilerek değerlendirilmektedir. Yapılan yasal düzenlemelerin de kadın temsilci oranını artırmadığı görülmektedir. Siyasal alanda kadınların erkeklere nazaran temsil oranlarının engel olmaksızın düşük olmasının kadınlar açısından bir yokluk durumu olarak ifade edilebildiği görülmektedir (Şahin, 2021). Yokluk, kadınların siyasal alandaki temsilci oranının düşüklüğünü ifade etmektedir. Ortaya çıkan bu yokluk durumu, cinsiyetler arasındaki farklılıklardan

meydana gelmektedir. Cinsiyetler arasındaki eşitsizlik durumu bunu anlamlandırmaktadır (Berktaş, 2009). Cinsiyetler arası eşitsizlikler, geleneksel toplumlarda daha fazla ön planda olmakta ve bunun bir sonucu da kadın temsilcilerin düşüklüğü olarak ortaya çıkmaktadır.

Kadınlar, son yıllarda yerel yönetimlerde genel seçimlerde olduğu gibi düşük bir oranda kalmaktadır. Söz konusu düşük oran temsil adaletine ket vurmaktadır.

Tablo 7. Türkiye’de Belediye Yönetiminde Kadın Temsili Kadın

Seçim Yılı	Toplam Temsilci Sayısı	Kadın Temsilci Sayısı	Kadın Temsil Oranı (%)
1999 Seçimleri	3216	20	0,60
2004 Seçimleri	3225	18	0,60
2009 Seçimleri	2948	44	0,90
2014 Seçimleri	1398	40	2,90
2019 Seçimleri	1389	42	3,00

(Kaynak: Sezgin, 2019)

Kadın temsilci sayısının bu denli düşük çıkması, yerel demokraside cinsiyet ayrımcılığının ön planda olmasına bağlanabilir. Kadın temsilci sayısının düşük olması, kadınlara yönelik politikaların yürütülmesine yönelik faaliyetlerin ön plana çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Çakır ve Karakoç, 2023). Ayrıca siyasi partilere bırakılmayacak şekilde çeşitli düzenlemelerle kadınların temsiline artırılmasına yönelik faaliyetlerin de bu noktada yapılması gerekmektedir (Sayın, 2007). Kadının konumunun değişmesi ve toplumsal alanda daha fazla etkin olması, (Uçar Altınışik, 2022) mevcut siyasal alanda kadının temsiliyle paralel değildir. Kadın temsilci oranının yasal bir engel olmamasına rağmen düşük bir düzeyde olması, cam tavan etkisi ile açıklanabilir. Cam tavan etkisi, herhangi bir engel olmamasına rağmen belirli bir grup veya cinsiyetin maruz kaldığı engeller olarak tanımlanır. Kadın temsiline gerçekçi bir orana çıkması ve temsilde adaletin gerçekleşmesinin kadınların toplumsal alanın tümünde etkili olması ile mümkün olabileceği düşünülmektedir.

5. METODOLOJİ

5.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmada Türkiye’de 31 Mart 2019 ile 31 Mart 2024 yılında yapılan mahalli idareler seçimlerinde kadın temsilcilerin oranlarının ortaya konulmasına yönelik bir değerlendirme amaçlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye’nin yedi bölgesindeki iller ile bölgeler arasındaki durum ele alınmıştır. Araştırmanın amacı, belediye başkanlığında kadınların sayısını ve oranını ortaya koyarak, cinsiyet eşitliğine yönelik temsilde adalet durumunu saptamaktır.

5.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsamını Türkiye’deki 81 ve bunlara bağlı ilçeler oluşturmuştur. Araştırmanın sınırlılığı ise 2019 ile 2024 yılında yapılan mahalli idareler seçimlerinin sonuçlarıdır. Kadın ve erkeklerin temsil oranlarının değerlendirilmesi, araştırmanın kapsamını ifade etmektedir. Yerel seçimde il ve ilçelerdeki belediye başkanlıklarının cinsiyete göre dağılımı, bu kapsamda araştırmanın içeriğini ifade etmektedir.

5.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın yöntemi betimsel bir analizi içermektedir. Verilerin belirli bir plan dâhilinde kullanılmasını ifade eden betimsel analiz, elde edilen verilerin okuyucunun anlayacağı bir şekilde ifade edilerek analiz edilmesidir. Bu kapsamda

Yüksek Seçim Kurulunun mahalli idareler seçimlerindeki istatistiksel verileri kullanılmıştır. Elde edilen veriler derlenmiş ve tablolar halinde sunularak kadın erkek temsilci oranları sunulmuştur. Kadınların temsiline ilişkin sayısal verilerin bu yöntemle daha açıklayıcı bir şekilde analiz edileceği varsayılmıştır. Çalışmada elde edilen verilerin kaynağı, seçim sonuçları ve istatistiklerinde yetkili/otorite olan kamu kurumudur. Bu çerçevede verilerin güvenilir olduğu kabul edilmektedir. *Kadın temsiline düşük olduğu yargısı* çalışmanın hipotezi olarak kabul edilmektedir.

5.4. Türkiye’de 2019 ve 2024 Yerel Seçimlerinde Kadın Temsili Durumu

Türkiye’de kadın temsilci sayısının ve oranının çok düşük olduğu ve cinsiyet eşitsizliğinin bu açıdan ön planda olduğu görülmektedir. Bu yargıya, yerel seçim sonuçlarına bakılarak da ulaşılabilir. Bölgeler arasında kadın temsilci oranları, düşük bir seviyede olup bazı bölgelerde ise bu oranların daha da düşük olduğu söylenebilir. Ancak iki yerel seçim kendi arasında kıyaslandığında 2024 yılında kadın temsilci sayısının 2019 yılına göre yüksek çıktığı görülebilir.

5.5. Bulgular

Çalışmada kadın temsiline ortaya konulmasına yönelik olarak son iki yerel seçim sonuçlarından yararlanılmıştır. Araştırma sorusu, “kadınların yerel seçimlerdeki temsil durumu, cinsiyet eşitliğine uygun bir yapıda ve düzeyde midir?” sorusudur. Çalışmada Akdeniz Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi, Ege Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi, Karadeniz Bölgesi ve Marmara Bölgesi’nde erkek ve kadın temsilci sayı, oranları ve temsil düzeyleri ortaya konulmuştur. Çalışmada, kadın temsilci oranlarının düşük bir seviyede olduğu ortaya çıkmıştır. 2019 ve 2024 yerel seçimlerine ait temsilci sayısı ve temsil oranları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 8. Akdeniz Bölgesinde Belediye Başkanlığı Kadın Temsili

Bölge	İl	Erkek Belediye Başkanı (2019)	Erkek Temsil Oranı (2019) (%)	Kadın Belediye Başkanı (2019)	Kadın Temsil Oranı (2019) (%)	Erkek Belediye Başkanı (2024)	Erkek Temsil Oranı (2024) (%)	Kadın Belediye Başkanı (2024)	Kadın Temsil Oranı (2024) (%)
Akdeniz Bölgesi	Adana	16	100,0	0	0	15	93,75	1	6,25
	Antalya	20	100,0	0	0	18	90,00	2	10,00
	Burdur	11	100,0	0	0	9	81,82	2	18,18
	Hatay	16	100,0	0	0	16	100,00	0	0
	Isparta	13	100,0	0	0	13	100,00	0	0
	Kahramanmaraş	12	100,0	0	0	12	100,00	0	0
	Mersin	14	100,0	0	0	14	100,00	0	0
	Osmaniye	7	100,0	0	0	7	100,00	0	0

Kaynak: YSK’dan elde edilen verilerden yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Akdeniz Bölgesi’ndeki kadın temsilci oranına bakıldığında Burdur, Antalya ve Adana’nın il ve ilçelerinin kadın temsilci oranlarının 2024 yılında diğer illere göre yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Akdeniz Bölgesi’nin diğer beş ilinde ise sadece erkek temsilciler seçilmişlerdir. Bu sonuçlar bölgedeki kadın temsilci oranının %4,5 olduğunu ortaya koymaktadır. 2019 seçimlerinde ise kadın temsilciler bulunmamaktadır. Bölge açısından kadın temsilci oranında 5 yıllık sürede bir gelişimin olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Doğu Anadolu Bölgesinde Belediye Başkanlığı Kadın Temsili

Bölge	il	Erkek Belediye Başkanı (2019)	Erkek Temsil Oranı (2019) (%)	Kadın Belediye Başkanı (2019)	Kadın Temsil Oranı (%) (2019)	Erkek Belediye Başkanı (2024)	Erkek Temsil Oranı (%) (2024)	Kadın Belediye Başkanı (2024)	Kadın Temsil Oranı (%) (2024)
Doğu Anadolu Bölgesi	Ağrı	6	75,0	2	25,00	8	100,0	0	0
	Ardahan	6	100,0	0	0	6	100,0	0	0
	Bingöl	8	100,0	0	0	8	100,0	0	0
	Bitlis	7	100,0	0	0	7	100,0	0	0
	Elazığ	10	91,90	1	9,10	11	100,0	0	0
	Erzincan	9	100,0	0	0	9	100,0	0	0
	Erzurum	20	95,24	1	4,76	20	95,24	1	4,76
	Hakkâri	4	80,0	1	20,00	4	80,0	1	20,00
	İğdir	4	100,0	0	0	4	100,0	0	0
	Kars	8	100,0	0	0	8	100,0	0	0
	Malatya	14	100,0	0	0	14	100,0	0	0
	Muş	5	83,33	1	16,67	5	83,33	1	16,67
	Tunceli	8	100,0	0	0	8	100,0	0	0
Van	9	65,30	5	34,70	8	57,14	6	42,86	

Kaynak: YSK'dan elde edilen verilerden yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki il ve ilçelerdeki 2024 yılındaki kadın belediye yönetici oranlarına bakıldığında Van il ve ilçelerinde kadın belediye başkanı oranı bir hayli yüksektir. Bu oranlar, Türkiye'nin diğer bölgeleri de ele alındığında en yüksek oran olarak değerlendirilmektedir. Muş ili de Türkiye ortalamasına göre yüksek bir orana sahip olmuş ve Hakkâri ile Erzurum'da da birer kadın temsilci seçilmiştir. 2019 yılındaki seçim sonuçlarına bakıldığında kadın temsilcilerin daha yüksek bir orana sahip olduğu ve 2024 yılında kadın temsilci sayısının azaldığı görülmektedir. Bölgede ise genel ortalama %6,8 oranındadır.

Tablo 10. Ege Bölgesinde Belediye Başkanlığı Kadın Temsili

Bölge	il	Erkek Belediye Başkanı (2019)	Erkek Temsil Oranı (%) (2019)	Kadın Belediye Başkanı (2019)	Kadın Temsil Oranı (%) (2019)	Erkek Belediye Başkanı (2024)	Erkek Temsil Oranı (%) (2024)	Kadın Belediye Başkanı (2024)	Kadın Temsil Oranı (%) (2024)
Ege Bölgesi	Afyonkarahisar	18	100,0	0	0	16	88,89	2	11,11
	Aydın	18	100,0	0	0	17	94,44	1	5,56
	Denizli	20	100,0	0	0	19	95,00	1	5,00
	İzmir	28	80,33	3	19,67	24	77,42	7	22,58
	Kütahya	13	100,0	0	0	12	92,30	1	7,70
	Manisa	18	100,0	0	0	17	94,44	1	5,56
	Muğla	14	100,0	0	0	13	92,86	1	7,14
	Uşak	6	100,0	0	0	6	100,00	0	0

Kaynak: YSK'dan elde edilen verilerden yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ege Bölgesi'nin 2024 yılındaki kadın yönetici sayısı oranları incelendiğinde en yüksek oranın İzmir ve ilçelerinde olduğu ortaya çıkmıştır (%22,58). Afyonkarahisar, Kütahya, Muğla, Manisa, Aydın ve Denizli'de de kadın yöneticilerin olduğu görülmekle beraber Uşak il merkezi ile ilçelerinde kadın temsilcinin bulunmadığı görülmektedir. Ege

Bölgesi'ndeki kadın temsilci oranının 2019 yerel seçimlerinde ise son derece düşük olduğu ve İzmir dışındaki illerde kadın temsilci bulunmamaktadır. Bölge açısından kadın temsilci bağlamında beş yıllık süreçte bir gelişim söz konusudur.

Tablo 11. Güney Doğu Anadolu Bölgesinde Belediye Başkanlığı Kadın Temsili

Bölge	İl	Erkek Belediye Başkanı (2019)	Erkek Temsil Oranı (%) (2019)	Kadın Belediye Başkanı (2019)	Kadın Temsil Oranı (%) (2019)	Erkek Belediye Başkanı (2024)	Erkek Temsil Oranı (%) (2024)	Kadın Belediye Başkanı (2024)	Kadın Temsil Oranı (%) (2024)
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	Adıyaman	9	100,0	0	0	9	100,0	0	0
	Batman	6	100,0	0	0	5	83,33	1	16,67
	Diyarbakır	13	72,20	5	27,80	11	61,12	7	38,88
	Gaziantep	9	90,00	1	10,00	10	100,00	0	0
	Kilis	4	100,0	0	0	4	100,00	0	0
	Mardin	6	54,55	5	45,45	7	63,64	4	36,36
	Siirt	6	85,71	1	14,29	6	85,71	1	14,29
	Şanlıurfa	13	92,86	1	7,14	12	85,71	2	14,29
Şırnak	5	71,43	2	28,57	4	57,14	3	42,86	

Kaynak: YSK'dan elde edilen verilerden yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2024 yılında Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki kadın belediye başkanları oranlarına bakıldığında Şırnak, Diyarbakır ve Mardin il ve ilçelerinin kadın yönetici oranlarında önemli sayının ortaya çıktığı görülmektedir. Gaziantep, Kilis ve Adıyaman dışındaki illerde de kadın temsilciler bulunmaktadır. Bölgedeki kadın temsilci oranının 2019 yılındaki dağılımında ise 2024 yılına göre düşük bir oran vardır. Muhafazakâr yapının hâkim olduğu bölgede kadın temsilci oranının her iki yıl için de bu denli yüksek çıkması, siyasal, toplumsal ve etnik faktörlerle ifade edilebilmektedir.

Tablo 12. İç Anadolu Bölgesinde Belediye Başkanlığı Kadın Temsili

Bölge	İl	Erkek Belediye Başkanı (2019)	Erkek Temsil Oranı (%) (2019)	Kadın Belediye Başkanı (2019)	Kadın Temsil Oranı (%) (2019)	Erkek Belediye Başkanı (2024)	Erkek Temsil Oranı (%) (2024)	Kadın Belediye Başkanı (2024)	Kadın Temsil Oranı (%) (2024)
İç Anadolu Bölgesi	Aksaray	8	100,00	0	0	8	100,00	0	0
	Ankara	25	96,15	1	3,85	25	96,15	1	3,85
	Çankırı	12	100,00	0	0	12	100,00	0	0
	Eskişehir	14	93,33	1	6,67	12	80,00	3	20,00
	Karaman	6	100,00	0	0	6	100,00	0	0
	Kayseri	17	100,00	0	0	17	100,00	0	0
	Kırıkkale	9	100,00	0	0	9	100,00	0	0
	Kırşehir	7	100,00	0	0	7	100,00	0	0
	Konya	32	100,00	0	0	32	100,00	0	0
	Nevşehir	8	100,00	0	0	8	100,00	0	0
	Niğde	6	100,00	0	0	6	100,00	0	0
	Sivas	17	100,00	0	0	17	100,00	0	0
Yozgat	14	100,00	0	0	14	100,00	0	0	

Kaynak: YSK'dan elde edilen verilerden yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2024 yılında İç Anadolu Bölgesi'ndeki kadın temsilci oranı, en fazla Eskişehir ve ilçelerinde bulunmaktadır (%20). Ankara'nın Akyurt ilçesinde kadın belediye başkanının olduğu bölgede diğer iller ve ilçelerde kadın temsilcinin seçilmediği görülmektedir. İç Anadolu Bölgesi'ndeki genel kadın temsilci oranı, 2024 yılında yüzde birin altındadır

(%0,56). Bu düşük oran, Başkent için beklenmeyen bir sonuç olarak yorumlanabilir. 2019 yılında da kadın temsilci oranının düşük olduğu söylenebilir. Ancak 2024 ile kıyaslandığında daha yüksek bir oran ortaya çıkmıştır.

Tablo 13. Karadeniz Bölgesinde Belediye Başkanlığı Kadın Temsili

Bölge	İl	Erkek Belediye Başkanı (2019)	Erkek Temsil Oranı (%) (2019)	Kadın Belediye Başkanı (2019)	Kadın Temsil Oranı (%) (2019)	Erkek Belediye Başkanı (2024)	Erkek Temsil Oranı (%) (2024)	Kadın Belediye Başkanı (2024)	Kadın Temsil Oranı (%) (2024)
Karadeniz Bölgesi	Amasya	7	100,00	0	0	7	100,00	0	0
	Artvin	9	100,00	0	0	9	100,00	0	0
	Bartın	4	100,00	0	0	4	100,00	0	0
	Bayburt	3	100,00	0	0	3	100,00	0	0
	Bolu	9	100,00	0	0	9	100,00	0	0
	Çorum	14	100,00	0	0	14	100,00	0	0
	Düzce	8	100,00	0	0	8	100,00	0	0
	Giresun	16	100,00	0	0	16	100,00	0	0
	Gümüşhane	6	100,00	0	0	6	100,00	0	0
	Karabük	6	100,00	0	0	5	83,33	1	16,67
	Kastamonu	20	100,00	0	0	19	95,00	1	5,00
	Ordu	20	100,00	0	0	20	100,00	0	0
	Rize	12	100,00	0	0	12	100,00	0	0
	Samsun	18	100,00	0	0	18	100,00	0	0
	Sinop	9	100,00	0	0	9	100,00	0	0
	Tokat	12	100,00	0	0	12	100,00	0	0
Trabzon	19	100,00	0	0	19	100,00	0	0	
Zonguldak	8	100,00	0	0	8	100,00	0	0	

Kaynak: YSK'dan elde edilen verilerden yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

2024 yılında Karadeniz Bölgesi'nde Karabük ve Kastamonu'da kadın temsilciler bulunmaktadır. Diğer il ve ilçelerde tümüyle erkek belediye başkanları seçilmiştir. Bölgede kadın temsilci oranı, %1'de kalmıştır. 2019 yılında ise bölgenin hiçbir ilinde kadın temsilci seçilmemiştir. Karadeniz Bölgesi de diğer bölgelere göre kadın temsil oranında en düşük bölgelerden biri olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 14. Marmara Bölgesinde Belediye Başkanlığı Kadın Temsili

Bölge	İl	Erkek Belediye Başkanı (2019)	Erkek Temsil Oranı (%) (2019)	Kadın Belediye Başkanı (2019)	Kadın Temsil Oranı (%) (2019)	Erkek Belediye Başkanı (2024)	Erkek Temsil Oranı (%) (2024)	Kadın Belediye Başkanı (2024)	Kadın Temsil Oranı (%) (2024)
Marmara Bölgesi	Balıkesir	21	100,00	0	0	21	100,00	0	0
	Bilecik	7	87,50	1	12,50	7	87,50	1	12,50
	Bursa	18	100,00	0	0	18	100,00	0	0
	Çanakkale	12	100,00	0	0	12	100,00	0	0
	Edirne	8	88,89	1	11,11	8	88,89	1	11,11
	İstanbul	39	97,50	1	2,5	37	92,50	3	7,50
	Kırklareli	8	100,00	0	0	8	100,00	0	0
	Kocaeli	12	92,30	1	7,70	12	92,30	1	7,70
	Sakarya	17	100,00	0	0	17	100,00	0	0
	Tekirdağ	12	100,00	0	0	10	83,33	2	16,67
	Yalova	6	100,00	0	0	5	83,33	1	16,67

Kaynak: YSK'dan elde edilen verilerden yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Marmara Bölgesi'ndeki durum ele alındığında 2024 yılı için Tekirdağ ve Yalova en yüksek düzeyde kadın temsilci oranına sahiptir (%16,67). Bölgede en fazla kadın temsilci sayısı İstanbul'dayken (3 kadın temsilci), bölge genelinde kadın temsilci oranı veriler değerlendirildiğinde 2024 yılı için %5,5'tir. 2019 yılında ise kadın temsilci oranı, bir hayli düşük çıkmış ve dört il dışındaki yedi ilde kadın temsilci seçilmemiştir.

Tablo 15. Türkiye'de Belediye Başkanlığı Kadın Temsili

Bölge	Erkek Belediye Başkanı (2019)	Erkek Temsil Oranı (%) (2019)	Kadın Belediye Başkanı (2019)	Kadın Temsil Oranı (%) (2019)	Erkek Belediye Başkanı (2024)	Erkek Temsil Oranı (%) (2024)	Kadın Belediye Başkanı (2024)	Kadın Temsil Oranı (%) (2024)
Akdeniz Bölgesi	109	100,00	0	0	104	95,40	5	4,60
Doğu Anadolu Bölgesi	118	91,47	11	8,53	120	93,00	9	7,00
Ege Bölgesi	135	97,83	3	2,17	124	89,90	14	10,10
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	71	82,56	15	17,44	68	79,10	18	20,90
İç Anadolu Bölgesi	175	98,87	2	1,13	173	97,74	4	2,26
Karadeniz Bölgesi	200	100,0	0	0	198	99,00	2	1,00
Marmara Bölgesi	160	97,56	4	2,44	155	94,51	9	5,49

Kaynak: YSK'dan elde edilen verilerden yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye'de 2019 ile 2024 yılları karşılaştırıldığında Doğu Anadolu Bölgesi dışındaki bölgelerde kadın temsilci sayı ve oranın sonraki seçimlerde arttığı görülmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi, tüm bölgeler içinde kadın temsilci oranında ilk sıradadır. Karadeniz Bölgesi ile Akdeniz Bölgesi'nde 2019 yılında hiç kadın temsilci olmamış ve sonraki seçim döneminde ise kadın temsilciler seçilmiştir. Kadın katılımcıların tüm bölgelerde erkeklerle karşılaştırıldığında çok düşük bir sayı ve oranda kaldığı tabloya bakılarak görülmektedir. Bölgeler arasında kadın temsili anlayışı, çeşitli parametrelere göre (etnik yapı, siyasal kültür ve gelişmişlik düzeyi gibi) değişkenlik göstermiştir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile Doğu Anadolu Bölgesi'nin etnik faktörden dolayı muhafazakâr bir yapıda olmasına rağmen diğer bölgelere göre kadın temsilci sayısı ve oranında yüksek bir düzeyde olduğu savunulabilir.

Tablo 16. Türkiye Geneli Belediye Başkanlığı Kadın Temsili

Seçim Yılı	Erkek Belediye Başkanı	Kadın Temsil Oranı (%)	Kadın Belediye Başkanı	Kadın Temsil Oranı (%)
2019	968	96,51	35	3,49
2024	942	93,91	61	6,09

Kaynak: YSK'dan elde edilen verilerden yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Türkiye'de 2019 yılı ile 2024 yılındaki mahalli seçimlerin ülke ortalamasına bakıldığında kadın temsilci oranının son derece düşük olduğu görülmektedir. 2024 seçim sonuçlarına bakıldığında 2019 seçim sonuçlarına göre %75'e yakın bir oranda kadın katılımcı oranı yükselmiştir. Ancak bu durumun da gerek cinsiyet eşitliği ilkesi gerekse de temsilde adalet ilkesine uygun bir rakam olmadığı açıktır. Yerel yönetim birimlerindeki kadın temsilcilerin genel seçimlerdeki

kadın temsilcilere göre yüksek oranda olması, yerel demokratik değerler açısından beklenen bir sonuç olarak yorumlanabilir. Ancak yerel seçim sonucuna bakıldığında kadın temsilci oranı düşük çıkmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Demokrasi, günümüzde bireylerin toplumsal alanda temsil edilmeleri için önemli bir yol olarak görülmektedir. Bu noktada siyasetle ilişkili olarak demokrasinin yöneten yönetilen ilişkilerini biçimlendiren bir yapısı bulunmaktadır. Siyaset bilimi açısından toplumu yönetenlerin örgütlü bir yapılanmasını ifade eden devlet kavramı (Candan ve Maltaş Erol, 2017: 87-119) yerel yönetimlerde yöneticilerin seçilmesi noktasında meşru/yasal bir zemine kavuşmaktadır. Bu çerçevede temsilcilerin seçimi demokratik çerçevede erkek ve kadınlarda belirli oranlarda ortaya çıkmaktadır. Kadın nüfusunun erkek nüfusuna yakın bir oranda olması, kadınların da temsilde önemli bir düzeyde olmalarını gerektirmektedir. Bu bağlamda toplumun yarısını oluşturan kadınların erkeklerle temsilde adalet ilkesine uygun bir şekilde siyasal alanda etkin olması önemlidir. Türkiye’de kadınlara seçme ve seçilme hakkının gelişmiş ülkelere göre daha erken tarihlerde verilmesine rağmen katılım ve temsilde radikal bir ilerlemenin sağlanmadığı görülmektedir (Alıcı ve Kandeğer, 2017: 407). Eril bir yapıya dönüştürülen siyasal alan, kadınlara roller yüklediği ve siyasal karar alma süreçlerine kadınların katılımını engellediği gibi aynı zamanda kadın temsiline de zarar vermektedir (Pınarcıoğlu, 2017: 12-24). Özellikle sanayileşmenin kadının rollerini farklılaştırdığı ve sorgulanır hale getirdiği söylenebilir (Ak vd, 2017: 71-87). Toplumsal değişme, bu kapsamda siyasal alanı da etkilemiştir. Çalışmada 2019 ve 2024 yerel seçimleri ele alınmış ve kadın temsilcilerin temsil oranlarının değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu durum, çalışmanın hipotezi olarak kadın temsiline düşük olduğu yargısını ifade etmektedir. 2019 ve 2024 yerel seçim sonuçlarına bakıldığında, kadın temsilci oranlarının düşük olmasının hipotezi desteklediği sonucuna varılabilir. Kadın temsilci sayısının az olmasının nedeni, siyasi partilerin kadınları aday gösterme konusunda cinsiyet eşitliğine uygun davranmamalarının sonucudur.

Kadın temsilcilerin siyasal alanda az olması, cinsiyet eşitsizliği ilkesi ile ifade edilebilir. Bunun bir sonucu olarak da kadın temsilci sayısı düşük bir oranda kalmaktadır. Siyasal alanın erkeklere özgü bir alan olarak kabul edilmesi ile cinsiyet eşitsizliği, temsilde adalet ilkesine uygun olmayan bir durum yaratmıştır. Çalışmada Türkiye’nin yedi bölgesindeki kadın temsilci oranları her iki seçim açısından da son derece düşük çıkmış ve siyasal toplumsallaşma açısından cinsiyet eşitsizliğine dayalı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Siyasal alandaki erkek hegemonyasının kadınların düşük temsilci sayısına neden olduğu söylenebilir.

Siyasal temsilde kadınların düşük oranda olmasının tüm bölgelerde benzer bir şekilde düşük çıktığı görülmekle beraber Karadeniz Bölgesi ile İç Anadolu Bölgesi’nin kadın temsilci oranında en düşük bölgeler olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum, Türkiye’deki bölgeler arasındaki siyasal ve toplumsal farklılıkların bir sonucu olarak yorumlanabilir. Özellikle İç Anadolu Bölgesi ile Karadeniz Bölgesi’nin toplumsal dinamikleri -siyasal, ekonomik, kültürel dinamikler- kadınların siyasal toplumsallaşmaları açısından olumsuzluk teşkil etmektedir. Doğu Bölgeleri’ndeki kadın temsilci oranlarının diğer bölgelere göre yüksek çıkması bu nedenle beklenmeyen bir sonuç olarak yorumlanmaktadır. Çünkü bu bölgenin de diğer bölgelerde olduğu gibi tutucu ve muhafazakâr değerlere sahip olduğu ve kadınların toplumsal alanda ön plana çıkmadığı bilinmektedir. Kadın temsilci sayısının yüksek çıkması, kadınların üyesi oldukları siyasi parti ideolojisi ile

değerlendirilmektedir. Çalışmada kadın temsiline gerek bölgeler düzeyinde gerekse de ulusal çapta düşük bir düzeyde kaldığı seçim sonuçlarına bakılarak görülmektedir. Bu çerçevede kadın temsiline ilişkin temsilci düşüklüğünün devam ettiği söylenebilir. Cumhuriyetten itibaren yapılan genel seçimler ele alındığında kadın temsil oranlarının 2010'lu yıllara kadar %10'un altında olduğu görülmektedir. Bu durum, kadınların siyasal alandaki etkinliğine ters bir durumu ifade etmektedir. Son yapılan iki genel seçimde ise (2018 ve 2023) kadın temsilci oranlarının %20'ye yaklaştığı ve bir gelişimin olduğu ifade edilebilir. Genel seçimdeki bu durum, yerel seçimlerde ortaya çıkmamış ve kadın temsilci oranları %10'un altında kalmıştır. Yerel demokrasinin erkeklerle beraber önemli iki faktöründen biri olarak kabul edilen kadınların düşük düzeyde temsilciye sahip olması, cinsiyet eşitliği bağlamında da olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye'de kadınların siyasal alandaki temsil oranlarının yüksek olmasının toplumsal alandaki kadın sorunlarının çözümünde önemli etkiler yaratacağı söylenebilir. Bu kapsamda cinsiyete dayalı ve temsilde adalet ilkesine uygun şekilde kadın temsilci oranlarının yükselmesinin sağlanması, demokratik toplum ilkeleri açısından da olumlu değerlendirilebilecektir. Kadınlar, yerel demokrasinin gelişimi için önemli kabul edilmektedir (Belli, 2015: 84-85). Bu çerçevede kadın temsilci sayısının yerel değerlerin bir gereği olarak ele alınması önemlidir. Seçimlerde kadınların da belirli bir oranın üstünde temsil edilmesine yönelik kota uygulamalarının ve yasal düzenlemelerinin, cinsiyete dayalı adil bir temsil durumu meydana getireceği öngörülmektedir. Kadınlara yönelik kota uygulamasının seçimlerde siyasi partilerin çalışmaları ile uygulanabilir bir hale geleceği ve sonuç vereceği söylenebilir. Ayrıca kadınların siyasal toplumsallaşma boyutunun genişletilmesinin, toplumsal alanda demokratik toplum ilkelerine katkı sağlayarak cinsiyet eşitliğini tesis etmeye yönelik sonuçlara katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu çerçevede iyileştirilmiş politik çıktılar, gelişmiş demokratik uygulamalar, cinsiyete dayalı sorunların çözüme kavuşturulması gibi faydaların kadın temsiline ortaya çıkacağı söylenebilir (Goswami vd, 2023: 1980-1994). Kadın kolları gibi pasif yapıların etkin bir hale getirilmesi de kadın temsilci oranında ciddi artışlara katkı sağlayabilecektir. Literatürde kadın temsiline farklı şekillerde ele alındığı çalışmalar da bu kapsamda alana katkı sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

- Ak, M., Okur Çakıcı, F., Yılmaz, N. (2017). Çalışan kadın ve çocuk: Gümüşhane ili örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (5)59, 71-87.
- Akpınar Çoban, Z. (2023). Yerel yönetimlerde kadın temsili sorunsalı: Kahramanmaraş ili örneği. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Akyol, İ. T. ve Bek, A. (2021). Türkiye'de yerel seçimlerde kadın: 2000 sonrası yerel seçimlerinde kadınların yerel siyasetteki yerinin karşılaştırmalı analizi. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13), 1-23.
- Aladağ, S. ve Yolcu, T. (2024). Siyasal iletişimde kadın: Canvassing modeli üzerine değerlendirme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 27(1), 343-356.
- Alicı, O. V. ve Kandeğer, B. (2017). Belediyelerin yönetiminde kadın yöneticiler. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (5)56, 397-410.
- Altan Arslan, Ş. (2017). Kadın odaklı politikaların hükümet programlarına yansımaları üzerine bir analiz. *TTB Dergisi*, (Özel Sayı), 411-440.
- Aydın Dikmen, B. (2016). Sabiha Zekeriya Sertel: Erken cumhuriyet döneminde kadın, muhalefet ve basın. *Kültür ve İletişim Dergisi*, (1)37, 45-70.

- Belli, A. (2015). Yerel yönetimlerde kadın temsili ve yerel demokrasi. *Yasama Dergisi*, (31), 65-88.
- Berktaş, F. (2010). *Tarihin Cinsiyeti*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Berktaş, F. (2023). *Tek tanrılı dinler karşısında kadın: Hristiyanlıkta ve İslamiyet'te kadının statüsüne karşılaştırmalı bir yaklaşım*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal cinsiyet olgusu ve Türkiye'de kadınlık. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (3), 108-114.
- Birch, A. H. (1924). *Representation*. London: Macmillan.
- Bulut, Y. ve Tanıyıcı, Ş. (2008). Türkiye'de belediye meclis üyelerinin temsil ediciliği: Erzincan örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21), 171-194.
- Candan, H., ve Maltaş Erol, A. (2017). Türkiye'de Sosyal Adaletin Temininde Sosyal Devletin Rolü. *Sayıştay Dergisi*, (106), 87-119.
- Cici Karaboğa, E. N. ve Kocaoğlu, M. (2019). Siyasal pazarlama perspektifinde yerel seçimlerde kadın görünürlüğü ve temsiliyeti üzerine betimleyici bir analiz. *International Social Sciences Studies Journal*, 5(47), 5684-5706.
- Çağlar, O. N. (2011). Kadının siyasal yaşama katılımı ve kota uygulamaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, (3)4, 56-79.
- Çakır, M. ve Karakoç, R. (2023). Türkiye Cumhuriyeti'nde parlamentoda kadın temsili. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(1), 278-293.
- Çam, E. (2011). *Siyaset bilimine giriş*. İstanbul: Der Yayınları.
- Çitçi, O. (1989). *Yerel yönetimlerde temsil-belediye örneği*. Ankara: TODAİE Yayını.
- Çukurçayır, M. A. (2002). *Siyasal katılım ve yerel demokrasi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Dahl, R. (1963). *Modern political analysis*. Englewood Cliffs. Prentice-Hall Inc.
- Duroğlu, S. (2007). *Türkiye'de ilk kadın milletvekilleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erbay, E. ve Tuncay, T. (2006). Sosyal hizmet bakışıyla kadın istihdamı. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, (17)2, 25-40.
- Goswami, I., Balakrishnan, S., Vinotha, C., Chopra, R., Sivakumar, V., ve Chetan, D.M. (2023). Gender and politics: Examining women's representation and empowerment. *Journal of Namibian Studies*, (33)3, 1980-1994.
- Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde kadınların siyasal hayata katılım mücadelesi. *Yasama Dergisi*, (10), 1-59.
- Henden, H. B. (2005). Katılımcı yerel yönetim anlayışında e-belediyeciliğin yeri ve önemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1303-5134, 1-13.
- Huntington, S. P. ve Nelson, J. M. (1976). *No easy choice political participation in developing countries*, Harvard University Press, Mass-Cambridge.
- KADER, (2020). *2019 yerel seçimlerine toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden bakmak*. İstanbul: Kadın Adayları Destekleme Derneği Yayınları.
- Kapani, M. (2009). *Politika bilimine giriş*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kocaoğlu, M. (2015). *Yerel yönetimlerde katılım ve kültür: Katılımcı yerel yönetim anlayışının kültürel temelleri*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Millett, K. (1987). *Cinsel politika*. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Okur Çakıcı, F., ve Doğanay, T. C. (2022). Siyasal partiler ve tipolojileri üzerinden Türkiye'de genel seçimlerin dönemsel değerlendirilmesine yönelik nitel bir araştırma. *İmgelem*, 6(11), 605-630.
- Orhan, G., Palaz, S. ve Altan, E. (2018). Yerel siyasete kadınların aktif katılımının koşulları: Kadın muhtarlar akademisi katılımcıları çalışması. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (1)1, 16-39.
- Oruç, T ve Bayrakçı, E. (2018). Yerel siyasette temsil ve katılım: Kadın aktörler. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7)2, 464-480.
- Pınarcıoğlu, N. Ş. (2017). Eril siyasette kadın temsili (mi?). *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 7(1/1), 12-24.
- Pitkin, H. F. (1972). *The concept of representation*. Berkeley: University of California Press.

- Rai P. (2014). Political representation and empowerment: women in local government institutions in Bihar India. <https://www.su.se/statsvetenskapliga-institutionen/>.
- Sayın, A. (2007). Parlamentoya girmek için erkek olmak şart!. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 1(1), 153-160.
- Sezgin, S. (2019). Yerel siyasette kadın temsili: 31 Mart 2019 yerel seçimleri: Kırklareli ili örneğinde bir değerlendirme. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, (8)2, 21-47.
- Şahin, M., Soyocak S. ve Boduroğlu G. (2024). Kadınların siyasal temsilde yaşadıkları sorunlar ve engeller üzerine nitel bir araştırma. *Politik Ekonomik Kuram*, 8(2), 402-424.
- Şahin, Z. (2021). Yerel siyasette “kadın temsili sorunsalının” 31 Mart 2019 mahalli idareler seçimi sonuçları özelinde analizi: Trabzon ili örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, (4)1, 232-250.
- Şahin, Z. (2022). Türkiye’de seçimlerin cinsiyeti: Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze milletvekili genel seçimleri ve kadın temsili (1935- 2018). *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (29), 73-96.
- Tekeli, Ş. (1983). *Kadınlar ve siyasal-toplumsal hayat*. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Touraine, A. (2017). *Eşitliklerimiz ve farklılıklarımızla birlikte yaşayabilecek miyiz?*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Türel, N. ve Çağlar, N. (2010). Yerel yönetimde kadın temsili-Isparta örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, (2)1, 16-40.
- Uçar Altınışık, H. (2022). Yerel yönetimlerde kadın temsili: 31 Mart 2019 seçimleri. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, (31)4, 141-162.
- Usta, S. (2011). Katılımcı demokrasi perspektifinde kent konseyleri ve sivil toplum kuruluşları ilişkisi: Sakarya örneği. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi-1.
- Üçler, N. (2023). Siyasette kadın temsili: 2002-2018 yılları arasındaki kadın politikacıların ulusal (yazılı) basındaki söylemlerinin analizi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yaylı, H. ve Eroğlu, G. (2015). Yerel katılım bağlamında Türkiye’de kadın temsili. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, Special Issue 3, 504-224.
- Yıldırım, U., Öner, Ş. ve Aksu, H. (2011). Yerel temsil ve katılım bağlamında belediye meclisleri: Kahramanmaraş ve Sivas örnekleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 507-530.
- Yolcu, T. (2017). Türkiye’nin demokratikleşme serüveninde önemli bir aktör: Kadın. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (4), 1-10.
- Yolcu, T. (2019). Parlamento dışı muhalefet örneği olarak siyasi kadın hareketleri: Dünyadan ve Türkiye’den örnekler. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 18(1), 242-255.
- Yolcu, T., ve Banazılı, A. M. (2024). Kadın parlamenterler açısından cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi: Anayasa komisyon raporları üzerinden bir inceleme (2016-2023). *Anasay*, (27), 1-18.
- Yüksek Seçim Kurulu, Mahalli İdareler Genel Seçimleri-Kesin Seçim Sonuçları. <https://ysk.gov.tr/>.
- Yüksek Seçim Kurulu, <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/24Haziran2018/2018CBMV-MVCinsiyet.pdf>.
- Yüksek Seçim Kurulu, https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/14_20_Mayis_2023_Cumhurbaşkanı_ve_25_Dönem_MV_Genel_Seyim_Istatistikleri.pdf.
- Zihnioglu, Y. (2013). *Kadınsız inkılap (Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası. Kadın Birliği)*. İstanbul: Metis Yayınları.

EXTENDED SUMMARY

Today, men and women are exposed to different situations in the social sphere due to gender inequality. It is seen that women’s political socialization is different from men’s in this respect and that women are in the background of governance mechanisms. This situation not only contradicts gender equality but also prevents women's perspectives from being represented in the resolution of political and social issues.

It can be said that the political and social transformation process that started with the proclamation of the republic in Turkey led to policies aimed at expanding women's representation alongside that of men. When the political process is analyzed, it can be argued that the legal regulations enabling women to participate in local elections and then in general elections have not yielded the desired results until today. It is seen that the social statuses determined for men and women are effective at this point and that women undertake more domestic life and various duties. It can be stated that this situation affects the low number of women administrators in both local representation and general elections.

It can be argued that the male-dominated structure of society causes men to come to the forefront in the political sphere and creates a situation that women are inadequate in this context. It can be argued that this situation affects the fact that women do not establish direct relations with political systems or that the established relations remain at a low rate. It is seen that local elections directly affect public participation in local units and local policies come to the forefront. It is predicted that an egalitarian gender distribution in local elections will be effective both in solving social problems and in solving problems related to women.

Women's greater recognition in local elections, along with their effectiveness in addressing issues at the local level, is directly related to the higher proportion of women elected. In Turkey, it can be said that women's representation varies both on the basis of provinces and districts and on the basis of geographical regions. In particular, it can be stated that the effectiveness of women in society is different between regions, and this situation is defined as a reflection of the perspective of the province or region towards women. In this context, in this study, the 2024 local elections were handled as provinces and regions and the numerical data in seven regions were analyzed within the scope of women executives. In the research on the representation of women, it is seen that the number and rate of women representatives in seven regions in Turkey are at very low levels and in this context, the national average is also low. The Southeastern Anatolia Region and the Eastern Anatolia Region have a higher rate of women representatives compared to other regions. It can be argued that the conservative structure of the region and the effectiveness of women in the political sphere create an inverse situation. It can be stated that this situation is a reflection of the policies of the political party of which women representatives are members.

As a result of the regional evaluation of the number and proportional distribution of women mayors in the 2019 and 2024 local elections, it is seen that there is no level of gender equality in line with today's democratic values. It can be said that the right to be elected in accordance with the principle of justice in representation has an unequal distribution between genders. It is also stated on the basis of data that the rate of women representatives is very low or non-existent in certain regions. It can be argued that the low level of women's representation is considered as a negative situation in solving women's problems in the social sphere. It can be said that this result is interpreted as a negative result in terms of Turkey's political system based on gender equality. In the study, the last two local elections were analyzed and an evaluation of the rate of women representatives was made. In this respect, the method of the study has been revealed and has a descriptive character. The study revealed that the number and proportion of female

representatives is quite low and at an undesirable point. Although there are differences between regions regarding women's representation, it has been observed that the number of women representatives remains very low throughout Turkey. The necessity of a social structure in line with gender equality by increasing the rate of female representatives, which is not at a desired level, was emphasized.

It can be argued that the fact that the rate of women representatives in Turkey is below 10% is perceived as a situation that hinders women in the exercise of their rights and freedoms. It can be predicted that the low rate of women's representation, which is seen as a major problem in terms of the sustainability of democratic systems, can be overcome and increased through studies to be carried out for women. In particular, it can be argued that gender-oriented practices aimed at increasing the proportion of women in political mechanisms will be fruitful in this framework. Making the studies to be carried out permanent in the policies and programs of political parties and bringing a will to the forefront to ensure representation justice can have great effects.

Yazar Beyanı | Author's Declaration

Finansal Destek | Financial Support: Ali TOSUN, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. *Ali TOSUN who is the author has not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.*

Yazarların Katkıları | Authors's Contributions: Bu makale yazar tarafından tek başına hazırlanmıştır. | *This article was prepared by the author alone.*

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı | The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. | *No conflict of interest or common interest has been declared by the author.*

Etik Kurul Onayı Beyanı | The Declaration of Ethics Committee Approval: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur. | *The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.*

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi | The Declaration of Research and Publication Ethics: Yazar, makalenin tüm süreçlerinde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nden başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir. | *The author declares that he/she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences in all processes of the paper and that he/she does not make any falsification of the data collected. In addition, he/she declares that Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences.*

TARSUS
ÜNİVERSİTESİ

TARSUS ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

TARSUS UNIVERSITY
JOURNAL OF THE FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES
Yıl/Year:2024, Cilt/Vol:5, Sayı/Issue:2, ss./pp. 170-192

(e-ISSN:2757-5357)

HUBRİS SENDROMU: AKADEMİSYENLER ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Hubris Syndrome: An Application on Academics

Dr. Öğr. Üyesi Feride YILMAZ

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Ermenek Meslek Yüksekokulu
Yönetim ve Organizasyon Bölümü
fcetinkaya@kmu.edu.tr
0000-0002-0965-5295

Dr. Öğr. Üyesi Esra YILDIZ

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu
Muhasebe ve Vergi Bölümü
eyildiz@kmu.edu.tr
0000-0002-5168-3708

Doç. Dr. Nezahat KOÇYİĞİT

Necmettin Erbakan Üniversitesi
Uygulamalı Bilimler Fakültesi
Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü
nkocyyigit@erbakan.edu.tr
0000-0003-3332-3642

Makale Türü :Araştırma
Makale Gönderim Tarihi :15.10.2024
Makale Revizyon Tarihi :25.10.2024
Makale Kabul Tarihi :17.11.2024

Atf/Citation: Yılmaz, F., Yıldız, E., ve Koçyiğit, N. (2024). Hubris sendromu: Akademisyenler üzerine bir uygulama. *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 170-192.

Doi: 10.56400/tarsusiibdergisi.1567272

Öz

Hubris sendromu kişiliğin karanlık bir yönü olarak değerlendirilmekle birlikte özellikle liderler-yöneticiler arasında ortaya çıkan bir rahatsızlık olarak ele alınmaktadır. Hubris sendromu kendini başkalarından üstün görme, özgüven yüksekliği, kendisinden farklı düşünenleri hor görme, ötekileştirme, umursamaz davranma gibi belirtilerle kendini göstermektedir. Araştırmanın amacı, akademisyenlerde hubris sendromu düzeyini ve demografik faktörlerin bu sendrom üzerindeki etkilerini belirlemektir. Veriler bir devlet üniversitesinde kadrolu olarak görev yapan akademisyenler üzerinde gerçekleştirilen online anket yöntemi ile elde edilmiştir. Online olarak kişilere gönderilen anketlerden 84 adet geri dönüş elde edilmiş olup bu anketlerden 79'u analiz için uygun görülmüştür. Veriler IBM SPSS 23 programı ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda akademisyenlerde hubris sendrom düzeyinin düşük olduğu, sendromun meydana gelmesinde cinsiyet, yaş, ünvan, yöneticilik görevinin olup-olmaması, kurumda çalışma süresi, yöneticilik görevinin türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı, sadece yöneticilik süresine göre kendini başkalarından üstün görme alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hubris Sendromu, Güç, Kişiliğin Karanlık Yönü, Akademisyen.

Abstract

Hubris syndrome is considered a dark side of personality and is considered a disorder that occurs especially among leaders and managers. Hubris syndrome manifests itself with symptoms such as seeing oneself as superior to others, high self-confidence, despising those who think differently, alienating, and acting indifferently. The aim of the research is to determine the level of hubris syndrome in academics and the effects of demographic factors on this syndrome. The data were obtained through an online survey conducted on academics working as permanent staff at a state university. 84 responses were obtained from the surveys sent to individuals online, and 79 of these surveys were deemed suitable for analysis. The data was analyzed with the IBM SPSS 23 program. As a result of the analysis, it was determined that the level of hubris syndrome was low in academics, and there was no statistically significant difference in the occurrence of the syndrome according to gender, age, title, whether or not there was a managerial position, length of service at the institution, and type of managerial position, and there was a statistically significant difference only in the sub-dimension of seeing oneself as superior to others according to the length of time in management.

Keywords: Hubris Syndrome, Power, Dark Side of Personality, Academic.

GİRİŞ

Kişilik, bireylerde tutumların oluşumunda ve davranışların gelişiminde önemli etkisi olan bir faktördür. Son dönemlerde örgütlerin başarısı ile devamlılığı bakımından önemli görülen kişiliğin olumsuz yönlerinin de yapılan çalışmalarda incelendiği gözlemlenmektedir. Bazen kişiler buldukları konum ve sahip oldukları gücün etkisinde kalarak aldığı bütün kararların ve yaptığı bütün işlerin mutlak doğruluğuna inanarak, eleştiriye kapalı, çevresindekilere üstten bakan bencil bir kişilik yapısı gösterebilmektedirler. Bu şekilde tavırlar gösteren bireylerin yaşamış olduğu duruma hubris sendromu denilmektedir. Bu sendrom yaygın olarak işletme yöneticileri, CEO'lar ve siyasetçiler arasında görülmektedir. İstikrarlı başarı, aşırı kibir ve abartılı özgüven yöneticilerin eleştiriye açık olmamasına, verdiği kararların sorgulanamamasına ve "ben istedim olacak" söylemlerinin artmasına neden olmaktadır.

Hubris sendromuna yakalanan yöneticiler çevrelerinde meydana gelen gelişmelere karşı zamanla körleşerek, gelen öneri ve fikirlere karşı da duyarsızlaşmaktadırlar. Bunun yanı sıra yöneticilerin kibirli duruş, kendini çok beğenme ve başkalarından üstün görme hallerinin olumsuz etkileri olmaktadır. Hubris sendromunun olumsuz sonuçları daha fazla görülmekle birlikte, yöneticilerin kendine olan fazla güveni bazen onlar açısından bir motivasyon unsuru haline gelip başarılı stratejiler üretmelerine yardımcı olmaktadır. Özellikle rekabetin şiddetli ve belirsizliğin yüksek olduğu alanlarda kibirli yöneticiler daha proaktif davranarak yenilikçi davranışlar sergileyebilmektedir.

Hubris sendromu çoğunlukla bankacılık gibi yönetici ve çalışanların zor koşullar altında çalıştığı sektörlerde daha fazla görülmektedir (Tourish, 2020: 91-92). Yine bir başka çalışma grubu olan akademisyenlerde özellikle yönetici pozisyonunda bulunanların yoğun çalışma temposu, başarının getirmiş olduğu kibir ve eleştiriye açık olmama hali de sendromun meydana gelmesine neden olabilmektedir. Bu saiklerle çalışmada üniversitenin çeşitli birimlerinde görev yapan akademisyenler ile nicel araştırma yöntemi kullanılarak anket soruları üzerinden bir araştırma yapılmıştır.

Literatür taramasından hareketle örgütsel davranış ve psikoloji alanında verimlilik, performans ve motivasyonu etkileyen unsurların altında kişilik etmeninin yattığı görülmektedir. Kişiliğin olumlu olduğu kadar olumsuz yönlerini ortaya çıkaran, performansı, isabetli karar almayı, motivasyonu ve üretken davranışları etkileyen güç ve aşırı gücün etkileri önemli bir örgütsel problemdir. Özellikle teknolojik gelişmelere, değişime adaptasyona ve finansal göstergelere odaklı kârlılık ve verimlilik hesaplamaları kişilik ve davranışlardan kaynaklı sonuçları göz ardı etmektedir. Oysaki sürdürülebilir işletme performansı ve kurumsal uygulamalar yöneticilerin, liderlerin ve çalışanların kişilik özelliklerinin işte davranışa yansımalarından kaynaklıdır. Dolayısıyla kişiliğin altında yatan etmenlerin ve pozisyon, uzmanlık vb. şekilde elde edilen güçle ortaya çıkan davranışların işe yansımalarının araştırılması yönetim ve örgüt psikolojisi alanında son derece önemlidir. Genelden özele çalışmanın odağını oluşturan hubris sendromu, çok yönlü etkileri ile derinden incelenmesi gereken bir olgu olarak değer ifade etmektedir.

Yapılan çalışmada hubris sendromunun akademisyenlerde görülme düzeyi ve etkileri incelenmiştir. Kişiliğin karanlık yönlerinden biri olan bu sendromun nedenleri tespit edilerek zararlı yönlerinin azaltılması ve motive edici taraflarının kişileri güdülemesi için çözüm ve öneriler ile artırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yürütülen

çalışmanın sonucunda elde edilen çıktılar ile öncelikle hubris sendromu yaşayan yöneticilerde farkındalık oluşturarak, bunun düzelmesinin olumlu kazanımlarına dikkat çekilmiştir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde içerik olarak bireylerde görülen hubris sendromu kavramının tanımı, kapsamı, özellikleri, etkileri ve sonuçları ele alınmıştır.

1.1. Hubris Sendromu Kavramı

Kibirli duruş, filozof David E. Cooper tarafından “aşırı özgüven sahibi olma, otoriteye karşı çıkma, tavsiyeleri ve uyarıları görmezden gelme, reddetme ve sadece kendini rol model olarak görme tavrı” olarak tanımlanmıştır (Owen, 2006: 549). Yönetim ve organizasyon literatüründe ise kibir kavramına ilk kez Roll ve meslektaşlarının (1986) yaptığı çalışmada değinilmiştir. Araştırmada yöneticilerin karar verme yeteneklerine duydukları aşırı özgüven kibirli davranışın bir göstergesi olarak ifade edilmiştir (Roll, 1986: 213-214). Kibir, iş ve akademi çevresi, bilim, spor, tıp, havacılık, askeri yapılar gibi hayatın birçok alanında bireylerde görülebilmektedir. Nitekim Diamandis özellikle Nobel Ödüllerini kazanan bireylerin elde ettiği özgüvenin onların daha büyük başarılar elde etmelerine yardımcı olduğunu iddia etmektedir (Diamandis ve Bouras, 2018: 3).

Hubris sendromu bir sendrom olarak ilk defa psikiyatrist Lord David Owen ve Jonathan Davidson (2009) tarafından ele alınmıştır. Bir psikoloji dergisinde yayımlanan makalede Amerikan ve İngiliz başkanları incelenmiştir. Yazarlar çalışmalarında bahsettikleri sendroma yönelik bireylerde görülen bazı semptomlar (14 temel belirti) belirlemişlerdir. Bu semptomlar; dünyayı, sahip oldukları gücü kullanarak kendilerini yüceltebilecekleri ve övebilecekleri bir yer olarak görme eğilimi, kişisel imajı, itibarı artırmayı ve geliştirmeyi sürekli ön planda tutup bu doğrultuda hareket etmek, görüntü ve sunuma yönelik yüksek seviyede endişe duymak, mesih/seçilmiş kişi gibi konuşmalar yaparak kutsal bir görev ile görevlendirildiklerini ifade edip, yaptıkları işleri yüceltme eğilimi göstermek, kişisel görüşlerini ve çıkarlarını devlet, millet, toplum ya da işletme ile bütünleştirmek, kendilerini diğer insanlardan daha üstün görmeleri nedeni ile konuşmalarında sıklıkla “biz” hitabını kullanmak, yüksek özgüvene sahip olma, kendisi ile benzer düşünce yapısına sahip olmayan başkalarını açık bir biçimde hor görme ve ötekileştirme eğilimine sahip olma, sadece yaradana hesap verebileceğine ve onun tarafından yargılanabileceğine yönelik davranış sergileme, yargılansa bile her zaman haklı çıkarılacağına dair çok güçlü bir inanca sahip olma, genellikle gerçek dünya ile ilişkisini kaybedip sanal dünyaya inanma eğilimde olup, giderek yalnızlaşma, huzursuz, umursamaz, pervasız, düşüncesiz sadece dürtüsel hareket etme eğiliminde olma, yaptığı eylemlerin sonuç ve maliyetlerinden kaçınmak için eylemlerini dürüstlük, doğruluk, namus gibi ahlaki temellere oturtmaya çalışmak, söylem ve eylemlerinin asla yanlış olmadığına ilişkin bir inanca sahip olmalarından ötürü kişilik bozukluğu gösterme ve aşırı özgüvenin sonucunda meydana gelen “asla yanlış yapmama” düşüncesi ile uygun olmayan politikalar oluşturmak şeklinde sıralanmaktadır. Bir yöneticide ya da bireyde hubris sendromunun varlığından söz edebilmek için bu bahsedilen semptomlardan en az üç tanesinin var olması gerekmektedir (Owen ve Davidson, 2009). Hubris sendromu kişiliğin karanlık yönü olarak, güce sahip bireylerde gelişen bir rahatsızlık olarak

tanımlanmaktadır (Bektaş, 2016: 48). Hubris sendromu görülen bireylerin davranışsal özellikleri incelendiğinde A tipi kişilik yapısına daha yakın oldukları görülmektedir. A Tipi kişilik özelliğine sahip bireyler ise yükselme, hırs, başarı, başkalarıyla yarış halinde olma, duygusal, aceleci, saldırgan, sabırsız, hızlı konuşan, işe aşırı bağımlı, kişisel ilişkilerinde zayıf, aşırı öfkeli, dinlenmeyi sevmeyen, sosyal yaşantıya zaman ayırmayan, planlama yapamayan, başkaları konuşurken söz kesen, sorumluluk bilincine sahip olmayan kişilerdir (Uysal, 2018: 18-19). Hubris sendromuna yakalanan kişiler genel olarak başkalarını baskı altına alma, onları disipline etme, korkutma, sürekli kuralları hatırlatma ve yeni kurallar ile mevcut şartları zorlaştırma davranışları göstermektedirler (Çevik, 2021: 274). Sendrom aşırı derecede kendini beğenme, aşırı gurur, içten içe başkalarını küçümseme duygusu ve güç zehirlenmesi kavramlarını içermektedir. Genellikle sendroma yakalanan kişilerin gerçeklik ile bağlarının koptuğu, sahip oldukları yetkinlik ve yeteneklerini abartma eğiliminde oldukları görülmektedir. Özellikle de bu davranışların bireyler yönetimde, iktidarda ya da güçlü bir pozisyonda buldukları zaman daha fazla ortaya çıktığı düşünülmektedir.

1.2. Hubris Sendromunun Belirtileri

Hubris sendromuna yakalanan bireylerde gözlemlenen bazı belirtiler genel olarak şöyledir (Akgül ve Uslu, 2021: 1217; Çevik, 2021: 270; Esen, 2020: 297; Owen ve Davidson, 2009: 1398; Petit ve Bollaert, 2012: 268; Uçkun vd., 2022: 712; Uysal ve Çelik, 2018: 107):

- Dünyayı, sahip oldukları gücü kullanarak kendilerini yüceltebilecekleri ve övebilecekleri bir yer olarak görme eğilimindedirler.
- Kişisel imajı, itibarı artırmayı ve geliştirmeyi sürekli ön planda tutup bu doğrultuda hareket etmektedirler.
- Görüntü ve sunuma yönelik yüksek seviyede endişe duymaktadırlar.
- Mesih/seçilmiş kişi gibi konuşmalar yaparak kutsal bir görev ile görevlendirildiklerini ifade edip, yaptıkları işleri yüceltme eğilimi göstermektedirler.
- Kişisel görüşlerini ve çıkarlarını devlet, millet, toplum ya da işletme ile bütünleştirmektedirler.
- Kendilerini diğer insanlardan daha üstün görmeleri nedeni ile konuşmalarında sıklıkla “biz” hitabını kullanırlar.
- Yüksek özgüvene sahiptirler.
- Kendisi ile benzer düşünce yapısına sahip olmayan başkalarını açık bir biçimde hor görme ve ötekileştirme eğilimindedirler.
- Sadece yaradana hesap verebileceğine ve onun tarafından yargılanabileceğine yönelik davranış sergilemektedirler.
- Yargılansa bile her zaman haklı çıkarılacağına dair çok güçlü bir inanca sahiptirler.
- Genellikle gerçek dünya ile ilişkisini kaybedip sanal dünyaya inanma eğilimde olup, giderek yalnızlaştıkları görülmektedir.
- Huzursuz, umursamaz, pervasız ve düşüncesiz sadece dürtüsel hareket etme eğilimindedirler.

•Yaptığı eylemlerin sonuç ve maliyetlerinden kaçınmak için eylemlerini dürüstlük, doğruluk, namus gibi ahlaki temellere oturtmaya çalışmaktadırlar.

•Söylem ve eylemlerinin asla yanlış olmadığına ilişkin bir inanca sahip olmalarından ötürü kişilik bozukluğu göstermektedirler.

•Aşırı özgüvenin sonucunda meydana gelen “asla yanlış yapmama” düşüncesi ile uygun olmayan politikalar oluşturmaktadırlar.

1.3. Hubris Sendromunun Nedenleri

Hubris sendromuna yakalanma sürecinde bireylerin içinde bulunduğu çevrenin önemi büyüktür. Eleştirebilen, doğruları söyleyen kişilerin varlığı, çevresi ile iletişimi aktif olan bireylerin hatalarını görüp davranışlarını kontrol edebilmesine yardımcı olmakta ve böylece bu sendroma yakalanmalarına engel olabilmektedir. Kapalı ve kötü bir iletişim, hubris sendromuna sebep olan en önemli etkenlerden biridir (Özgüzel ve Taş, 2016: 128). Bireylere verilen yöneticilik pozisyonlarının da güç zehirlenmesine yol açtığı görülmektedir. Liderlerin ve ilim adamlarının sendroma yakalanmalarında temel etken ise odaklarını kendilerinden daha cahil ve bilgisiz olanlara yöneltip, kendilerinden daha bilgili kişileri yok saymalarındadır. İlim ile kibirlenmek liderlerin hubris sendromuna yakalanmasında etkili olan en önemli unsurdur (Çevik, 2021: 270). Kibir bireyin liderlik özelliklerini olumsuz yönde etkileyip etkili liderlik yapmasına engel olabilmektedir (Petit ve Bollaert, 2012: 269).

1.4. Hubris Sendromunun Sonuçları

Hubris sendromu genel olarak özellikle üst düzey yöneticilerin aşırı özgüven ve kibirden kaynaklı olarak bilişsel bir ön yargı ile kararlar vermelerine neden olmaktadır. Kibirli yöneticiler verdikleri kararların mükemmel olduklarını düşündükleri için kararlarının tartışılmasından veya eleştiri konusu yapılmasından hoşlanmamaktadırlar (Çiftçi, 2020: 4). Kibirli davranış bireylerin kariyerlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ayrıca kontrol edilemediği durumlarda işletmelere zarar vermekte, toplumsal refahı ve huzuru tehdit etmekte, küresel güvenliği istikrarsız hale getirmektedir. Psikiyatristlere göre oğul George W. Bush, Tony Blair ve Margaret Thatcher güç zehirlenmesine yakalanan ve bu nedenle ülkelerinde ekonomik kriz ve savaş yaşanmasına sebep olan bazı politikacılar olarak örnek gösterilmektedir (Demir, 2019: 200). Özellikle bu konuda George W. Bush ve Tony Blair'in 2003 yılında gerçekleşen Irak işgali ortaklığı ve bu ortaklığı yapmaya onları yönelten kibirleri örnek gösterilmektedir. Nitekim bu operasyonun ekonomik, siyasi, askeri ve insani birçok bedeli olmuş ve birçok masum sivil hayatını kaybetmiştir. Operasyonun olumsuz sonuçları günümüze kadar etkisini sürdürmüştür. Aynı şekilde İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher'in Falkland Savaşı sonrası gösterdiği siyasi kibri kendi kendine zarar vererek başbakanlığının sonunu hazırlamıştır. Blair'in Irak konusunda başarısız olmasında aşırı özgüveni, detaylar konusunda dikkatsiz davranması, karar almada bireysel davranıp çevresinde yer alan kişilerin fikirlerini küçümsemesi, dikkate almaması etkili olmuştur (Owen, 2008: 431). İş dünyasında ise Lehman Brothers ve Royal Bank of Scotland Group gibi kurumlarda kibirli liderler işletmelerin zarar görmesine neden olmuştur (Sadler-Smith vd., 2017: 525-527).

1.5. Hubris Sendromu ve Örgütsel Etkileri

Bireylerin sahip oldukları yeteneklerin zaman zaman abartılması örgütler ve yöneticiler açısından motivasyon kaynağı olarak düşünülmektedir. Yöneticiler ise bazen kendi yeteneklerini abartmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Böylece çalışanları motive edebilecek stratejiler üretebilmekte ve onların kuruma olan bağlılıklarını artırabilmektedirler. Kibirli CEO'lar yenilikçi projelerin meydana getirilmesinde önemli ve aktif bir rol oynamaktadırlar. Özellikle rekabet edilen alanın belirsiz ve stratejik olduğu durumlarda girişimcilerin kibirli kişiliğe sahip olması faydalı olabilmektedir (Picone vd., 2021: 245). Arena vd. (2018) yönetici kibrini inovatif ve çevresel yenilik ile ilgili çalışmalarda işletmeleri motive eden bir unsur olarak görmektedirler. Belirsizliğin yüksek olduğu ortamlarda kibirli yöneticiler artan fırsatlardan faydalanabilir, proaktif ve daha enerjik bir şekilde inovatif faaliyetleri takip edebilmektedirler (Arena vd., 2018: 321-323-328). Sundermeier vd. (2020) start-up girişimci liderler ile yaptıkları araştırmalarında kibirli liderlerin vizyoner bakış açısı geliştirme, kritik zamanlarda çalışanlara rehberlik etme ve bireylerin örgüte olan bağlılıklarını sağlama konusunda başarılı oldukları sonucunu elde etmişlerdir. Aynı zamanda kibirli duruşun girişimin ilk aşamalarında özellikle faydalı olabileceğini belirtmektedirler. Araştırmacılar kibirli liderliğin start-uplar da düşük düzeyde engel oluşturduğunu savunmaktadırlar. Uzun yıllar faaliyette bulunan kurumsal kültürü yerleşmiş işletmelerde liderlerin kibirli tavırlarının yenilikçi vizyon oluşturma noktasında faydalı olmadığını belirtmektedirler (Sundermeier vd., 2020: 1060-1061).

Bazen lider ve CEO'ların kibirli olmaları işletme yönetimleri tarafından özellikle istenmekte ve gerekli görülmektedir. Bunun nedeni olarak yeteneklerini abartan kibirli liderlere, hissedarlar tarafından bireysel servetlerine katkıda bulunacakları için büyük yatırım ve projelerde verilecek kararlarda yüksek düzeyde güven duyulması görülmektedir. Bu doğrultuda kibirli CEO'lardan yüksek verim elde edebilmek ve işletme için olumlu sonuçlar meydana getirebilmek için liderlerin kibrinin yönetilebilmesi önemli görülmektedir (Rizka ve Handoko, 2020: 204). Kibirli davranışların sonuçları derin ve tehlikeli olabilmektedir. Bu doğrultuda yine özellikle işletmelerde mentorluk faaliyetleri yapan yöneticilerin çalışanlar ile sohbet ederek, onlara mütevazî olmanın önemini anlatması gerekmektedir. Bu çalışmalar işletmenin huzuru ve başarısı açısından faydalı sonuçlar elde edilmesine yardımcı olacaktır (Diamandis ve Bouras, 2018: 4).

1.6. Hubris Sendromuna Yönelik Yapılan Araştırmalar

Hubris sendromu ile ilgili alan yazınında farklı sektörlerde birçok araştırmanın yapıldığı görülmektedir. Yapılan bir araştırmada spor alanında, hubris sendromu ile ilişkilendirilen davranışların yüksek düzeyde gözlemlendiği ve farklı etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Spor alanında farklı meslekten kişilerle yapılan görüşmeler neticesinde spor ile ilgilenen kişilerde hubris sendromu ile özdeşleştirilen davranışların yüksek düzeyde gözlemlendiği tespit edilmiştir. Yapılan nitel araştırmanın verilerine göre sporda hubris sendromu her seviyede görülebilen, etkileri görüldüğü seviyeye göre değişen, biyolojik, çevresel, psikososyal ve ekonomik süreçlerin ortaya çıkmasında etkili olan, belirli davranış özellikleri ve iletişim yansımalarına sahip, her düzeyde insan ve kurumu etkileyen, önlem alınması gerekli olan bir kavram olarak tespit edilmiştir (Erdeveciler, 2021). Yine spor bilimleri fakültesi akademik personeli ile yapılan diğer araştırmada hubris sendromunun akademik performansı olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Kaçay vd., 2021:

1069). Turizm sektöründe faaliyet gösteren yöneticiler ile yapılan bir çalışmada hubristik kişilik özelliklerinin yöneticilerde varlığının ve artış göstermesinin, kişinin başarısını negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır (Akkaya Altay, 2023). Uysal ve Çelik (2018) sağlık meslek mensuplarında hubris sendromunun varlığına ilişkin yaptıkları araştırmada, sağlık çalışanları genelinde sendromun mevcut olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Özellikle; beyin cerrahları, genel cerrahlar, kalp ve damar cerrahlarında hubris sendromunun etkin olduğu, diğer sağlık meslek gruplarında ise; yapılan işin niteliği açısından kendilerini hekime yakın hisseden gruplarda bu sendromun kendini daha fazla gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Yine temel tıp bilimlerinde özellikle hekim olmayan gruplarda, belirli mevkilere gelen hemşirelerde, kendilerini özel gruplar olarak hisseden diyetisyenler, fizyoterapistler acil tıp teknisyenlerinde de sendrom yaygın olarak görülmektedir. Bunların dışında çalışmada sendromun yaş ile ilgisi olmadığı, daha tecrübeli ve kadro derecesi yüksek bireylerde sendromun belirgin olduğu, otoriter, kendisine itaat edilmesini bekleyen, kendinden emin, dik duruşa sahip, çevresini önemsemeyen, çıkarlarına odaklanmış, empati kuramayan, kendisinden statü olarak değersiz gördüğü kişileri görmezlikten gelen, arkadaşlık kurmakta zorluk çeken, çevresindeki insanları davranışları ile yıpratıcı ve mutsuz eden, bilgi paylaşımı yapmayan bireylerin hubris sendromu gösterdikleri sonucu elde edilmiştir. Bu bireyler itibarlarını korumak adına yapay hareketlerde de bulunabilmektedirler. Ayrıca sahip oldukları gücü kaybettikleri zaman yalnızlaştıkları ve etraflarında kimsenin kalmadığı zaman içerisinde gözlemlenmektedir. Bir devlet üniversitesinin araştırma ve öğretim görevlileri ile yapılan çalışmada ise öğretim elemanlarının hubris sendromuna ilişkin algılarının orta düzeyde olduğu, bu algının akademik ünvan, eğitim ve medeni duruma göre farklılık göstermediği, cinsiyet, yaş ve kıdeme göre farklılaştığı sonucu elde edilmiştir. Araştırmaya göre erkek öğretim elemanlarının yönetici kibri daha fazla hissettikleri, kıdem süresi daha fazla olan ve 42 yaş üzeri öğretim elemanlarının yönetici kibrine ilişkin algı düzeylerinin diğer gruplara kıyasla daha düşük olduğu belirlenmiştir (Akyol ve Evren, 2022: 1323-1324).

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı ve Örneklemi

Hubris sendromu, güç ve otoritenin birey üzerindeki olumsuz etkileri bağlamında ele alınan psikolojik bir kavramdır. Özellikle politik liderler, iş dünyası yöneticileri gibi güç sahibi kişilerde gözlemlenen bu olgu, son yıllarda akademik camiada da dikkat çekici bir konu haline gelmiştir. Akademisyenler, bilimsel bilgiye erişim ve uzmanlıkları sayesinde toplumsal prestij ve otorite kazanırken, bu durumun kişisel davranış ve kararlarını nasıl etkilediği konusu da önem kazanmaktadır. Bu araştırma, güç zehirlenmesi olarak adlandırılan bu sendromun akademik çevrelerde de var olup olmadığını, demografik faktörlere göre değişip-değişmediğini ve olası sonuçlarını ortaya koymayı hedeflemektedir. Araştırmanın evrenini bir devlet üniversitesindeki tüm akademisyenler oluşturmaktadır. Üniversitede kadrolu görev yapan akademisyen sayısı 848'dir. Örneklem seçimine gidilmemiş tüm akademisyenlere ulaşılması hedeflenmiştir. Online olarak kişilere gönderilen anketlerden 84 adet geri dönüş elde edilmiş olup bu anketlerden 79'u analiz için uygun görülmüştür. %10 örnekleme hatasında ihtiyaç duyulan örneklem büyüklüğüne göre ulaşılan örneklem yeterli görülmektedir (Baş, 2006).

2.2. Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Araştırmanın gerçekleştirildiği devlet üniversitesi “Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu”ndan etik kurul onayı alınmıştır. Ayrıca ilgili devlet üniversitesi Personel Daire Başkanlığı’ndan anket uygulama izni, ölçek sahibi Tutar ve Nacar’dan (2022) ise ölçek kullanma izni alınmıştır. Veriler online anket yoluyla toplanmıştır. 26 Mart 2024 tarihinde üniversitede kadrolu olarak görev yapan 848 akademisyene üniversitenin kurumsal iletişim koordinatörlüğü aracılığıyla anket linki e-posta yoluyla gönderilmiştir. Yeterli sayıya ulaşamadığı için akademisyenlere 2 Mayıs 2024 tarihinde tekrar hatırlatıcı bir e-posta gönderilmiştir. Ancak uzun sürede sayıda değişiklik olmadığından veri toplama sonlandırılmıştır. Veriler 26 Mart 2024 ile 17 Eylül 2024 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmada 84 anket elde edilmiş ancak doldurulan 2 anketin, ünvan kısmında “sürekli işçi” ve “yükseköğretim sekreteri” yazdığı belirlenmiş ve akademisyen olmadıkları için değerlendirilmeye alınmamıştır. 82 anketten 3 katılımcı ölçek güvenilirliğini düşürdüğü gerekçesiyle çıkarılmış ve 79 anket değerlendirmeye alınmıştır. “Hubris Sendromu”nu ölçmede Tutar ve Nacar (2022) tarafından geliştirilen “Sporda Kibir (Hubris) Sendromu Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach’s Alpha değeri; 0,774’tür (Tutar ve Nacar, 2022). Ölçek 12 madde ve 3 boyuttan (kendini beğenme, kendini başkalarından üstün görme, özgüven) oluşmaktadır. Ölçekte kendini başkalarından üstün görme alt boyutunda 6. 7. ve 9. maddeler ve özgüven alt boyutunda 11. ve 12. maddeler ters kodlanmıştır. Ölçek 5’li Likert olup “1”= “Tamamen Katılmıyorum” ve “5”= “Tamamen Katılıyorum” şeklindedir. Araştırmada ayrıca katılımcılara ilişkin demografik veri elde etmede (cinsiyet, yaş, görev yaptığı birim, yöneticilik görevinin olup-olmadığı var ise ne olduğu, kaç yıldır yöneticilik yaptığı, ünvanı, kurumda çalışma süresi) katılımcı bilgisi içeren 8 soru yöneltilmiştir.

2.3. Araştırma Hipotezleri

Hubris sendromu, genellikle aşırı özgüven, kendini beğenme ve üstün görme gibi belirtilerle kendini gösteren bir kişilik bozukluğu olarak tanımlanır. David Owen ve Jonathan Davidson’ın 2009’da tanımladığı bu sendrom, özellikle liderlik pozisyonlarında bulunan bireylerin başarı kazandıkça güç zehirlenmesi yaşamaları sonucunda ortaya çıkar. Akademisyenler gibi bilgiye ve uzmanlığa dayalı prestijli pozisyonlarda bulunan kişiler, benzer şekilde bu tür belirtileri gösterebilir. Akademik başarı, bireylerin zaman içinde prestij kazanmasını sağlar. Bu prestij bir sonucu olarak, akademisyenlerin kendilerini daha üstün hissetme ya da aşırı özgüven geliştirme olasılığı vardır. Hubris sendromuna yatkınlık, bu tür kariyerlerde sıkça gözlemlenebilir. Çünkü akademik başarı, bireylere gücü ve otoriteyi beraberinde getirir. Bu doğrultuda kurulan hipotezler şöyledir:

H₁: Akademisyenlerin hubris sendrom düzeyi yüksektir.

H_{1a}: Akademisyenlerin kendini beğenme düzeyi yüksektir.

H_{1b}: Akademisyenlerin kendini başkalarından üstün görme düzeyi yüksektir.

H_{1c}: Akademisyenlerin özgüven düzeyi yüksektir.

Demografik faktörlerin (yaş, cinsiyet, deneyim, akademik ünvan gibi) hubris sendromu üzerindeki etkisi üzerine yapılan araştırmalar (Akkaya Altay, 2023; Akyol ve Evren, 2022; Uysal ve Çelik, 2018), bu sendromun bireysel özelliklere göre farklılık gösterebileceğini ileri sürmektedir. Bu konuya dair kurulan hipotezler şöyledir:

H₂: Akademisyenlerin hubris sendrom düzeyi demografik faktörlere göre farklılık göstermektedir.

H_{2a}: Akademisyenlerin kendini beğenme düzeyi demografik faktörlere göre farklılık göstermektedir.

H_{2b}: Akademisyenlerin kendini başkalarından üstün görme düzeyi demografik faktörlere göre farklılık göstermektedir.

H_{2c}: Akademisyenlerin özgüven düzeyi demografik faktörlere göre farklılık göstermektedir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma ile elde edilen veriler IBM SPSS Statistics 23 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Demografik faktörlerin yüzdelik dağılımları için frekans analizi, akademisyenlerin hubris sendromu, kendini beğenme, kendini başkalarından üstün görme ve özgüven düzeyini belirlemek amacıyla tanımlayıcı istatistiksel analiz, ikili bağımsız değişken (cinsiyet ve yöneticilik görevinin olup-olmaması) ile hubris sendrom düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Bağımsız Örneklem T-Testi (Independent Samples T-Test), ikiden fazla bağımsız değişken (yaş, görev yaptığı birim, ünvan, kurumda çalışma süresi, yöneticilik görev türü, yöneticilik süresi) ile hubris sendromu arasındaki ilişkiyi incelemek için ise Tek Yönlü (One way) Anova Analizi ve son olarak Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır.

2.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları; araştırmanın tek bir devlet üniversitesinde, belirli bir bölgede yapıyor olması, özel ve vakıf üniversitelerini ve diğer kurumları kapsamaması, anketin katılımcılar tarafından doldurulmak istenmemesi ve hubris sendromunun sadece demografik faktörlere göre incelenmesidir.

3. BULGULAR

3.1. Ölçeğin Güvenilirlik Analizine İlişkin Bulgular

Ankette kullanılan ölçeğin güvenilirlik düzeyinin belirlenmesinde Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı kullanılmıştır.

Tablo 1. Ölçeğe Yönelik Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Cronbach Alfa	Standartlaştırılmış Öğeğe Dayalı Cronbach Alfa	Madde Sayısı
.502	.572	12

Cronbach Alfa değeri 0,502'dir. Bu değer, veri setinin güvenilirliğinin düşük/zayıf olduğunu göstermektedir. Genel olarak, 0,6 ve üzeri değerler güvenilir kabul edilmektedir (Kayış, 2009). Standartlaştırılmış Öğeğe Dayalı Cronbach Alfa değeri ise 0,572'dir. Bu da verilerin biraz daha iyileştirildiğinde kabul edilebilir güvenilirliğe yaklaşabileceğini göstermektedir. Araştırmada ölçeğin 4., 10. ve 11. maddeleri çıkarıldığında güvenilirlikte artış olmuş ve Cronbach Alfa değerinin 0,706'ya yükseldiği görülmüştür. Tutar ve Nacar (2022) tarafından geliştirilen ölçekte Cronbach Alfa değeri ise 0,774 bulunmuştur. Akkaya Altay (2023) ölçekten 4 madde çıkararak 8 madde ile yaptığı araştırmasında Cronbach Alfa değerini 0,436 bulmuştur.

3.2. Katılımcıların Demografik Faktörlere Göre Dağılımı

Tablo 2’de, katılımcıların cinsiyet, yaş, görev yaptığı birim, ünvan, kurumda çalışma süresi, yöneticilik görevinin olup-olmaması, yöneticilik görevinin türü ve yöneticilik yapma süresi dağılımı frekans (sıklık) ve yüzdelerle verilmiştir.

Tablo 2. Katılımların Demografik Faktörlere Göre Dağılımı

Değişkenler	Frekans	Yüzde (%)	Değişkenler	Frekans	Yüzde (%)
<i>Cinsiyet</i>			<i>Kurumda Çalışma</i>		
Erkek	51	64.6	<i>Süresi</i>		
Kadın	28	35.4	1-5	30	38.0
Toplam	79	100.0	6-10	18	22.8
<i>Yaş</i>			11-15	29	36.7
24-29	5	6.3	16 ve üstü	2	2.5
30-35	14	17.7	Toplam	79	100.0
36-41	36	45.6	<i>Yöneticilik Görevi</i>		
42-47	17	21.5	Evet	28	35.4
48 ve üstü	7	8.9	Hayır	51	64.6
Toplam	79	100.0	Toplam	79	100.0
<i>Görev Yaptığı Birim</i>			<i>Yöneticilik Görev</i>		
Fakülte	32	40.5	<i>Türü</i>		
Yüksekokul	9	11.4	Dekan	2	7.1
Meslek Yüksekokulu	36	45.6	Müdür	2	7.1
Diğer (Rektörlük, Enstitü, Uygulama ve Araştırma Merkezleri)	2	2.5	Müdür Yardımcısı	5	17.9
Toplam	79	100.0	Bölüm Başkanı	17	60.7
<i>Ünvan</i>			Bölüm Başkan	2	7.1
Prof. Dr.	8	10.1	Yardımcısı		
Doç. Dr.	18	22.8	Toplam	28	100.0
Dr. Öğr. Üyesi	20	25.3	<i>Yöneticilik Süresi</i>		
Öğr. Gör. Dr.	3	3.8	1-4	21	75.0
Öğr. Gör.	25	31.6	5-8	5	17.9
Arş. Gör.	5	6.3	9-12	2	7.1
Toplam	79	100.0	Toplam	28	100.0

Katılımcıların %64,6’sının erkek, %35,4’ünün ise kadın olduğu gözlenmektedir. Katılımcıların çoğunluğunu erkekler oluştururken, kadın katılımcıların oranı daha düşüktür. Katılımcıların %6,3’ü 24-29, %17,7’si 30-35, %45,6’sı 36-41, %21,5’i 42-47 ve %8,9’u 48 ve üstü yaş grubundadır. Bu tabloya göre, en büyük yaş grubu 36-41 yaş aralığında olup, katılımcıların yaklaşık yarısını oluşturmaktadır (%45,6). En az katılımcıya sahip yaş grubu ise 24-29 yaş aralığıdır (%6,3). 42-47 yaş aralığında da önemli sayıda katılımcı bulunmaktadır (%21,5). Genel olarak, katılımcıların çoğunun orta yaş gruplarında toplandığı söylenebilir. Katılımcıların %40,5’i fakültede, %11,4’ü yüksekokulda, %45,6’sı meslek yüksekokulunda, %2,5’u ise diğer birimlerde görev yapmaktadır. Bu tabloya göre, katılımcıların çoğunluğu (%45,6) meslek yüksekokulu biriminde görev yapmaktadır. Bunu fakültede görev yapanlar (%40,5) takip etmektedir. Yüksekokulda görev yapanlar %11,4 ile daha az sayıdadır. Diğer birimlerde görev yapanların oranı ise oldukça düşük (%2,5) olarak gözükmektedir. Katılımcıların %10,1’i profesör, %22,8’i doçent, %25,3’ü doktor öğretim üyesi, %3,8’i öğretim görevlisi doktor, %31,6’sı öğretim görevlisi, %6,3’ü de araştırma görevlisidir. Katılımcıların ünvanlarına göre

dağılımına bakıldığında, en büyük grup %31,6 oranıyla Öğr. Gör. ünvanına sahip olanlardır. Bunu %25,3 oranında Dr. Öğr. Üyesi ve %22,8 oranında Doç. Dr. ünvanına sahip olanlar takip etmektedir. Prof. Dr. ünvanına sahip katılımcılar %10,1 ile daha az sayıda yer alırken, en düşük oran Öğr. Gör. Dr. ve Arş. Gör. ünvanına sahip katılımcılarda gözlenmektedir. Katılımcıların %38'inin 1-5 yıl arasında, %22,8'inin 6-10, %36,7'sinin 11-15 ve %2,5'inin de 16 ve üzeri kurumda çalışma süresi vardır. Katılımcıların çoğunluğu (%38) 1-5 yıl arasında kurumdaki çalışma süresine sahipken en az çalışan süresi, 16 yıl ve üstüdür (%2,5). Katılımcıların %35,4'ü yöneticilik görevi yaparken %64,6'sı yöneticilik görevi yapmamaktadır. Katılımcıların çoğunluğunun (%64,6) yöneticilik görevi bulunmamaktadır. Yöneticilik görevi olan katılımcıların %7,1'i dekan, %7,1'i müdür, %17,9'u müdür yardımcısı, %60,7'si bölüm başkanı, %7,1'i bölüm başkanı yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Yöneticilik görevi olan katılımcılar arasında en yaygın görev bölüm başkanı pozisyonudur (%60,7). Dekan, müdür ve bölüm başkanı yardımcısı pozisyonları ise %7,1 oranıyla daha az katılımcı tarafından doldurulmuştur. Yöneticilik yapan katılımcıların %75'i 1-4 yıl arası, %17,9'u 5-8 yıl arası ve %7,1'i ise 9-12 yıl arası yöneticilik yapmıştır. Bu tabloya göre, yöneticilik yapanların çoğunluğu (%75) 1-4 yıl arası bir süredir yöneticilik yapmaktadır. %7,1 ile en küçük grubu 9-12 yıl arasında yöneticilik yapanlar oluşturmaktadır.

3.3. Hipotez Testleri

3.3.1. Hubris Sendromu ve Alt Boyutlarının Tanımlayıcı İstatistiksel Analizi

Akademisyenlerin hubris sendromu, kendini beğenme, kendilerinden başkasını üstün görme ve özgüven düzeylerini ölçmek amacıyla tanımlayıcı istatistiksel analizi yapılmıştır.

Tablo 3. Hubris Sendromu ve Alt Boyutlarının Tanımlayıcı İstatistiksel Analiz Sonuçları

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Hubris Sendromu	79	1.17	3.25	2.1804	.38845
Kendini Beğenme	79	1.00	4.25	2.2120	.62799
Kendini Başkalarından Üstün Görme	79	1.00	3.00	1.8127	.47214
Özgüven	79	1.00	4.00	2.7511	.56857
Geçerli Örneklem Sayısı	79	1.00			

Hubris sendromu ortalaması 2,1804'tür. Bu, hubris sendromu ile ilgili algıların genel olarak orta seviyenin altında olduğunu göstermektedir. Standart sapma 0,38845'tir. Bu değer akademisyenler arasında çok büyük farklılıkların olmadığını gösterir. Çoğu akademisyenin benzer düzeyde hubris sendromu yaşadığını söylemek mümkündür. Kendini beğenme düzeyi 2,2120 ortalamasıyla yine orta seviyenin altındadır. Ancak standart sapma 0,62799 ile diğer değişkenlere göre daha yüksek, yani bu konuda akademisyenler arasında daha büyük bir çeşitlilik olduğu söylenebilir. Bazı akademisyenlerin kendini beğenme düzeyleri daha yüksek, bazılarının ise daha düşük olabilir. Kendini başkalarından üstün görme düzeyi, 1,8127 ortalamasıyla diğer değişkenlere göre en düşük düzeydedir. Bu, akademisyenlerin genellikle kendilerini başkalarından daha üstün görme eğilimlerinin düşük olduğunu gösterir. Standart sapma 0,47214 ile orta seviyede, bu da kişisel algılarda bir miktar farklılık olduğunu gösterir. Özgüven düzeyi ise 2,7511 ortalamasıyla diğer değişkenlere göre daha yüksektir. Akademisyenlerin genel olarak kendilerine

güvendikleri söylenebilir. Standart sapma değerinin 0,56857 olması özgüven düzeyleri arasında bir miktar farklılık olduğunu gösterir. Bazı akademisyenlerin özgüven düzeyleri diğerlerine göre daha yüksek olabilir. Bu bulgular, akademisyenlerin özgüvenli olduklarını, ancak kendilerini başkalarından aşırı derecede üstün veya kusursuz görmediklerini ortaya koyabilir. Elde edilen sonuçlara göre H_{1a} , H_{1b} ve H_{1c} hipotezleri reddedilmiştir.

3.3.2. Bağımsız Örneklem T-Testi (Independent Samples T-Test) Analiz Sonuçları

Katılımcıların hubris sendrom ve alt boyutlarının demografik özelliklerden cinsiyet ve yöneticiliğinin olup-olmamasına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklem T-Testi yapılmıştır.

Tablo 4. Hubris Sendrom ve Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Analiz Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	X	Ss.	t	p
Kendini Beğenme	Erkek	51	2.28	.68	1.516	.134
	Kadın	28	2.08	.48		
Kendini Başkalarından Üstün Görme	Erkek	51	1.85	.49	1.074	.286
	Kadın	28	1.73	.43		
Özgüven	Erkek	51	2.75	.58	.012	.990
	Kadın	28	2.75	.54		
Hubris Sendromu	Erkek	51	2.22	.44	-1.611	.111
	Kadın	28	2.10	.24		

Yapılan analiz sonucunda araştırmaya katılan akademisyenlerin kendini beğenme, kendini başkalarından üstün görme, özgüven ve hubris sendromu ile cinsiyet grupları (kadın-erkek) arasında ortalamalar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Bu sonuçlara göre cinsiyetin bu değişkenler üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 5. Hubris Sendrom ve Alt Boyutlarının Yöneticilik Görevinin Olup-Olmamasına Göre Analiz Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	X	Ss.	t	p
Kendini Beğenme	Evet	28	2.16	.56	-.536	.594
	Hayır	51	2.24	.66		
Kendini Başkalarından Üstün Görme	Evet	28	1.69	.46	-1.691	.095
	Hayır	51	1.87	.47		
Özgüven	Evet	28	2.64	.58	-1.258	.212
	Hayır	51	2.81	.55		
Hubris Sendromu	Evet	28	2.08	.42	-1.611	.111
	Hayır	51	2.23	.36		

Analiz sonucunda yöneticilik görevi olanlarla olmayanlar arasında hubris sendromu, kendini beğenme, kendini başkalarından üstün görme ve özgüven değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Yani hem yönetici olanlarda hem de yönetici olmayanlardaki hubris sendrom düzeyi, kendini beğenme, kendini başkalarından üstün görme ve özgüven düzeyi aynıdır.

3.3.3. Tek Yönlü (One Way) Anova Analizi Sonuçları

Katılımcıların hubris sendromu ve alt boyutlarının demografik özelliklerden yaş, görev yaptığı birim, ünvan, kurumda çalışma süresi, yöneticilik görev türü ve yöneticilik görev süresine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü (One Way) Anova Analizi yapılmıştır.

Tablo 6. Yaşa Göre Tek Yönlü Anova Analizi Sonuçları

Değişkenler	Yaş	Kareler Toplamı	df	Ortalama kare	F	p
Kendini Beğenme	Gruplar arası	.799	4	.200	.493	.741
	Gruplar içi	29.962	74	.405		
	Toplam	30.761	78			
Kendini Başkalarından Üstün Görme	Gruplar arası	.350	4	.088	.380	.822
	Gruplar içi	17.037	74	.230		
	Toplam	17.387	78			
Özgüven	Gruplar arası	.404	4	.101	.301	.876
	Gruplar içi	24.811	74	.335		
	Toplam	25.215	78			
Hubris Sendromu	Gruplar arası	.322	4	.081	.521	.741
	Gruplar içi	11.448	74	.155		
	Toplam	11.770	78			

Yaş grupları arasındaki ortalama farklarının anlamlı olup olmadığını test etmek için Tek Yönlü Anova Analizi yapılmıştır. ANOVA testine göre, hubris sendromu ve alt boyutları olan kendini beğenme, kendini başkalarından üstün görme, özgüven değişkenleri açısından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Yani akademisyenlerin hubris sendromu, kendini beğenme, kendini başkalarından üstün görme ve özgüven düzeyi yaş gruplarına göre değişmemektedir, tüm akademisyenlerde aynı düzeydedir. Yaş, sendromun düzeyini etkilememektedir.

Tablo 7. Görev Yaptığı Birime Göre Tek Yönlü Anova Analiz Sonuçları

Değişkenler	Görev Yaptığı Birim	Kareler Toplamı	df	Ortalama kare	F	p
Kendini Beğenme	Gruplar arası	.078	3	.026	.063	.979
	Gruplar içi	30.683	75	.409		
	Toplam	30.761	78			
Kendini Başkalarından Üstün Görme	Gruplar arası	.862	3	.287	1.304	.280
	Gruplar içi	16.526	75	.220		
	Toplam	17.387	78			
Özgüven	Gruplar arası	2.140	3	.713	2.318	.082
	Gruplar içi	23.076	75	.308		
	Toplam	25.215	78			
Hubris Sendromu	Gruplar arası	.319	3	.106	.697	.557
	Gruplar içi	11.451	75	.153		
	Toplam	11.770	78			

Akademisyenlerin görev yaptığı birimlere (fakülte, yüksekokul, meslek yüksekokulu, vb.) göre hubris sendromu ve alt boyutlarının ortalamalarının farklı olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Tek Yönlü ANOVA analizine göre,

kendini beğenme, kendini başkalarından üstün görme, özgüven ve hubris sendromu değişkenleri açısından görev yaptığı birimler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Elde edilen bu sonuç akademisyenlerin görev yaptıkları birimlerin hubris sendromu eğilimlerini etkilemediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 8. Ünvana Göre Tek Yönlü Anova Analiz Sonuçları

Değişkenler	Ünvan	Kareler Toplamı	df	Ortalama kare	F	p
Kendini Beğenme	Gruplar arası	1.747	5	.349	.879	.499
	Gruplar içi	29.014	73	.397		
	Toplam	30.761	78			
Kendini Başkalarından Üstün Görme	Gruplar arası	.739	5	.148	.648	.664
	Gruplar içi	16.649	73	.228		
	Toplam	17.387	78			
Özgüven	Gruplar arası	1.215	5	.243	.739	.597
	Gruplar içi	24.000	73	.329		
	Toplam	25.215	78			
Hubris Sendromu	Gruplar arası	.477	5	.095	.617	.687
	Gruplar içi	11.292	73	.155		
	Toplam	11.770	78			

Akademik ünvanlara (Prof. Dr., Doç. Dr., Dr. Öğr. Üyesi vb.) göre hubris sendromu ve alt boyutları arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Anova analizi yapılmıştır. ANOVA analizine göre, kendini beğenme, kendini başkalarından üstün görme, özgüven ve hubris sendromu değişkeni açısından ünvanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Yani, profesör, doçent veya öğretim görevlisi gibi ünvanların, akademisyenlerin hubris sendromu eğilimlerini etkilemediği görülmektedir.

Tablo 9. Kurumda Çalışma Süresine Göre Tek Yönlü Anova Analiz Sonuçları

Değişkenler	Kurumda Çalışma Süresi	Kareler Toplamı	df	Ortalama kare	F	p
Kendini Beğenme	Gruplar arası	.788	3	.263	.657	.581
	Gruplar içi	29.973	75	.400		
	Toplam	30.761	78			
Kendini Başkalarından Üstün Görme	Gruplar arası	.596	3	.199	.888	.451
	Gruplar içi	16.791	75	.224		
	Toplam	17.387	78			
Özgüven	Gruplar arası	.302	3	.101	.303	.823
	Gruplar içi	24.913	75	.332		
	Toplam	25.215	78			
Hubris Sendromu	Gruplar arası	.513	3	.171	1.140	.339
	Gruplar içi	11.257	75	.150		
	Toplam	11.770	78			

Akademisyenlerin kurumda çalışma sürelerine göre hubris sendromu ve alt boyutlarının ortalamaları Tek Yönlü ANOVA analizi ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonucuna göre, kendini beğenme, kendini başkalarından üstün görme, özgüven ve hubris sendromu değişkeni açısından kurumda çalışma süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Akademisyenlerin kurumda çalışma sürelerinin hubris sendromu eğilimleri üzerinde anlamlı

bir etkisi bulunmamaktadır. Yani, akademisyenlerin ne kadar süredir çalıştıkları, hubris sendromu açısından fark yaratmamaktadır.

Tablo 10. Yöneticilik Görev Türüne Göre Tek Yönlü Anova Analiz Sonuçları

Değişkenler	Yöneticilik Görev Türü	Kareler Toplamı	df	Ortalama kare	F	p
Kendini Beğenme	Gruplar arası	.988	4	.247	.754	.566
	Gruplar içi	7.539	23	.328		
	Toplam	8.527	27			
Kendini Başkalarından Üstün Görme	Gruplar arası	.751	4	.188	.870	.497
	Gruplar içi	4.967	23	.216		
	Toplam	5.719	27			
Özgüven	Gruplar arası	2.642	4	.660	2.275	.092
	Gruplar içi	6.676	23	.290		
	Toplam	9.317	27			
Hubris Sendromu	Gruplar arası	.606	4	.151	.828	.521
	Gruplar içi	4.206	23	.183		
	Toplam	4.812	27			

ANOVA analizine göre, kendini beğenme, kendini başkalarından üstün görme, özgüven ve hubris sendromu değişkeni açısından yöneticilik görev türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Akademisyenlerde yöneticilik görevinin ne olduğu fark etmeksizin tüm yöneticilerde hubris sendromu, kendini beğenme, kendini başkalarından üstün görme ve özgüven düzeyi aynıdır.

Tablo 11. Yöneticilik Süresine Göre Tek Yönlü Anova Analiz Sonuçları

Değişkenler	Yöneticilik Süresi	Kareler Toplamı	df	Ortalama kare	F	p
Kendini Beğenme	Gruplar arası	.504	2	.252	.785	.467
	Gruplar içi	8.023	25	.321		
	Toplam	8.527	27			
Kendini Başkalarından Üstün Görme	Gruplar arası	1.461	2	.731	4.290	.025*
	Gruplar içi	4.258	25	.170		
	Toplam	5.719	27			
Özgüven	Gruplar arası	.261	2	.130	.360	.701
	Gruplar içi	9.057	25	.362		
	Toplam	9.317	27			
Hubris Sendromu	Gruplar arası	.538	2	.269	1.574	.227
	Gruplar içi	4.274	25	.171		
	Toplam	4.812	27			

Akademisyenlerin yöneticilik yaptıkları süreye göre hubris sendromu ve alt boyutları arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü ANOVA analizine göre, kendini beğenme, özgüven ve hubris sendromu değişkeni açısından yöneticilik süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamakta ($p>0,05$), kendini başkalarından üstün görme değişkeni açısından ise yöneticilik süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo 12. Varyansların Homojenliği Testi

Kendini Başkalarından Üstün Görme			
Levene İstatistiği	df1	df2	P
2.748	2	25	.083

Levene testi, varyansların homojen olup olmadığını test eder. Bu tabloya göre varyanslar eşittir ($p = 0,083 > 0,05$).

Tablo 13. Post Hoc Testi Çoklu Karşılaştırmalar

Kendini Başkalarından Üstün Görme							
	(I)Yöneticilik Süresi	(J)Yöneticilik Süresi	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	Sig.	%95Güven Aralığı	
						Alt Sınır	Üst Sınır
Tukey HSD	1-4	5-8	-.48190	.20535	.068	-.9934	.0296
		9-12	.43810	.30539	.339	-.3226	1.1988
	5-8	1-4	.48190	.20535	.068	-.0296	.9934
		9-12	.92000*	.34527	.034	.0600	1.7800
	9-12	1-4	-.43810	.30539	.339	-1.1988	.3226
		5-8	-.92000*	.34527	.034	-1.7800	-.0600
Tamhane	1-4	5-8	-.48190	.30401	.447	-1.5969	.6331
		9-12	.43810*	.07761	.000	.2360	.6402
	5-8	1-4	.48190	.30401	.447	-.6331	1.5969
		9-12	.92000	.29394	.102	-.2383	2.0783
	9-12	1-4	-.43810*	.07761	.000	-.6402	-.2360
		5-8	-.92000	.29394	.102	-2.0783	.2383

ANOVA analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı farklar bulunduğu, hangi grupların birbirinden anlamlı derecede farklı olduğunu belirlemek için Post Hoc Testi yapılmaktadır. Tablo 13'te, kendini başkalarından üstün görme değişkeni için yöneticilik süresi arasında yapılan karşılaştırmalar yer almaktadır. Varyanslar homojen olduğu için Tukey HSD, varyansların homojen olmadığı için ise Tamhane testi yapılmıştır. Levene testine göre varyanslar eşittir. Bu nedenle Tukey HSD testine göre gruplar arası farklılık değerlendirilmiştir. Tukey HSD testine göre, 5-8 yıl ve 9-12 yıl arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p = 0,034 < 0,05$). 5-8 yıl arasında yöneticilik yapanların kendini başkalarından üstün görme düzeyi 9-12 yıl yöneticilik yapanlardan daha fazladır (I-J: 0,92000). Diğer gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Gruplar arasındaki farklılıkları belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Örneklem T-Testi ve Tek Yönlü Anova Analizi sonuçlarına göre H_2 , H_{2a} , H_{2c} reddedilmiş, H_{2b} ise kısmen kabul edilmiştir.

3.3.4. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)

Sporda Kibir Ölçeğinde (Tutar ve Nacar, 2022), 12 madde 3 faktör altında toplanmıştır. Bu faktörler, kendini beğenme, kendini başkalarından üstün görme ve özgüvendir. Bu çalışmada 12 maddenin kaç faktör altında toplanacağını belirlemek amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmıştır.

Tablo 14. Kaiser Meyer Olkin ve Bartlett Testi

Kaiser Meyer Olkin Örneklem Yeterlilik Ölçüsü		.655
Bartlett Küresellik Testi	Ki-Kare	157.105
	df	66
	Sig.	.000

Bu iki test, faktör analizi için verilerin uygun olup olmadığını belirlemektedir. KMO değeri, örneklem yeterliliğini ölçmektedir. KMO katsayısı 0 ile 1 arasında değişmektedir. “0,00-0,49” arası kabul edilemez, “0,50-0,59” arası zayıf, “0,60-0,69” arası orta, “0,70-0,79” arası iyi, “0,80-0,89” arası çok iyi, “90-1” arası ise mükemmel olarak kabul edilmektedir (Kartal ve Bardakçı, 2018). KMO değeri 0.655 olduğu için örneklem büyüklüğü orta derecede uygun olarak kabul edilebilir ve faktör analizi yapılabileceğini göstermektedir.

Tablo 15. Açıklanan Toplam Varyans Değerleri

Bileşen	Başlangıç Özdeğerleri			Karesel Yüklerin Çıkarm Toplamı			Karesel Yüklemelerin Rotasyon Toplamı		
	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	2.921	24.341	24.341	2.921	24.341	24.341	1.918	15.980	15.980
2	1.505	12.540	36.882	1.505	12.540	36.882	1.881	15.677	31.657
3	1.270	10.584	47.466	1.270	10.584	47.466	1.576	13.135	44.791
4	1.164	9.701	57.167	1.164	9.701	57.167	1.381	11.510	56.301
5	1.009	8.411	65.578	1.009	8.411	65.578	1.113	9.276	65.578
6	.875	7.295	72.873						
7	.769	6.411	79.284						
8	.708	5.902	85.186						
9	.537	4.476	89.662						
10	.474	3.953	93.616						
11	.398	3.318	96.934						
12	.368	3.066	100.00						

Tablo 15’te, verilerin açıklanan varyans miktarı ve her bir bileşenin katkısı yer almaktadır. Faktör analizinde, özdeğerleri (eigenvalue) 1’in üzerinde olan bileşenler (faktörler) önemli kabul edilir. Bu sonuçlara göre, toplam 5 faktör vardır. Bu faktörler birlikte veri setindeki toplam varyansın yaklaşık %65,578’ini açıklamaktadır. Bu sonuçlara göre, analiz edilen veri setinde beş faktörün önemli olduğu ve toplam varyansın büyük bir kısmını açıklayabildiği söylenebilir.

Tablo 16. Bileşen Matrisi

	Bileşen				
	1	2	3	4	5
Konuyla ilgili bilgi sahibi olmasam da konuya vakıf olduğumu söylerim.	.619	-.056	-.157	-.371	.100
Çalışma arkadaşlarımın tamamını ilgilendiren konularda arkadaşlarımın düşüncelerini dinlemeden yorum yaparım.	.618	.406	-.137	-.004	-.226
Rakiplerimi/Çalışma arkadaşlarımı jest ve mimik hareketlerimle rahatsız edebilirim.	.456	.532	.086	-.041	-.369
Çalışma arkadaşlarıma karşı olumsuz olan davranışlarımı yöneticime yansıtmam.	-.364	.371	.350	.371	.134
Çalışma arkadaşlarımın fikirlerini herkesin önünde küçük düşürürüm.	.645	.181	.026	.489	-.075
Kendimden küçük çalışma arkadaşlarımın problemlerini çözmek için elimden geleni yaparım.	.634	-.426	-.051	.156	.035
Çalışma arkadaşlarımın görevlerine karşı saygılıyım.	.397	-.370	-.140	.674	.236
Kararlarımı kimseye açıklamayı gerekli görmem.	.402	.449	.477	-.008	.237
Çalışma arkadaşlarımın görüş, fikir ve düşüncelerini dinlemeye istekliyimdir.	.481	-.189	.591	-.158	.170
Kendimi fazla ciddiye alırım.	-.084	.397	-.224	-.085	.785
Arkadaşlarımın dikkatini çekmek için duygusal bağ kurmaya ihtiyacım yoktur.	-.006	-.394	.630	-.148	.012
Düşüncelerim eleştirilirse sinirlenmekten kaçınırım.	.664	-.123	-.225	-.339	.175

Tablo 16, hangi değişkenlerin hangi faktörlerle daha güçlü bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir. 1. faktörün altında; 1., 2., 5., 6. ve 12. ifadeler, 2. faktör altında; 3. ve 4. ifadeler, 3. faktör altında 8., 9., 11. ifadeler, 4. faktör altında 7. ifade, 5. faktör altında ise 10. ifade yer almaktadır. Orijinal ölçekte 1. faktör olan kendini beğenme alt boyutu altında 1.,2.,3.,4. ifadeler, 2. faktör olan kendini başkalarından üstün görme alt boyutu altında 5., 6., 7., 8., 9. ifadeler, 3. faktör olan özgüven alt boyutu altında ise 10.,11. ve 12. ifadeler yer almaktadır. Önceki çalışmadan (Tutar ve Nacar, 2022) farklı olarak bu çalışmada ölçek 3 faktör yerine 5 faktöre ayrılmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Hubris sendromu, güce sahip bireylerde aşırı özgüven, kendini beğenme ve başkalarını küçümseme eğilimleri ile ortaya çıkan bir kişilik bozukluğu olarak tanımlanmıştır. Bu sendrom özellikle liderler, yöneticiler ve güç sahibi bireyler arasında yaygındır. Literatürde, hubris sendromunun farklı sektör (spor, sağlık, akademi, turizm) çalışanları üzerinde incelendiği görülmektedir. Spor alanında farklı meslek gruplarındaki kişiler ile yapılan çalışmada, spor ile ilgilenen kişilerde hubris sendromuna özgü davranışların yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Erdeveciler, 2021). Spor bilimleri fakültesi akademik personeli ile gerçekleştirilen çalışmada hubris sendromunun, akademik performans üzerinde, turizm sektöründeki yöneticiler ile gerçekleştirilen çalışmada ise kişinin başarısı üzerinde olumsuz etkisi tespit edilmiştir (Akkaya Altay, 2023; Kaçay vd., 2021). Sağlık alanında yapılan bir diğer çalışmada sağlık çalışanlarının genelinde hubris sendromunun var olduğu özellikle beyin cerrahları, genel cerrahlar, kalp ve damar cerrahlarında daha

etkin gözlendiği diğer sağlık çalışanlarında ise hekime yakın olanlarda daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Uysal ve Çelik, 2018).

Akademisyenler de buldukları konum ve sahip oldukları otoritenin etkisiyle bu sendroma yakalanabilmektedirler. Bu nedenle bu araştırmada akademisyenlerde hubris sendromunun düzeyinin ve bu düzeye etki eden faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bir devlet üniversitesinde kadrolu görev yapan akademisyenlerle gerçekleştirilen bu araştırmada, akademisyenlerin özgüven seviyelerinin diğer boyutlara (kendini beğenme ve kendini başkalarından üstün görme) kıyasla daha yüksek olduğu (ortalama değeri: 2,7511) bulunmuştur. Diğer boyutlara göre orta düzeye (3) daha yakındır. Bu, akademik başarı ve uzmanlıkla kazanılan özgüvenin, hubris sendromunu tetikleyebileceği bir faktör olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada hubris sendromu ve alt boyutlarının demografik faktörlere göre farklılık gösterip göstermediği belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklem T-Testi ve Tek Yönlü Anova Analizi yapılmıştır. Bağımsız örneklem T-Testi'nde cinsiyet ve yöneticilik görevinin olup-olmamasına göre hubris sendromu ve alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Tek Yönlü ANOVA analizlerinin sonuçlarına bakıldığında, demografik faktörlerin çoğu için (yaş, görev yapılan birim, ünvan, kurumda çalışma süresi) hubris sendromu üzerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Uysal ve Çelik'in (2018) çalışmasında benzer şekilde hubris sendromu ile yaş arasında bir ilişki bulunamamış, farklı olarak da tecrübeli çalışanlarda sendromun daha belirgin olduğu bulunmuştur. Başka bir devlet üniversitesi araştırma ve öğretim görevlileri ile yapılan çalışmada öğretim elemanlarının hubris sendromunun ünvana göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu araştırmadan farklı olarak ise cinsiyet, yaş ve kıdeme göre hubris sendromunun farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır (Akyol ve Evren, 2022).

Hubris sendromu, başarı ve statü kazanmış kişilerde ortaya çıkan bir kişilik özelliğidir. Araştırmada, demografik faktörlerin büyük çoğunluğuna göre akademisyenlerde hubris sendromunun farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre akademisyenlik gibi meslek gruplarında bu sendromun, belirli demografik özelliklerden bağımsız olarak ortaya çıkabileceği, akademik kariyer boyunca elde edilen başarı, akademik ünvan ve bilgi birikiminin, bireylerde benzer şekilde kibir, kendini beğenme ve aşırı özgüven geliştirebileceği söylenebilir. Ayrıca akademisyenlerin kariyer yolları ve akademik başarıya ulaşma biçimleri oldukça benzer olduğundan, bu süreç kibir, aşırı özgüven gibi tutumların oluşumunda demografik farklılıkların etkisini azaltabilir. Akademik kültür, kişisel demografik özellikleri aşarak benzer bir davranış biçimi geliştirilmesine neden olabilir.

Araştırmada, yöneticilik süresi ile "kendini başkalarından üstün görme" boyutu arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu, yöneticilik süresinin artmasıyla birlikte, özellikle üstünlük hissinin daha belirgin hale geldiğini göstermektedir. Bu sonuçlar, hubris sendromunun yöneticilik deneyimiyle bağlantılı olarak belirli alt boyutlarda daha fazla ortaya çıkabileceğini gösterir ve yöneticilik pozisyonlarının süresiyle ilgili dikkat edilmesi gereken bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Akademisyenlerde hubris sendromu, iş ve akademik başarı üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir. Aşırı özgüven ve eleştiriye kapalı olma, karar alma süreçlerini ve verimliliği olumsuz etkileyebilir. Ancak bazı durumlarda kibirli yöneticiler inovatif yaklaşımlar benimseyip proaktif hareket edebilirler.

Hubris sendromuna yönelik hem kurum yöneticilerine hem de çalışanlara aşağıdaki öneriler verilebilir:

•Yöneticiler, özgüvenlerini kibirle karıştırmadan, eleştirilere açık ve daha kapsayıcı bir liderlik tarzı benimsemelidirler. Özgüven, etkili kararlar almak ve yenilikçi projeler geliştirmek için önemlidir, ancak bu güvenin kibir boyutuna ulaşması hem yöneticinin hem de kurumun verimliliğini olumsuz etkileyebilir. Yöneticilere bu dengeyi koruma konusunda eğitimler verilebilir.

•Yöneticiler, güç ve otoritenin etkisiyle zamanla eleştirilere karşı daha duyarsız hale gelebilirler. Bu nedenle kurumlarda, düzenli danışmacı ve geri bildirim kültürü teşvik edilmelidir. Açık iletişim kanalları, yöneticilerin ve çalışanların birbirinden öğrenmesini ve hatalarını fark etmesini kolaylaştırır.

•Araştırmada, yöneticilik süresinin kendini başkalarından üstün görme boyutu üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Bu konuda, kurumlar belirli aralıklarla yöneticilik görevlerinde rotasyon uygulamayı düşünebilirler. Böylece, yöneticilerin uzun süreli pozisyonlarda kalmalarının olumsuz etkilerinin önüne geçilebilir.

•Hubris sendromunun fark edilmesi ve etkilerinin azaltılması için kurum içi psikolojik destek ve farkındalık programları oluşturulabilir. Bu programlar, yöneticilerin ve çalışanların olası aşırı özgüven veya kibir davranışlarını fark etmelerini sağlar ve bu tür davranışların kurumsal yapıya zarar vermesinin önüne geçer.

•Kurumlar, yöneticilerin ve çalışanların ortak kararlara katılımını teşvik edecek iş birliği modelleri geliştirmelidir. Karar alma süreçlerine katılımcılık sağlanması hem liderlerin hem de çalışanların birbirlerine daha fazla saygı göstermelerine ve daha dengeli bir liderlik anlayışına sahip olmalarına yardımcı olabilir.

Gelecek araştırmalarda hubris sendromuna yönelik farklı kurum ve sektörlerle karşılaştırmalı araştırmalar yapılabilir. Akademik bir ortamda yapılan bu çalışmanın bulguları, diğer sektörlerle (örneğin, bankacılık, ticaret) karşılaştırılabilir. Böylece hubris sendromunun farklı sektörlerde nasıl ortaya çıktığı ve hangi değişkenlerin daha etkili olduğu üzerine kapsamlı sonuçlar elde edilebilir. Akademisyenler üzerinde yapılan bu araştırmada yöneticilik süresinin hubris sendromu üzerinde etkisi tespit edilmiştir. Gelecek araştırmalarda, yöneticilik süresinin uzamasının etkileri daha derinlemesine incelenebilir. Örneğin, 10 yıl ve üzeri yöneticilik yapan bireylerin zamanla gösterdiği davranış değişiklikleri analiz edilebilir.

Literatürde hubris sendromunun kişisel performans üzerindeki etkilerine yönelik araştırma bulguları bulunmaktadır (Akkaya Altay, 2023; Kaçay vd., 2021). Hubris sendromunun kurumların uzun vadeli performanslarına etkisi üzerine daha fazla araştırma yapılabilir. Özellikle kibirli yöneticilerin kurumların inovasyon kapasitelerini nasıl etkilediği ve uzun vadede kurumun başarısını nasıl şekillendirdiği araştırılabilir. Bu öneriler kurumsal gelişime katkı sağlamakla birlikte gelecekte yapılacak araştırmalar için yol gösterici olabilir.

KAYNAKÇA

- Akgül, H. ve Uslu, G. (2021). Psikolojik danışma sürecinde güç. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(3), 1212-1226.
- Akkaya Altay, H. (2023). Hubris sendromunun bazı demografik faktörlere göre incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Antalya Bilim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Antalya.
- Akyol, B. ve Evren, H. U. (2022). Yönetici kibri ve presentizm arasındaki ilişkinin incelenmesi (Bir devlet üniversitesi örneği). *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(2), 1303-1336.
- Arena, C., Michelon, G. ve Trojanowski, G. (2018). Big egos can be green: A study of ceo hubris and environmental innovation. *British Journal of Management*, 29(2), 316-336.
- Baş, Türker. (2006). Anket nasıl hazırlanır? Anket nasıl uygulanır? Anket nasıl değerlendirilir? (4. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bektaş, Ç. (2016). Liderlik yaklaşımları ve modern liderden beklentiler. *Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(7),41-53.
- Çevik, M. N. (2021) Hubris sendromu. N. Cemaloğlu (Ed.). *Sendromların eğitim ve yönetime yansımaları: Mitolojiden kurama içinde* (ss. 269-275). Ankara: Pegem Akademi.
- Çiftçi, D. Ö. (2020). Hubris syndrome in managers: A conceptual evaluation. İ. D. Ülbeği (Ed.). *Management studies içinde* (ss. 1-10). Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Demir, R. (2019). Örgütlü cehalet. Ankara: Palme Yayınevi.
- Diamandis, E. P ve Bouras. N. (2018). Hubris and sciences [version 1; peer review: 2 approved]. *F1000Research*, 7:133. <https://doi.org/10.12688/f1000research.13848.1>.
- Erdeveciler, Ö. (2021). Sporda hubris sendromu: Keşfedici bir çalışma. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Esen, Ü. B. (2020). Liderlikte kibir ve aşırı pozitiflik: Bir literatür incelemesi. *İş ve İnsan Dergisi*, 7(2), 295-309.
- Kaçay, Z., Damar, A., Eskiler, E. ve Soyer, F. (2021). Örgütsel kibirliliğin küresel akademik performans üzerindeki etkisinin araştırılması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(46), 1059-1071.
- Kartal, M., ve Bardakçı, S. (2018). *SPSS ve AMOS uygulamalı örneklerle güvenirlik ve geçerlik analizleri*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Kayış, A. (2009). Güvenirlik analizi. Ş. Kalaycı (Ed.). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri içinde* (ss. 403-419). Ankara: Asil Yayıncılık.
- Owen, L. D. (2006). Hubris and nemesis in heads of government. *Journal of the Royal Society of Medicine*, 99(11), 548-551.
- Owen, D. (2008). Hubris syndrome. *Clinical Medicine*, 8(4), 428-432.
- Owen, D. ve Davidson, J. (2009). Hubris syndrome: An acquired personality disorder? A study of US Presidents and UK Prime Ministers over the last 100 Years. *Brain A Journal of Neurology*, 132(5), 1396-1406.
- Özgüzel, S. ve Taş, S. (2016). Hubris sendromuna yakalanan yöneticilerde çocuklukta aile içi iletişimin etkisinin incelenmesi. 21. *Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(13) ,119-132.
- Petit, V. ve Bollaert, H. (2012). Flying too close to the sun? Hubris among ceos and how to prevent it. *Journal of Business Ethics*, 108(3), 265-283.
- Picone, P. M., Pisano, V. ve Dagnino, G. B. (2021). The bright and dark sides of ceo hubris: Assessing cultural distance in international business. *European Management Review*, 18(3), 343-362.
- Rizka, N. A. ve Handoko, T. H. (2020). The influence of ceos' hubris on firms' performance in Indonesia: The moderating effects of ceos' power and board vigilance. *Gadjah Mada International Journal of Business*, 22(2),199-231.
- Roll, R. (1986). The hubris hypothesis of corporate takeovers. *Journal of Business*, 59(2), 197-216.
- Sadler-Smith, E., Akstinaite, V., Robinson, G. ve Wray, T. (2017). Hubristic leadership: A review, *Leadership*, 13 (5), 525-548.
- Sundermeier, J., Gersch, M. ve Freiling, J. (2020). Hubristic start-up founders—the neglected bright and inevitable dark manifestations of hubristic leadership in new venture creation processes. *Journal of Management Studies*, 57(5), 1037-1067.

- Tourish, D. (2020). Towards an organisational theory of hubris: Symptoms, behaviours and social fields within finance and banking. *Organization*, 27(1), 88-109.
- Tutar, Ö. F. ve Nacar, E. (2022). Sporda kibir (hubris) sendromu; Ölçek geliştirme çalışması. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1).
- Uçkun, S, Yüksel, A. ve Uçkun, C. G. (2022). Hubristik liderlik ve hubris sendromu ilişkisi. *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 8(52), 709-714.
- Uysal, Ş. A. (2018). Sağlık meslek gruplarının hubris sendromu eğilimlerine dair nitel bir çalışma. (Yayımlanmamış doktora tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Uysal, Ş. A., ve Çelik, R. (2018). Sağlık meslek gruplarında hubris sendromunun varlığına ilişkin keşfedici bir çalışma. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 17. ÜİK Özel Sayısı, 103-118.

EXTENDED SUMMARY

The research explores the presence and impact of hubris syndrome among academics, a psychological disorder often associated with leaders and individuals in positions of power. Hubris syndrome manifests itself through excessive self-confidence, a sense of superiority, and disregard for others' opinions. The syndrome is particularly significant in leadership and management contexts, where individuals' decision-making can become biased by an inflated sense of self-worth. The study aims to examine the level of hubris syndrome in academics and investigate how demographic factors such as gender, age, position, and management responsibilities affect the presence of the syndrome. The study's central research questions include:

- To what extent does Hubris Syndrome exist among academics?
- How do demographic factors such as age, gender, academic rank, and managerial responsibilities influence the prevalence of Hubris Syndrome in academics?

In the literature, research has been conducted on hubris syndrome in sectors such as health (Uysal ve Çelik, 2018), tourism (Kaçay vd., 2021), sports (Erdeveciler, 2021) and education (Akkaya Altay, 2023).

The research was conducted at a public university in Turkey, targeting academics working as permanent staff. The sample included 79 valid responses out of 84 collected through an online survey. The questionnaire measured the three dimensions of hubris syndrome: self-admiration, a sense of superiority, and overconfidence. Demographic data were also collected to explore how factors like age, gender, and managerial roles might influence the syndrome's prevalence. Data were analyzed using IBM SPSS 23, employing descriptive statistics, Independent Samples T-Tests, and One-Way ANOVA to identify significant differences based on demographic variables. The study found that the overall level of hubris syndrome among academics was low, with the highest scores recorded in the overconfidence dimension, which averaged 2.75 on a five-point scale. The dimensions of self-admiration and a sense of superiority were lower, indicating that while academics generally had high self-confidence, they did not exhibit strong tendencies to view themselves as superior to others.

Analysis showed no statistically significant differences in hubris syndrome based on gender, age, or academic title. However, a notable finding was the correlation between the length of time in a management position and the

sense of superiority dimension. Academics who had been in managerial roles for 5-8 years exhibited significantly higher levels of superiority compared to those who had been in such roles for longer or shorter periods.

The results suggest that while hubris syndrome is not widespread among academics, certain aspects of the academic environment, particularly related to managerial roles and duration in such positions, can foster traits associated with the syndrome. The findings align with existing literature that associates extended periods in power with increased risks of narcissism and inflated self-perception.

The study contributes to the growing body of research on the psychological effects of power in academic settings. It highlights the need for further investigation into how leadership roles within universities may encourage behaviors linked to hubris syndrome and suggests that interventions such as leadership training or mentoring could mitigate these effects. Furthermore, given that the syndrome is linked to poor decision-making and reduced openness to feedback, these findings underscore the importance of fostering a culture of humility and self-awareness in academic leadership.

In conclusion, while hubris syndrome is not prevalent among academics, its presence in those with prolonged management roles suggests a need for further attention to leadership dynamics in academic institutions. Measures to counteract the development of this syndrome could contribute to healthier, more collaborative academic environments.

Yazar Beyanı | Author's Declaration

Finansal Destek | Financial Support: Feride YILMAZ, Esra Yıldız ve Nezahat KOÇYİĞİT, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. | Feride YILMAZ, Esra Yıldız and Nezahat KOÇYİĞİT who are the author have not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.

Yazarların Katkıları | Authors's Contributions: Bu makalede yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır. | The authors contributed equally to the study.

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı | The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. | No conflict of interest or common interest has been declared by the authors.

Etik Kurul Onayı Beyanı | The Declaration of Ethics Committee Approval: Bu çalışma için Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi'nden 20.02.2024 tarih ve 04-2024/87 sayılı kararla etik kurul onayı alınmıştır. | This study was approved by the Ethics Committee of Karamanoğlu Mehmetbey University with the decision dated 20/02/2024 and numbered 04-2024/87.

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi | The Declaration of Research and Publication Ethics: Yazarlar, makalenin tüm süreçlerinde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nden başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir. | The author declares that he/she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences in all processes of the paper and that he/she does not make any falsification of the data collected. In addition, he/she declares that Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences.

PERFORMANCE MANAGEMENT PARADOXES IN TURKISH PUBLIC ADMINISTRATION:
EVALUATIONS ON ACADEMIC PERFORMANCE PARADOXES

Türk Kamu Yönetiminde Performans Yönetimi Çelişkileri: Akademik Performans Paradoksları Üzerinden Değerlendirmeler

Dr. Öğr. Üyesi Adnan KARATAŞ

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
Atatürk Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Kamu Yönetimi Bölümü
adnan.karatas@atauni.edu.tr
0000-0003-2399-8013

Article Type : Research
Received : 24.10.2024
Revision : 22.11.2024
Accepted : 02.12.2024

Citation/Atıf: Karataş, A. (2024).
Performance management paradoxes in
Turkish public administration: evaluations
on academic performance paradoxes.
*Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi Dergisi*, 5 (2) , 193-223.

Doi: 10.56400/tarsusiibfdergisi.1573127

Abstract

This study investigates the application of performance management in public institutions, focusing specifically on universities and academic staff while identifying key challenges associated with these practices. Performance management aims to enhance the efficiency and effectiveness of individuals and organizations. In public administration, its goals include fostering accountability, promoting transparency, improving service quality, and delivering economic benefits. However, the effectiveness of performance management process within universities can be constrained, and it poses various challenges over time. A significant issue is the "performance paradox," which arises when performance evaluation systems lose efficacy and paradoxically undermine academic activities. This study highlights the shortcomings of academic performance evaluation systems in Turkey and proposes suggestions for developing an optimal performance appraisal framework. This study also evaluates the academic incentives, appointment/promotion criteria and evaluation processes of research universities. In this way, it discusses the emergence of performance paradox and its negative effects in the academic world. The findings provide valuable recommendations for public policymakers, practitioners, and scholars, to improve the effectiveness of academic performance appraisal systems.

Keywords: Performance Paradox, Management, Academic Staff, Public Policy.

Öz

Bu çalışma, performans yönetiminin kamu kurumları, özellikle üniversiteler ve akademik personel üzerindeki uygulamalarını ve bu uygulamalardaki temel sorunları ele almaktadır. Performans yönetimi, bireylerin ve kurumların faaliyetlerini verimli ve etkili bir şekilde sürdürmelerine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Kamu yönetimi bağlamında, performans yönetiminin hedefleri hesap verebilirlik, şeffaflık, hizmet kalitesinin artırılması ve ekonomik faydaların sağlanmasını içermektedir. Ancak, üniversitelerdeki performans yönetimi süreçlerinin etkinliği genellikle sınırlıdır ve zamanla çeşitli sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda en önemli sorunlardan biri, "performans paradoksu"dur; bu durum, performans değerlendirme sistemlerinin etkinliğini yitirmesi ve akademik faaliyetler üzerinde olumsuz etkiler yaratmasıyla tanımlanmaktadır. Bu çalışma, Türkiye'deki akademik performans değerlendirme sistemlerinin eksikliklerini vurgulamakta ve ideal bir performans değerlendirme sisteminin nasıl olması gerektiğine dair öneriler geliştirmektedir. Bu çalışmada, akademik teşvikler, atama ve terfi kriterleri ile araştırma üniversitelerinin değerlendirme süreçleri bağlamında değerlendirmeler yapılmaktadır. Böylelikle, performans paradoksu ve bunun olumsuz etkileri akademik dünya ekseninde ele alınmaktadır. Elde edilen bulgular, akademik performans değerlendirme sistemlerinin iyileştirilmesi için kamu politikası yapımcılarına, uygulayıcılara ve akademisyenlere önemli öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Performans Paradoksu, Yönetim, Akademik Personel, Kamu Politikası.

INTRODUCTION

In recent years, governments have increasingly focused on performance evaluation within public institutions, dedicating greater resources and time to this effort. With modernization processes underway, public administration systems in many countries are being managed using more objective criteria. At the core of this shift lies the New Public Management (NPM) approach, which emphasizes a result-oriented perspective (Hughes, 1998). Proponents of this approach prioritize measuring outcomes, placing performance management at the forefront of new public policies and administrative processes.

In Turkey, the growing emphasis on strategic management and performance management in public administration, as highlighted in development plans and medium-term programs (Eroğlu, 2016), serves as a clear manifestation of this trend. The demand for performance evaluation stems, in part, from findings in the academic literature. Numerous studies suggest that performance management processes contribute to institutional improvement and success (Brignall and Modell, 2000; French and Mollinger-Sahba, 2021; Moynihan, 2005). Effective performance measurement methods, in particular, enable the analysis of both individual and institutional performance, facilitating targeted interventions to promote development and success. Consequently, performance management can deliver multidimensional benefits.

However, an over-reliance on performance evaluation systems rooted in private sector practices (Kouzmin et al., 1999), without sufficient attention to the distinct characteristics of public institutions, may lead to various challenges. Unlike the private sector, which is primarily focused on goods production, public institutions are more concerned with service provision, placing greater emphasis on processes and public benefit than on outcomes alone. This divergence leads to difficulties in accurately measuring real performance within public institutions. Measurement challenges arise from the unique characteristics of public administration as well as from employee behaviors that influence the evaluation process. As a result, significant discrepancies may emerge between actual performance and measured performance, a phenomenon known as the "performance paradox."

The performance paradox refers, in its most general sense, to the gradual erosion of the efficacy of performance measurement systems (Meyer and Gupta, 1994; Van Thiel and Leeuw, 2002). This occurs when the criteria used fail to effectively differentiate between successful and unsuccessful outcomes. Moreover, employee behaviors designed to manipulate the measurement process further obscures actual performance by rendering the performance evaluation system ineffective.

This study explores the concept of the performance paradox in the context of public institutions, with particular emphasis on the academic field. It examines the conditions under which performance evaluation processes in academia become paradoxical and discusses potential solutions to mitigate these challenges.

1. PERFORMANCE AND PERFORMANCE MANAGEMENT CONCEPTS

Organizational structures, which are constantly renewed and transformed to adapt through contemporary conditions, have led to radical changes in the role of labor- regarded as the fundamental element of production- and

the processes associated with it. The restructuring of what were once considered mere personnel affairs under the more comprehensive concept of human resources management is a clear indication of this change (Acar, 2019). As human resources management has evolved, the concept of performance has gained significant prominence in modern organizations.

With the view that human resources are the most fundamental and valuable asset of an organization (Karataş and Avci, 2017: 2322), it becomes imperative that human resources are prioritized in arrangements aligned with organizational goals (Gürcüoğlu and Öztaş, 2018: 537). Therefore, to effectively manage human resources and maintain oversight of their functions, processes must be designed in line with clearly defined goals. The sustainability of these functions is dependent on the concept of performance.

The term performance originates from English and is used in Turkish to refer to "execution," "accomplishment," or "achievement" (Akçakaya, 2012: 173). It can also be defined as the measure of goods or services produced within a specific period of time. In this context, performance is often equated with the efficiency and productivity outputs of an organization. It can pertain to production in manufacturing processes, public sector service delivery, or the output of private enterprises (Özer, 2010: 164).

In other words, performance reflects the outcomes of activities related to an employee's duties and is influenced by factors such as effort, skill, and role perception (Akyol, 2011: 75). Performance is associated with deliberate behaviors and can be evaluated on both individual and organizational levels (Van Dooren et al., 2015: 2). Improving performance management requires a focus on results rather than inputs or processes. This approach promotes autonomy and flexibility at decentralized levels and enhances control over work by evaluating outcomes directly (Mouritzen and Opstrup, 2020: 5).

Performance is a concept that describes the effort that employees exert to achieve the goals set within the scope of their responsibilities. Sometimes, the term is used to refer to the work itself, while at other times, it refers to the manner in which the work is performed or the results achieved. A common thread across these definitions is that performance indicates the execution of an action (Erdemir, 2013). In organizations, the extent to which employees meet the desired outputs constitutes their performance (Işığışok, 2008: 2).

Performance management, is inherently a phenomena aimed at assessing the success of employees or the organization. Therefore, the concept of performance must be examined from two perspectives: individual and organizational (Erbaşı and Güzel, 2008: 83). An employee's performance is determined by how well they meet job-related expectations and achieve main objectives. Individual and organizational performance are interrelated, as the successful realization of organizational goals depends on individuals reaching their personal goals (Dikmen and Özpeynirci, 2010: 72). According to widely accepted definitions, performance refers to "the extent to which an individual, group, or organization reaches its pre-determined goals in terms of quality and quantity" (Baş and Artar, 1991: 13). In its broadest sense, performance represents the outputs generated from activities undertaken to achieve specific goals, evaluated in both quantitative and qualitative terms (Akal, 2002: 1).

To well estimate the performance, the outcomes of the activities must be analyzed. Evaluating these results is a fundamental purpose of performance management processes. The New Public Management (NPM) approach, central to contemporary management theories in the neoliberal world order, has made the performance control and management indispensable in public institutions, as it is in market institutions (Weikart, 2001: 362). In this context, aspects such as the reduction of the state's role, the acceleration of privatization processes, and the dominance of the market over the state in production and consumption have gained prominence (Bouckaert and Peters, 2002: 359). Furthermore, restricting public expenditures and reducing government spending for political purposes are also integral to this approach. In public administration, in addition to the principle of legality, factors such as accountability, transparency, and responsiveness to national and international market actors' demands have become increasingly important (Hood, 1991).

While NPM seeks to adopt private-sector management logic and operational mechanisms within the public sector, it encourages decentralized and flexible structures over centralized ones (Hughes, 1998: 73). The concept of competitiveness has also become an essential element of this transformation. Within this framework, new rules and criteria have emerged concerning resource utilization, expenditures, auditing, and reporting. And issues such as employment and compensation have been addressing based on performance evaluation criteria (Thompson and Miller, 2003). As a result, performance management driven by economic rationale, has been effectively applied in the public sector (Karataş, 2019: 1798).

Performance management is a process aimed at using resources efficiently to achieve the organization's primary goals. In this process, it is crucial to continuously monitor and measure progress against established objectives (Akçay and Bilgin, 2016: 156). Performance management clarifies employees' roles and responsibilities and helps identify areas for improvement to meet expectations (Armstrong and Baron, 2005: 12). This process enables employees to build more effective relationships with their supervisors, assess their current situation, and better understand the steps needed for future development (Helvacı, 2002: 157).

For managers, performance management provides a framework for clearly articulating expectations, enhancing feedback processes, and guiding employee development (Fletcher, 2004: 28). This fosters a more productive superior-subordinate relationship. Performance management also evaluates how well the organization's strategic plans are implemented, measures performance, and reports that. This process includes continuous cycles of development-oriented measures (Usta, 2010: 33). In an organization, it is essential for employees to contribute optimally to organizational goals, and therefore, policies for human resources should be aligned with this contribution. A performance-oriented approach is critical to achieving this goal (Griffith and Orgera, 1997).

Performance management guides an organization's activities efficiently, promotes better cooperation between employees and managers, and fosters a culture of responsibility. It also aids in establishing strong communication networks within the organization (Karasoy, 2014: 259). Ultimately, performance management oversees the process of achieving organizational goals, including the assessment of efforts against set criteria (Ateş and Çetin, 2004: 256).

Components of performance management include goal setting, task descriptions and division of labor. It also assists personnel selection and management, employee motivation and supervision, and resource utilization. Additionally, it involves accounting and budgeting, as well as auditing and reporting on institutional and personnel performance. (Kagioglou et al., 2001: 85).

Performance management can be seen as both a system and a process, serving as the foundation for organizational operations (Cadwell, 2002: 2). Institutions consist of various units working in coordination, necessitating a unified approach to ensure the institution's service or production objectives. Effective communication is an essential for this internal coordination (Bilgin, 2004: 14). To ensure continuous development, both employees and institutional processes must be monitored, audited, and evaluated through established criteria (Köseoğlu, 2007: 325).

Performance management must be evaluated not only within a single institution but also in the context of the broader environment where institution operates. External factors, relationships with other systems, and changing conditions are crucial elements in the evaluation of institutional performance (Bourne and Bourne, 2012: 3).

2. PERFORMANCE MANAGEMENT IN TURKISH PUBLIC ADMINISTRATION

Before delving into the specific practices of performance management and its legal or political foundations within Turkish public administration, it is essential to first evaluate the concept of performance management in the public sector from a broader perspective. The concept of performance management gained prominence in academic discourse alongside the advent of New Public Administration theory and since then it has become a significant aspect of performance-oriented initiatives in public institutions.

The public sector remains one of the most extensive and longstanding sectors globally. However, complaints about the efficiency and effectiveness of public sector operations have been steadily rising in many countries. Negative perceptions of both general and local administrations have become pervasive in public opinion, leading to a decline in trust in public institutions. While private sector organizations prioritize effectiveness, efficiency, and quality in their operations, these elements are often perceived as lacking in the public sector. In response to these challenges, there is a growing need for reform and improvement efforts in public administrations, which are crucial for enhancing the quality of public services (Yıldız, 1995: 77). Public performance management, therefore, aims to manage public services through principles such as effectiveness, efficiency, and relevance. This management approach emphasizes defining services, establishing strategic plans and goals, and evaluating outcomes through feedback mechanisms.

Performance in public administration can be defined as the alignment of authority, duties, and responsibilities with organizational goals, ensuring success in the delivery of goods and services (Bilgin, 2004: 20). In this context, public performance management is an instrumental tool in improving service quality and optimizing the use of public resources.

A review of the literature on performance management reveals that the concept had not been widely applied in the public sector until the 1970s (Armstrong and Baron, 2005). However, after this period, many public institutions began to adopt performance management as a tool to set and achieve specific standards or goals (Boland and Fowler,

2000). Despite the extensive focus on performance management in the field of business administration, its application in public administration has been more limited. The concept is generally associated with business performance and management processes. Nonetheless, performance management encompasses various dimensions relevant to public administration, such as accountability, transparency, service orientation and so forth (Talbot, 2007: 491-517). As such, performance management is applicable to public administration because it focuses on improving management processes within this domain.

This understanding of performance management stems from modern management approaches within public administration, particularly the "public management" perspective. This perspective posits that institutional and individual activities in the public sector should be performance-oriented (Maesschalck, 2004; Brewer, 2008). Since the 1980s, the growing emphasis on public management has led to the incorporation of private sector management techniques into the public sector. During this period, the concepts of effectiveness and efficiency gained prominence in public sector discourse, with performance being defined as an essential element for improving public organizations' functioning. Consequently, practices such as individual and institutional performance assessments, performance-based compensation, and performance-based budgeting, which were traditionally applied in the private sector, began to be integrated into the public sector. International organizations, including the OECD, IMF, and World Bank, supported these changes, promoting performance management as a global standard for public sector reform. The policies advocated by these international organizations were subsequently adopted by national governments, first appearing in policy texts and later implemented through practical measures (Köseoğlu and Şen, 2014: 115). Especially in the field of Turkish Public Administration, the structural reforms started in the 1980s and the regulatory reforms by 1990s can be considered to have led to such a change. However, along with this situation, globalist reforms have led to a dissolution in the traditional structure (Güler, 1996; 2009).

Public performance management practices in Turkey have echoed global developments. By the late 1980s, concepts such as performance management, performance evaluation, and performance-based compensation began to appear in various policy documents to measure the efficiency of public institutions and assess the public employees. In 1989, Turkey initiated a project with the publication of a guide titled Measurement of Output and Performance in the Central Government. However, this project was left incomplete, and the process of reform continued through subsequent reports, development plans, and other official documents (Köseoğlu and Şen, 2014: 128). In this context, Turkey's public performance management practices continue to evolve, aligning with international norms and standards.

2.1. Public Performance Management in Legislation

Despite the transformation of Turkish Public Administration following the introduction of New Public Management principles in the 1980s, the tradition of Administrative Law continues to hold strong influence. This adherence to a legalistic framework is particularly evident in the performance management of public personnel. When examining relevant legislation from the Constitution down through other laws and regulations, definitive references to

performance management remain elusive. However, an analysis of the relevant legal framework provides certain implications for the possibility of performance management within the public sector.

The first legislative document to consider is the Turkish Constitution. As article 128/2 of the 1982 Constitution states: "The qualifications, appointments, duties and authorities, rights and obligations, salaries and allowances, and other personnel matters of civil servants and other public officials are regulated by law." (T.C. Anayasası, 1982: m. 128). While the Constitution does not explicitly mention performance management, it does suggest the possibility of performance-related criteria being introduced through legislation. The mention of "qualifications" and "appointments" can be interpreted as implying a performance-based element for promotions or appointments, potentially allowing for a performance management system to be introduced by law. Furthermore, the regulation of "salaries and allowances" opens the door for the introduction of performance-based remuneration for public officials. Thus, although the Constitution does not provide direct provisions on performance management, it creates a legal framework within which performance management could be introduced through secondary legislation.

The primary reference point for all public officials in Turkey is the Civil Servants Law No. 657 (DMK). However, this law, in its current form, lacks explicit provisions for performance measurement or rewards. Notably, the sections concerning rewards and performance evaluations were abolished with the adoption of Law No. 6111 in 2011 (DMK, 1965 m.123). Under the old system, performance evaluations were tied more closely to personal characteristics than objective performance criteria, which often led to subjective judgments by managers (Bilgin, 2004: 401). Furthermore, the scope of the previous record-keeping system was limited to civil servants under Article 1/1 of the DMK, leading to discrepancies in the evaluation processes across different categories of public employees.

Law No. 6111 introduced significant changes to the DMK by replacing the old "Certificate of Appreciation" provision with a new clause titled "Achievement, Superior Achievement Evaluation, and Reward" (Article 122). This amendment allowed public institutions to develop their own performance criteria based on their specific service areas, subject to approval from the State Personnel Presidency. This legal change marked a shift towards performance-based evaluations in public institutions, enabling the introduction of various performance management systems in practice. Different institutions, such as the Ministry of Interior and the Ministry of Health, has begun to develop distinct performance evaluation systems tailored to their service requirements, allowing for more nuanced performance assessments across different sectors.

Another key legislative instrument in Turkey's performance management framework is the Public Financial Management and Control Law No. 5018, adopted in 2003. This law introduced performance evaluation as a tool for ensuring the efficient and economic use of public resources. The law emphasizes principles of accountability, transparency, and cost-effectiveness, forming the foundation for performance-based evaluation systems in public administration (Özkal Sayan and Demirci, 2018: 679). In support of the law, the State Planning Organization (SPO) prepared the Strategic Planning Guide for Public Administrations, and the Ministry of Finance issued the Performance

Program Preparation Guide, both of which provide detailed guidelines for implementing performance management systems.

Law No. 5018 promotes a strategic planning and performance-based budgeting approach to public management, highlighting institutional performance evaluation as a crucial element. It is essential to note that the success of institutional performance depends largely on the individual performance of public employees. The law permits public administrations to develop their own performance evaluation systems based on their strategic plans, national development plans, and other relevant policy frameworks. Article 9 of the law explicitly allows for the incorporation of performance measurements into the strategic plans of public institutions, emphasizing the role of individual performance in achieving organizational goals.

Beyond these laws, performance management is also addressed through legislation governing specific groups of public employees. For instance, civil servants in the security forces are subject to Law No. 3021, while military personnel are governed by Law No. 926. Similarly, judicial personnel fall under Law No. 2802, and academic personnel are regulated by Law No. 2547 and Law No. 2914. Each of these laws contains distinct provisions for the evaluation of public employees, leading to varying approaches to performance management. For example, the Civil Servants Law and related regulations for state-owned enterprises exhibit significant differences in their approach to performance evaluations, reflecting the unique needs and structures of each institution.

Regarding academic personnel, Law No. 2547 allows for the introduction of performance criteria in the appointment and promotion of academic staff (Additional Article 38). It also incorporates performance-based considerations in the distribution of revolving funds (Article 58). Under this law, universities have the autonomy to develop their own performance-oriented criteria within their administrative and financial frameworks. Additionally, the Higher Education Personnel Law No. 2914 introduces an academic incentive system, rewarding academic staff financially based on their scientific achievements (Additional Article 4). While this system provides a direct reward for academic performance, it has been criticized for focusing exclusively on scientific research and excluding teaching activities from its scope. This limited approach to performance evaluation presents certain challenges and paradoxes in the assessment of academic staff, which will be explored in subsequent sections.

In conclusion, while Turkish legislation provides a legal basis for performance management, its application is often varied across different public sectors and institutions. The constitutional and legislative framework introduces the performance-based systems, but the absence of a unified approach has led to diverse practices and varying degrees of success in the implementation of public performance management across different administrative bodies.

2.2. Performance Management in Higher Policy Texts

The analysis of higher policy texts reveals a significant emphasis on the management and evaluation of performance within public institutions, including universities. These texts, which encompass Development Plans, Medium-Term Programs (MTPs), and Annual Programs, provide key policy frameworks that guide public sector reforms,

including performance management (Yeni Ekonomi Programı, 2021-2023; OVP, 2023-2025; On İkinci Kalkınma Planı, 2024-2028).

Five-Year Development Plan (FYDP), prepared by the Ministry of Development, serves as critical roadmap for evaluating public sector performance. These plans cover various aspects such as redefining the state's role, reforming public administration, and revising the personnel system to meet current needs. Among the most crucial issues highlighted in these plans are performance management and the performance-wage relationship, especially after the 6th Development Plan. While earlier plans, such as the 5th FYDP, stresses the necessity of improvement the public administration, there has been no explicit references to performance measurement in the public sector until the 1989 Program. This reflects a growing trend towards formalizing performance management within public institutions.

However, for the purpose of this study, the focus is placed on more recent policy documents that have a direct bearing on performance management in public universities. Specifically, the Twelfth Development Plan (2024-2028) sets forth explicit policies aimed at strengthening the performance management in higher education institutions. A key provision in the plan is the requirement to regularly monitor performance data from universities and compile performance evaluation reports (Article 682.1). This represents a clear and structured approach to performance measurement, which had been somewhat ambiguous in previous plans.

Additionally, the Twelfth Development Plan stipulates policies to enhance the quality of academic staff (Article 683), implicitly indicating that academic performance evaluation will be continuously conducted. This reflects a growing recognition of the importance of tracking both the current standing and potential for development of academic personnel. Further, by setting a centralized lower threshold for academic appointments and promotions, the plan indicates a shift towards a standardized performance evaluation system across universities. While universities will retain some autonomy in setting upper performance limits, the introduction of central criteria ensures consistency in performance-based appointments nationwide.

The Medium-Term Programs (MTPs) for (2023-2025), (2024-2026), and 2025-2027 further reinforce the importance of performance-based measurements across the public sector. The 2023-2025 MTP, for instance, calls for the development of strategies and programs tailored to the needs of the labor market, relying on data-driven analyses of human resources. The program emphasizes the structuring human resources processes—such as norm staffing, title standardization, career planning, and performance evaluation—around job analyses.

The subsequent MTPs (2024-2026 and 2025-2027) continues this policy trajectory by underlining the need for accountability in public institutions, with performance-based measurement methods that positioned as central tools for achieving this goal. These programs reiterate the intention to implement performance evaluations as a means of ensuring public sector transparency and efficiency.

Moreover, the New Economic Program (2021-2023) introduces the further clarity into performance management within public institutions by advocating for the establishment of a Public Human Resources Management System, which

integrates competency-based performance evaluation systems. This system is designed to reward successful personnel, thus creating a direct link between individual performance and rewards.

In summary, higher policy texts, including development plans, MTPs, and the New Economic Program, provide a comprehensive framework for performance management in public institutions. For universities, the focus on performance monitoring, evaluation, and standardization points to a systematic approach to enhancing academic personnel quality, ensuring that institutional performance is aligned with national strategic goals.

2.3. Examples of Performance Management/Evaluation Applications in the Universities

Significant steps have been taken in universities toward performance management in accordance with the foundational principles and objectives outlined in laws numbered 2547 and 2914, as well as the upper-level policy documents. In universities, academic staff performance is assessed both through appointment and promotion regulations, as well as distinct performance measurement systems. These evaluations encompass the academic staff's contributions not only to educational and scientific activities but also to their social contributions (social sensitivity projects etc.), beyond their academic publications alone. Consequently, the performance of staff is evaluated in a holistic manner, reflecting the broad spectrum of duties expected in the academic field.

In addition to the widespread use of appointment and promotion regulations across all universities in Turkey, a performance management system was applied in 15 universities, as evidenced by the information available on their respective websites. The implementation of this system offers some significant contributions, both by adhering to relevant legislation and by aiding the achievement of the objectives in higher-level policy documents. Furthermore, these regulations and performance evaluation systems foster competition among universities striving to achieve research university status.

However, it is crucial to acknowledge the potential performance paradoxes that such systems may create. The excessive focus of academic staff on securing specific rewards, such as academic incentives, promotions, or research university status, may result in the undervaluation of their core responsibilities, both for themselves and for the academic community at large. Thus, universities are transformed into companies and academics into company employees. When it will be normalized, several concerns would be risen regarding universities' ability to fulfill their primary duties. Therefore, it is essential to consider not only the content of these practices but also the effects they may have on the creation of performance paradoxes within universities.

3. PROBLEMS ENCOUNTERED IN PUBLIC PERFORMANCE MANAGEMENT

Performance management practices are generally implemented with the aim of increasing efficiency and utilizing resources effectively, both in the public and private sector. The concepts of efficiency and effective resource use are the cornerstones of performance management. It is observed that efforts to enhance efficiency and resource utilization in the public sector typically emerge during periods of economic difficulties, where efforts to improve quality are more concentrated (Berman, 1994).

The barriers to enhancing efficiency in the public sector can be categorized into three main types: environmental, organizational, and personnel-based. Environmental obstacles include a lack of market pressure, political factors, resistance to change, the desire to maintain the status quo, insufficient political will, the prioritization of other issues over efficiency, limitations inherent to public service, and counterproductive reward systems. Organizational obstacles involve bureaucratic socialization processes, inadequate accountability mechanisms, reverse reward systems, insufficient management focus on efficiency, barriers related to monetary incentive systems, resistance from labor unions, unclear objectives, lack of cost accounting systems, insufficient performance data, bureaucratic rigidity, and high initial costs associated with efficiency-enhancing activities. Personnel obstacles encompass issues such as inadequate control over working hours, conceptual confusion, risk aversion, and administrative excuses. These barriers collectively hinder the improvement of public sector efficiency (Ammons, 2004: 118-119).

Another challenge to the implementation of performance management in the public sector is the negative impact of performance measurement itself. Over time, performance measurements can become a game for employees, where staff focus solely on activities that lead to rewards while neglecting other essential tasks. Furthermore, performance management can contribute to increased bureaucracy within an organization, creating new administrative formalities for employees.

A further negative aspect of performance measurement is its potential to stifle innovation. Processes tend to be optimized around existing performance indicators, and while the focus remains on maximizing profit or public benefit, other areas of work may be ignored. This can indirectly hinder the performance management process, as it promotes repetitive production of activities that meet performance criteria rather than fostering innovation.

Additionally, there is a risk of penalizing high performers. For instance, if one of two identical units demonstrate high performance and low costs, it may be expected to deliver similarly high performance with an even lower budget the following year. Conversely, the underperforming unit may receive a higher or equal budget in subsequent years, encouraging increased performance (Öztürk, 2020: 282-283).

Another challenge unique to the public sector is the broader scope and wider range of stakeholders compared to the private sector. While the private sector typically caters to a limited target audience, the public sector is responsible for a diverse array of services and a much broader target population. As a result, improving performance may not always be a priority for the public sector's wide-ranging audience (Akçakaya, 2012: 192).

Moreover, there are persistent challenges related to perceptions of transparency and accountability, which are fundamental to performance management in the public sector (Öztürk, 2020: 284). One of the most significant barriers to performance management implementation in the public sector is the emphasis on profitability in the private sector. The public sector places greater importance on public benefit rather than profitability, which can lead to difficulties in the practical application of performance management systems (Akçakaya, 2012: 192-193).

Another challenge arising from the differences between the private and public sectors relates to the nature of production. While the private sector primarily focuses on the production of goods, the public sector is more concerned

with service delivery. Consequently, performance measurements related to service production may pose difficulties (West, 2011: 127).

Finally, the issue of competition, or the lack thereof, presents another challenge. Public sector institutions typically do not face competition in the way private sector organizations do. In the private sector, competition drives improvements in quality, but this dynamic is largely absent in the public sector (Ömürgönülşen, 2002: 120-122).

4. PERFORMANCE PARADOXES

The concept of paradox, which can also be characterized as a contradiction or impasse, holds significant importance within the realm of performance management. Based on the definition of paradox, the performance paradox can be understood as a contradictory situation concerning performance. Thus, it indicates a deterioration in the phenomenon of performance evaluation. This paradox arises from the inadequacy of the performance measurement system, which fails to effectively distinguish between good and poor performance. Evaluations concerning this paradox suggest that the performance information within public institutions is often vague and subjective; therefore, it rarely aligns with objective ideal performance standards and does not accurately reflect actual performance (Moynihan, 2006). In reality, the data utilized for performance evaluation are invariably selected by individuals aiming to further their own personal and institutional objectives, thus influencing the inputs to the system (Majone, 1989).

The performance paradox, in its broadest sense, signifies the weakening of the harmony or correlation between performance measurement and its associated indicator sets (Meyer and O'Shaughnessy, 1992; Meyer and Gupta, 1994). Consequently, the measured performance deviates from actual performance. This divergence stems from the criteria and indicators employed in performance measurement becoming commonplace over time, leading to a loss of their measurement adequacy. When this adequacy is compromised, individuals lose the ability to differentiate between good and poor performances. In other words, the meaningful distinction between high performance and low performance becomes obscured. As a result, there is no longer a correlation between the scores, evaluations, or grades derived from performance measurements and the true level of performance. This process unfolds in four stages (Meyer and Gupta, 1994: 330-342).

In the first stage, a positive learning process occurs. As the performance of all individuals involved in the performance measurement process improves, the sensitivity of the criteria used to distinguish good from bad performance significantly declines (Van Thiel and Leeuw, 2002: 271). This phenomenon typically arises when individuals learn the performance evaluation processes and begin to exhibit high performance according to the existing criteria. Consequently, all individuals may present very high performance based on these criteria, rendering the performance standards ineffective.

The second stage is defined as reverse learning. In this stage, individuals or institutions discern which aspects of performance are measured and which are not within the performance evaluation process. This understanding prompts them to manipulate the performance evaluation processes to their advantage. Individuals may prioritize tasks that fall

within the performance evaluation criteria, potentially neglecting other important responsibilities in pursuit of high scores. As a result, they may achieve elevated scores according to the performance evaluation system, thereby being perceived as high performers, even though genuine improvement in performance is lacking. Moreover, this manipulation can lead to a decline in both individual and institutional performance. This situation aligns with Smith's (1995) concept of "Tunnel Vision." According to this framework, often referred to as peripheral vision loss, individuals concentrate solely on tasks that yield the highest benefits within a narrow focus, disregarding other responsibilities.

In the third stage, a scenario emerges where both underperformers and high performers are perceived as equally successful. Due to variances in performance measurement, all individuals may be regarded as high performers based on the results (Van Thiel and Leeuw, 2002: 271).

In the fourth stage, distinctions in performance among individuals become irrelevant, rendering the performance evaluation process meaningless (Van Thiel and Leeuw, 2002: 271).

Public institutions are particularly susceptible to the dysfunctional use of performance evaluation, which heightens the potential for manipulation and systemic dysfunction (Van Thiel and Leeuw, 2002). The principal-agent relationship, along with multiple and ambiguous goals, may exacerbate discrepancies in the selection and interpretation of performance information, as well as biases in performance measurement (Choi and Park, 2023: 503). Agents may engage in opportunistic behaviors, such as gaming the system or cheating, to enhance their private interests or may exploit definitional ambiguities to minimize transaction costs. Indeed, defining the outcomes of a public institution's activities can be quite challenging; thus, it may not be functional to consider all dimensions of performance. Consequently, performance measurement may become limited to the measurable aspects of an organization's activities (Vakkuri and Meklin, 2006).

4.1. Types of Performance Paradox: Unintentional and Intentional

The unintentional performance paradox arises from individuals meeting only the minimum accountability requirements without any deliberate manipulation against performance management. Research on performance management generally supports this notion (Van Thiel, 2001). Employees often concentrate solely on a narrow segment of their performance requirements, leading to incomplete criteria in areas that lack emphasis (Van Thiel and Leeuw, 2002: 505). An analysis of annual reports on performance measurement reveals that output and input indicators are the most frequently utilized; however, productivity indicators, quality assessments, and cost metrics are often absent (Van Thiel, 2001). The scarcity of performance evaluation indicators complicates accurate performance measurement (Meyer and Gupta, 1994). Consequently, performance evaluation reports tend to prioritize procedures over actual performance, and there is a greater focus on the mere existence of performance indicators rather than their quality and substance (Leeuw, 2000). This results in a preference for quantity over quality in performance evaluations. While the performance system may appear robust in terms of quantity and form, it deteriorates in terms of quality.

A second critical factor contributing to unintentional performance paradoxes is the lack of clarity regarding the goals associated with political decisions and policy texts that influence public decision-making processes. Policies related to public administration often encompass multiple goals, which can sometimes contradict each other (Wilson, 1989: 32-33). The source of these goal discrepancies lies in the subjectivity of performance indicators. Performance criteria may embody inconsistencies and ambiguities among politicians and public administrators (McGuire, 2002). Such uncertainty complicates the evaluation of the efficiency and effectiveness of policy implementation, as it becomes challenging to discern which goals hold the most significance for whom. Consequently, performance indicators may inadvertently lead to dysfunctional outcomes.

The transformation of political decisions from abstract concepts to actionable forms by managers can also give rise to paradoxes. Indeed, the calculations of efficiency and effectiveness stemming from public policies can vary significantly based on political perspectives and perceptions of the public interest (Van Thiel and Leeuw, 2002: 272). A third fundamental reason for the unintentional performance paradox is that the policies advanced by political actors are frequently difficult to quantify. This is particularly evident in sectors such as health and security. For instance, does an increase in the number of suspects apprehended by police contribute to a greater sense of safety or increased feelings of insecurity within society? Similarly, does an increase in the number of surgical procedures performed in hospitals correlate with improved societal health? As illustrated in these examples, performance measurement can obscure direct connections with policy objectives, raising questions about the reliability and validity of performance management systems. The reliance on concrete, numerical data for performance evaluation can often create complex and uncertain situations. Furthermore, the lack of uniformity among policy implementation institutions complicates comparative performance assessments. Due to differing structures and operations across institutions, making comparisons and establishing common criteria becomes quite challenging. As a result, the absence of appropriate reference points and benchmarks for comparison limits the efficacy of performance management systems (Van Thiel and Leeuw, 2002: 273).

A fourth contributing factor to the emergence of the unintentional performance paradox is the frequent monitoring of performance indicators within institutions, coupled with continuous directives towards operational efficiency. The persistent emphasis on performance by managers may signal which performance criteria hold greater significance in their eyes. Consequently, employees may prioritize these criteria in their efforts to gain managerial approval. In such cases, the primary aim of performance management from the employees' perspective becomes securing managerial appreciation. Under these circumstances, neither the execution of policies nor the overall performance management system retains its importance; it suffices for them to merely appear efficient. Ultimately, an excessive focus on performance within public administrations—rooted in paradigms like New Public Management—may inadvertently foster a performance paradox (Van Thiel and Leeuw, 2002: 273-274).

Conversely, intentional performance paradoxes can also emerge within public institutions. This typically results from institutions perceiving auditing processes as manifestations of distrust or misunderstanding. In such instances,

various strategies may be employed to undermine the auditing processes. For example, institution employees might delay responses to the performance management system or fail to cooperate, leading to inaccurate performance measurements that do not accurately reflect reality. Although this situation may not impede policy effectiveness, it distorts the relationship between measured performance and actual performance, yielding misleading results.

Moreover, incorrect interpretations of performance indicators can serve as tools for concealing poor performance. Focusing exclusively on easily measurable indicators within performance management systems may result in the exclusion of significant performance criteria. This can lead to efforts to present institutional performance as "more successful" through indicators that do not truly reflect actual performance. For instance, some public institutions might prioritize services that are less costly yet yield high satisfaction, while neglecting low-cost and less visible services. Such an approach may cast the institutions in a more favorable light than warranted.

In particular, in healthcare settings, evaluating performance by excluding the treatment processes of chronic patients can yield misleading results. Measuring the performance of doctors according to the number of patients also creates a paradox. These situations may enhance the perceived success and effectiveness of the institution while obscuring genuine challenges and deficiencies.

In conclusion, unintentional and intentional performance paradoxes arise from different sources and are shaped by various conditions. However, intentional performance paradoxes may become exacerbated by the existing conditions associated with unintentional paradoxes. In other words, when an organization deliberately misrepresents its performance, such actions are more likely to occur in an environment already predisposed to unintentional performance paradoxes.

4.2. Methods for Determining and Preventing Performance Paradoxes

The emergence of performance paradoxes in public administration can often be attributed to its unique characteristics (Fountain, 2001). A key factor contributing to these paradoxes is the discrepancy between the objectives of policies, which serve as the foundation for public administration practices, and the actual targets set by public administrators (Smith, 1995). When public institutions and administrators interpret and operationalize the abstract political objectives outlined in public policies, divergences in targets can arise. Although the discretionary authority granted to public administrators can facilitate their work and meet the expectations of stakeholders (Torenvlied, 2012), it can also give rise to performance paradoxes (McGuire, 2002). This issue is compounded by the fact that public institutions do not face the same bankruptcy risks as private organizations, and the connection between costs and benefits in public services is often obscured by the notion of public interest (Le Grand, 1991).

The potential for public employees to manipulate performance management processes, combined with the absence of effective sanctions, creates a fertile ground for the development of performance paradoxes. Moreover, public institutions that implement public policies leverage both the authority provided by these policies and their own specialized knowledge regarding the policy implementation processes. This dynamic presents challenges for policy-making bodies (governments), as they may lack the information necessary to evaluate whether institutions or

individuals are manipulating performance processes or presenting misleading data. Given that many public institutions operate as monopolies, there is frequently no comparative data available for performance evaluation (Van Thiel and Leeuw, 2002: 275). While provincial units of central institutions or ministries may provide some opportunities for comparison, socio-economic variations among units can limit the feasibility of meaningful evaluations.

Identifying and addressing performance paradoxes is particularly challenging due to their multifaceted nature. Various factors—including the desires of political decision-makers, the nature of the policies to be implemented, the uncertainty or contradictory nature of policy goals, and the capabilities of the implementing institutions—complicate the detection and resolution of these paradoxes. Often, performance paradoxes go unnoticed until it is too late to intervene, as the initial appearances may suggest that everything is functioning well (Leeuw, 2000).

To monitor and prevent performance paradoxes, several recommendations have been proposed. First, it is essential to compare actual employee performance with the reported or measured performance outcomes from evaluation systems. However, the feasibility of this comparison may be hindered by a lack of reliable information. To address this gap, organizations can gather performance data from external stakeholders to enhance reliability. Additionally, new performance indicators can be developed based on existing criteria to bridge information deficiencies. A comprehensive analysis of the performance evaluation system can also be beneficial, allowing for the identification of discrepancies between measured and actual performance prior to their manifestation (Van Thiel and Leeuw, 2002: 276).

Successful approaches to addressing performance paradoxes emphasize the need for performance evaluation systems to exhibit certain characteristics. It is crucial that performance indicators align with job descriptions and remain adaptable to changing circumstances. The rigid indicators, limited to a specific group, can impede comprehensive institutional performance evaluations and exacerbate the performance paradox. Furthermore, the entities responsible for defining performance indicators play a pivotal role; when institutions establish their own criteria, the likelihood of manipulating or misrepresenting information increases. Therefore, implementing an objective and externally auditable structure for performance evaluation is a critical step toward preventing performance paradoxes.

Effective analysis of performance evaluation systems can utilize various methods, including reviewing historical performance reports, conducting inter-organizational comparisons where possible, interviewing relevant executive agencies and government officials, and soliciting insights from experts (e.g., consultants or auditors). This analysis can reveal conditions that trigger performance paradoxes.

Meyer and Gupta (1994) advocate for organizations to adopt a performance evaluation model characterized by a diverse set of unrelated yet comparable indicators. Such an approach can mitigate performance paradoxes and promote a holistic evaluation process. They also emphasize the importance of conducting comparisons across different organizations or within various units of the same organization over time. This comparative analysis enables a more equitable assessment of performance.

For a paradoxical performance evaluation model to be effective, several essential elements must be considered. First, it is vital to find a balance between expanding the range of performance measures and managing the pressures these measures impose. An excessive focus on performance indicators or an overly minimalist approach can contribute to performance paradoxes. Second, it is necessary to identify the most appropriate measures that minimize dysfunctional effects while maximizing functional ones (Bouckaert and Balk, 1991). A public sector performance evaluation system must be equipped to handle paradoxes and ambiguities effectively.

Lastly, the model should accommodate multiple interpretations of policy objectives, acknowledging the varying interests of funders, recipients, suppliers, and consumers in policy implementation. Performance evaluation in the public sector must reflect the distinctive nature of public services (McGuire, 2002). Given that service recipients often play an active role in service delivery (Fountain, 2001: 58)—affecting the outputs and outcomes of services—performance indicators should encompass not only tangible attributes but also qualitative aspects such as reliability and satisfaction (McGuire, 2002: 8). Public services transcend mere efficiency and effectiveness metrics, also encompassing values like justice, equity, and accountability. Fountain (2001) cautions against applying private sector performance measures and techniques, as they may overlook or obscure the democratic and political implications inherent in public services. Consequently, emulating private sector performance management practices, particularly those aligned with New Public Management, may inadvertently foster performance paradoxes in public institutions.

5. ACADEMIC PERFORMANCE PARADOXES

This study examines the impact of academic performance evaluation systems in Turkey on the emergence of performance paradoxes, alongside their implications for academic ethics and the quality of scientific research. The performance paradox is explored through four primary dimensions:

Academic Incentive System: The academic incentive system in Turkey, designed to provide performance-based financial rewards, aims to motivate academics by recognizing their scholarly achievements. However, this system often encourages short-term thinking, where individuals prioritize quick results over substantial contributions to knowledge. As a consequence, the focus on immediate, quantitative outcomes can undermine the depth and quality of scientific research. Financial rewards tend to favor quantitative metrics, leading to the marginalization of quality research efforts. This emphasis on performance enhancement can inadvertently threaten the integrity of academic standards and ethical practices.

Appointment and Promotion Criteria: The criteria governing the attainment of academic titles can also contribute to the performance paradox. In many cases, the personal rights of academics and the standards for promotion are heavily reliant on quantitative indicators, such as the number of publications and citation rates. This quantitative emphasis may overshadow essential values such as academic integrity and the pursuit of high-quality research. Consequently, research efforts may become overly fixated on numerical achievements, neglecting the importance of original and in-depth scientific inquiry.

Research University Evaluation Processes: While still in development, the theoretical performance evaluation processes among research universities in Turkey can exacerbate the academic performance paradox. The structure of these evaluations can hinder meaningful comparisons between institutions, complicating the assessment of actual performance and fostering an uneven competitive landscape among universities. This lack of comparability may lead to misrepresentations of institutional efficacy and quality.

WOS (Web of Science) Publication Expectations: The expectation for academics to publish in journals indexed by Web of Science (WoS) plays a significant role in shaping academic performance evaluations. Being included in the WoS index is regarded as a mark of prestige within the academic community. However, this pressure often prioritizes quantitative outcomes, promoting the publication of quicker, less rigorous studies at the expense of in-depth, original research. Over time, these practices contribute to the development of the "academic performance paradox," which not only results in diminished scholarly performance but is also linked to compromised quality and ethical standards (Haslam and Laham, 2010).

Collectively, these elements highlight how efforts to enhance academic performance can paradoxically lead to lower overall quality and ethical breaches within the academic community. The predominance of quantitative measures can obstruct initiatives aimed at fostering high-quality research and maintaining ethical integrity. Addressing these paradoxes is crucial for preserving the standards and values that underpin academic research in Turkey, ensuring that the pursuit of excellence does not come at the expense of quality or ethics.

5.1. The Effect of the Academic Incentive System

The academic incentive system was implemented following a regulation published on December 18, 2015, and serves as an additional payment framework based on the scientific performance of academics. In this system, academics accumulate points through various activities, including patents, scientific publications, awards, projects, research, papers, and citations. These points determine their eligibility for incentive payments according to their academic ranks. Although the primary objective of this system is to enhance academic performance, its shortcomings have contributed to the emergence of performance paradoxes over time. This section concentrates on the direct consequences of this paradox on performance, rather than its impact on academic ethical violations (Vurucu, 2019: 282-285).

A fundamental issue within the academic incentive system is its failure to encompass the full range of academic activities performed by academics. Beyond scientific research, academics also engage in teaching undergraduate and graduate courses, providing academic consultancy, and serving as referees in journals (Yokuş et al., 2018: 146). However, the incentive system primarily measures performance through scores assigned solely for scientific research. This narrow focus may compel academics to prioritize their performance metrics based on research outputs, neglecting other essential activities. Consequently, the system becomes a significant novel contributor to the performance paradox, as academics may reduce their engagement in important functions such as education and consultancy in favor

of activities that yield higher incentive points. This shift can detrimentally affect the quality and integrity of the academic field.

While criticisms of the academic incentive system have often centered on the calculation methods for incentives, wage rates, and disparities in points and payments across different ranks, discussions regarding its ethical implications and effects on broader academic practices remain relatively superficial (Kılıç, 2015). Over time, an increase in the criteria associated with the incentive system and the introduction of various updates have partially mitigated the performance paradox. Initially designed to differentiate between successful and unsuccessful academics, these updates have lost their efficacy in practice. For instance, while it was once straightforward to earn incentive points for mere abstracts, revisions have since reduced the scoring for presentations, capping it at a maximum of 20 points. This change has hindered the potential for positive developments concerning the performance paradox.

Furthermore, there is an expectation that the academic incentive system will enhance the quality of scientific research. The variance in scoring based on journal indexing encourages academics to publish in prestigious indexed journals such as SCI-E, SSCI, and AHCI to accumulate points. Academics are therefore expected to both receive incentives and contribute substantively to the academic landscape. However, contrary to these expectations, there has been a notable surge in the number of questionable journals that allow academics to publish with minimal effort within short timeframes (Göksu and Bolat, 2017: 2). This trend undermines the goal of fostering quality publications, as some academics may resort to publishing in these journals solely for point accumulation. Consequently, the quality of scientific research suffers, and the proliferation of subpar studies within the academic community becomes a pressing concern. This scenario exemplifies a reverse learning process regarding the performance paradox.

To establish a healthier and more sustainable framework for the academic incentive system, it is imperative to focus not only on the scoring system but also on the quality of publications. The implementation of the incentive program has resulted in a substantial increase in the number of national articles and presentations at international conferences in Turkey. According to Demir (2018), the incentive program has led to a rise in potentially predatory journals of dubious scientific quality, indexed in certain international databases but not included in the Web of Science (WoS), alongside an increase in Turkish publications presented at international conferences. However, a significant decline in the number of Turkish publications indexed by WoS has been observed since 2017. Additionally, the rise in ethical issues that have either emerged or become more pronounced due to the incentive system warrants attention. Although Turkey has adopted a model akin to countries where incentive practices have been successfully implemented, these practices have led to both quantitative and qualitative declines in WoS-indexed publications (Demir, 2018). This situation underscores the urgent need for reevaluation and effective restructuring of the incentive system.

Evaluation of the academic incentive program reveals that a substantial proportion of academics believe this system diminishes the quality of research and fosters ethical dilemmas. Specific ethical concerns include the increased prevalence of special issues published by journals, the internationalization of national conferences solely for incentive purposes, and the practice of individuals earning points through mutual citations. Such trends signal a potential

escalation in ethical problems. Additional negative outcomes include the generation of multiple publications from the same dataset, the proliferation of low-quality research, and studies conducted outside of academics' areas of expertise. Moreover, there are growing apprehensions that these trends may diminish the originality of scientific publications. Consequently, a thorough analysis of the incentive system's effects and the formulation of solutions to these issues have paramount importance (Okumuş and Yurdakal, 2017: 153).

Another critical problem arising from the academic incentive system is the increase in publications attributed to multiple authors, including those who have not genuinely contributed. In this context, academics may include each other's names in joint studies to enhance their incentive performance scores, resulting in numerous publications without meaningful contributions. This practice not only constitutes an ethical breach but also undermines the validity of performance assessments. Similarly, the practice of mutual citation within scientific research presents ethical challenges and facilitates the acquisition of undeserved performance scores. In both instances, the performance paradox materializes: the performance evaluation system relies on manipulated results rather than accurately reflecting individual contributions. Furthermore, dynamics such as professor-student relationships that compel students to participate in multiple studies without genuine contributions exacerbate ethical concerns, leading to a systematic exploitation that transcends mere performance paradoxes. These practices significantly undermine the reliability of the academic field and the quality of research (Vurucu, 2019: 282).

The current criteria of the academic incentive system prioritize output (scientific research), resulting in a common misperception that an increase in quantity equates to improved academic performance (Yokuş et al., 2018: 146). However, the system's failure to distinguish between quantity and quality highlights its shortcomings. While WoS indexes could potentially serve as a benchmark for quality differentiation, the existence of SSCI-indexed journals that demand substantial publication fees and produce numerous articles in each issue undermines any quality-enhancing effects. This situation reveals a troubling trend where academics find themselves in a state of modern servitude, as they are expected to produce a high volume of publications while incurring financial burdens to do so. The cost of publishing in WoS journals can be equivalent to approximately two months' salary for an average academic in Turkey, necessitating that they sacrifice a portion of their income to maintain their academic standing.

In conclusion, while the foundational intent behind the academic incentive system and its early contributions appear positive, the reality is that academics find themselves caught between scientific imperatives and financial pressures (Okumuş and Yurdakal, 2017: 294; Vurucu, 2019: 285), leading to performance paradoxes. The system's inherent vulnerabilities have made it susceptible to manipulation, resulting in significant quantitative gains that are divorced from actual academic performance. Additionally, the exclusion of educational and training processes from the incentive framework complicates the accurate assessment of true academic performance. Collectively, these elements foster a detrimental and potentially toxic atmosphere that outweighs the advantages the system may have initially offered to the academic community.

5.2. Impact of Academic Appointment-Promotion Criteria

The criteria for appointment and promotion within universities can significantly influence the phenomenon known as the performance paradox in academic performance evaluation. These criteria can be classified into two fundamental categories: the central criteria for obtaining the title of Associate Professor, and the specific appointment and reappointment criteria for the ranks of Lecturer, Associate Professor, and Professor, which are determined by individual universities in accordance with their autonomy.

5.2.1. Criteria and Paradoxes for the Title of Associate Professor

The process of achieving the title of Associate Professor is governed by a centralized evaluation system managed by the Inter-University Board (ÜAK), which applies uniformly across all universities. During this process, candidates' scientific work is thoroughly scrutinized by a jury tasked with evaluating their academic performance. However, the effectiveness of this evaluation can be compromised by the qualifications and backgrounds of the jury members. For instance, if jury members are tasked with assessing publications from journals in specific indexes without having prior experience publishing in those same journals, this could hinder the ability to accurately gauge academic performance. Such discrepancies can impede fair evaluations and compromise the integrity of the appointment process.

5.2.2. University Appointment and Promotion Criteria

While the criteria established by universities for appointment and promotion aim to enhance the performance of academic staff, they often contain inherent structural issues that can give rise to a performance paradox. Key among these criteria are quantitative metrics, such as the number of publications, citation rates, and project participation. However, since these indicators only capture limited facets of academic quality, many academics may resort to superficial or short-term research strategies under pressure to achieve higher publication outputs. Consequently, while the volume of scientific output may increase, the depth and originality of research are often compromised.

This emphasis on publication quantity fosters a "publish or perish" culture (Van Dalen and Henkens, 2012), which discourages academics from engaging in long-term, innovative projects. As a result, academic performance is reduced to mere numerical achievements, undermining the value placed on scientific originality and comprehensive research.

Moreover, the appointment and promotion criteria fail to adequately consider the varying workloads and scientific production capabilities across different academic disciplines. Fields like natural sciences and engineering may allow for higher rates of article production, while qualitative research in social sciences and humanities typically demands more time and resources. This discrepancy can create an uneven playing field, disadvantaging academics in disciplines that prioritize depth over volume.

Additionally, these criteria often generate conflicts between academic responsibilities, such as teaching, mentoring students, and contributing to community service, and research obligations. When academics are compelled to prioritize publication and research projects, their essential duties related to education and societal contribution may be overlooked. This imbalance may lead universities to neglect their educational mission and societal responsibilities.

In conclusion, the criteria employed in the appointment and promotion processes of universities contribute to the emergence of a performance paradox for academic staff, complicating the balance between scientific productivity, research quality, and professional obligations. To enable a more holistic evaluation of academic performance, it is essential that these criteria evolve beyond mere quantitative measures and incorporate dimensions such as research quality, societal contribution, interdisciplinary considerations, and educational responsibilities.

5.3. The Impact of Research University Performance Processes

The emergence of the research university concept in Turkey began in 2015, when five institutions—Bilkent University, Boğaziçi University, İstanbul Technical University, Koç University, and Sabancı University—came together to form the Turkish Research University Alliance (TAÜG). This initiative aimed to enhance the effectiveness of Turkish universities within the European Research Area. Following this development, official announcements regarding the selection of research universities were made in 2016, and substantive steps in this direction commenced in 2017. As part of the evaluation process for designating research universities, these institutions prepared self-assessment reports based on criteria such as research performance, research grants, internationalization strategies, education and graduate programs, and university-industry collaboration. The reports aimed to highlight universities' scientific productivity, their national and international impact, and their societal contributions. This initiative was regarded as part of an overarching goal to elevate the quality standards of Turkey's higher education system and to foster a research-oriented culture within universities. Research universities are envisioned as institutions that seek increased visibility and promote academic freedom and innovative research, particularly on the international stage (Gülbak, 2020: 126).

Institutional performance evaluations in the context of research universities are conducted based on three primary dimensions: 1) Research Capacity, 2) Research Quality, and 3) Interaction and Collaboration (Aydın, 2017). Some of the evaluation criteria within these dimensions may inadvertently lead to paradoxical outcomes.

5.3.1. Research Capacity

Scientific Research and Citation Counts: Although these metrics are significant for assessing academic performance, they can induce a performance paradox. The drive to enhance scientific research output and citation counts may prompt academics to prioritize quantity over quality. This focus can result in a surge of publications that lack rigor, while citation counts may be artificially inflated through networks that emphasize quantity rather than meaningful impact.

Number of Patent Applications: While the volume of patent applications is considered a component of research capacity, the quality of these patents is often overlooked. Consequently, universities may file numerous low-quality patent applications solely to boost their metrics. This emphasis on quantity, rather than the quality of innovation, can lead to inefficient processes and a failure to accurately reflect genuine performance.

5.3.2. Research Quality

The InCites journal impact value, derived from citation metrics from Web of Science (WOS), is often used as an indicator of research quality. However, this criterion is vulnerable to manipulation, and the impact values assigned to journals may not accurately reflect their true scientific contributions. Instances of journals artificially inflating citation counts raise concerns about the reliability of this metric in assessing scientific quality.

Open access publication enhances the accessibility of scientific studies, but it often involves article processing charges (APC), which can create financial barriers. This reliance on fees means that only those who can afford to pay can access these publications, potentially hindering equitable access to scientific knowledge. Universities, in their efforts to meet open access requirements, may bear the financial burden of these fees, leading to potential waste of resources.

The number of accredited programs is often used as an indicator of institutional quality. However, accreditation processes tend to focus on superficial evaluations of program functioning, measuring compliance with procedural requirements rather than assessing the true success and effectiveness of academic programs. Universities may incur substantial fees for accreditation agencies, leading to inefficient resource allocation in the pursuit of accreditation.

The number of doctoral students and graduates is another key metric, reflecting the research focus of universities. However, an emphasis on quantity over quality can result in increased enrollment without adequate attention to the rigor of doctoral training. While institutions like Harvard and MIT manage to balance high graduate student enrollment with quality (Salmi, 2009), this balance is often lacking in Turkish research universities. This imbalance can place undue pressure on academics, affecting both teaching and research responsibilities.

In summary, while these metrics are used to assess the performance of research universities, they often fail to accurately capture true academic and research quality. The manipulation of citation counts, financial barriers to open access, superficial accreditation processes, and an overemphasis on doctoral enrollment can all contribute to a performance paradox, undermining the integrity of university assessments and the overall academic landscape.

5.3.3. Interaction and Collaboration

The collaboration between universities and the business sector aims to address real-world challenges through research. However, in an effort to meet performance benchmarks, universities may misrepresent publications produced by academics in university-affiliated technoparks as collaborative ventures with the business community. Such practices raise concerns about the authenticity and quality of these partnerships, potentially leading to a performance paradox, where perceived collaboration does not equate to genuine engagement or impactful research.

Similarly, the international student ratio is often used as a performance metric, yet it does not necessarily reflect the scientific quality of a university. Many international students choose universities based on geographical location—favoring large cities or coastal areas—rather than the institution's academic reputation or research output. Universities without programs offered in foreign languages may struggle to attract international students, resulting in pressure to alter language policies to improve performance metrics.

In Turkey, the performance evaluation criteria for research universities emphasizes quantity over true scientific advancement. This focus can lead institutions to manipulate indicators to enhance performance, without fostering meaningful academic development. Metrics such as the number of patent applications, citation counts, and the ratio of international students may not accurately represent the academic landscape, contributing to a performance paradox in the evaluation process.

To address these issues, it is essential to reconsider the criteria for university performance evaluation and adopt more qualitative assessment methods that genuinely reflect the contributions of research universities to science, society, and education. This approach would encourage a more authentic pursuit of academic excellence, rather than merely focusing on numerical targets.

In summary, while the performance evaluation processes and criteria in Turkey aim to improve the quality and visibility of academic institutions, they also have the potential to produce paradoxical outcomes that could ultimately undermine the integrity of scientific progress and education.

5.4. The Impact of Demands on Web of Science Journals

The Web of Science (WoS) database occupies a significant position in contemporary academia, housing an extensive array of journals and publications. While it shares functionalities with other esteemed databases like SCOPUS and PubMed, WoS stands out as prominent due to its broader journal selection, offering substantial advantages for researchers engaged in bibliometric studies and meta-analyses. Furthermore, WoS includes books from certain publishers and conference proceedings from prestigious scientific gatherings, which greatly facilitate access to academic knowledge.

However, the advantages provided by WoS are not solely aligned with the pursuit of scientific advancement or societal benefit. Journals seeking inclusion in this prestigious database are required to pay specific fees. If a journal fails to meet these financial obligations, readers must bear the costs of accessing the related research. This dynamic illustrates the encroachment of a capitalist economic framework into academia, transforming access to scientific knowledge into a process that necessitates both intellectual engagement and financial resources.

Although the significance of the Web of Science in the academic discourse surrounding performance evaluation is not the central focus of this study, it is important to note that the reliance on WoS as the primary benchmark for scientific progress is a major point of contention. Its prominence in university rankings and the assessment of leading scholars compels institutions to strive for visibility within this database. Additionally, the emphasis placed on WoS-indexed journals for academic appointments, incentive awards, and other evaluative measures has rendered this platform critical for achieving academic success.

The substantial weight attributed to WoS indexes, such as SCI, SSCI, AHCI, and ESCI, fosters a reliance on these metrics to evaluate the performance of both academic staff and institutions. This reliance can lead to a competitive landscape where achieving high performance in academia hinges upon inclusion in the WoS database, creating various

paradoxes. Scholars and institutions seeking academic excellence may find themselves trapped in a system that incentivizes conformity to WoS criteria, consequently constraining the diversity and originality of research outputs.

The overemphasis on performance metrics associated with databases like WoS has resulted in the exploitation of systemic loopholes. Particularly, a journal's inclusion in these databases often depends on its citation counts, prompting the emergence of new journals that dilute disciplinary boundaries to meet citation requirements. For instance, some journals, such as *Heliyon*, publish articles across disparate fields, merging medicine, physics, economics, and sociology within the same issues.

Moreover, significant editorial oversights have been observed in articles indexed by WoS. An illustrative example includes an article (2015) published in *BMC Medical Informatics and Decision Making*, where both English and Turkish were employed in the conclusions section. This oversight suggests a failure to adequately translate the manuscript, coupled with insufficient editorial review and inadequate peer evaluation. The inclusion of such an article in the WoS database—ranking even in the Q2 category—underscores the serious quality concerns plaguing scientific research. Such instances highlight how a performance-driven academic culture can exploit weaknesses in the system, thereby undermining the reliability of scientific publications.

The trend of journals demanding high publication fees and ensuring rapid article acceptance has become a pivotal component of the performance paradox. Prominent platforms like MDPI, BMC, and *Frontiers* feature numerous journals that charge significant fees for expedited publication. The recognition of these journals within the academic community raises concerns about the integrity of the academic performance evaluation framework. Notably, journals like *Sustainability*, which publishes approximately 1,000 articles biweekly, totaling over 20,000 articles annually, charge around 2,400 Swiss Francs per article. The sheer volume of publications in such short timeframes calls into question the rigor of their editorial processes. Additionally, instances where only articles from editors assigned to special issues are published cast doubt on the transparency and scientific integrity of these journals.

These practices contribute to the development of performance indicators that prioritize exploitation of systemic weaknesses over genuine academic quality. Many academics engage with these systems to enhance their prospects in appointment and promotion processes, resulting in a modern academic landscape characterized by exploitative cycles.

In conclusion, while the contributions of the WoS database to the scientific community are undeniable, it is equally evident that the performance paradox stemming from the exploitation of its systemic gaps poses significant challenges to scientific advancement. In a system where relationships with editors and the capacity to pay fees overshadow publication quality, an unethical and unscientific approach to performance evaluation emerges. The publication processes are increasingly aligned with the short-term interests of academics and institutions rather than fostering genuine scientific progress. To address these issues, it is imperative to reassess performance evaluation systems and adopt a quality-oriented approach within academic publication processes.

EVALUATION AND CONCLUSION

The performance evaluation process is vital for maintaining standards and quality in the educational practices and service provision of academics within higher education. Historically, the traditional structure of the academy regarded academic performance as self-evident, necessitating no further scrutiny post-evaluation. However, contemporary pressures such as internationalization and the establishment of quality benchmarks in higher education have rendered it as an essential mechanism for institutions to engage in both internal and external evaluations of academic performance (Çetinsaya, 2014).

A review of the academic performance evaluation systems in Turkey reveals a predominant reliance on quantitative data, which inadequately captures the essence of quality. Specifically, it has been noted that the numerical scores attributed to academics fail to reflect genuine academic quality and performance. Furthermore, the evaluation processes tend to consider low-quality and contentious publications, leading to the widespread acceptance of lower standard articles, which adversely affects the quality of academic promotions.

Nevertheless, it is important to recognize that academic performance evaluation system can foster quality in certain areas. Particularly, criteria for academic promotion and appointment can incentivize higher-quality research endeavors. However, these systems are often criticized for emphasizing quantitative metrics at the expense of qualitative contributions and their societal and scientific impacts. An evaluation framework that focuses solely on visible and measurable activities cannot adequately represent the true quality of academic performance.

The lack of clarity and transparency in performance evaluation criteria leads to inconsistencies across institutions and individuals, negatively impacting the meritocratic nature of academic culture. Consequently, these evaluation system tends to prioritize publication quantity over quality, prompting academics to publish excessively and undermines the merit-based system.

To address the academic performance paradox, a range of measures and strategies should be adopted:

1. Correct Interpretation of Academic Performance: Academic performance should not be equated with productivity metrics typical of the private sector. Evaluations should encompass various academic activities, including research, education, consultancy, and peer review. Solely focusing on outputs may lead to paradoxical outcomes.

2. Development of Institutional and Individual Awareness in Performance Evaluation: Institutions should cultivate a culture of performance evaluation that targets both individual and institutional success. All members should recognize that performance evaluation is, but one aspect of a broader strategy aimed at institutional advancement.

3. Determination of Objective, Reliable, and Measurable Criteria: The criteria used for performance evaluation must be dependable, valid, and measurable. It is crucial to eliminate ambiguity in interpretation criteria to ensure objective evaluations.

4. Revising Unnecessary Criteria: Outdated or irrelevant criteria in performance evaluations should be reassessed and revised. For instance, national reports that lack relevance should not influence performance evaluations, especially when numerous subpar studies are associated with online conferences.

5. Closing Gaps in Performance Systems: Ensuring the integrity of evaluation processes is essential. For example, there must be strict oversight of publication processes in scientific journals to prevent the inclusion of financially motivated and non-quality studies in academic performance evaluations.

6. Maintaining Balance Between Academic Activities: Performance evaluations should account for various academic responsibilities, including teaching and administrative duties. A narrow focus on research could lead to neglect of other essential academic roles, disrupting the balance within the academic ecosystem.

7. Acting with the Principle of Continuous Improvement: Performance evaluation, accreditation, and related processes should not merely fulfill legal obligations but should be continuously refined and enhanced following the principle of "kaizen."

8. Harmonization of Institutional and Individual Performance Targets: Systems should be established where individual performance goals align with institutional objectives. Achieving a balance between institutional priorities and individual interests is crucial, ensuring that academic promotion criteria are congruent with institutional performance targets.

9. Determination of Performance Targets with SWOT Analyses: Institutions should utilize SWOT analyses to set realistic and achievable performance targets, aligning strategic goals with internal capabilities and external opportunities.

10. Conducting Performance Evaluation Processes with the Principle of Transparency: The evaluation process should be transparent, with active participation from all stakeholders in the measurement and evaluation of outcomes, inviting feedback for continual improvement.

These strategies present actionable measures to mitigate the academic performance paradox and enhance the fairness, transparency, and quality of academic performance evaluation process. By adopting these recommendations, institutions can able to foster a more balanced and effective approach in evaluating academic contributions, ultimately benefiting the academic community and society at large.

REFERENCES

- Acar, O. K. (2019). Personel yönetiminden insan kaynakları yönetimine: Cumhuriyet dönemi kamu personel yönetim tarihçesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 119-146.
- Akal, Z. (2002). *İşletmelerde performans ölçüm ve denetimi: Çok yönlü performans göstergeleri* (4. bs.). Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları.
- Akçakaya, M. (2012). Kamu sektöründe performans yönetimi ve uygulamada karşılaşılan sorunlar. *Karadeniz Araştırmaları*, (32), 171-202.
- Akçay, V. H., Bilgin, K. U. (2016). Kamu performans yönetimine etkisi açısından psikolojik sermaye. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12 (2), 154-174.
- Akyol, M. E. (2011). *Yetkinliğe dayalı performans yönetimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ammons, D. N. (2004). "Productivity barriers in the public sector". M. Holzer ve M. Dekker (Eds.), *Public productivity handbook* (2. bs., ss. 147-173) içinde. New York: CRC Press.
- Armstrong, M., Baron, A. (2005). *Managing performance: performance management in action*. London: CIPD publishing.

- Ateş, H., Çetin, D. (2004). "Kamuda performans yönetimi ve performansa dayalı bütçe". M. Acar ve H. i. Özgür (Eds.), Çağdaş Kamu Yönetimi II (ss. 255-289) içinde. Ankara: Nobel Yayınları.
- Aydın, O. T. (2017). Research performance of higher education institutions: A review on the measurements and affecting factors of research performance. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*(2), 312-320.
- Baş, İ. M., Artar, A. (1991). *İşletmelerde verimlilik denetimi, ölçme değerlendirme modelleri*. Ankara: Milli Prodiktivite Merkezi.
- Berman, E. (1994). Implementing TQM in state governments: A survey of recent progress. *State and Local Government Review*, 26 (1), 46-53.
- Bilgin, K. U. (2004). *Kamu performans yönetimi, memur hak ve yükümlülüklerinin performansa etkisi*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Bilgin, K. U. (2016). "A parallel change with the new public administration approach: Human Resources Performance Management". Y. Demirkaya (Ed.), *New Public Management in Turkey* (ss. 177-206) içinde. New York: Routledge.
- Boland, T., Fowler, A. (2000). A systems perspective of performance management in public sector organisations. *International Journal of Public Sector Management*, 13 (5), 417-446.
- Bouckaert, G., Balk, W. (1991). Public productivity measurement: Diseases and cures. *Public Productivity and Management Review*, 15 (2), 229-235.
- Bouckaert, G., Peters, B. G. (2002). Performance measurement and management: The Achilles' heel in administrative modernization. *Public Performance and Management Review*, 25 (4), 359-362.
- Bourne, M., Bourne, P. (2012). *Handbook of corporate performance management*. New York: John Wiley and Sons.
- Brewer, G. A. (2008). "Employee and organizational performance". J. L. Perry ve A. Hondeghem (Eds.), *Motivation in public management: The call of public service* (ss. 136-156) içinde. New York: Oxford University Press.
- Brignall, S., and Modell, S. (2000). An institutional perspective on performance measurement and management in the 'new public sector'. *Management Accounting Research*, 11(3), 281-306.
- Cadwell, C. M. (2002). *Performance management*. New York: AMA American Management Association.
- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Raporu.
- Choi, S., Park, S. (2023). Exploring performance paradox in public organizations: Analyzing the predictors of distortive behaviors in performance measurement. *International Review of Administrative Sciences*, 89 (2), 501-518.
- Demir, B. S. (2018). *Akademik teşvik neden kaldırılmalı?* Erişim Tarihi 12.09.2024, <https://www.memurlar.net/haber/730927/akademik-tesvik-neden-kaldirilmali.html>
- Dikmen, B., Özpeynirci, Ö. (2010). Matris tipi örgütlerde bireysel performans değerlendirme: 360 derece yöntemi ve hedeflerle yönetim teknikleri ile melez bir yöntem uygulaması. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28 (1), 71-104.
- DMK. (1965). *Devlet Memurları Kanunu*. Erişim Tarihi 12.07.2024, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=657andMevzuatTur=1andMevzuatTertip=5>
- Erbaşı, A., Güzel, A. (2008). Örgütlerde performans yönetim sisteminden performans esaslı bütçelemeye: belediyelerdeki yansımaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 10 (1-2), 81-98.
- Erdemir, E. (2013). "Performansın ölçülmesi". E. Erdemir, G. Haşit, B. Baraz ve N. Tokgöz (Eds.), *Performans Yönetimi* (ss. 68-89) içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Eroğlu, H. T. (2016). "Effects of reforms in terms of performance management and strategic management in application". Y. Demirkaya (Ed.), *New Public Management in Turkey Local Government Reform* (ss. 306-322) içinde. New York: Routledge.
- Fletcher, C. (2004). *Appraisal and feedback: Making performance review work*. London: CIPD Publishing.
- Fountain, J. E. (2001). Paradoxes of public sector customer service. *Governance*, 14 (1), 55-73.
- French, M., and Mollinger-Sahba, A. (2021). Making performance management relevant in complex and inter-institutional contexts: using outcomes as performance attractors. *International Journal of Public Sector Management*, 34(3), 377-391.

- Göksu, İ., Bolat, Y. İ. (2017). Akademik teşvik uygulamasının ilk sonuçlarına ait değerlendirmeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* (3), 441-452.
- Griffith, L., Orgera, A. (1997). "Performance management: Mapping out the Process". P. T. Chingos (Ed.), Paying for performance: A guide to compensation management içinde. New York: John Wiley and Sons.
- Gülbak, O. (2020). Öğretim üyeleri perspektifinden araştırma üniversitesi girişi: Bir vakıf üniversitesi örneği. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3 (3), 124-130.
- Güler, B. A. (1996). *Yeni sağ ve devletin değişimi: yapısal uyarılama politikaları*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Güler, B. A. (2009). *Türkiye'nin yönetimi: yapı*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Gürcüoğlu, S., Öztaş, N. (2018). Türk kamu yönetiminde performans yönetimi: Milli Eğitim Bakanlığı örneği. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (14), 537-549.
- Haslam, N., and Laham, S. M. (2010). Quality, quantity, and impact in academic publication. *European Journal of Social Psychology*, 40(2), 216-220.
- Helvacı, M. A. (2002). Performans yönetimi sürecinde performans değerlendirmenin önemi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35 (1-2), 155-169.
- Hood, C. (1991). *A public management for all seasons?*. *Public Administration*, 69 (1), 3-19.
- Hughes, O. E. (1998). "New public management". O. E. Hughes (Ed.), *Public Management and Administration* (ss. 52-80) içinde. London: Springer.
- İşığışok, E. (2008). Performans ölçümü, yönetimi ve istatistiksel analizi. *Istanbul University Econometrics and Statistics e-Journal*, 1 (7), 1-23.
- Kagioglou, M., Cooper, R., Aouad, G. (2001). Performance management in construction: a conceptual framework. *Construction Management and Economics*, 19 (1), 85-95.
- Karasoy, H. A. (2014). Türk kamu yönetiminde performans yönetimine bir bakış. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 10 (22), 257-274.
- Karataş, A. (2019). Post-new public management paradigm and its effects on public administration. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 5 (26), 1796-1805.
- Karataş, A., Avcı, S. B. (2017). Kamu kurumlarında sanal kaytarma olgusunun değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (Kayfor15 Özel Sayısı), 2321-2346.
- Kılıç, M. (2015). Akademik teşvik ve etik boyut. Erişim Tarihi 19.08.2024, <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/kose-yazilari/prof-dr-muharrem-kilic/akademik-tesvik-ve-etik-boyut-589499>
- Köseoğlu, Ö. (2007). "Türk kamu yönetiminde değişen denetim anlayışı ve performans denetimi". B. Eryılmaz, M. Eken ve M. L. Şen (Eds.), *Kamu Yönetimi Yazıları* (ss. 309-339) içinde. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Köseoğlu, Ö., Şen, M. (2014). Kamu sektöründe performans yönetimi: politikalar, uygulamalar ve sorunlar. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 9 (2), 113-136.
- Kouzmin, A., Löffler, E., Klages, H., Korac-Kakabadse, N. (1999). Benchmarking and performance measurement in public sectors: Towards learning for agency effectiveness. *International Journal of Public Sector Management*, 12 (2), 121-144.
- Le Grand, J. (1991). The theory of government failure. *British Journal of Political Science*, 21 (4), 423-442.
- Leeuw, F. L. (2000). "Unintended side effects of auditing: The relationship between performance auditing and performance improvement and the role of trust". W. Raub ve J. Weesie (Eds.), *The management of durable relations* içinde. Amsterdam: Thelathesis.
- Maesschalck, J. (2004). The impact of new public management reforms on public servants' ethics: Towards a theory. *Public Administration*, 82 (2), 465-489.
- Majone, G. (1989). *Evidence, argument, and persuasion in the policy process*. New Haven: Yale University Press.
- McGuire, L. (2002). *Counting performance or performance that counts? benchmarking government services in Australia*. Australia: Department of Management, Monash University.

- Meyer, M. W., Gupta, V. (1994). The performance paradox. *Research in Organizational Behavior*, 16, 309-369.
- Meyer, M. W., O'Shaughnessy, K. C. (1992). "Organizational design and the performance paradox". R. Swedberg (Ed.), Explorations in economic sociology (ss. 249-278) içinde. New York: Russell Sage Foundation.
- Mouritzen, P. E., Opstrup, N. (2020). *Performance management at universities*. Switzerland: Palgrave Macmillan.
- Moynihan, D. P. (2005). Goal-based learning and the future of performance management. *Public Administration Review*, 65(2), 203-216.
- Moynihan, D. P. (2006). Managing for results in state government: Evaluating a decade of reform. *Public Administration Review*, 66(1), 77-89.
- Okumuş, K., Yurdakal, İ. H. (2017). Akademisyenlerin akademik teşviğe ilişkin görüş ve düşünceleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 58 (II), 145-158.
- Ömürgönülşen, U. (2002). Performance measurement in the public sector: Rising concern, problems in practice and prospects. *Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 20 (1), 99-134.
- On İkinci Kalkınma Planı. (2024-2028). T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028). Erişim Tarihi 10.12.2023, <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/>
- OVP. (2023-2025). T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Orta Vadeli Program 2023-2025. Erişim Tarihi 12.12.2023, <https://www.sbb.gov.tr/orta-vadeli-programlar/>
- OVP. (2024-2026). T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Orta Vadeli Program 2024-2026. Erişim Tarihi 12.08.2024, <https://www.sbb.gov.tr/orta-vadeli-programlar/>
- Özer, M. A. (2010). *Kuruluşlarda süreç, performans ve risk analizi*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Özkal Sayan, İ., Demirci, A. G. (2018). Kamu personelinin değerlendirilmesinde performans sistemine geçiş sürecinin analizi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 73 (2), 667-700.
- Öztürk, N. K. (2020). "Kamuda performans yönetiminde karşılaşılan sorunlar". V. Eren ve H. T. Eroğlu (Eds.), *Kamuda performans yönetimi: kavram, kuram ve uygulama* (ss. 271-300) içinde. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Salmi, J. (2009). *The challenge of establishing world-class universities*. Washington: World Bank Publications.
- Smith, P. (1995). On the unintended consequences of publishing performance data in the public sector. *International Journal of Public Administration*, 18 (2-3), 277-310.
- T.C. Anayasası. (1982). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Erişim Tarihi 01.08.2022, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf>
- Talbot, C. (2007). "Performance management". E. Ferlie, L. E. Lynn Jr ve C. Pollitt (Eds.), *The Oxford handbook of public management* (ss. 491-520): Oxford University Press.
- Thompson, F., Miller, H. T. (2003). New public management and bureaucracy versus business values and bureaucracy. *Review of Public Personnel Administration*, 23 (4), 328-363.
- Torenvlied, R. (2012). *Political decisions and agency performance* (2. bs.). Netherlands: Springer Science and Business Media.
- Usta, A. (2010). "Kamu kurumlarında örgütsel performans yönetim süreci". *Sayıştay Dergisi* (78), 31-58.
- Vakkuri, J., Meklin, P. (2006). Ambiguity in performance measurement: a theoretical approach to organizational uses of performance measurement. *Financial Accountability and Management*, 22 (3), 235-250.
- Van Dalen, H. P., Henkens, K. (2012). Intended and unintended consequences of a publish-or-perish culture: A worldwide survey. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 63 (7), 1282-1293.
- Van Dooren, W., Bouckaert, G., Halligan, J. (2015). *Performance management in the public sector* (2. bs.). London: Routledge.
- Van Thiel, S. (2001). *Quangos: trends, causes and consequences*. Aldershot, UK: Routledge.
- Van Thiel, S., Leeuw, F. L. (2002). The performance paradox in the public sector. *Public Performance and Management Review*, 25 (3), 267-281.
- Vurucu, İ. (2019). Bilimsel araştırma-yayın etiği ve akademik teşvik. 21. *Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 8 (23), 247-295.

- Weikart, L. A. (2001). The Giuliani administration and the new public management in New York city. *Urban Affairs Review*, 36 (3), 359-381.
- West, W. F. (2011). *Program budgeting and the performance movement: The elusive quest for efficiency in government*. Washington: Georgetown University Press.
- Wilson, J. Q. (1989). *Bureaucracy: What government agencies do and why they do it*. New York: Basic Books.
- Yeni Ekonomi Programı. (2021-2023). T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Yeni Ekonomi Programı 2021-2023. Erişim Tarihi 12.12.2023, <https://www.sbb.gov.tr/orta-vadeli-programlar/>
- Yıldız, G. (1995). "Kamu yönetiminde müşteri tatmininin ölçümü" *Kamu yönetimi disiplini sempozyumu bildirileri 2. Cilt kamu yönetimi ve işletme yönetimi* (ss. 77-87) içinde. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Yokuş, G., Ayçiçek, B., Kanadlı, S. (2018). Akademisyen görüşleri doğrultusunda yükseköğretimde performansa dayalı akademik teşvik sisteminin incelenmesi. *Yükseköğretim Dergisi*, 8 (2), 140-149.

Author's Declaration | Yazar Beyanı

Financial Support | Finansal Destek: Adnan KARATAŞ who is the author has not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study. | Adnan KARATAŞ, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Authors's Contributions | Yazarların Katkıları: This article was prepared by the author alone. | Bu makale yazar tarafından tek başına hazırlanmıştır.

The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest | Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı: No conflict of interest or common interest has been declared by the author. | Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir.

The Declaration of Ethics Committee Approval | Etik Kurul Onayı Beyanı: The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission. | Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur.

The Declaration of Research and Publication Ethics | Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi: The author declares that he/she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences in all processes of the paper and that he/she does not make any falsification of the data collected. In addition, he/she declares that Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences. | Yazar, makalenin tüm süreçlerinde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nden başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir.

CONSUMER BEHAVIOUR IN THE METAVERSE: A SYSTEMATIC REVIEW
Metaverse’de Tüketici Davranışı: Sistematik Bir Derleme

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Sevgi BALIK

Corresponding Author/Sorumlu Yazar
Şirnak Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü
zsbalik1@gmail.com
0000-0003-1276-4051

Article Type : Systematic Review
Received : 08.11.2024
Revision : 27.11.2024
Accepted : 02.12.2024

Citation/Atıf: Balık, Z. S. (2024). Consumer Behaviour in the Metaverse: A Systematic Review. *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (2) , 224-236.

Doi: 10.56400/tarsusiibdergisi.1581788

Abstract

Consumer behaviour on Metaverse platforms has become an increasingly important topic. This study aims to examine the reasons why consumers purchase virtual products or real products through the Metaverse. For this purpose, Web of Science and Scopus databases were scanned, and 31 articles were examined according to elimination process following the PRISMA 2020 protocol. As a result of the research, it was observed that the most examined variables were value and self-concept. One common finding across the articles is that consumers who view their avatars as extensions of themselves are more likely to purchase items for their avatars.

Keywords: Consumer Behaviour, Metaverse, Purchase Intention, PRISMA 2020.

Öz

Metaverse platformlarında tüketici davranışları konusu gittikçe önem kazanan bir konu olmuştur. Tüketicilerin için sanal ürün satın alma ya da Metaverse aracılığı ile gerçek ürünler satın almalarının nedenlerini incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla veri tabanları taranmış ve PRISMA 2020 protokolü izlenerek yapılan eleme sonucunda 31 makale incelenmiştir. Araştırma sonucunda en çok incelenen değişkenlerin değer ve benlik konsepti olduğu gözlemlenmiştir. Avatarlarını kendi uzantıları olarak gören tüketiciler avatarlarına item (nesne) satın alma noktasında daha olumlu eğilim göstermekte ve ayrıca hissedilen telepresence (farklı bir yerde olma hissi) ne kadar iyiyse o derece Metaverse aracılığı ile ürün satın alma eğilimleri de pozitif yönde etkilenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tüketici Davranışı, Metaverse, Satın Alma Niyeti, PRISMA 2020.

INTRODUCTION

For marketers, consumer behaviour continues to be an area that is always being researched, and new topics are constantly being discovered. The environment we live in is continually changing, developing, and the differences between generations are also becoming visible also affects consumer behaviour. We see one of the latest developments of technology in the virtual universe which is called Metaverse. The Metaverse is a platform that offers to users a three-dimensional (3D) virtual world experience by combining the physical world and the virtual universe using Augmented Reality (AR), Virtual Reality (VR), and blockchain technologies (Dwivedi et al., 2022: 2; Arya, et al., 2024: 556). Metaverse offers users an interactive environment with other users and offers economic participation opportunities such as shopping experiences (Oh et al., 2023: 1).

By utilizing technological tools such as virtual reality glasses on this platform, a feeling of entering the virtual universe is created in users. Users involved in the virtual universe create avatars for themselves, reflecting their physical characteristics or their ideal selves. Various items such as clothes, weapons, non-fungible-tokens, are also offered for these avatars created. Additionally, by using this virtual universe, companies make advertisements and offer their brands' products in this virtual universe. Therefore, consumer behaviour has become a key focus in the Metaverse field. Consumer behaviour can be influenced by various factors, and in the real world, it has been studied from multiple perspectives, including cultural, ethnic, demographic, psychological, and social. Numerous studies have provided evidence to explain these influencing factors. Are the same factors valid for the virtual world or are there new structures? To answer this question, examining articles that approach the subject from different perspectives and using different research materials will provide a broader perspective.

In order to find a solution to the research question, it is aimed to compile the studies in the literature in a systematic way. Systematic compilation will facilitate staying within the scope by providing a target-oriented result. In addition, examining a review study method while examining a specific research problem will enable the detection of more than one variable in the context of consumer behaviour. For this reason, the author has preferred the systematic review method in this study.

1. METHODOLOGY

Studies on the Metaverse cover a broad range of topics (e.g., blockchain, NFTs, avatars, etc.). However, this study focuses specifically on research aimed at understanding consumer behaviour in the Metaverse. To achieve this, a search was conducted using Boolean operators ((consumer OR customer OR consumption) AND Metaverse) in the Web of Science and Scopus databases (covering all years), following the PRISMA 2020 protocol (Page et al., 2021). The PRISMA 2020 protocol refers to screening relevant literature through four main steps (identification, selection, relevance, and inclusion). Thanks to this method, relevant studies can be distinguished and compiled in a systematic way without going beyond the scope. (Attaoui and Gaber, 2024: 6492). As a result of this process initially, 1,201 (Web of Science: 581, Scopus: 620) articles were reached (Figure 1).

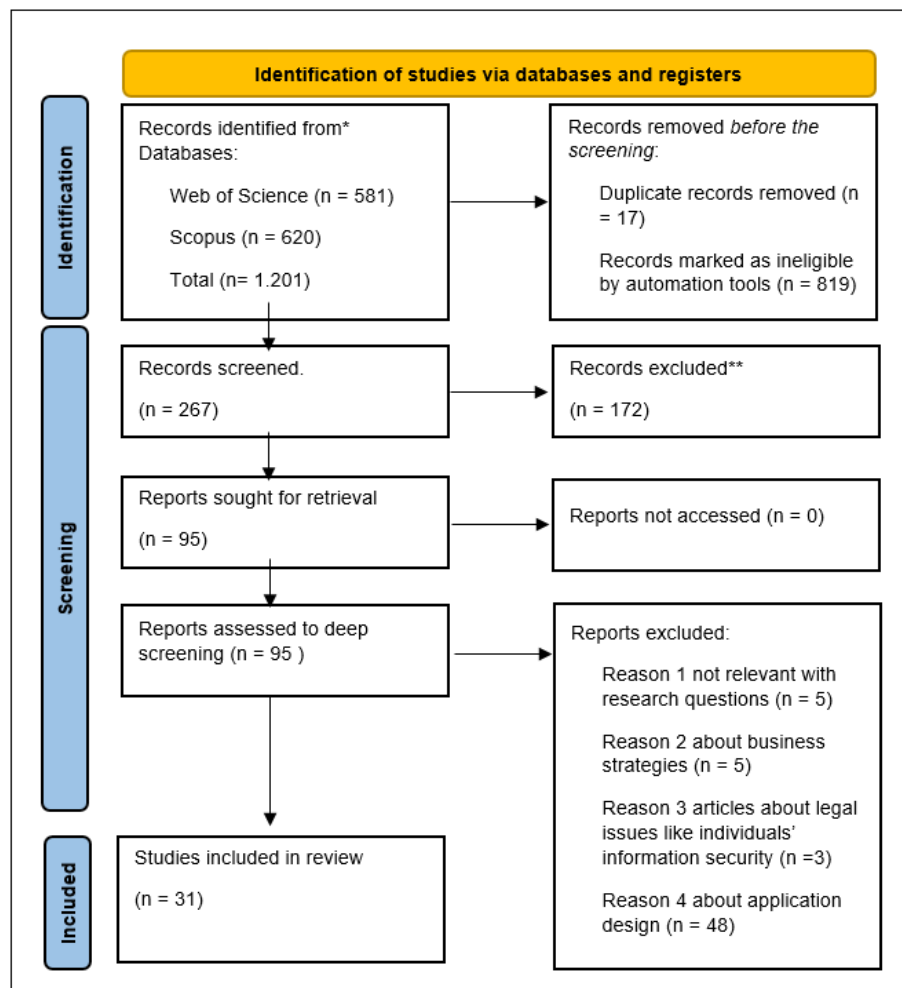

Figure 1. Prisma flow diagram of the study (n = number of studies)

Later, review articles and early access articles were excluded from the scope. Due to the difficulty in accessing the full texts of studies published in the early view, they were excluded from the scope. Open publisher-invited articles and meeting abstracts, book chapters, editorial material or works in letter format are also excluded from the scope. Studies in English and Turkish were selected. As a result, 267 articles were reached. Then, these studies were examined in terms of content (In order to determine the variables affecting the purchase decision, only empirical studies are discussed) and 31 studies that conducted for applied research on consumers were included in the scope of the study.

Since users who prefer to use these platforms are also referred to as consumers or customers in studies conducted on the use of the Metaverse, these articles can also be reached because of a search made as “Metaverse AND consumer OR customer”. However, since the focus of this review article covers other areas of consumer behaviour such as the intention or interest of consumers who currently use the Metaverse platform to purchase products offered on or through these platforms, articles written on application preference were excluded from the review.

2. RESEARCH FINDINGS

After elimination process, 31 articles were included in the study. The studies discussed within the framework of the research are summarized in Table 1.

Table 1. Articles Information

N	Article Names	Authors (Pub. Year)	Theories
A1	Metaverse Users' Purchase Intention In Second Life	Demirci et al. (2024)	Technology Acceptance Model
A2	The Genesis Effect: Digital Goods In The Metaverse	Yang (2024)	
A3	How Metaverse Can Enhance Customer Awareness, Interest, Engagement And Experience: A Practical Study	Alshurideh et al. (2024)	No theory mentioned
A4	Assessing The Determinants Of Metaverse Adoption For E-Commerce Retailing	Pillai et al. (2024).	Theory of Acceptance and Use of Thecnology
A5	Does Luxury Fashion Shape Consumers' Perception Differently In The Real World Versus The Metaverse? A Comparative Study On Wearer Evaluation	Um et al. (2024)	No theory mentioned
A6	Unlocking Impulsive Buying Behaviour In The Metaverse Commerce: A Combined Analysis Using Pls-Sem And Ann	Duc et al. (2024)	The SOR (Stimulus-Organism-Response) model
A7	Metaverse Servicescape: Emotional Response To Virtual Retail Design	Warden et al. (2024).	The SOR (Pleasure Arousal Dominance Model Uses and Gratification Theory
A8	Metaverse Meets Branding: Examining Consumer Responses To Immersive Brand Experiences	Wongkitrungrueng, A., & Suprawan, L. (2024)	Behavioural Reasoning Theory
A9	Factors Influencing Customers' Apparel Shopping Intention In Metaverse	Pillai et al. (2024).	No theory mentioned
A10	The Effect Of Avatar Self-Integration On Consumers' Behavioural Intention In The Metaverse	Oh et al. (2023)	Multi-attribute Utility Theory (MAUT)
A11	What Drives User Interest And Purchase Of Virtual 3d Assets? An Empirical Investigation Of 3d Model Attributes And Pricing Dynamics	Korbel et al. (2024)	Social Impact Theory
A12	How The Presence Of Employee Avatars Affects Metaverse Shopping Behaviour: Can I Help You Buy Condoms? Virtual Sales Promotions In Embarrassing Shopping Settings	Frank et al. (2024)	Construal Level Theory
A13	The Role Of Temporal Distance, Conspicuous Consumption, And Multisensory Interfaces On Consumer Judgments In Metaverse	Nunkoo et al.(2024)	Technology Acceptance Model
A14	From E-Commerce To The Metaverse: A Neuroscientific Analysis Of Digital Consumer Behaviour	Fici et al. (2024)	Self-Determination Theory
A15	A Holistic Framework For Consumer Usage Modes Of Augmented Reality Marketing In Retailing	Caboni et al. (2024)	Uses and Gratification Theory
A16	Consumers' Continuance Intention Towards Metaverse-Based Virtual Stores: A Multi-Study Perspective	Chakraborty et al. (2024)	Elaboration Likelihood Model
A17	Informative And Peripheral Metaverse: Which Leads To Experience? An Investigation From The Viewpoint Of Self-Concept	Balakrishnan et al. (2024)	The SOR (Stimulus-Organism-Response) model
A18	Metaverse In Human Behaviour: The Role Of Telepresence And Flow Experience On Consumers' Shopping Behaviour In The Metaverse	Jafar et al. (2024)	No theory mentioned
A19	Phygital Customer Experience In The Metaverse: A Study Of Consumer Sensory Perception Of Sight, Touch, Sound, Scent, And Taste	Batat, W. (2024)	

A20	Why Do People Interact And Buy In The Metaverse? Self-Expansion Perspectives And The Impact Of Hedonic Adaptation	Ahn et al. (2024)	Self-expansion Theory
A21	Does Metaverse Fidelity Matter? Testing The Impact Of Fidelity On Consumer Responses In Virtual Retail Stores	Frank et al. (2024)	No theory mentioned
A22	Telepresence In Live-Stream Shopping: An Experimental Study Comparing Instagram And The Metaverse	Barta et al. (2023)	Theory of Planned Behaviour (TPB) and Expectation Confirmation Theory (ECT)
A23	Examining Consumers' Perceptions Of And Attitudes Toward Digital Fashion In General And Purchase Intention Of Luxury Brands' Digital Fashion Specifically	Zhang et al. (2023)	Attitude Theories, Customer Value Theory, and Consumer Involvement Theory
A24	Paying Attention In Metaverse: An Experiment On Spatial Attention Allocation In Extended Reality Shopping	Chen et al. (2023)	The Biased Competition Theory of Attention
A25	Fashioning' The Metaverse: A Qualitative Study On Consumers' Value And Perceptions Of Digital Fashion In Virtual Worlds	Venturini, A., & Columbano, M. (2024)	Theory of Consumption Values
A26	The Perceived Value Of Digital Fashion Product And Purchase Intention: The Mediating Role Of The Flow Experience In Metaverse Platforms	Park et al. (2023)	Theory of Consumption Values
A27	Unfolding The Impacts Of Metaverse Aspects On Telepresence, Product Knowledge, And Purchase Intentions In The Metaverse Stores	Jafar et al. (2023)	The SOR (Stimulus-Organism-Response) model
A28	Impact Of Delightful Somatosensory Augmented Reality Experience On Online Consumer Stickiness Intention	Huang et al. (2024)	Embodied Cognition Theory
A29	The Impact Of Trust-Building Mechanisms On Purchase Intention Towards Metaverse Shopping: The Moderating Role Of Age	Zhang et al. (2024)	Media Reachness Theory
A30	Motivation In The Metaverse: A Dual-Process Approach To Consumer Choices In A Virtual Reality Supermarket	Saffari et al. (2023)	No theory mentioned
A31	Motivations For Consuming Avatar-Specific Virtual Items On The Zepeto Gaming Platform	Aris et al. (2023)	Theory of consumption

As a result of the examination conducted for this purpose, it was observed that the most used theory to make sense of consumer behaviour in the Metaverse is Stimulus-Organism-Response (the SOR). The SOR model explains the decision-making processes of an organism under different scenarios. In other words, the organism makes inferences by observing the environment where it is in and makes a decision depending on these inferences (Nguyen et al., 2023: 999). Studies based on this theory have examined how consumers make decisions under such conditions as social presence and telepresence (Duc, et al., 2024; Warden et al., 2024; Jafar et al, 2023; Jafar et al., 2024).

Uses and Gratification theory suggests that “individuals actively seek media” that can meet their specific needs and desires. In this context, consumers are drawn to virtual stores in the Metaverse and seek fulfilment such as convenience, fun, social interaction, and innovation (Chakraborty et al. 2024; Wongkitrungrueng and Suprawan, 2024).

In Table 2 author showed variables used in searched articles for understanding consumer behaviour.

Table 2. Research Variables used in Articles

Research variables	Method	Frequency	Articles
Purchase intention/shopping exp.	QTT	14	A1, A5, A8,A10, A11, A12, A13, A14, A18, A20, A23, A26, A27, A29
	QLT	2	A19, A31
	Mix	3	A17, A21, A30
Attitude	QTT	2	A9, A23
	QLT	-	
	Mix	-	
Motivation	QTT	4	A5, A4, A20
	QLT	1	A15
	Mix	1	A16
Possession	QTT	1	A2
	QLT	-	
	Mix	-	
Awareness	QTT	1	A4
	QLT	-	
	Mix	-	
Social influence	QTT	1	A4
	QLT	-	
	Mix	-	
Social presence/Telepresence	QTT	5	A6, A18, A22, A26, A27
	QLT	-	
	Mix	-	
Security concerns/Trust	QTT	1	A29
	QLT	-	
	Mix	-	
Impulsive buying	QTT	1	A6
	QLT	-	
	Mix	-	
Value/Perceived Value (Hedonic, Utuliterian, Symbolic)	QTT	4	A8, A22, A23, A26
	QLT	2	A25, A31
	Mix	-	
Satisfaction/Delight	QTT	1	A22
	QLT	-	
	Mix	1	A28
Self-Concept	QTT	1	A20
	QLT	-	
	Mix	2	A13, A17

* QTT: Quantitative, QLT: Qualitative, MIX: Both Method

Due to the scope of this study, most of the studies we have examined focus on purchasing behaviour. However, the theories and variables based on this purpose vary. In the following section, these variables are grouped into categories and explained.

Avatars; When the issue of purchasing in the Metaverse universe is examined, it is observed that one of the most emphasized issues in the studies is the avatars representing the user. An avatar is described as a virtual version of a person that carries physical or behavioural features similar to the person who represents and mediates interactions in a virtual environment. In this way, avatars influence the perception of others and the interpretation of their behaviours, which in turn affects the social relationships between users (Kim et al., 2023: 2). Studies show that individuals generally create avatars that are either similar to themselves or reflect an idealized version of themselves. In a virtual social

environment, an avatar that represents its owner also represents the owner's social status (Alshurideh et al., 2024: 1908). In connection with these consumers with high levels of self-monitoring have higher avatar-user similarities and identify more psychologically with their avatars, and the higher this identification, the more likely they are to purchase items (clothing, etc.) for their avatars (Oh et al., 2023: 8).

Social Influence: Social influence positively affects consumers' tendency to shop on the Metaverse. Social influence refers to the degree to which individuals are affected by their surroundings. Studies examining how social influence affects shopping intentions on Metaverse platforms suggest that people who have friends or relatives who shop on Metaverse platforms are more likely to use the Metaverse. (Pillai et al., 2024: 9).

Social Presence and Telepresence: Social presence is about how much a medium transmits the communication of its participants, in other words, how much it can transmit individuals' presence. (Rice, 1993: 452). On the other hand, telepresence is defined as the feeling of being in a virtual environment (Nowak et al. 2000: 27) or "the feeling of being far away" (Slater and Wilbur, 1997:11). Despite the differences in definition, the components that feed these two concepts in the virtual universe are similar. These are the effectiveness, vividness, and interactivity of the media presented. The more a media meets expectations in terms of these three features, the more individuals' social presence and telepresence increase. Users who feel more in the virtual universe have an increased intention to purchase (Jafar et al., 2023; Park et al., 2023; Jafar et al., 2024) impulsive purchasing behaviour is observed (Duc et al., 2024), and their intention to revisit retail stores increases.

Motivation: Another topic that the studies focused is the motivations that lead consumers to purchase virtual items. The most prominent of these has been observed as hedonic motivation. Users do not only experience the store to buy items for their avatars, but they also see it as a leisure activity and enjoy it. (Chakraborty et al., 2024; Pillai et al., 2024).

Besides the hedonic motivation factors, another factor that motivates individuals to purchase items in the Metaverse is self-expansion. Playfulness, which expresses the pleasure getting from the Metaverse, is a hedonic motivation source and its high level increases the participants' self-expansion tendencies. Consumers with an increasing self-expansion tendency are also more likely to purchase items. (Ahn et al., 2024).

Considering that consumers use AR-based platforms to obtain information about products, Caboni et al. (2024) conducted a study and examined the factors that motivate people to use these platforms and buy products from them from two perspectives: extrinsic and intrinsic. The motivation to meet the need for information is expressed as extrinsic, and the motivation that includes any kind of pleasure to be obtained from the process is expressed as intrinsic (Caboni et al. 2024:3).

Possession; As we mentioned before, one of the reasons why individuals buy items in the Metaverse is that they help them in reflecting their identity. For this reason, when it comes to branded products or rare products, their tendency to buy increases. In other words, the products they own reflect their status. Interestingly, used products are also sold in the Metaverse. Yang (2024) concluded in his study that consumers prefer products to be unused, even if

they are digital, because unused products are seen as a status symbol. Even if the products are virtual, they perceive a used product as dirty (Yang, 2024: 5).

Self-Concept: Self-concept is a central factor in symbolic interaction. Individuals shape and reflect their thought structures and behaviours within the framework of self-concept (Gecas, 1982: 1). When studies examined, it is stated that individuals tend to create avatars that reflect themselves in the Metaverse. According to the self-expansion theory, which refers to the tendency of individuals to reflect their own selves as a central motivational factor, individuals have a more developed self-extension through the Metaverse (Ahn et al., 2024: 5). Oh et al. (2023) investigated the interaction between avatar-user resemblance and physical identification and the mediating role of self-monitoring variable in this interaction and found that the more avatar-user resemblance increases, the more physical identification increases, and self-monitoring strengthens this effect. The higher physical identification, the higher the tendency to purchase items (Oh et al., 2023: 8). In other words, the consumer shows purchase intention to the extent that he/she can reflect himself/herself to the avatar.

Value: One of the most frequently encountered concepts in the studies we have addressed within the framework of analysis has been the concept of value. It has been observed that the concept of value is addressed in various ways: instrumental value, experiential value (Barta et al., 2023), social value (Aris et al., 2023; Venturini and Columbano, 2024; Zhang et al., 2023), emotional value, epistemic value, conditional value (Venturini and Columbano, 2023), hedonic value (Aris et al. 2023; Wongkitrungrueng and Suprawan, 2024), pleasure value, self-expression value, economic value (Park et al., 2023), symbolic value, and utilitarian value (Wongkitrungrueng and Suprawan, 2024). Park et al. (2023) in their study where they examined the effects of pleasure value, self-expression value, and economic value on purchase intention, found that while pleasure value and economic value affect purchase in the Metaverse, self-expression value did not have an effect. Barta et al. (2023) in their study where they considered the presence of telepresence in live-stream shopping as Low telepresence (Instagram) and High telepresence (Metaverse), examined the effects of experiential value and instrumental value on satisfaction. As a result of the study, telepresence influenced experiential value, while it had no effect on instrumental value. However, they observed that both value concepts were effective on satisfaction (Barta et al., 2023: 29). In another study on the effect of utilitarian value, hedonic value, and symbolic value variables on brand image and virtual purchase intention, hedonic value positively affects the brand image by affecting utilitarian and symbolic value (Wongkitrungrueng and Suprawan, 2024: 2915). Social value has been examined in two different studies. While the first study concluded that perceived social value has a positive impact on purchase intention of luxury brands' digital fashion, the other study examined social value together with hedonic value and concluded that both variables positively affect purchase intention. While social value affects purchase through the motivation of belonging to a group, hedonic value affects purchase through fun and feeling good (Aris et al., 2023: 1254).

Attitude: Pillai et al. (2024) in their study examining consumers' attitudes towards shopping in the Metaverse, they grouped the variables affecting attitude into two categories as "*reasons for*" ("*RFR*"; *Perceived enjoyment*,

interactivity, imagination, sense of immersion) and “*reasons against*” (“*RAS*”; *traditional barrier, perceived risk image barrier, technological anxiety*). As a result of the study, RFR positively affects shopping intention in Metaverse, while RAS negatively affects it (Pillai et al., 2024: 10). In contrast to Pillai et al. (2024), Zhang et al. (2023) examined the effect of attitude on purchase. At the same time, the authors who examined the effect of social value on general attitudes concluded that this interaction was also positive. In the same study, the effect of consumer environmental involvement as another variable influencing general attitude was also examined, but it was found to have a weaker effect than AA and AP (Zhang et al., 2023, p. 1984).

Awareness: Metaverse marketing positively impacts consumers' brand awareness (Alshurideh et al., 2024). Chen et al. (2023) observed that consumers' attention in stores supported by VR shifted, as they were focused on navigation and unable to notice differences. They also found an inattention effect when AR was applied in a physical environment, though this effect decreased when combined with VR. In other words, VR and AR can create inattention on their own, but when used together, they can offer more physical reality than their alternatives (Chen et al. 2023: 271)

Purchase Intention: Demirci et al. (2024) examined consumers' purchasing intentions within the framework of the Technology Acceptance Model. They concluded that perceived ease of use, trust and enjoyment positively affect consumers' attitudes. We see that few studies focus on the price effect. Korbel et al. (2024) studied 3D assets and observed that as the price increases, purchase intention decreases. However, as consumers' interest grows, their purchase intention increases (Korbel et al., 2024, p. 11).

In her study, Batat (2024) focuses on the sensory qualities perceived during the shopping experience and notes that while some consumers find such applications expensive and troublesome, they still intend to use this shopping channel again due to its entertainment value. This suggests the presence of a hedonic value effect.

Virtual platforms are not only used for purchasing virtual items but also real items from the real world. In other words, they also use the virtual environment to obtain information about the product (size, color, fitting etc.). Recently, consumers have had the opportunity to see how clothing will look on them before purchasing through AR. These applications not only make it easier to gather information but also enhance the enjoyment of the shopping process. As a result, purchase intention can be positively influenced (Caboni et al., 2024, p. 7). Studies have shown that consumers' social presence and telepresence affect their impulsive buying decisions (Duc et al., 2024).

2.1. Resistance Factors

Studies have shown that various factors influence consumers' shopping behaviour in the Metaverse. However, some research has also focused on the reasons why consumers avoid in using the Metaverse for shopping. For example, technology anxiety suggests that consumers may feel anxious about using new technologies, even if they are generally comfortable with technology and have experience with online shopping. Additionally, concerns about sharing personal information and becoming a member increase security worry, with the potential leakage of credit card or bank information during payments being another significant obstacle to using these platforms (Pillai et al., 2024).

DISCUSSION CONCLUSION AND SUGGESTIONS

Although the first mention of the Metaverse was almost 30 years ago (Weinberger, 2022: 1), it has just begun to spread to the masses with developing computer technologies. Most studies on consumer behaviour in the field are related to the interface used. However, with the recent increase in Metaverse users, companies have started to sell both virtual items and real products using the virtual environment. Within the scope of this study, the author conducted a systematic review of the existing literature to examine consumers' perspectives and purchasing behaviours regarding products offered in this virtual universe. As a result of this research, it has been observed that the majority of the studies collected data using the survey method, and individual interviews and neuroscientific methods were also used. The primary topics addressed in the studies are the concepts of value and self-concept. The emphasis on self-concept is primarily due to users creating their own avatars and reflecting their personal characteristics onto them. A review of the studies reveals that this behaviour positively influences factors such as social presence and telepresence. In other words, the more an individual projects their own characteristics onto the avatar, the stronger their sense of telepresence, which in turn affects their purchasing behaviour, attitude, and perception of the virtual universe.

However, only one of the articles reviewed in the research focuses on the price variable. The limited attention given to price—a key factor influencing consumer behaviour—highlights a gap in the literature. Some studies suggest that consumers also show a positive inclination toward digital products from well-known brands (Lee and Jeon, 2022; Catherine et al., 2024). Future research could conduct a comprehensive study that includes brand and brand-related concepts.

In this study, database searches were conducted using only the Web of Science and Scopus databases. Only empirical studies were included in the search, using Boolean operators. As a result, some relevant studies may have been excluded due to their presence in other databases or overlooked through automatic filtering. These limitations should be considered. Future research could expand the scope of this topic. This area of research is dynamic and growing, presenting numerous conceptual and empirical opportunities for future academic inquiry. Key concepts to prioritize and further develop include:

- 1-What are the reflections of self-perception and personality factors on the Metaverse?
- 2- Resistance factors
- 3- Value concept with different dimensions

REFERENCES

- Ahn, S., Jin, B. E., & Seo, H. (2024). Why do people interact and buy in the Metaverse? Self-Expansion perspectives and the impact of hedonic adaptation. *Journal of Business Research*, 175, 114557. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2024.114557>
- Alshurideh, M., Kurdi, B., Al-Gasaymeh, A., Abuhashesh, M., Jdaitawi, A., Alzoubi, H., ... & Alquqa, E. (2024). How Metaverse can enhance customer awareness, interest, engagement and experience: A practical study. *International Journal of Data and Network Science*, 8(3), 1907-1914. Doi: 0.5267/j.ijdns.2024.1.022

- Aris, S., Sarfi, T., Akhavan, M., & Sabbar, S. (2023). Motivations for consuming avatar-specific virtual items on the Zepeto Gaming Platform. *Cadernos de Educação Tecnologia e Sociedade*, 16(4), 1248-1258. <https://doi.org/10.14571/brajets.v16.n4.1248-1258>
- Arya, V., Sambyal, R., Sharma, A., & Dwivedi, Y. K. (2024). Brands are calling your AVATAR in Metaverse—A study to explore XR-based gamification marketing activities & consumer-based brand equity in virtual world. *Journal of Consumer Behaviour*, 23(2), 556-585. <https://doi.org/10.1002/cb.2214>
- Attaoui, M., & Gaber, H. (2024). Online customer engagement: a systematic literature review using prisma protocol. *Valley International Journal Digital Library*, 6488-6515. Doi: 10.18535/ijrsm/v12i05.em18
- Balakrishnan, J., Das, R., Alalwan, A. A., Raman, R., & Dwivedi, Y. K. (2024). Informative and peripheral Metaverse: Which leads to experience? An investigation from the viewpoint of self-concept. *Computers in Human Behaviour*, 156, 108223. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2024.108223>
- Barta, S., Gurrea, R., & Flavián, C. (2023). Telepresence in live-stream shopping: An experimental study comparing Instagram and the Metaverse. *Electronic Markets*, 33(1), 29. Doi: <https://doi.org/10.1007/s12525-023-00643-6>
- Batat, W. (2024). Phygital customer experience in the Metaverse: A study of consumer sensory perception of sight, touch, sound, scent, and taste. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 78, 103786. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2024.103786>
- Caboni, F., Basile, V., Kumar, H., & Agarwal, D. (2024). A holistic framework for consumer usage modes of augmented reality marketing in retailing. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 80, 103924. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2024.103924>
- Catherine, S., Kiruthiga, V., Suresh, N. V., & Gabriel, R. (2024). Effective Brand Building in Metaverse Platform: Consumer-Based Brand Equity in a Virtual World (CBBE). In *Omnichannel Approach to Co-Creating Customer Experiences Through Metaverse Platforms* (pp. 39-48). IGI Global. Doi: 10.4018/979-8-3693-1866-9.ch004
- Chakraborty, D., Polisetty, A., & Rana, N. P. (2024). Consumers' continuance intention towards Metaverse-based virtual stores: A multi-study perspective. *Technological Forecasting and Social Change*, 203, 123405. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2024.123405>
- Chen, J., Xi, N., Pohjonen, V., & Hamari, J. (2023). Paying attention in Metaverse: an experiment on spatial attention allocation in extended reality shopping. *Information Technology & People*, 36(8), 255-283 <https://doi.org/10.1108/ITP-09-2021-0674>
- Demirci, B., Özeltürkay, E. Y., & Gülmez, M. (2024). Metaverse users' purchase intention in second life. *Journal of Metaverse*, 4(1), 84-93. <https://doi.org/10.57019/jmv.1423387>
- Duc, D. T. V., Mai, L. T. V., Dang, T. Q., Le, T. T., & Nguyen, L. T. (2024). Unlocking impulsive buying behaviour in the Metaverse commerce: a combined analysis using PLS-SEM and ANN. *Global Knowledge, Memory and Communication*. Doi:10.1108/GKMC-05-2024-0266
- Dwivedi, Y. K., Hughes, L., Baabdullah, A. M., Ribeiro-Navarrete, S., Giannakis, M., Al-Debei, M. M., ... & Wamba, S. F. (2022). Metaverse beyond the hype: Multidisciplinary perspectives on emerging challenges, opportunities, and agenda for research, practice and policy. *International journal of information management*, 66, 102542. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2022.102542>
- Frank, D. A., Dipalma, J., Steinmann, S., & Otterbring, T. (2024). How the presence of employee avatars affects metaverse shopping behaviour: “can i help you buy condoms?” virtual sales promotions in embarrassing shopping settings. *Journal of Advertising Research*, 64(3), 335-352. Doi: <https://doi.org/10.2501/JAR-2024-017>
- Frank, D. A., Peschel, A. O., Otterbring, T., DiPalma, J., & Steinmann, S. (2024). Does metaverse fidelity matter? testing the impact of fidelity on consumer responses in virtual retail stores. *The International Review of Retail, Distribution and Consumer Research*, 34(2), 251-284. Doi: <https://doi.org/10.1080/09593969.2024.2304810>
- Fici, A., Bilucaglia, M., Casiraghi, C., Rossi, C., Chiarelli, S., Columbano, M., ... & Russo, V. (2024). From e-commerce to the metaverse: a neuroscientific analysis of digital consumer behaviour. *Behavioural Sciences*, 14(7), 596. Doi: <https://doi.org/10.3390/bs14070596>
- Gecas, V. (1982). The self-concept. *Annual review of sociology*, 8, 1-33. <https://doi.org/10.1146/annurev.so.08.080182.000245>

- Huang, T. L., & Chung, H. F. (2024). Impact of delightful somatosensory augmented reality experience on online consumer stickiness intention. *Journal of Research in Interactive Marketing*, 18(1), 6-30. <https://doi.org/10.1108/JRIM-07-2022-0213>
- Jafar, R. M. S., Ahmad, W., & Sun, Y. (2023). Unfolding the impacts of Metaverse aspects on telepresence, product knowledge, and purchase intentions in the Metaverse stores. *Technology in Society*, 74, 102265. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2023.102265>
- Jafar, R. M. S., Ahmad, W., & Chen, Y. (2024). Metaverse in human behaviour: The role of telepresence and flow experience on consumers' shopping behaviour in the metaverse. *SAGE Open*, 14(2). <https://doi.org/10.1177/21582440241261256>
- Kim, D. Y., Lee, H. K., & Chung, K. (2023). Avatar-mediated experience in the Metaverse: The impact of avatar realism on user-avatar relationship. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 73, 103382. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2023.103382>
- Korbel, J. J., Riar, M., Pröhl, T., & Zarnekow, R. (2024). What drives user interest and purchase of virtual 3D assets? An empirical investigation of 3D model attributes and pricing dynamics. *Electronic Commerce Research and Applications*, 68, 101452. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.elerap.2024.101452>
- Lee, E. J., & Jeon, J. (2022). Effect of experience of fashion brand Metaverse virtual reality store on perceived avatar identification, perceived fun, and consumer-brand self-congruity. *The Journal of the Convergence on Culture Technology*, 8(4), 387-395. <https://doi.org/10.17703/JCCT.2022.8.4.387>
- Nguyen, L. T., Dwivedi, Y. K., Tan, G. W. H., Aw, E. C. X., Lo, P. S., & Ooi, K. B. (2023). Unlocking pathways to mobile payment satisfaction and commitment. *Journal of Computer Information Systems*, 63(4), 998-1015. <https://doi.org/10.1080/08874417.2022.2119444>
- Nowak, T. P., Hoffman, D. L., & Yung, Y. F. (2000). Measuring the customer experience in online environments: A structural modelling approach. *Marketing science*, 19(1), 22-42. <https://doi.org/10.1287/mksc.19.1.22.15184>
- Nunkoo, R., Shukla, A., & Mishra, A. (2024). The role of temporal distance, conspicuous consumption, and multisensory interfaces on consumer judgments in Metaverse. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 81, 104037. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2024.104037>
- Oh, S., Kim, W. B., & Choo, H. J. (2023). The effect of avatar self-integration on consumers' behavioural intention in the Metaverse. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 1-14. Doi: <https://doi.org/10.1080/10447318.2023.2279416>
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., ... & Moher, D. (2021). Updating guidance for reporting systematic reviews: development of the PRISMA 2020 statement. *Journal of clinical epidemiology*, 134, 103-112 <https://doi.org/10.1016/j.jclinepi.2021.02.003>
- Park, Y., Ko, E., & Do, B. (2023). The perceived value of digital fashion product and purchase intention: the mediating role of the flow experience in Metaverse platforms. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 35(11), 2645-2665. <https://doi.org/10.1108/APJML-11-2022-0945>
- Pillai, R., Sivathanu, B., Rana, N. P., & Struweg, I. (2024). Assessing the determinants of metaverse adoption for e-commerce retailing. *Journal of Computer Information Systems*, 1-20. Doi: <https://doi.org/10.1080/08874417.2024.2416452>
- Pillai, R., Sivathanu, B., Rana, N. P., Preet, R., & Mishra, A. (2024). Factors influencing customers' apparel shopping intention in Metaverse. *Journal of Computer Information Systems*, 1-16. <https://doi.org/10.1080/08874417.2023.2280842>
- Rice, R. E. (1993). Media appropriateness: Using social presence theory to compare traditional and new organizational media. *Human communication research*, 19(4), 451-484. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1993.tb00309.x>
- Saffari, F., Kakaria, S., Bigné, E., Bruni, L. E., Zarei, S., & Ramsøy, T. Z. (2023). Motivation in the metaverse: A dual-process approach to consumer choices in a virtual reality supermarket. *Frontiers in Neuroscience*, 17, 1062980. Doi: 10.3389/fnins.2023.1062980
- Slater, M., & Wilbur, S. (1997). A framework for immersive virtual environments (FIVE): Speculations on the role of presence in virtual environments. *Presence: Teleoperators & Virtual Environments*, 6(6), 603-616. <https://doi.org/10.1162/pres.1997.6.6.603>
- Um, H., Ko, E., Cho, M., & Do, B. (2024). Does luxury fashion shape consumers' perception differently in the real world versus the metaverse? A comparative study on wearer evaluation. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 1-16. <https://doi.org/10.1080/10447318.2024.2407688>

- Warden, C. A., Chen, J. F., & Yen, W. H. (2024). Metaverse servicescape: emotional response to virtual retail design. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/10447318.2024.2322200>
- Weinberger, M. (2022). What is Metaverse? —a definition based on qualitative meta-synthesis. *Future Internet*, 14(11), 310. <https://doi.org/10.3390/fi14110310>
- Wongkitrungrueng, A., & Suprawan, L. (2024). Metaverse meets branding: examining consumer responses to immersive brand experiences. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 40(11), 2905-2924. <https://doi.org/10.1080/10447318.2023.2175162>
- Venturini, A., & Columbano, M. (2024). 'Fashioning' the Metaverse: A qualitative study on consumers' value and perceptions of digital fashion in virtual worlds. *Journal of Global Fashion Marketing*, 15(1), 6-22. <https://doi.org/10.1080/20932685.2023.2234918>
- Yang, H. (2024). The genesis effect: Digital goods in the Metaverse. *Journal of Consumer Research*, 51(1), 129-139. <https://doi.org/10.1093/jcr/ucad072>
- Zhang, Y., Liu, C., & Lyu, Y. (2023). Examining consumers' perceptions of and attitudes toward digital fashion in general and purchase intention of luxury brands' digital fashion specifically. *Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research*, 18(4), 1971-1989. <https://doi.org/10.3390/jtaer18040099>
- Zhang, L., Anjum, M. A., & Wang, Y. (2024). The impact of trust-building mechanisms on purchase intention towards Metaverse shopping: The moderating role of age. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 40(12), 3185-3203. <https://doi.org/10.1080/10447318.2023.2184594>

Author's Declaration | Yazar Beyanı

Financial Support | Finansal Destek: Zeynep Sevgi BALIK who is the author has not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study. | *Zeynep Sevgi BALIK, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.*

Authors's Contributions | Yazarların Katkıları: This article was prepared by the author alone. | *Bu makale yazar tarafından tek başına hazırlanmıştır.*

The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest | Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı: No conflict of interest or common interest has been declared by the author. | *Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir.*

The Declaration of Ethics Committee Approval | Etik Kurul Onayı Beyanı: The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission. | *Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur.*

The Declaration of Research and Publication Ethics | Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi: The author declares that he/she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences in all processes of the paper and that he/she does not make any falsification of the data collected. In addition, he/she declares that Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences. | *Yazar, makalenin tüm süreçlerinde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nden başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir.*

TARSUS
ÜNİVERSİTESİ

TARSUS ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

TARSUS UNIVERSITY
JOURNAL OF THE FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES
Yıl/Year:2024, Cilt/Vol:5, Sayı/Issue:2, ss./pp. 237- 261

(e-ISSN:2757-5357)

MUHASEBEDE İHTİYATLILIK KONUSUNDAKİ ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ Bibliometric Analysis of Studies on Accounting Conservatism

Prof. Dr. Selim CENGİZ
Sorumlu Yazar/Corresponding Author
Kırıkkale Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
selimcengiz@kku.edu.tr
0000-0002-2013-9590

Öğr. Gör. Dr. Göksel ÇELEBİ
Kırıkkale Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
gokselcelebi@kku.edu.tr
0000-0001-8855-8284

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Şükrü DİLSİZ
Kırıkkale Üniversitesi
Fatma Şenses Sosyal Bilimler Meslek
Yüksekokulu
Muhasebe ve Vergi Bölümü
msdilsiz@kku.edu.tr
0000-0002-0955-7898

Makale Türü	:İnceleme
Makale Gönderim Tarihi	:14.10.2024
Makale Revizyon Tarihi	:26.11.2024
Makale Kabul Tarihi	:29.11.2024

Atf/Citation: Cengiz, S., Çelebi, G., ve Dilsiz, M. Ş. (2024). Muhasebede ihtiyatlılık konusundaki çalışmaların bibliyometrik analizi. *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 237-261.

Doi: 10.56400/tarsusiibfdergisi.1566903

Öz

Bu çalışmanın amacı, muhasebede ihtiyatlılık konusundaki bilimsel çalışmaların belirli parametreler kapsamında bibliyometrik analizini yapmaktır. Elde edilecek veriler yordamıyla ve konunun entelektüel yapısı ile günümüz ve geleceğe dair eğilimlerini belirleyerek literatürün yönüne ilişkin bir perspektif sunmaktır. Çalışma kapsamında Web of Science (WoS) veri tabanında 06.10.2024 tarihinde yapılan taramada 2001-2024 yılları arasında muhasebede ihtiyatlılık konusunda yapılan 730 makalenin verilerinden yararlanılmıştır. Verilerin analizinde *bibliometrix* paketi ve R yazılımında yer alan *biblioshiny* uygulaması kullanılmıştır. Analiz sonucunda yıllar içinde muhasebede ihtiyatlılık konusunda yapılan yayın sayısının arttığı tespit edilmiştir. *Journal of Accounting & Economics* ve *Accounting Review*'in alanda en etkili dergiler arasında olduğu görülmüştür. Ayrıca Lobo Gj. ve Garcia Osma B.'nin en fazla yayın yapan yazarlar olduğu ve yazarların bağlı olduğu kurumlar olan Houston Üniversitesi ve California Berkeley Üniversitesi'nin ilk sıralarda olduğu belirlenmiştir. Kazanç yönetimi, kurumsal yönetim ve finansal performans en sık kullanılan anahtar kelimeler arasındadır. Bu konuda uluslararası alanda en çok ortak çalışmanın ABD ve Çin arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmanın, muhasebede ihtiyatlılık konusunda uluslararası literatürdeki bilimsel çalışmaların genel seyrini belirlemesi bakımından gelecekte yapılacak çalışmalar için rehber olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Muhasebede İhtiyatlılık, Bibliyometrik Analiz, Web of Science (WoS).

Abstract

The purpose of this study is to provide a perspective on the extant scholarship by determining the current and future trends with the detailed structure of the data obtained by using bibliometric analysis on the effect of the records on accounting conservatism. The study utilized data from 730 articles on accounting conservatism published between 2001 and 2024, obtained through a Web of Science (WoS) data scan conducted on October 6, 2024. The *bibliometrix* package and the *biblioshiny* application in the R software were used in the analysis of the data. The analysis revealed a steady increase in publications on accounting conservatism over the years. The analysis showed that the *Journal of Accounting & Economics* and *Accounting Review* were among the most influential journals in the field. Additionally, Lobo Gj. and Garcia Osma B. were identified as the authors with the most publications, while the University of Houston and the University of California, Berkeley were recognized as the leading institutions with which they were affiliated. Earnings management, corporate governance and financial performance are among the most frequently used keywords. It has been determined that the most collaboration in the international arena on this subject is between the USA and China. This study will be a guide for future studies in terms of determining the general course of records in the international literature on accounting conservatism.

Keywords: Accounting Conservatism, Bibliometric Analysis, Web of Science (WoS).

GİRİŞ

Ülkemizde muhasebeyle ilgili düzenlemelerden olan ve 26.12.1992 tarihinde yayınlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde (MSUGT) ihtiyatlılık kavramı, muhasebenin temel kavramlarından biri olarak belirtilmiş olup, "Muhasebe olaylarında temkinli davranılması ve işletmelerin gelecekte karşılaşılabileceği risklerin göz önünde tutulması" olarak açıklanmıştır. Muhasebenin temel kavramları arasında yer alan ihtiyatlılık kavramı temkinlilik, muhafazakârlık, tutuculuk, tutarlılık gibi benzeri isimlerle de ifade edilmektedir. Ayrıca 27.10.2018 tarihli, 30578 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan muhasebe standartlarındaki Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve de ise ihtiyatlılık, belirsizlik koşullarında yargıda bulunurken temkinli davranmak olarak açıklanmaktadır. Örnek olarak muhasebe standartlarına göre stokların değerlemesi, piyasa değeri ve maliyet değeri arasında düşük olanın tercih edilmesi ve maddi duran varlıklarda değer düşüklüğünün tespit edilmesi gibi uygulamalar ihtiyatlılık kavramının bir gereğidir (Zhong, 2017). İhtiyatlılık kavramı muhasebe ve finansal raporlama temelinde önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca gelişimi, muhasebe tarihinde uzun yıllara dayanmaktadır. İhtiyatlılık ilkesi muhasebenin niteliksel özelliklerinden biri olmakla birlikte muhasebenin işleyişini, raporlama ve ölçme kavramlarının temelini oluşturmaktadır. Raporlama ve ölçme muhasebenin temelini oluşturmakla birlikte, finansal durum tablolarında nelerin yer alacağı ve hangi tutarda olacağı belirlenmesinde esas görev almaktadır (Akbulut, 2021: 23). Muhasebede ihtiyatlılık kavramının var olma sebebi, muhasebeye konu olan işletme faaliyetlerindeki belirsizlikler ve objektif verilerin yokluğundan dolayı yapılan ölçümlerin geçici olmasıdır. Bu sebeple ihtiyatlılık kavramı gereğince firmanın karşılaşılabileceği riskler ve belirsizlikler değerlendirilerek bir yargıya varılması gerekir. Böylece potansiyel giderler için karşılık ayrılması gerekir (Dursun, 2007: 21). Muhasebede ihtiyatlılık, muhasebe uygulamalarını düzenlemek için değil, kazancı ve kaynak tahsisini artıran finansal raporlama verileri elde etmek amacıyla yapılan bir işlemdir. Ayrıca özün önceliği, tarafsızlık ve karşılaştırılabilirlik kavramlarına aykırı olmamasına dikkat edilmelidir. Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise, net aktiflerin ve karların kastan ve devamlı olarak olması gerektiğinden düşük gösterilmemesidir. Kasten yapılan düşük göstermenin doğru bir işlem olmadığı bilinmelidir (Akdoğan ve Aydın, 1987: 289).

Kavramın gereği olarak gelirin gerçekleşmesinin beklenmesi, giderin sonuç hesaplarında yer alması için zararın kesinleşmesinin beklenmesi eleştirilmektedir. Diğer bir ifadeyle gelir ve kârların olabildiğince geç muhasebeleştirilmesi, gider ve zararların da en erken şekilde finansal tablolara yansıtılması amaçlandığından eleştirilmektedir. Bununla birlikte ihtiyatlılık kârın özelliklerinden birisi olmasından dolayı önemli hale gelmektedir. Muhasebe ve finansal raporlama üzerinde ihtiyatlılığın mevcut etkileri doğrultusunda tartışmalar devam etmektedir. İhtiyatlılık ilkesini savunanlar, varlık ve gelirlerini yüksek olarak muhasebeleştirilen ve yüksek hesaplayan, kârını da ortaklarına buna göre dağıtan işletmelerin uzun vadede sürdürülebilirliklerini tehlikeye atacağını ve bunun da yatırımcıları zarara uğratacağını belirtmektedirler. Bu sebeple işletmelerin ilerleyen dönemlerde karşılaşılabilecekleri risklerden korunmak amacıyla ihtiyatlılık ilkesine uygun raporlama yapması gerektiğini vurgulamaktadırlar. İhtiyatlılık ilkesini eleştirenler ise ihtiyatlılık ilkesinin zaman zaman kavramsal çerçevedeki değerlendirme ölçütleriyle çeliştiğini ve ihtiyatlılık ilkesinin gizli yedekler yaratması nedeniyle finansal tabloların tarafsızlığını zedelediğini ifade etmektedirler (Kurt, 2021: 1).

Diğer yandan muhasebe alan yazınında muhasebede ihtiyatlılık önemli bir konudur. Zira konuyla ilgili bilimsel çalışmalar, entelektüel tartışmalar ve çözüm önerileri bilimsel çalışmaların gündemine daha çok gelebilir. Muhasebede ihtiyatlılık konusunu ele alan ve öneriler geliştirecek bilimsel çalışmaların sayısının artması, konunun hem düzenleyici kurumların hem de karar alıcıların gündeminde kalmasını sağlayarak gerekli düzenlemeler için yol gösterici olabilir. Ayrıca muhasebede ihtiyatlılık kavramının uluslararası literatürde yer aldığı çalışmaların ele alınması, çeşitli açılardan önemli olan çalışmaların ve yazarların incelenmesi önemli hale gelmektedir. Bu bağlamda bibliyometrik analiz çeşitli alanlarda ve konularda tarihi süreçte meydana gelen gelişmeleri incelemek amacıyla kullanılmaktadır. Muhasebe ve denetim alanında bibliyometrik analiz yönteminin kullanıldığı çeşitli çalışmalar bulunmakla birlikte, bu konudaki çalışmaların sayısı yeterli değildir. Bu nedenle bibliyometrik analiz yöntemiyle çalışmaların nicel görünümünün ortaya konulması önem arz etmektedir. Bibliyometrik analiz yöntemi, bilimsel çalışmaların belirli değişkenler kapsamında incelenmesi, değerlendirilmesi ve ölçülmesini sağlayan, geleceğe yönelik politikaların meydana getirilmesine yardımcı olan bir yöntemdir (Alkan, 2014: 42). Bibliyometrik analiz yöntemi genellikle bilimsel haritalama ve performans analizi olmak üzere iki temel yaklaşıma dayanmaktadır. Performans analizi, ele alınan akademik çalışmaların alıntı temelinin analiz etmeye odaklanırken, bilimsel haritalama yöntemi ise çalışmaların kavramsal çerçevesine odaklanarak görsel haritalama tekniklerini kullanmaktadır (Yücememiş ve Altınışık, 2022: 286-287). Bibliyometrik çalışmalarda genellikle bibliyometrik haritalama tekniği kullanılmaktadır. Çeşitli konularda ve alanda yapılan akademik çalışma verilerinin analiz edilmesini ve söz konusu verilerin görselleştirilmesini sağlayan analiz tekniğidir (Arslan, 2022: 35).

Alan yazını incelendiğinde genel olarak muhasebe ve denetim alanında çeşitli konularda analiz yapan çalışmalar bulunmaktadır. Ancak literatürde muhasebede ihtiyatlılık üzerine yapılan çalışmaların bibliyometrik analizine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca muhasebede ihtiyatlılık konusunda çalışma alanı bakımından birçok eksiklik bulunmaktadır. Araştırmacılar öncelikle bu konuyla ilgili kavramsal yapıyı geliştirmelidirler. Çünkü mevcut araştırmalar muhasebede ihtiyatlılık ile ilgili kapsayıcı bir kavramsallık içermemektedir (Ball ve Shivakumar, 2005: 83-128; Basu vd., 2001). Muhasebe literatüründe güncelliğini her dönem koruyan ve önemli bir konu olan muhasebede ihtiyatlılık konusunun incelendiği bu çalışmada konuyla ilgili daha önce yapılan bilimsel çalışmaların literatür gelişimi ve mevcut durumu incelenmiştir. Dolayısıyla bibliyometrik analiz yönteminin kullanılması, kullanılan değişkenler ve değerlendirmeler açısından çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Bu bakımdan çalışmanın literatüre katkı sunması beklenmektedir.

Bu noktadan hareketle çalışmada, muhasebede ihtiyatlılık konusunda yapılmış bilimsel çalışmaların bibliyometrik analizini yaparak, elde edilen verilerle bu konunun mevcut durumunu belirli parametreler kullanarak analiz etmek, ilgili konuda çalışacak araştırmacılara günümüz ve geleceğe dair eğilimleri belirleyerek katkı sunmak amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında, “muhasebede ihtiyatlılık” başlığı altında Web of Science (WoS) veri tabanında yer alan 2001-2024 yılları arasındaki çalışmaların bibliyometrik analizine yer verilmiştir. Ülkelerin, dergilerin, kuruluşların ve yazarların konuyla ilgili olarak alanla ilgili katkılarını göstermek üzere görsel haritalama teknikleri kullanılmış ve yorumlanmıştır. Çalışmada ilk olarak yöntem bölümünde araştırmanın yöntemi ve araştırma sorularına yer verilmiştir. Yöntem

bölümünde daha sonra analizler sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Çalışma, sonuç ve değerlendirme bölümüyle tamamlanmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular kapsamında gelecek çalışmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Türk Dil Kurumu'nda ihtiyatlılık kavramı dikkatli ve tedbirli davranmak, riskleri en aza indirmek, kötü sonuçları önlemek şeklinde ifade edilmektedir. Muhasebede ihtiyatlılık ise, gelecekte karşılaşılma ihtimali olan olası zararlara karşı tedbir alma şeklinde tanımlanabilir (Ertuğrul, 2014: 59). Diğer bir ifadeyle ihtiyatlılık kavramı, muhasebe olaylarında çeşitli alternatifler arasından en az iyimser olanın tercih edilmesidir. İhtiyatlılığın geleneksel anlamı, muhtemel kârları dikkate almamak, fakat bütün zararları dikkate almak şeklindedir. Muhasebede ihtiyatlılık işletmelerin ileride karşılaşabilecekleri risklere karşın önceden önlem alınmasını sağlayabilen bir muhasebe teorisi. İhtiyatlılık özelliğinin kaynaklarına bakıldığında iki tür ihtiyatlılık bulunmaktadır. Bunlardan ilki koşula bağlı ihtiyatlılık (gelir tablosu ihtiyatlılığı) diğeri ise koşula bağlı olmayan ihtiyatlılıktır (bilanço ihtiyatlılığı). Koşula bağlı ihtiyatlılık, ortaya çıkan değerler arasından düşük olan değer kabul edilmesidir. Koşula bağlı olmayan ihtiyatlılık ise kayıt esnasında önceden belirlenen düşük değer kabul edilmesi olarak ifade edilebilir (Chen vd. 2014: 233-260). 1989 yılında yayımlanan SPK tebliğinde ihtiyatlılık yazılı olarak tanımlanmıştır. 1992 yılında ise Türkiye'de Maliye Bakanlığı MSGUT'de yer alarak tanımlanmıştır. 2005 yılından itibaren ise Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) içerisinde yer alarak ifade edilmiştir (Aktürk, 2008: 10). Farklı değerlendirme yöntemlerine olan ihtiyaç ve gelecek dönemlerde şekillenecek muhasebe işlemleri TFRS ve TMS' nin yanı sıra ihtiyatlılığa bakış açısını da değiştirerek ihtiyatlılığı, kaliteli finansal raporlamanın önemli bir unsuru haline getirmiştir. Finansal bilgilerin güvenilirliği ve ihtiyaca uygunluk dengesi gözetilerek, geleceğe yönelik tahminler sonucunda ayrılacak karşılıklar finansal raporlamadaki ihtiyatlılık düzeyini belirleyecektir. Kayıplar ve kazançlar gerçeğe uygun değer yaklaşımına göre doğru bir şekilde kayıt altına alınır. Olması gereken, gerçekleşmemiş kazançların kayıtlarının azaltılması, gerçekleşmemiş kayıpların ise kayıt edilmesidir (Ertuğrul, 2014: 215). Örneğin ticari mal stoklarının piyasa değerinde meydana gelen bir artış satış gerçekleşmediği sürece gelirlere ilave olmayacaktır. Ancak satışta oluşabilecek muhtemel zarar, satışın gerçekleşmesi beklenmeden giderlere yansıtılacaktır (Sevilengül, 2010: 22).

2. YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı, muhasebede ihtiyatlılık konusunda uluslararası literatürü bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemektir. Araştırmada muhasebede ihtiyatlılık konusunda daha önce yapılmış olan çalışmaları matematiksel ve istatistiksel yöntemlerle inceleyen ve konunun tarihsel gelişim sürecini belirlemede kullanılan bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verileri 06.10.2024 tarihinde Web of Science (WoS) veri tabanına "accounting conservatism" anahtar kelimesi yazılarak sağlanmıştır. Tarama yapılırken doküman türü ve çalışma yılı sınırlanmadan başlık, özet ve anahtar kelime bazında "accounting conservatism" kavramı taratılmış ve toplamda 896 doküman tespit edilmiştir. Daha sonra işletme, yönetim, ekonomi, işletme finansmanı, finans, sosyal bilimler, yayın dili İngilizce,

doküman türü makaleler gibi belirli sınırlamalar yapıldığında toplam doküman sayısı 730 olarak tespit edilmiştir. Çalışmanın analizinde, Aria ve Cuccurullo (2017: 959) tarafından geliştirilmiş “*bibliometrix*” paketi ve *biblioshiny* uygulaması kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmada muhasebede ihtiyatlılık konusunda yayınlanan makalelerle ilgili bilimsel haritalama yapılarak bu konu incelenmiştir. Araştırma kapsamında öncelikle analiz edilen makalelere ait genel bilgiler verilmiştir. Daha sonra sırasıyla; makalelerin yıllara göre dağılımı, makalelerin yıllık toplam atıf sayılarının dağılımı, en fazla yayın yapan dergiler, en fazla atıf alan ilk 10 dergi ve atıf sayılarının dağılımı, dergilerin yerel etkinliği, en fazla yayın yapan ilk 20 yazar, yazarların zaman içindeki verimliliği, yazarların etkinliği/verimliliği, yazarların bağlı olduğu kurumlar, kurumların zaman içinde verimliliği, en fazla yayın yapan ülkeler ve toplam atıf - yayın başına ortalama atıf sayıları, uluslararası alanda en çok atıf alan makaleler, en sık kullanılan anahtar kelimelerin dağılımı, anahtar kelimelerin kullanım sıklığına dair yoğunluk haritası, anahtar kelime trendleri, anahtar kelimelerden oluşturulan eş birliktelik ağı, anahtar kelimelerden oluşturulan kavramsal yapı haritası, anahtar kelimelerin tematik analizi, uluslararası alanda ortak yazarlar (iş birliği) haritası, uluslararası alanda ortak yazarların (iş birliği) makale sayıları ve ortak atıf ağ analizi gibi bilgilere yer verilmiştir. Tablo 1’de analize tabi tutulan makalelere ilişkin genel bilgiler sunulmuştur.

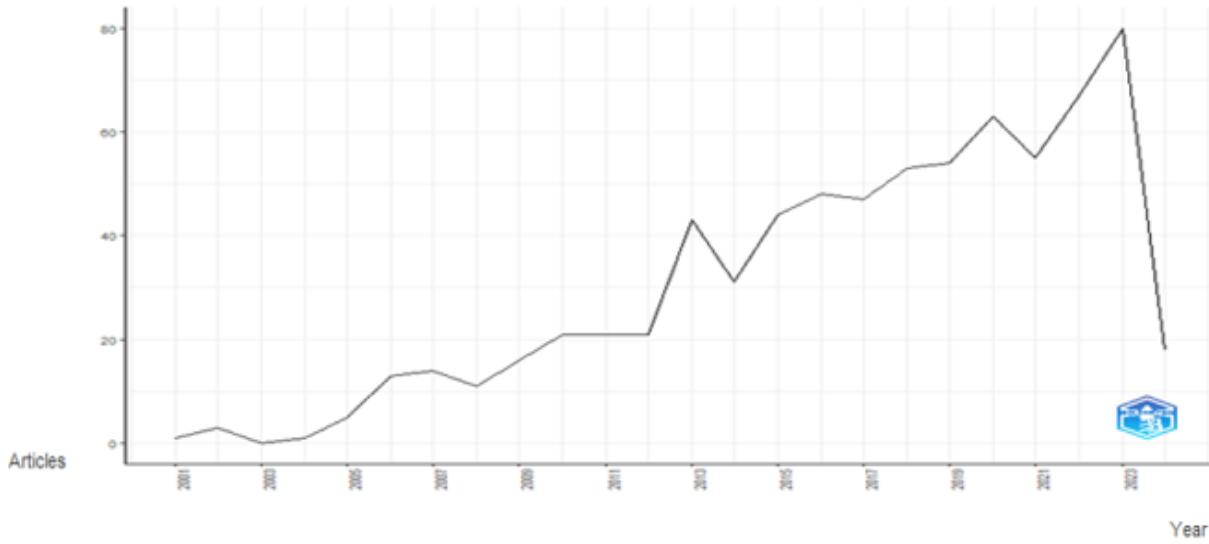
Tablo 1. Veri Hakkında Genel Bilgiler

Dönem	2001- 2024
Kaynak (Dergiler)	170
Toplam makale sayısı	730
Yıllık gelişme oranı	13.39
Makale başına ortalama alıntı	33.38
Kullanılan toplam kaynaklar (Referanslar)	18.618
Anahtar kelimeler	1.020
Toplam yazarlar	1.424
Tek yazarlı dokümanların yazarları	96
Tek yazarlı makaleler	106
Makale başına ortak yazarlar	2.66
Uluslararası ortak yazarlıklar	32.47

Tablo 1’de görüldüğü üzere muhasebede ihtiyatlılık konusunda Web of Science veri tabanında yer alan ilk çalışmanın 2001 yılına ait olduğu tespit edilmiştir. Konuyla ilgili olarak 730 makale 170 farklı dergide yayınlanmıştır. 730 makalenin ortalama alıntı sayısı 33,38, kullanılan referans sayısı 18.618’dir. 730 makalede toplamda 1.020 anahtar kelime bulunmaktadır. Bu makalelerde toplam yazar sayısı 1.424 olup, bunun 106 tanesi tek yazarlıdır. Muhasebede ihtiyatlılık konusunda yayınlanan makalelerin yıl bazında dağılımı Tablo 2’de gösterilmektedir. Daha sonra ise makalelerin 2001-2024 yılları arasında yıllara göre yayınlanma oranları Şekil 1’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Makale Sayıları
2023	80
2022	67
2020	63
2021	55
2019	54
2018	53
2016	48
2017	47
2015	44
2013	43
2014	31
2010	21
2011	21
2012	21
2024	18
2009	16
2007	14
2006	13
2008	11
2005	5
2002	3
2001	1
2004	1
2003	0

Şekil 1. Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı¹

Tablo 2 ve Şekil 1’de muhasebede ihtiyatlılık ile ilgili makalelerin yıllar bazında sayıları ve dağılımları incelendiğinde, bu konunun 2000’li yıllardan itibaren sürekli artan bir trende sahip olduğu anlaşılmaktadır. En az

¹ Web of Science veritabanından alınan veriler kullanılarak bibliometrix” paketi ve biblioshiny uygulaması ile elde edilmiştir.

çalışmanın 1 makaleyle 2001 yılına, en çok çalışmanın ise 80 makaleyle 2023 yılına ait olduğu görülmektedir. Tablo 3'te makalelerin atıf sayılarının dağılımı verilmiştir.

Tablo 3. Makalelerin Atıf Sayılarının Dağılımı

Yıllar	Makale Başına Ortalama Toplam Atıf	Makale Sayısı	Yıllık Ortalama Toplam Atıf
2001	676	1	28,17
2002	274,67	3	11,94
2004	30	1	1,43
2005	116	5	5,8
2006	118,62	13	6,24
2007	136,21	14	7,57
2008	174,55	11	10,27
2009	109,75	16	6,86
2010	59,86	21	3,99
2011	44,19	21	3,16
2012	60,05	21	4,62
2013	46,65	43	3,89
2014	43,58	31	3,96
2015	32,75	44	3,28
2016	47,33	48	5,26
2017	24,34	47	3,04
2018	15,09	53	2,16
2019	14,13	54	2,36
2020	13,25	63	2,65
2021	9,16	55	2,29
2022	5,3	67	1,77
2023	2,42	80	1,21
2024	1,33	18	1,33

Tablo 3'te görüldüğü üzere muhasebede ihtiyatlılık konusunda 2001 yılında 1 makale yayınlamıştır. 2001 yılında bu konuda yıllık ortalama 28,17 atıf, toplamda ise 676 atıf almıştır. Makale başına ortalama atıf ile yıllık ortalama atıf sayıları açısından en verimli yıl 2001 yılıdır. 2001 yılında araştırma konusu ortalama 28,17 atıf almıştır. Aşağıda yer alan Tablo 4'te muhasebede ihtiyatlılık konusunda en fazla yayın yapan ilk 10 dergi yer almaktadır.

Tablo 4. Muhasebede İhtiyatlılık Konusunda En Fazla Yayın Yapan Dergilerin Dağılımı

Dergiler	Makale Sayıları
Journal of Business Finance & Accounting	45
Accounting Review	37
Contemporary Accounting Research	36
Journal of Accounting & Economics	32
Review of Accounting Studies	29
European Accounting Review	27
Accounting Research	20
Review of Quantitative Finance and Accounting	19
Accounting and Finance	18
Journal of Accounting and Public Policy	18

Tablo 4’te muhasebede ihtiyatlılık konusunda en fazla yayın yapan ilk 10 dergi gösterilmiştir. Buna göre söz konusu 10 dergiden ilki 45 adet makaleyle “Journal of Business Finance & Accounting” dergisidir. İkinci sırada 37 makale sayısı ile “Accounting Review”, üçüncü sırada ise 36 makaleyle “Contemporary Accounting Research” dergileri yer almaktadır. Analize dâhil edilen makalelerin kendi içerisinde kıyaslanmasıyla üretilmiş, en fazla atıf alan ilk 10 dergi ve atıf sayıları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Makalelerde En Fazla Atıf Alan İlk 10 Dergi ve Atıf Sayılarının Dağılımı

Dergiler	Atıf Sayısı
Journal of Accounting & Economics	6.674
Accounting Review	4.405
Journal of Financial Economics	2.255
Journal of Accounting Research	2.130
Journal of Finance	1.719
Contemporary Accounting Research	1.273
Review of Accounting Studies	1.262
Accounting Research	1.127
Working Paper	804
Journal of Business Finance & Accounting	705

Tablo 5’te analize dâhil edilen makalelerde en fazla atıf alan ilk 10 dergi ve atıf sayıları gösterilmiştir. Buna göre 6.674 adet atıf sayısı ile “Journal of Accounting & Economics” dergisidir. İkinci sırada 4.405 atıf sayısı ile “Accounting Review”, üçüncü sırada ise 2.255 atıf sayısı ile “Journal of Financial Economics” dergisidir. En üretken 10 derginin zaman içinde yayınlanmış olan makaleleri ve almış oldukları atıflar Tablo 6’da gösterilmiştir.

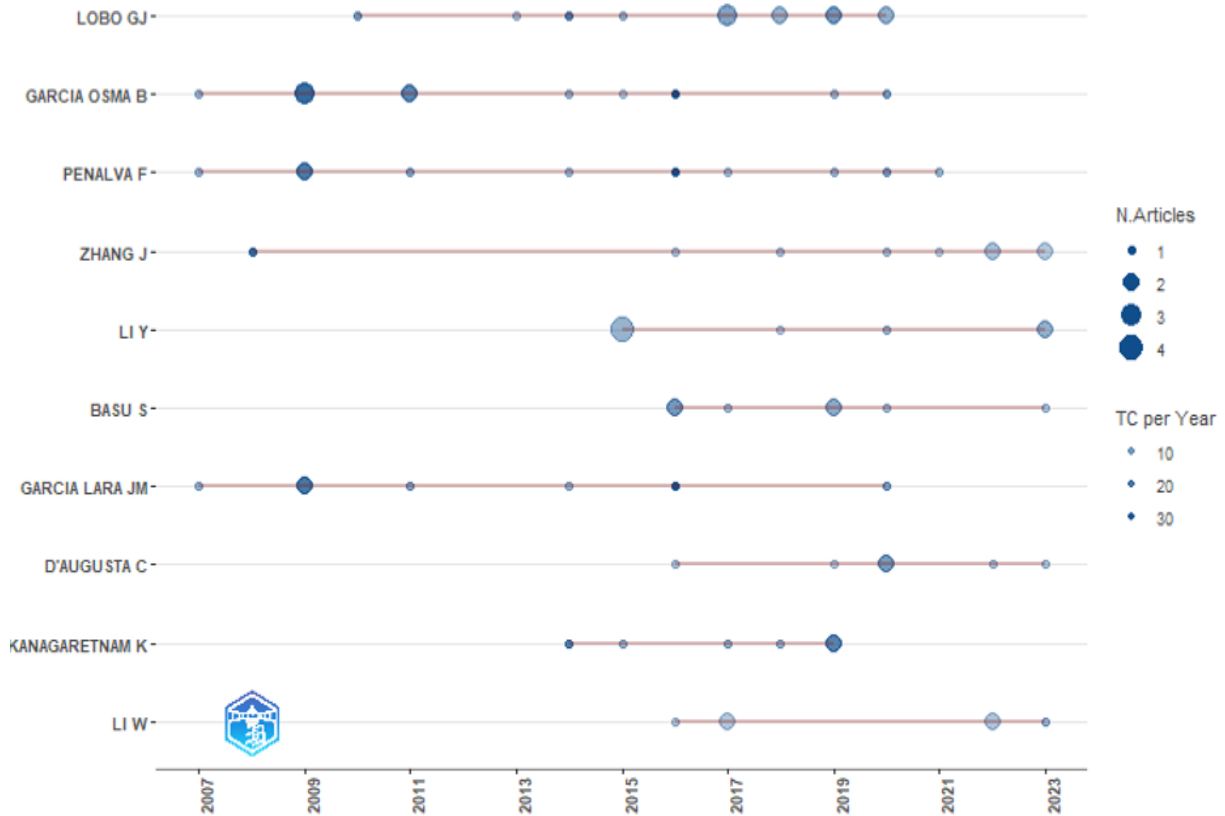
Tablo 6. Dergilerin Yerel Etkinliği

Source	h_index	g_index	m_index	Toplam Atıf	Yayın Sayısı	İlk Yayın Yılı
Journal of Accounting & Economics	26	32	1,083	5.418	32	2001
Accounting Review	21	37	0,913	2.763	37	2002
Contemporary Accounting Research	21	36	1,05	2.449	36	2005
Journal of Business Finance & Accounting	19	29	1,055	918	45	2007
Review of Accounting Studies	19	29	0,904	1.968	29	2004
Journal of Accounting Research	17	20	0,85	2.587	20	2005
European Accounting Review	15	27	0,789	959	27	2006
Accounting and Finance	12	18	0,666	426	18	2007
Review of Quantitative Finance and Accounting	11	17	0,578	306	19	2006
Accounting Horizons	9	10	0,642	281	10	2011

Yıllara göre dergilerde yayınlanan makaleler ve aldıkları atıfları gösteren Tablo 6 incelendiğinde “Journal of Accounting & Economics” dergisi, 2001 yılında yayınlanmış olan makaleler ve almış olduğu yıllık toplam atıf sayısı ile öne çıkmaktadır. Muhasebede ihtiyatlılık konusunda yayın sayılarına göre yazarların dağılımı Tablo 7’de gösterilmiştir. Ayrıca zaman içerisinde yazarların makaleleri ve aldıkları atıfları Şekil 2’de gösterilmiştir.

Tablo 7. En Fazla Yayın Yapan İlk 20 Yazar

Yazarlar	Makale sayıları
Lobo Gerald J.	13
Garcia Osma Beatriz	11
Penalva Fernando	10
Zhang Jieying	9
Li Yifan	8
Basu Sudipta	7
Garcia Lara Juan Manuel	7
D'augusta Carlo	6
Kanagaretnam Kiridaran	6
Li Wanli	6
Li Xiping	6
Liu Y	6
Ahmed Anwer S.	5
Ahmed Kamran	5
Chen Shimin	5
Khalifa Maha	5
Kim Jeong Bon	5
Patatoukas Panos N.	5
Walker Martin	5
Wang Cong	5

Şekil 2. Yazarların Zaman İçindeki Verimliliği

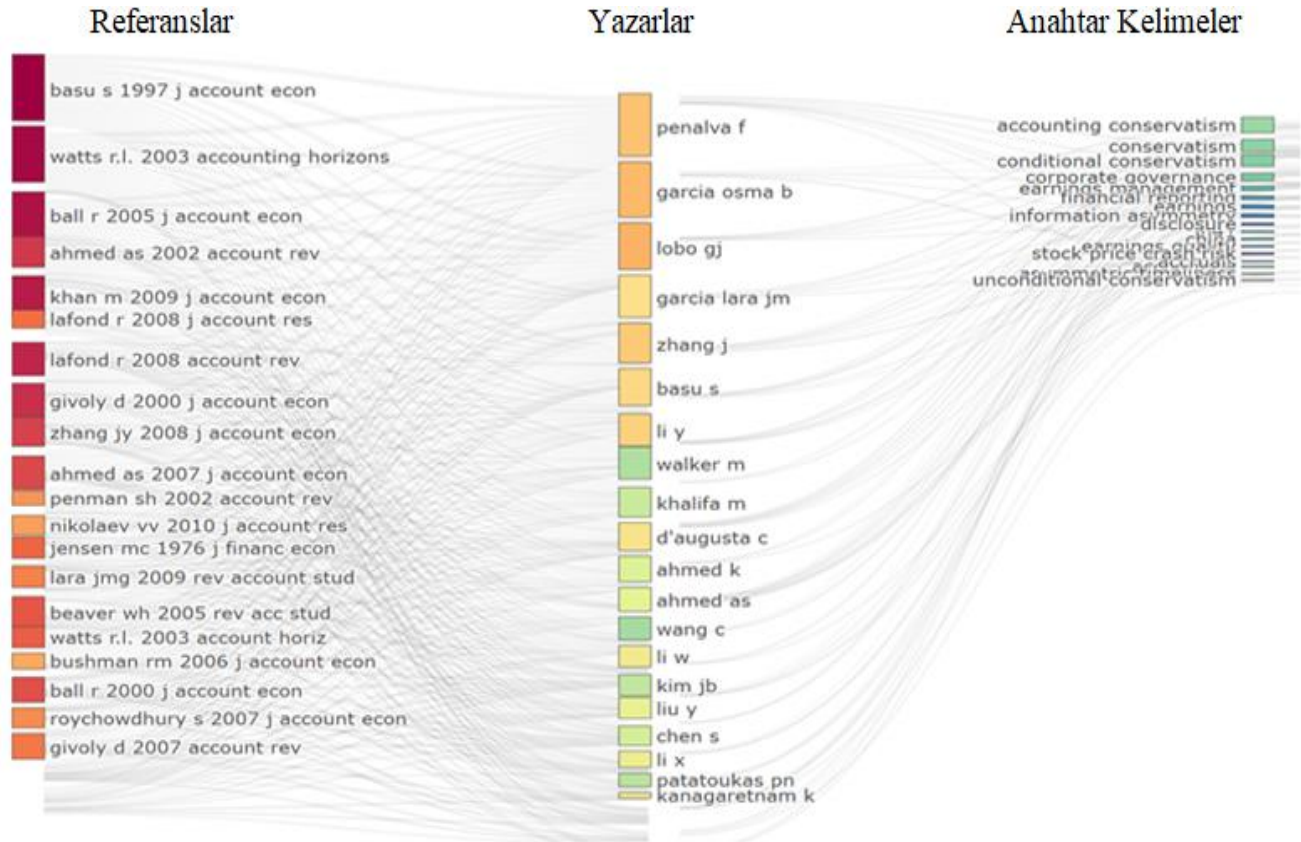
Tablo 7 ve Şekil 2’de görüldüğü üzere en fazla yayın yapan ilk 20 yazarın bilgileri incelendiğinde muhasebede ihtiyatlılık konusunda 13 adet makaleyle en fazla çalışmanın “Lobo Gerald J.”ye ait olduğu görülmektedir. İkinci sırada 11 adet makale sayısı ile “Garcia Osma Beatriz”, üçüncü sırada ise 10 adet makale sayısı ile “Penalva Fernando” yer almaktadır. Ayrıca son yıllarda muhasebede ihtiyatlılık konusunda en çok çalışma yapan yazarların sırasıyla “Zhang Jieying”, “Li Yifan” ve “Basu Sudipta” olduğu görülmektedir. Araştırmaya dâhil edilen makalelerin yazarlarının etkinlik/verimlik değerleri Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Yazarların Etkinliği/Verimliliği

Yazar	h_index	g_index	m_index	Toplam Atıf	Yayın Sayısı	İlk Yayın Yılı
Garcia Osma Beatriz	11	11	0,611	1166	11	2007
Lobo Gerald J.	10	13	0,666	661	13	2010
Penalva Fernando	10	10	0,555	1010	10	2007
Garcia Lara Juan Manuel	7	7	0,388	949	7	2007
Basu Sudipta	6	7	0,666	204	7	2016
Kanagaretnam Kiridaran	6	6	0,545	438	6	2014
Li Xiping	6	6	0,545	775	6	2014
Li Yifan	6	8	0,6	105	8	2015
Wang Cong	5	5	0,333	188	5	2010
Zhang Jieying	5	9	0,294	474	9	2008

Muhasebede ihtiyatlılık konusunda çalışma yapan yazarların yerel etki verimliliği Tablo 8’de görüldüğü üzere h_index değerleri sırasıyla en yüksek olan “Garcia Osma Beatriz”, “Lobo Gerald J.”, ve “Penalva Fernando”dur.

Anahtar kelimeler, yazarların adları ve kaynakçalar arasındaki ilişkiyi gösteren üç alan grafiği Şekil 3’te gösterilmiştir. Söz konusu grafikte, muhasebede ihtiyatlılık konusunda yayınlanan makalelerde en fazla kullanılan referanslar, en fazla makalesi olan yazarlar ve en fazla tercih edilen anahtar kelimeler gösterilmektedir. Değişkenler arasındaki ilişki bağlantı çizgileriyle gösterilmektedir. Grafikte bulunan dikdörtgenlerin boyutu üç değişkenin birbiriyle olan ilişkilerini göstermektedir.

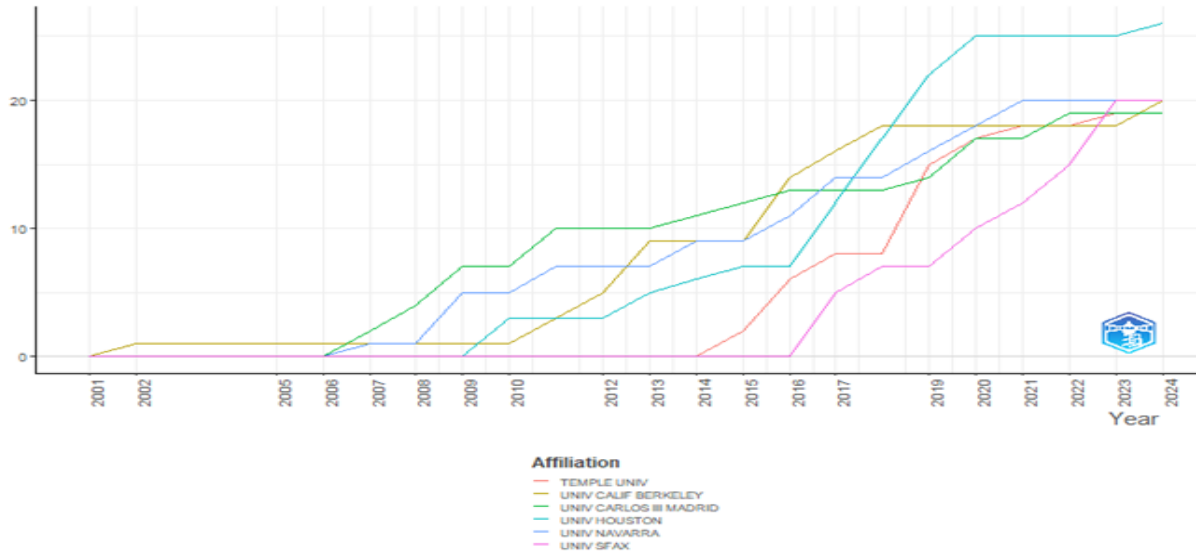
Şekil 3. Üç Alan Grafiği

Şekil 3’te görüldüğü üzere muhasebede ihtiyatlılık konusunda en fazla yayın yapan yazarların Penalva Fernando, Garcia Osma Beatriz ve Lobo Gerald J. olduğu görülmektedir. Söz konusu yazarların çalışma konularının/temalarının “kurumsal yönetim” ve “kazanç yönetimi” olduğu göze çarpmaktadır. Yazarların bağlı olduğu kurumlar Tablo 9’da gösterilmiştir. Ayrıca kurumların zaman içinde verimliliği Şekil 4’te gösterilmiştir.

Tablo 9. Yazarların Bağlı Olduğu Kurumlar

Kurumlar	Yazar Sayısı
University Houston	26
University Calif Berkeley	20
University Navarra	20
University Sfax	20

Temple University	19
University Carlos III Madrid	19
Stanford University	17
University Chicago	17
University Texas Austin	16
La Trobe U University	15
York University	15
Penn State University	14
University Teknol Mara	14
Korea University	13
Mcmaster University	13
University Manchester	13
University Toronto	13
University Valencia	13
Xiamen University	13
Beijing Normal University	12

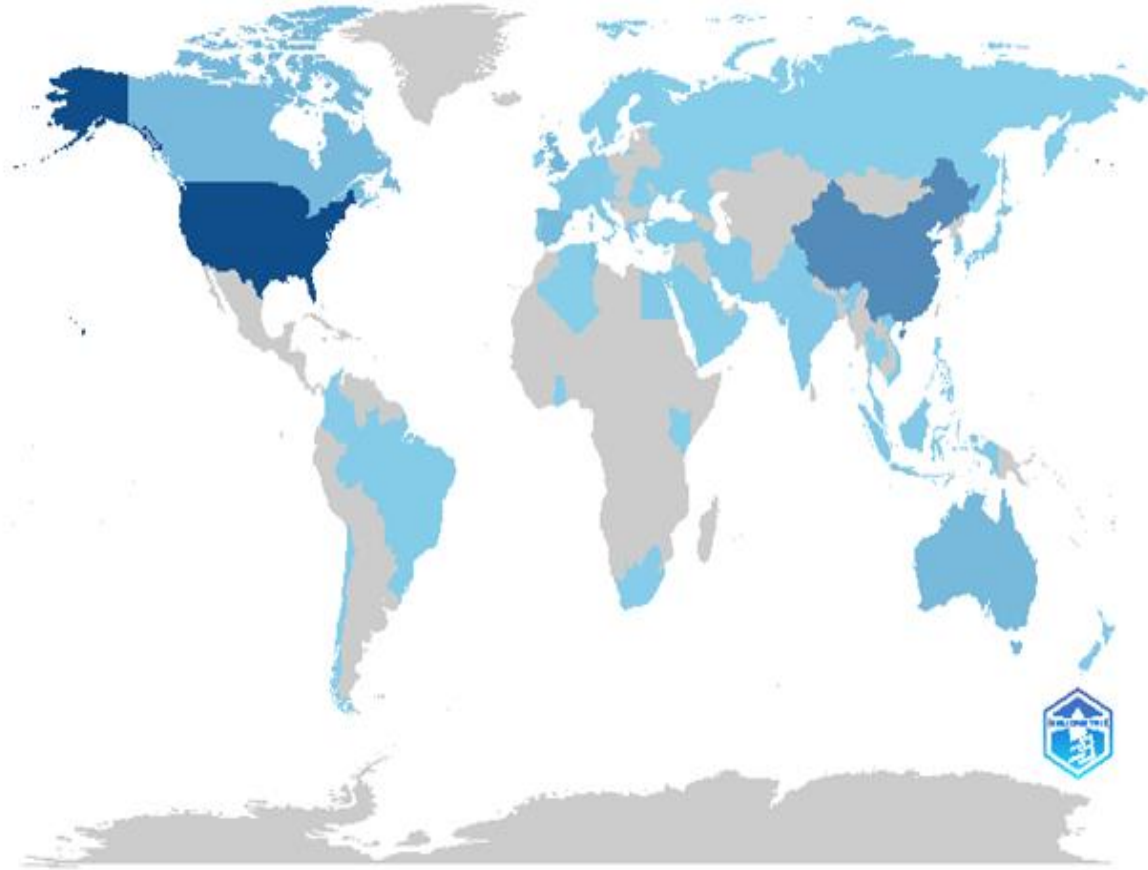

Şekil 4. Kurumların Yıllar içerisinde Verimliliği

Tablo 9 ve Şekil 4’te görüldüğü üzere muhasebede ihtiyatlılık konusunda yayınlanmış olan makale yazarlarının bağlı oldukları kurumlar incelendiğinde “Houston University” (26) ve “California Berkeley University”, “Navarra University” ve “Sfax University” (20) yazarla yer almaktadır. Ülkelerin toplam atıf ve yayınların ortalama atıf sayıları Tablo 10’da (en az 2 yayın yapılan ülkeler) gösterilmiştir. Ayrıca Şekil 5’te en fazla yayın yapan ülkelerin görseli sunulmuştur.

Tablo 10. En Fazla Yayın Yapan Ülkeler ve Atıf Sayıları

Ülkeler	Makale Sayısı	Makale sayısının yüzdeliği	Ülke İçi (SCP) İşbirliği	Ülkeler Arası (MCP) İşbirliği	MCP %
USA	252	34,520	191	61	24,3
CHINA	112	15,342	69	43	38,4
AUSTRALIA	38	5,205	24	14	36,9
CANADA	38	5,205	20	18	47,4
UNITED KINGDOM	34	4,657	16	18	52,9
SPAIN	33	4,520	24	9	27,3
KOREA	16	2,191	12	4	25
TUNISIA	14	1,917	11	3	21,5
GREECE	12	1,643	6	6	50
INDIA	10	1,369	7	3	30
IRAN	10	1,369	9	1	10
ITALY	10	1,369	5	5	50
JAPAN	10	1,369	10	0	0
GERMANY	9	1,232	8	1	11,2
FINLAND	8	1,095	5	3	37,5
INDONESIA	8	1,095	6	2	25
NEW ZEALAND	8	1,095	4	4	50
PORTUGAL	8	1,095	8	0	0
EGYPT	6	0,821	3	3	50
FRANCE	6	0,821	5	1	16,7
MALAYSIA	6	0,821	3	3	50
SINGAPORE	6	0,821	1	5	83,4
BRAZIL	5	0,684	5	0	0
JORDAN	5	0,684	4	1	20
NETHERLANDS	5	0,684	1	4	80
PAKISTAN	5	0,684	3	2	40
CROATIA	4	0,547	4	0	0
NORWAY	4	0,547	2	2	50
SAUDI ARABIA	4	0,547	2	2	50
U ARAB EMIRATES	4	0,547	1	3	75
CYPRUS	3	0,410	1	2	66,7
IRELAND	3	0,410	3	0	0
ISRAEL	3	0,410	1	2	66,7
VIETNAM	3	0,410	2	1	33,4
CHILE	2	0,273	2	0	0
SOUTH AFRICA	2	0,273	2	0	0
SWEDEN	2	0,273	1	1	50
SWITZERLAND	2	0,273	0	2	100
TURKEY	2	0,273	2	0	0
UKRAINE	2	0,273	0	2	100
YEMEN	2	0,273	0	2	100

Şekil 5. En Fazla Yayın Yapan Ülkelerin Görseli

Tablo 10 ve Şekil 5'te görüldüğü üzere, en çok yayın yapan ilk 5 ülke sırasıyla; ABD (252), Çin (112), Avustralya (38), Kanada (38) ve Birleşik Krallık (34)'tür. Veri tabanından alınan veriler kapsamında dergilerde yayınlanmış uluslararası alanda en çok atıfta bulunulan ilk 10 makale Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Uluslararası Alanda En Çok Atıf Alan Makaleler

Yazar ve Dergi İsmi	Makalenin DOI Numarası	Toplam Atıf	Yıllık Ortalama Atıf
BARTH ME, 2001, J ACCOUNT ECON	10.1016/S0165-4101(01)00019-2	676	28,167
KHAN M, 2009, J ACCOUNT ECON	10.1016/j.jacceco.2009.08.002	669	41,813
FRANCIS JR, 2008, CONTEMP ACCOUNT RES	10.1506/car.25.1.6	561	33
BALL R, 2006, J ACCOUNT RES	10.1111/j.1475-679X.2006.00198.x	509	26,789
BUSHMAN RM, 2006, J ACCOUNT ECON	10.1016/j.jacceco.2005.10.005	483	25,421
KIM JB, 2016, CONTEMP ACCOUNT RES	10.1111/1911-3846.12112	471	52,333
ZHANG J, 2008, J ACCOUNT ECON	10.1016/j.jacceco.2007.06.002	415	24,411
AHMED AS, 2002, ACCOUNT REV	10.2308/accr.2002.77.4.867	412	17,913
AHMED AS, 2007, J ACCOUNT ECON	10.1016/j.jacceco.2007.01.005	395	21,944

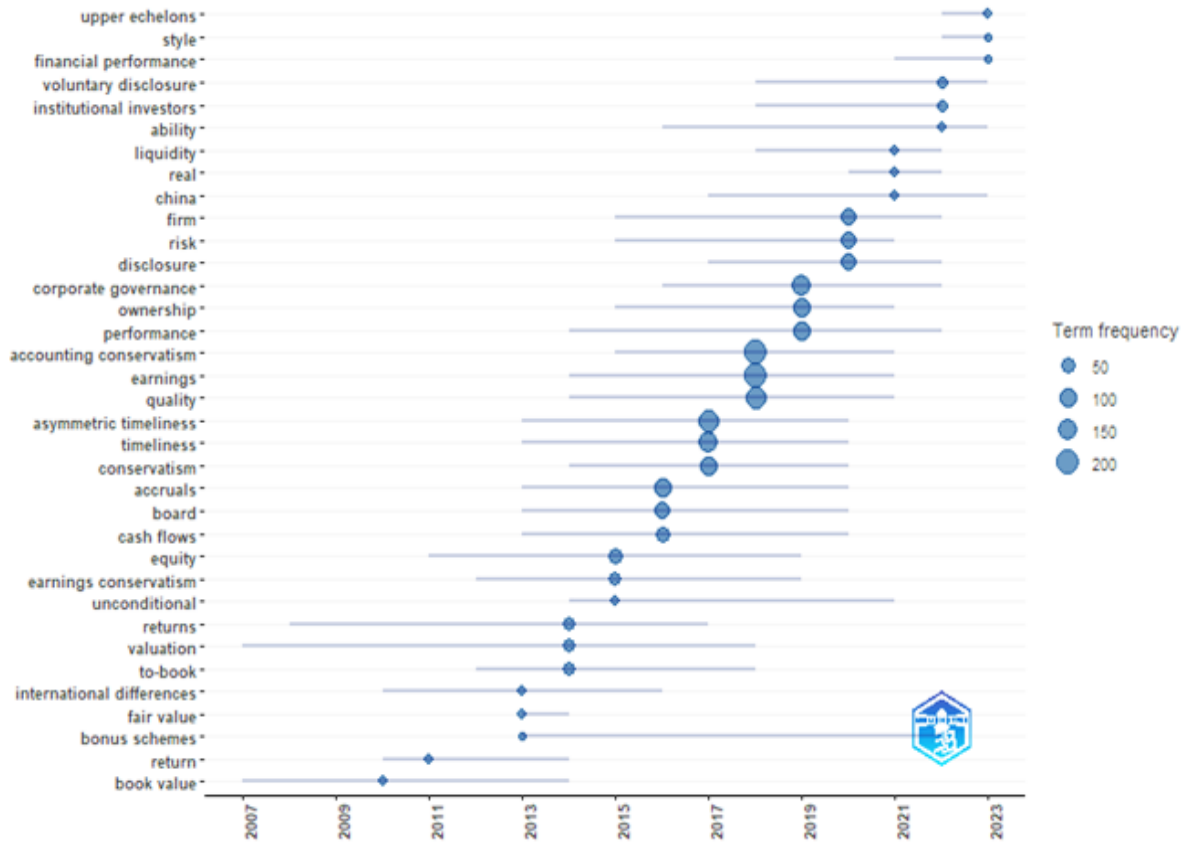
Uluslararası alanda en fazla atıf alan makaleler Tablo 11’de gösterilmiştir. Analiz sonucunda en fazla atıf alan makalenin Barth ME (2001) tarafından “Journal of Accounting and Economics” dergisinde yayınlanan “The relevance of the value relevance literature for financial accounting standard setting: another view” başlıklı makaledir. Khan M (2009) tarafından “Journal of Accounting and Economics” dergisinde yayınlanan “Estimation and empirical properties of a firm-year measure of accounting conservatism” başlıklı makale en çok atıf alan diğer makale olarak tespit edilmiştir. Muhasebede ihtiyatlılık konusunda yayınlanan makalelerde kullanılan anahtar kelimelerin sayısı ve yüzdelik oranları kapsamında oluşturulan kelime ağacı Şekil 6’da gösterilmiştir.

Şekil 6. Anahtar Kelimelerin Dağılımı (Kelime Ağacı)

Analize dâhil edilen makalelerde en fazla kullanılan anahtar kelimelerin sayısı ve yüzdelik dağılımlarını gösteren Şekil 6’da, alanda öne çıkan konuların belirlenmesi amacıyla yayınlanan makalelerde kullanılan anahtar kelimeler tespit edilmiştir. Buna göre en çok kullanılan 5 anahtar kelime sırasıyla “accounting conservatism”, “earnings”, “quality”, “asymmetric timeliness” ve “information” olarak tespit edilmiştir. Ayrıca yayınlanmış makalelerde kullanılan anahtar kelimelerin trend konularının yıl bazında dağılımı Şekil 7’de sunulmuştur. Buna göre söz konusu alanda yıllar içerisinde çalışma konularının değiştiği görülmektedir. Daha sonra ise Şekil 8’de anahtar kelime kullanımı yoğunluğuna göre

makalelerde kullanılan anahtar kelimeler kullanılarak WordArt ile oluşturulan kavram yoğunluk haritaları ile gösterilmiştir.

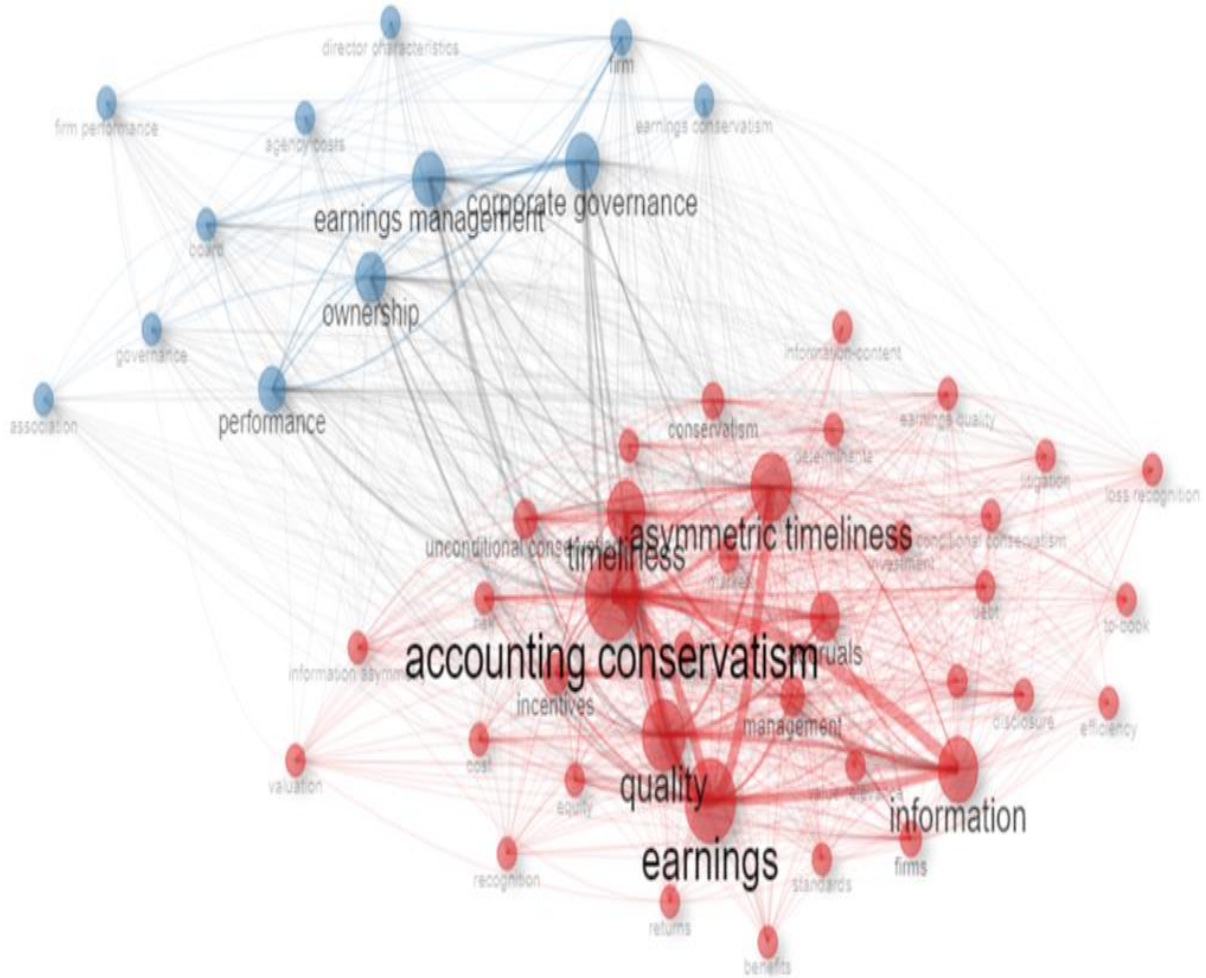
Şekil 7. Anahtar Kelime Trendleri

Şekil 8. Anahtar Kelimelerin Kullanım Sıklığına Dair Yoğunluk Haritası

Şekil 8’de verilen kelime bulutu, muhasebede ihtiyatlılık konusunda yazılan makalelerde en çok kullanılan anahtar kelimeleri göstermektedir. Kelimenin boyutunun büyümesi ve merkezde olması ilgili kelimenin kullanımının arttığını gösterir. Buna göre en çok kullanılan kavramların muhasebede ihtiyatlılık, kazanç, kalite, performans ve kazanç yönetimi olduğu görülmektedir.

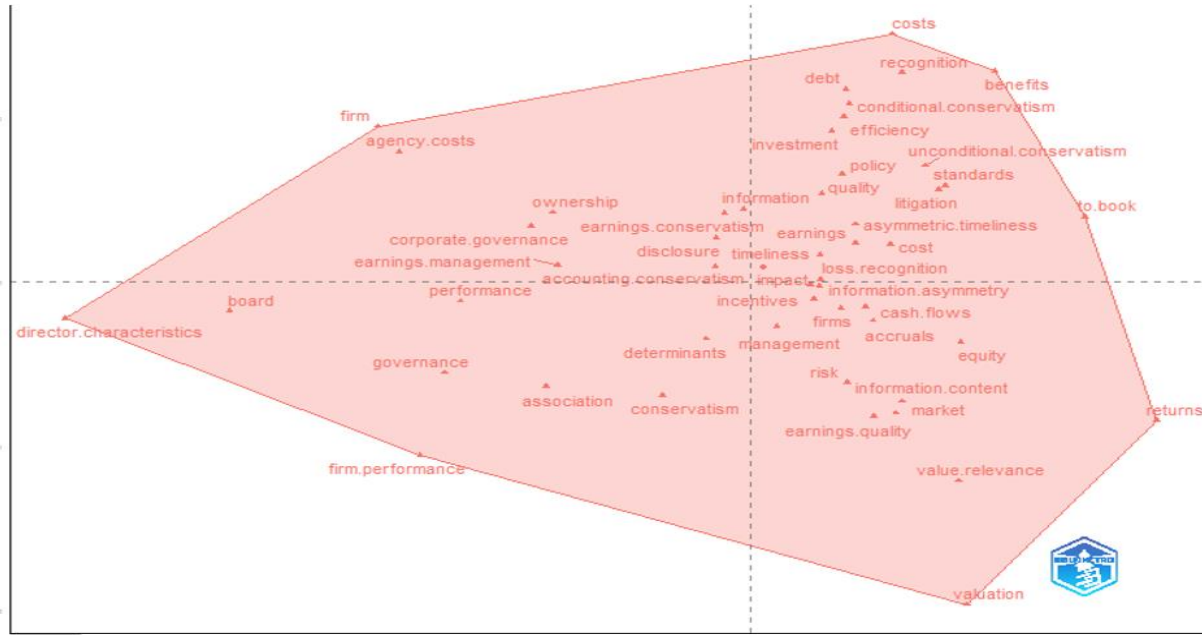
Analize dâhil edilen makalelerde kullanılan anahtar kelimelerin ortak kullanılmasıyla oluşturulan yapı Şekil 9’da gösterilmiştir. Eş kelime ağı olarak da bilinen eş birliktelik ağı yayınlarda kullanılan kelimeler arasında ilişki kurmak ve araştırılan alanın kavramsal yapısını oluşturmak amacıyla kullanılmaktadır. Şekilde görünen renkler, her bir kelimenin ait olduğu kümeleri ve konuları göstermektedir.

Şekil 9. Anahtar Kelimelerden Oluşturulan Eş Birliktelik Ağı

Şekil 9’da görüldüğü üzere, anahtar kelimeler kapsamında oluşturulan eş birliktelik ağında 2 farklı küme oluşmuştur. Bu durumun nedeni ise araştırmaya sadece bir konunun dâhil edilmesidir. Aynı renkte oluşan kümelerdeki ağların büyüklükleri, yakınlıkları ve kullanıldıkları sıklıkları görülmektedir. “Muhasebede ihtiyatlılık” kavramı ele alınan konudan dolayı en büyük ağı sahiptir. Diğer kümede ise “kazanç yönetimi”, “kurumsal yönetim”, “performans” ve “sahiplik” gibi kavramların bir ağı oluşturulduğu görülmektedir.

Şekil 10'da kavramsal yapı haritası verilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen makalelerde kullanılan anahtar kelimelerin genellikle bir arada kullanılıp kullanılmaması kapsamında birbirlerine yakınlık ve uzaklıkları faktör analiziyle kümelenecek çok boyutlu ölçekleme analizi aracılığıyla kavramsal yapı haritası oluşturulmuştur. Bu analizle oluşturulan haritada, kullanılan anahtar kelimeler belirli bir düzlemde dağıtılır ve her bir anahtar kelimenin göreceli konumu ve anahtar kelimeler arasındaki yakınlığı gösterir. Birbirine yakın olan anahtar kelimeler bir küme oluşturur. Belirli bir anahtar kelime, kümenin merkezine ne kadar yakınsa ilgili konu veya literatür açısından o kadar önemlidir (Bilginer Özsaatçı, 2022: 3184).

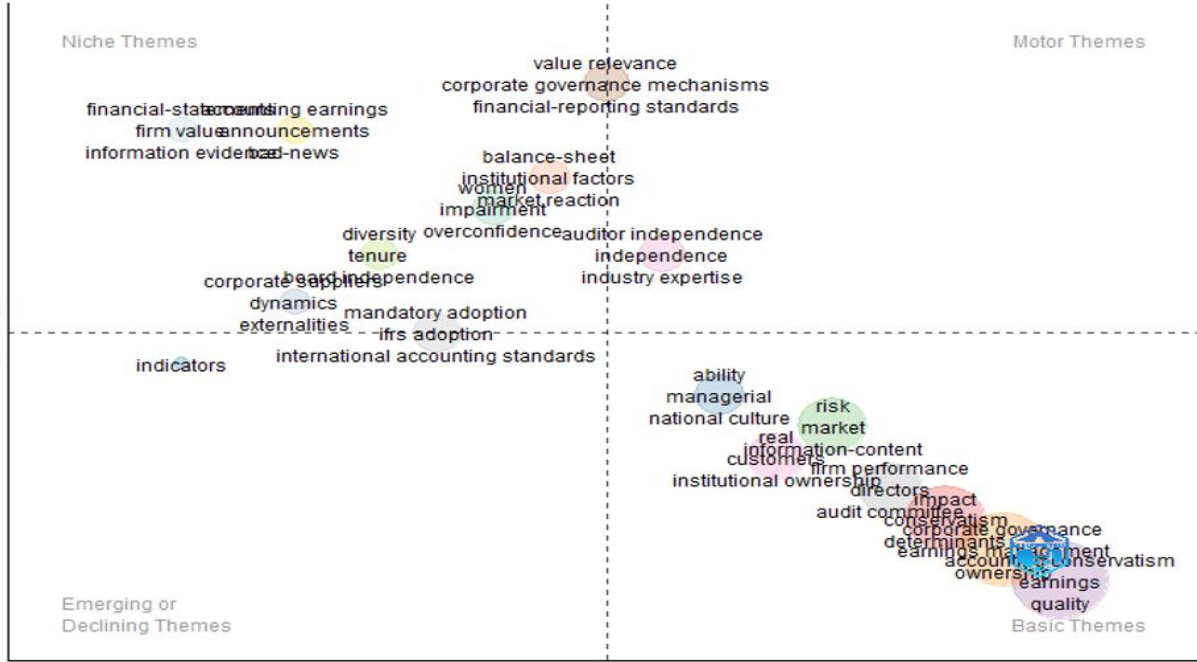

Şekil 10. Anahtar Kelimelerden Oluşturulan Kavramsal Yapı Haritası

Şekil 10'da görüldüğü üzere muhasebede ihtiyatlılık konusunda oluşturulan kavramsal yapının sadece bir ana kümelenemeden meydana geldiği anlaşılmaktadır. Söz konusu ana kümenin, ele alınan konudan dolayı daha çok muhasebede ihtiyatlılık konularından oluştuğu ve dolayısıyla bu kavram en merkezi konumda görülmektedir. Ayrıca kümelene içinde çeşitli kavramların olduğu görülmektedir.

Şekil 11'de anahtar kelimeler kapsamında oluşturulan tematik analiz gösterilmektedir. Tematik analiz, ele alınan konunun entelektüel yapısını görsel olarak temsil eder. Bunun için ağlar ve bağlantılar kullanılmaktadır. Ağlar kavramları temsil ederken, bağlantılar ise kavramlar aralarındaki ilişkiyi göstermektedir. Haritanın sağ üst köşesinde yer alan motor temalar, alanının yapılandırılmasında önemli temalardır. Hem merkezi hem de yaygın olan kelimeler motor temalarda yer almaktadır. Bu bölgede çıkanlar birlikte ve diğer makalelerde çok kullanılmaktadır. Haritanın sağ alt tarafında bulunan temel temalar önemli olmakla birlikte motor temalarla olan ilişki düzeyi düşüktür. Burada yer alan kelimelerin merkeziliği yüksek ve yoğunluğu düşüktür. Sol alt köşede ise kaybolan ya da yeni ortaya çıkan temalar yer almaktadır. Bu bölgede yoğunluk ve merkezilik düşüktür. Sol üst kısımda marjinal önemi olan niş temalar mevcuttur. Burada daha

az çalışan niş temaları yer almaktadır. Bu temaların yoğunlukları yüksek, merkezilikleri düşüktür (Özkan ve Gümüş, 2023: 655-656).

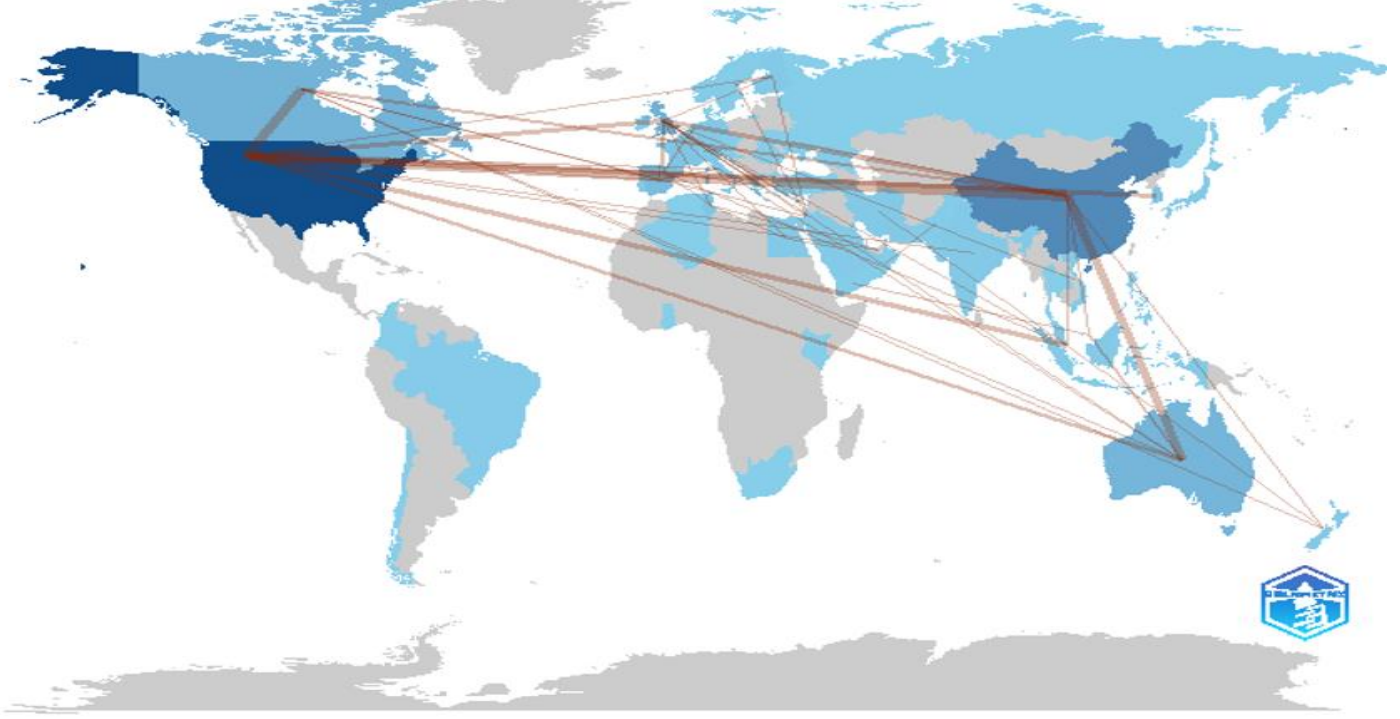
Şekil 11. Anahtar Kelimelerin Tematik Analizi

Şekil 11’de görüldüğü üzere, muhasebede ihtiyatlılık konusunda “kazanç yönetimi”, “kurumsal yönetim”, “firma performansı”, “kazanç kalitesi”, “sahiplik” gibi kavramların muhasebede ihtiyatlılık konusunda alanın en önemli ve güncel konuları olduğu söylenebilir. Şekil 12’de anahtar kelimelerin tematik evrimi sunulmuştur. Zaman dilimi kesme noktası olarak 2001-2018 ve 2019-2024 olmak üzere iki zaman diliminde anahtar kelimelerin değişimleri gösterilmiştir.

Şekil 12. Anahtar Kelimelerin Tematik Evrimi

Şekil 12’de görüldüğü üzere 2001-2018 ve 2019-2024 yılları arasında muhasebede ihtiyatlılık konusunda ele alınan konularda değişiklik olduğu görülmektedir. Uluslararası alanda ortak yazarlı makalelerin hangi ülkeler arasında yapıldığını belirlemek amacıyla Şekil 13’te ülke bazında ortak yazarlar haritası oluşturulmuştur. Daha sonra ise Tablo 12’de uluslararası alanda en fazla ortak çalışma yapan ilk 10 ülkenin ortak çalışma sayıları sunulmuştur.

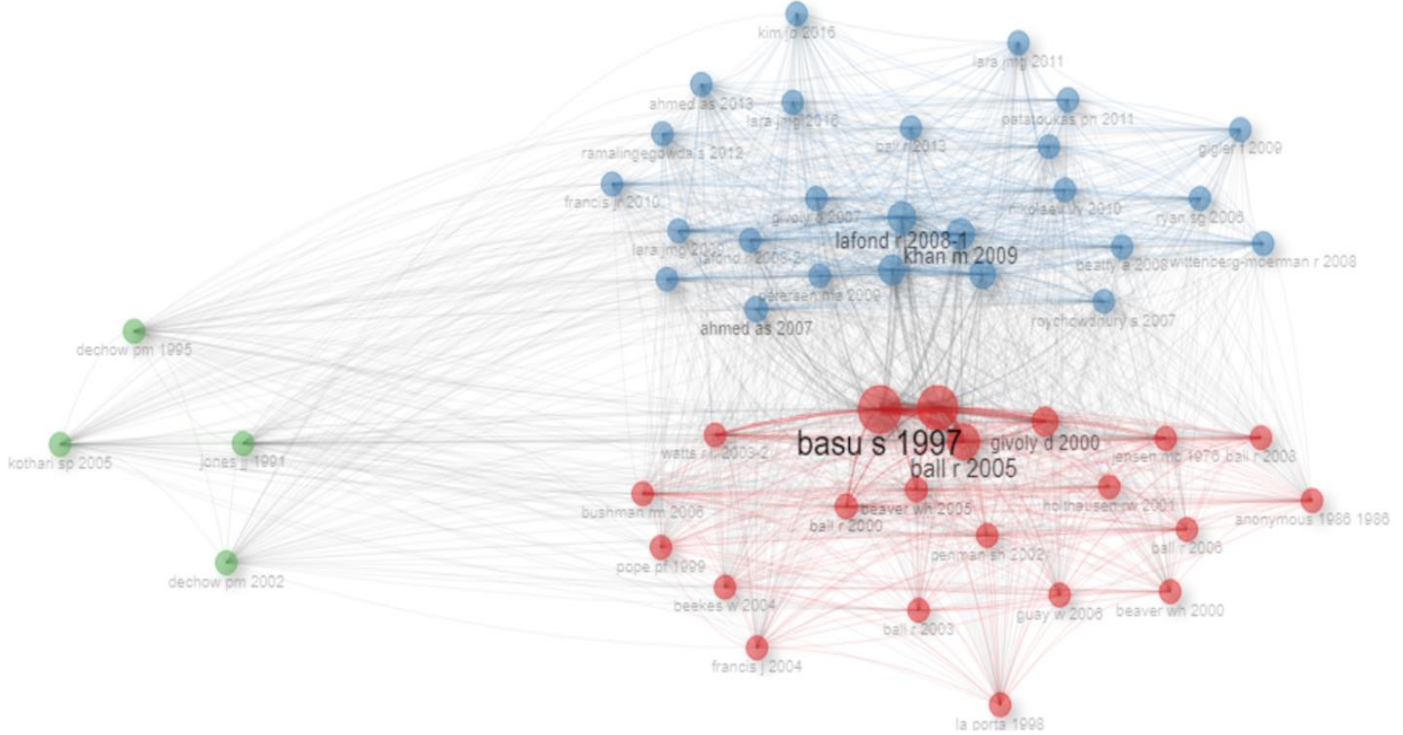
Şekil 13. Uluslararası Alanda Ortak Yazarlar (İş Birliği) Haritası

Tablo 12. Uluslararası Alanda Ortak Yazarların (İş Birliği) Makale Sayıları

Ülke 1	Ülke 2	Makale Sayısı
USA	CHINA	53
USA	CANADA	26
CHINA	AUSTRALIA	17
CHINA	UNITED KINGDOM	13
USA	SINGAPORE	12
USA	UNITED KINGDOM	11
USA	KOREA	9
CHINA	CANADA	7
AUSTRALIA	MALAYSIA	6
USA	AUSTRALIA	5

Şekil 13 ve Tablo 12’de görüldüğü üzere uluslararası alanda en çok ortak çalışmanın ABD ve Çin (53), daha sonra ise ABD ve Kanada (26) arasında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca en fazla ortak çalışma yapan ilk 10 ülkenin 6’sında ABD’nin olduğu görülmektedir. Çalışma kapsamında incelenen makalelerin entelektüel yapısını belirlemek için ortak

atıf ağ analizi yapılmıştır. Ortak atıf, bir makalede birlikte atıf yapılan iki yayın olarak tanımlanabilir. Bu analizde farklı iki çalışmanın farklı çalışmalarda birlikte atıf yapılma sıklığı belirlenmektedir. Yani görselde yer alan yazarlar arasındaki ilişkinin kuvveti birlikte atıf yapılma sıklığıyla doğru orantılıdır (Bilginer Özsaatci, 2022: 3188). Ortak atıf ağ analizini belirlemek amacıyla Şekil 14’te ortak atıf analiz haritası oluşturulmuştur.

Şekil 14. Ortak Atıf Ağ Analizi

Şekilde 14’te görüldüğü üzere araştırma kapsamında incelenen makalelerin üç kümede yoğunlaştığı görülmektedir. Kırmızı kümede en güçlü bağlantının Basu (1997) ve Ball (2005) arasında olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle bu yazarların farklı makalelerde birlikte atıf yapılma sıklıkları diğer yazarlara göre daha fazla olduğu söylenebilir. Mavi kümede ise Lafond (2008) ve Khan (2009) arasında olduğu görülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

İhtiyatlılık kavramı finansal raporlama sürecinin en önemli unsurlarından birisidir. Bu sebeple her geçen gün araştırmacıların daha fazla ilgisini çeken bir konu olmaktadır. Araştırma kapsamında muhasebede ihtiyatlılık konusunda yapılan uluslararası çalışmalar bibliyometrik analiz yöntemi ile bilimsel haritalama yapılarak incelenmiştir. Bu yöntem sayesinde mevcut çalışmalar matematiksel ve istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Bibliyometrik analiz yöntemi sayesinde muhasebede ihtiyatlılık kavramı konusunda yapılan çalışmaların araştırma özellikleri, trendleri ve eğilimleri belirlenmiştir. Araştırma kapsamında Web of Science (WoS) veri tabanından “accounting conservatism” anahtar kelimesi kullanılarak 896 dokümana ulaşılmıştır. Daha sonra dergi türü, yayın dili ve doküman türü gibi kısıtlar uygulanarak araştırma kapsamında incelenecek 730 makale tespit edilmiştir. Veriler “bibliometrix” paketi ve “biblioshiny” uygulaması ile analiz edilerek araştırmanın bulguları elde edilmiştir. Elde edilen bulguların, araştırmacılara

bir bakış açısı sunarak yapacakları çalışmaların konu başlıkları ve anahtar kelime tercihlerini belirlemede bir rehber olacağı düşünülmektedir.

Muhasebede ihtiyatlılık konusunda 2001-2024 yılları arasında yazılmış makalelerin analizi sonucu elde edilen bulgulara göre; toplam 730 adet makalenin olduğu, bunların 170 farklı dergide yayınlandığı, makalelerin ortalama alıntı sayısının 33,38 olduğu, toplamda 18.618 kaynak ve 1.020 anahtar kelime kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca makaleler 106'sı tek yazarlı olmak üzere toplam 1.424 yazar tarafından yazılmıştır. Makalelerin büyük bir çoğunluğunun birden fazla yazarlı çalışmalar olduğu görülmektedir. Araştırmacıların tek yazarlı çalışmalara yönelmeleri konusunda bir eksiklik söz konusudur. Makalelerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde elde edilen bulgular sonucunda 2003 yılında hiç yayın yapılmamış, 2001 ve 2004'te 1'er defa yayın yapılmış, en çok yayın yapılan yıl ise 80 makale ile 2023 yılı olmuştur. Bulgulara göre muhasebede ihtiyatlılık konusunda yazılan makalelerin yıllar itibarıyla artış gösterdiği tespit edilmiştir. Bu eğilimin devam edeceği düşüncesiyle muhasebede ihtiyatlılığın ilerleyen süreçlerde daha da önemli bir konu olma ihtimali güçlenmektedir. Makalelerin atıf sayısına göre dağılımı incelendiğinde yıllık ortalama atıf sayısının 28,17 ve toplamda ise 676 atıf sayısının mevcut olduğu 2001 yılı en verimli yıl durumundadır. En fazla yayının yapıldığı dergiler kapsamındaki değerlendirmede "Journal of Business Finance & Accounting" 45, "Accounting Review" 37 ve "Contemporary Accounting Research" 36 yayın ile ilk üç sırada yer almaktadır. Makalelerin yayınladığı dergilerin bu konuda almış oldukları atıf sayıları dağılımında "Journal of Accounting & Economics" 6.674, "Accounting Review" 4.405, "Journal of Financial Economics" 2.255 şeklinde sıralanmaktadır. Dergilerin yerel etkinliğinin incelenmesi sonucunda, "Journal of Accounting & Economics" dergisinin 2001 yılında yayınladığı makalelerin almış olduğu atıflar dikkat çekmektedir. Muhasebede ihtiyatlılık konusunda en fazla yayın yapan yazarlardan 13 adet makaleyle "Lobo Gerald J." ilk sırada yer alırken ardından 11 adet makale ile "Garcia Osma Beatriz" ve üçüncü sırada ise 10 adet makale ile "Penalva Fernando" yer almaktadır. Yazarların etkinliği ve verimliliği incelendiğinde h_index değerleri en yüksek olan yazarlar sırasıyla "Garcia Osma Beatriz", "Lobo Gerald J.", ve "Penalva Fernando"dur. Konu ile ilgili yayın yapan yazarların bağlı oldukları kurumlara ait yazar sayısında University Houston (26) ilk sırayı alırken, ardından 20'ser yazar sayısı ile University California Berkeley, University Navarra, University Sfax gelmektedir. Muhasebede ihtiyatlılık konusunda en çok yayının yapıldığı ilk beş ülke sırasıyla; ABD 252, Çin 112, Avustralya 38, Kanada 38 ve Birleşik Krallık 34'tür. Bu beş ülke haricinde önemi her geçen gün artan muhasebede ihtiyatlılık konusunda başta Türkiye olmak üzere daha fazla yayının yapılması gerekmektedir. Uluslararası alanda en çok atıf alan makaleler incelendiğine "Barth Mary E." (2001) tarafından "Journal of Accounting and Economics" dergisinde yayınlanan "The relevance of the value relevance literature for financial accounting standard setting: another view" başlıklı makale ilk sırada yer almaktadır. Uluslararası alanda en çok işbirliği yapan ülkeler konusunda ise ABD-Çin arasında 53 ve ABD-Kanada arasında 26 ortak çalışma yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca ABD'nin, ilk 10 sırada yer alan ortaklıklar listesinde 6 ülke ile ortak çalışma yaptığı görülmektedir. Ülkeler arasındaki ortak çalışmalar uluslararası alanda bilgi alışverişini etkinleştireceğinden hem bilimsel çalışmaların gelişmesinde hem de muhasebede ihtiyatlılık konusunun uygulamasında ortaya çıkabilecek sorunların çözümünde farklı bakış açıları sunacaktır.

Analiz sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, uluslararası alanda muhasebede ihtiyatlılık konusuna olan ilginin yıllar itibariyle arttığını ve araştırmacıların konuyla ilgili daha çok yayın yapma eğiliminde oldukları görülmektedir. Buna rağmen ülkemizde bu ilginin ve çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca ülkemizde muhasebede ihtiyatlılık konusunda bibliyometrik bir incelemede yapılmamıştır. Bu kapsamda konuyla ilgili gelecekte yapılacak çalışmalarda çeşitli özellikler dikkate alınarak çalışmanın genişletilmesi önerilebilir. Araştırmacılar muhasebede ihtiyatlılık konusundaki çalışmalarını farklı veri tabanlarında inceleyerek ya da farklı değişkenler, anahtar kelimeler ve sınırlandırmalar kapsamında veri tabanları incelenerek literatürdeki boşluğu gidermek amacıyla özgün çalışmalar yapabilirler. Bu çalışmanın muhasebede ihtiyatlılık konusunda genel bir değerlendirme sunması ve konuyla ilgili araştırma yapacaklara rehber olması düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, N. ve Aydın, H. (1987). *Muhasebe Teorileri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Aktürk, A. (2008). *Muhasebede ihtiyatlılık kavramı ve İMKB ulusal sınıai endeksinde işlem gören işletmeler üzerine bir araştırma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Alkan, G. (2014). Türkiye’de muhasebe alanında yapılan lisansüstü tez çalışmaları üzerine bir araştırma (1984-2012). *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 61, 41-52.
- Arslan, E. (2022). Sosyal bilim araştırmalarında VOSviewer ile bibliyometrik haritalama ve örnek bir uygulama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (Özel Sayı 2), 33-56.
- Aria, M. ve Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959-975.
- Ball, R. ve Shivakumar, L. (2005). Earnings quality in UK private firms: Comparative loss recognition timeliness. *Journal of Accounting and Economics* 39: 83-128.
- Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 24(1), 3-37.
- Basu, S., Hwang, L. ve Jan, C. (2001). Differences in Conservatism between Big Eight and Non-Big Eight Auditors. Erişim linki: <http://ssrn.com/abstract=2428836>.
- Bilginer Özsaatçı, F. G. (2022). Sosyal medya pazarlaması alanındaki yayınların bibliyometrik analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14(4), 3177-3192.
- Chen, L. H., Folsom, D., Paek, W. ve Sami, H. (2014). Accounting conservatism, earnings persistence, and pricing multiples on earnings. *Accounting Horizons*, 28(2), 233-260.
- Dursun, N. N. (2007). *Varlıklarda değer düşüklüğü standardı kapsamında uluslararası finansal raporlama standartlarını uygulayan işletmelerde karşılaşılan sorunlar* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ertuğrul, A. N. (2014). Geleneksel muhasebenin uluslararası finansal raporlamaya geçişte ihtiyatlılık kavramı. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1, 215-227.
- Kurt, Y. (2021). İhtiyatlılık ilkesinin finansal sürdürülebilirlik üzerindeki etkisi: BİST uygulaması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ağustos 2021 Özel Sayı, 375-396.
- Özkan, Ö. ve Gümüş, A. (2023). Muhasebe tarihi üzerine bir bibliyometrik inceleme. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(28), 624-661.
- Sevilengül, O. (2010). *Genel Muhasebe*. Ankara: Gazi Kitabevi, 11.Baskı.
- Yücememiş, B. T. ve Altınışık, E. Ö. (2022). Bilim haritalama teknikleri açısından merkez bankacılığı yayınları. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 14(26).
- Zhong, Y. (2017). Accounting conservatism: A literature review. *Australian Accounting Review*, 27(2), 195-213.

EXTENDED SUMMARY

Conservatism in accounting is an important issue in the accounting literature. Because scientific studies, intellectual discussions, and solution proposals on the subject may come to the agenda of scientific studies more. Increasing number of scholarly works that address the issue of conservatism in accounting and develop recommendations may guide the necessary regulations by keeping the issue on the agenda of both regulatory bodies and decision makers. In addition, it becomes important to examine the studies in which the concept of conservatism in accounting is included in the international literature and to examine the studies and authors that are important from various perspectives. For this reason, it is important to reveal the quantitative view of the studies by bibliometric analysis method. When the literature is examined, it seems that there are various issues in the field of accounting and auditing in general. However, no study on bibliometric analysis of studies on conservatism in accounting has been found in the literature. In addition, there are many gaps in terms of the field of study on accounting conservatism. The aim of this study is to provide a perspective on the direction of the literature by determining the intellectual structure of the subject and its current and future trends with the data obtained by bibliometric analysis of scientific studies on accounting conservatism using certain parameters. Within the scope of the study, the data from 730 articles on accounting conservatism between 2001 and 2024 were used in the Web of Science (WoS) database on 06.10.2024. The bibliometrix package and biblioshiny application in R software were used to analyze the data.

Within the scope of the research, firstly, general information about the articles are given. Then, the distribution of the articles by years, the distribution of the total number of citations by years, the journals with the most publications, the top 10 journals with the most citations and the distribution of the number of citations, the local effectiveness of the journals, the top 20 authors with the most publications, the productivity of the authors over time, the productivity/effectiveness of the authors, the institutions to which the authors are affiliated, the productivity of the institutions over time were examined respectively. In addition, countries with the highest number of publications and total number of citations - average number of citations per publication, most cited articles in the international arena, distribution of the most frequently used keywords, density map of the frequency of use of keywords, keyword trends, co-occurrence network created from keywords, conceptual structure map created from keywords, thematic analysis of keywords, international co-author (collaboration) map, number of articles by international co-authors (collaboration) and co-citation network were analyzed. As a result of the analysis, it was determined that the number of publications on accounting conservatism has increased over the years. Journal of Accounting & Economics and Accounting Review are among the most influential journals in the field. It was also determined that Lobo Gj. and Garcia Osma B. are the authors with the highest number of publications, and the University of Houston and the University of California Berkeley are among the top institutions they are affiliated with. Earnings management, corporate

governance and financial performance are among the most frequently used keywords. It is found that the most international collaborations on this subject are between the USA and China.

Yazar Beyanı | Author's Declaration

Finansal Destek | Financial Support: Selim CENGİZ, Göksel ÇELEBİ ve Mustafa ŞÜKRÜ DİLSİZ, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. | *Selim CENGİZ, Göksel ÇELEBİ and Mustafa ŞÜKRÜ DİLSİZ who is the author has not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.*

Yazarların Katkıları | Authors's Contributions: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır. | *The authors contributed equally to the study.*

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı | The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. | *No conflict of interest or common interest has been declared by the author.*

Etik Kurul Onayı Beyanı | The Declaration of Ethics Committee Approval: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur. | *The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.*

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi | The Declaration of Research and Publication Ethics: Yazarlar, makalenin tüm süreçlerinde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nden başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir. | *The author declares that he/she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences in all processes of the paper and that he/she does not make any falsification of the data collected. In addition, he/she declares that Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Tarsus University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences.*